

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta

Mgr. Lenka Jeřábková

**STRAHOVSKÝ OPAT
METODĚJ JAN NEPOMUK ZAVORAL**

Diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Petr Kubín, Ph.D.

PRAHA 2008

Za odborné vedení a množství cenných rad po celou dobu vzniku této práce děkuji svému vedoucímu práce, PhDr. Petrovi Kubínovi, Ph.D.

Zvláštní poděkování za cenné připomínky, rady a všestrannou pomoc při zpracování tématu patří řediteli Strahovské knihovny, Evermodovi G. Šidlovskému, O.Praem, a zaměstnancům Strahovské knihovny, zvláště Hedvice Kuchařové a Marii Kletečkové.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a v seznamu pramenů a literatury uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 28. dubna 2008

OBSAH:

1. Úvod	4
2. Popis pramenů	6
3. Mladá léta: od narození k opatské volbě	9
3.1 Zavoralovo mládí a středoškolská studia	9
3.2 Vstup do kláštera a léta ve farní službě	14
3.2.1 Zavoralova formace	14
3.2.2 Kaplanské působení	19
3.3 Opatská volba	28
4. Zavoralovo působení v čele strahovského kláštera	32
4.1 Opatem do začátku 1. světové války	32
4.2 Opatem za první světové války	39
4.3 Opatem za éry 1. republiky	49
4.4. Vnější krize: tzv. „odpadové hnutí kněží“	57
4.5 Řádová reforma	65
4.6 Jubilea kláštera ve dvacátých a třicátých letech	70
5. Veřejná činnost opata Zavorala	73
5.1. Zavoralova politická činnost	73
5.2 Zavoral a Rumunsko	85
5.3 Veřejné duchovní aktivity opata Zavorala	92
5.3.1 Eucharistické kongresy	92
5.3.2 Eucharistické sjezdy v Čechách	98
5.3.3 Zavoral jako kazatel	100
5.3.4 Ostatní duchovní aktivity	104
5.3.5 Svatováclavské milénium 1929 a Katolický sjezd 1935	106
5.4 Zavoralova literární činnost	108
5.5 Zavoralova charitativní činnost	114
5.6 Metoděj Zavoral: spolkový život, soukromá jubilea a pocty	118
5.7 Metoděj Zavoral očima svých současníků	125
6. Poslední léta: závěr Zavoralova života	134
6.1 Zavoral v období druhé republiky	134
6.2 V ústraní: ke konci života	136
7. Závěr	143
8. Seznam použitých zkratk	147
9. Prameny a literatura	148
10. Přílohy	
I. Bibliografie Metoděje Zavorala	I
II. Přehled Zavoralových promluv a kázání v rukopisech	II
III. Veršovaná blahopřání opatu Zavoralovi	V
IV. Satirická báseň na Metoděje Zavorala	VII
V. Struktura majetku kláštera Strahov	VIII
VI. Struktura majetku kláštera Strahov (výměra)	IX
VII. Mapa cesty Metoděje Zavorala po Rumunsku	X
VIII. Metoděj Zavoral v obrazech a fotografiích	XI
11. Anotace	

1. ÚVOD

Kdykoliv jsem v životě začínala číst životopis některé velké historické osobnosti, mimoděk jsem obdivovala autora, který s odvahou přistoupil k práci, při níž si musel svého „hrdinu“ takřkajíc pustit k tělu a strávit s ním část svého života. Velikost takového úkolu jsem pochopila teprve ve chvíli, když jsem se rozhodla coby téma své diplomové práce zpracovat v rámci možností, které mi dávají dochované prameny, životopis strahovského opata Metoděje Zavorala, významného představitele katolické církve a premonstrátského řádu.

Nebyl pro mne v té chvíli osobou zcela neznámou; první část jeho života jsem zpracovala již ve své bakalářské práci, jež se stala podkladem pro třetí kapitolu mé práce diplomové. Obsáhnout však celý jeho život – skutečně velmi dlouhý – se mi v první chvíli zdálo téměř nemožné. Setkala jsem se totiž se skutečně všestrannou osobností: „znala“ jsem Zavorala již jako studenta, mladého kněze, literáta. Nyní však přede mnou stál přes všechny obtíže lákavý úkol nahlédnout do mnoha jiných oblastí – mým úkolem bylo přiblížit jeho osobnost z mnoha úhlů, které nabízel jeho velmi čínorodý život.

A tak jsem se – po shrnutí své dosavadní práce, jež postihla úvodní část jeho života – pokusila Zavorala v první řadě charakterizovat zejména jako opata, jenž stál po dlouhá léta v čele významného českého kláštera na pražském Strahově. Sám o sobě je tento úkol obrovský a vzhledem k nedostatečnosti některých pramenů a značné neuspořádanosti jiných, které se týkají života kláštera za první republiky, jsem musela zvolit při své práci do určité míry kompromisní selektivní přístup. Pokusila jsem se Zavorala charakterizovat v rámci jednotlivých, velmi typově odlišných časových období jeho opatského úřadu a posléze se zastavit u určitých „uzlových bodů“ klášterní historie, v nichž Zavoral hrál významnou roli a které velmi názorně ukazují jak stav, v němž se řeholní komunita pod Zavoralovým vedením nacházela, tak i její další směřování. Bylo však nutné vzdát se některých významných témat, která nedovolila zpracování právě vzhledem ke stavu dostupných pramenů a bylo možné odhadnout, že i svým rozsahem by převyšovala rozměr diplomové práce; takto jsem zcela záměrně opustila téma ekonomiky strahovského kláštera a Zavoralovy role v ní.

Druhá část mé práce byla pro postup řešení jednodušší: v ní bylo mým cílem představit Zavorala v jeho vztahu ke společnosti, zejména v okruzích, jimž se intenzivněji věnoval. Jednalo se o Zavoralovu politickou kariéru, literární činnost, účast na tzv. „externích duchovních aktivitách“, pod něž jsem zahrнула jeho činnost kazatelskou a účast

na velkých veřejných náboženských akcích, např. eucharistických kongresech, jeho činnost charitativní a v neposlední řadě jeho blízký vztah k Rumunsku. Ve volné souvislosti s tímto velkým okruhem jsem uvedla kapitolu s tématem, jak Zavorala vnímali jeho vrstevníci.

Závěr práce vyplynul velmi přirozeně ze skutečného běhu Zavoralova života, kdy se stáhl do ústraní a vedení kláštera přenechal svému nástupci; práci jsem dovedla až k okamžiku jeho smrti.

Postupné zkoumání zejména archivních pramenů – literatura přímo k tématu téměř neexistuje, Zavoral se totiž dosud nedočkal jakékoliv biografie – mne dovedlo k hlubšímu poznání této velké osobnosti své doby, které právě kvůli jejímu významu toto zpracování dlužíme. Cílem mé práce tedy bylo, byť je to přání snad velmi neskromné, onu mezeru na poli českých církevních dějin alespoň částečně zaplnit.

2. POPIS PRAMENŮ

Hlavním pramenem pro poznání života jakékoliv osobnosti by měla být její pozůstalost. V obecné rovině však musíme konstatovat, že jako celek nám k zmapování Zavoralovy osoby tento zdroj pomůže spíše až v období po roce 1906, tedy až po jeho zvolení opatem. Osobně se domnívám, že Zavoral sám své písemné materiály z předešlých období – mládí, formace a své kaplanské činnosti – při stěhování z Jihlavy do strahovského kláštera zlikvidoval, neboť se mohl domnívat, že nebude možnost nikde je uchovat.

Většina Zavoralovy pozůstalosti byla uchovávána v klášterním archivu. Tato část, celkem 22 kartonů (č. 1297–1318), je dnes uložena v Národním archivu v Praze, fond Premonstráti Strahov. První čtyři kartony obsahují různorodou směs dokumentů, následují kartony obsahující dokumentaci k jeho politické činnosti a stykům s Rumunskem, v ostatních jsou chronologicky uspořádané složky většinou doručené korespondence; značnou část zaujímají blahopřejné dopisy. Z ucelenějších položek je nutno uvést rukopis Jana Urbana Jarníka *Rumunské přástky na hoře Sionu*, které poskytují cenné údaje o počátcích Zavoralových kontaktů s Rumunskem a Rumuny vůbec.

Druhou část Zavoralovy pozůstalosti opatroval strahovský knihovník Vít Hůlka. Jedná se o 13 kartonů, které se nacházely dříve v Literárním archivu PNP, později byly navraceny Strahovské knihovně. Kartony obsahují dokumenty týkající se chodu kláštera, soubory odeslané a doručené korespondence, významnou součástí zaujímají novinové výstřižky, které jsem mohla v hojné míře využít zejména při zpracování Zavoralovy veřejné činnosti. Vzhledem k tomu, že se jednalo o výstřižky, nebylo možné získat kompletní bibliografické údaje, nicméně se domnívám, že dle názvu článku, označení periodika a dataci lze případné údaje bez problémů dohledat. Významnějšími položkami jsou dva nedatované rukopisné Zavoralovy životopisy od jeho spolubratří Viléma Ondráčka a Lea Povolného.

Nyní si ve stručnosti budeme charakterizovat prameny dle místa jejich uložení s případným přihlédnutím k jednotlivým zajímavým položkám, jež obsahují.

V Národním archivu jsem kromě Zavoralovy pozůstalosti čerpala z kartonů, jež obsahovaly tzv. „spisy opatské kanceláře“, někdy rovněž nazývaná „personalia“. Jedná se o osobní korespondenci opatů s jednotlivými členy konventu, soukromými osobami i institucemi, z níž je možné si alespoň rámcově utvořit představu o fungování Strahova dané doby, zejména o dění v jednotlivých farnostech, osobních záležitostech kněží, a rovněž mnoha drobných detailech a událostech, které se Zavorala týkaly jak přímo, tak

nepřímo. Pouze doplňkově jsem využívala kartonů, jež obsahují tzv. „Acta ordinis“, korespondenci týkající se ostatních řádových domů, ať již v rakouské cirkárii či mimo ni, případně korespondenci s vatikánskými úřady. Zvláštní položkou je karton obsahující protokoly zasedání klášterních kapitul a domácích rad, z nichž jsem čerpala zejména při popisu některých událostí v rámci kláštera.

Z archivních fondů Strahovské knihovny jsem kromě Zavoralovy pozůstalosti čerpala rovněž z pozůstalosti strahovského řeholníka Tadeáše Řeháka. Zde se nacházely zajímavé syntetizující rukopisy, v obou případech o přibližném rozsahu 40 stran strojopisu, připravené zřejmě pro vydání v rámci vlastní strahovské edice, a to Zavoralův životopis a Dějiny kláštera Strahov. Kromě těchto položek se zde nacházelo i několik zajímavých jednotlivin, např. vzpomínky za Zavoralovu smrt a některé další.

Fond kláštera Nová Říše byl použit spíše jako fond doplňkový, který jsem použila zejména proto, že obsahuje některé zajímavé soubory korespondence, v nichž se nacházela rovněž korespondence Zavoralova, nejdůležitější však byla složka o řádové reformě, z níž bylo možné načerpat mnoho zajímavých pramenných informací.

Z Archivu Univerzity Karlovy, fondu Teologická fakulta se dozvídáme prakticky výhradně o Zavoralových teologických studiích. Jedná se o tři rukopisné katalogy studentů, jež v daném roce na teologické fakultě studovali; osobní záznamy studenta jsou doplněny i přehledem hodnocení jednotlivých předmětů. Jedná se tedy o pramen velmi důležitý, jenž dává poměrně přesnou představu o Zavoralových vysokoškolských studiích.

Z dalších důležitějších pramenů bych ráda uvedla zejména rukopisný katalog Justina Jana Koblasý O.Praem. *Canonica Sionea ab anno 1586*, z něhož jsem čerpala mnoho údajů o strahovských řeholnicích. Tento katalog začal autor sestavovat na základě dostupných strahovských pramenů roku 1859, po jeho smrti byl po určitou dobu nezvěstný, až se později objevuje v majetku Arnošta Vovsa, jenž ho doplnil a vedl nadále až do roku 1947. Členěn je dle působení jednotlivých opatů, jednotliví bratři jsou dle příchodu chronologicky zapisováni spolu s místem původu, datem narození, obláčky, kněžského svěcení a úmrtí; zejména později je přidáváno i místo jejich působení, případně pohřbu. Tento pramen můžeme považovat za zřejmě nejkomplexnější a nejpřesnější přehled členů strahovského kláštera.

Dalším pramenem pro celkový přehled Zavoralova života je drobný jubilejní tisk Jaroslava Španihela *Opat dr. Metoděj Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*, vydaný roku 1931 k 25. výročí Zavoralovy opatské volby. Lze z něj získat přehled základních dat Zavoralova života, v nichž se shoduje i s ostatními přímými prameny. Obsahuje rovněž

několik zajímavých svědectví o Zavoralově osobě; jistá opatrnost je však na místě, chceme-li z těchto pramenů získat představu o Zavoralových postojích k určitým událostem či o jeho motivacích k některým životním krokům, neboť tento životopis je jakožto účelový v některých pasážích zatížen určitou „glorifikací“ jeho osobnosti.

Ostatní tištěné prameny mají spíše charakter doplňující; využila jsem je pro ilustraci některých konkrétních situací, v případě jmenovaného Grasslova katalogu pro zjištění personálního stavu strahovského kláštera na počátku první republiky.

Využila jsem rovněž přímých vzpomínek: vzhledem k již značné časové vzdálenosti jsem mohla získat vzpomínky pouze jednoho pamětníka, premonstráta Česlava Ludvíka Malíka, jehož vyprávění jsem mohla využít částečně k Zavoralově závěrečné charakteristice, více pak k popisu závěru Zavoralova života. P. Česlav mi rovněž velmi detailně popsal mnohé zajímavosti běžného denního života kláštera v dobách jeho noviciátu, jež se časově kryl se samým závěrem Zavoralova života.

Zbývá se stručně zmínit o použité literatuře: využila jsem ji jak pro přímé zkoumání Zavoralova života v některých oblastech jeho činnosti, zejména v politice a jeho vztazích s Rumunskem, tak i pro uvedení některých vzpomínek na něj, které se průběžně objevovaly v některých memoárových a biografických literárních titulech. Další skupina titulů mi posloužila pro obecný vhled do dějin studovaného období, ať již druhé poloviny století devatenáctého, tak první poloviny dvacátého století. Podstatná byla rovněž i „premonstratensia“, díky nimž bylo možné uvést některá fakta týkající se řádových dějin. Poslední skupinou titulů byla velká i menší encyklopedická díla, jež mi poskytla cenné informace o některých dílčích problémech, jichž se bylo třeba dotknout.

Mám-li závěrem stručně a v souhrnu charakterizovat své zdroje, mohu konstatovat, že přímé prameny byly relativně dostatečné a poskytovaly v zásadě objektivní pohled na zkoumaný problém. S jistou dávkou kritiky bylo třeba přistupovat k Zavoralovým životopisům, které měly buď zpravidla „oslavný“ charakter, nebo – jako například životopis Řehákův – nepracovaly se všemi dostupnými prameny. S určitou dávkou opatrnosti bylo třeba vyhodnocovat i novinové články, rovněž zvláště ty, jež se týkaly některého Zavoralova jubilea; nicméně byly pro mne rovněž cenným zdrojem. Sekundární literatura mi v tomto hodnocení velmi pomáhala; jak doufám, podařilo se mi na základě zkoumaného materiálu přistoupit k Zavoralově osobě skutečně objektivně.

3. MLADÁ LÉTA: OD NAROZENÍ K OPATSKÉ VOLBĚ

3.1 Zavoralovo mládí a středoškolská studia

Rodištěm Jana Nepomuka Zavorala, jehož budeme označovat většinou v celé práci jeho řeholním jménem Metoděj, byl městys Neveklov, ležící zhruba patnáct kilometrů jihozápadně od Benešova. Zde se jako prvorozený a jediný syn narodil ve čtvrtek 28. srpna roku 1862 a o několik dní později byl pokřtěn ve zdejším děkanském chrámu sv. Havla.

Křestní jméno Jan dostal po svém otci; Jan Zavoral starší se narodil roku 1826; v Neveklově měl malou truhlářskou dílnu¹ a býval zřejmě velmi žádaným řemeslníkem.²

Matka Anna, rozená Pantáková, poměrně záhy zemřela, a to roku 1872, když bylo jejímu synovi deset let. Nebyl jedináčkem; měl sestru Amálii, která zemřela ještě jako dítě 27. května 1879 na tyfus.³

I přesto mohl prožít malý Jan Zavoral v Neveklově krásné dětství, byť se nám o tom nedochovalo příliš přímých zpráv, kromě několika drobných vzpomínek jak jeho, tak i lidí z jeho tehdejšího okolí. Na svého otce, který ho jako dítě důvěrně volal „Honíku“, sám Zavoral rád vzpomínal: „*Tatínek byl souchotinář. Byl prudký. Když viděl bezpráví, hrozně se rozčílil, i když se ho to netýkalo. Anebo když mu někdo pohaněl práci. Ve svém oboru byl umělec. Čestný člověk. A klít uměl, ale nevěděl, že kleje. ‘Tati, co to říkáš?’ ‘Já že kleju?’*“⁴ Jiní ho pak charakterizovali jako člověka „*velmi žertovného; a s dětmi to uměl...*“⁵

Malý Zavoral se zřejmě již od mládí projevoval jako nadané dítě, neboť mu jeho matka, podle vzpomínek dívek, které učila šití, záhy říkala: „*Jeníčku, když se budeš učit, dáme tě studovat a budeš knězem.*“⁶ Projevovala se zde snad touha zbožné matky, aby se

¹ Tento a některé další údaje o Zavoralově rodině jsou čerpány z výročních životopisů Zavoralových: POVOLNÝ Leo: *Životopis Metoda Zavorala*. Rukopis, nedatováno, fond SK, kt. 2 M/64, složka Metoděj Zavoral – životopisy, a ONDRÁČEK Vilém: *Metod Zavoral, strahovský opat*. Rukopis, tamtéž.

² „*Byl velice dovedným truhlářem, pracoval pro zámek Tloskov v Neveklově.*“ J. M. nřdp. opat dr. M. Zavoral čestným občanem v Poříčí n. S., in: *Polední Lidové listy*, 30. dubna 1938, 2.

³ „*On pak měl jedinou sestru, která zemřela ve věku asi 12 roků, a také jeho matka ho opustila příliš záhy, když mu bylo 10 roků.*“ ŠPANIHEL Jaroslav: *Opat dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha: [b.n.], 1931, 15. Srov. rovněž JARNÍK Jan Urban: *Rumunské přástky na hoře Sion v Praze*. Rukopis, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298.

⁴ *Vzpomínky Zavoralovy na otce zachycené vyprávění u stolu 21. března 1938. Fond SK, kt. 2 M/64.*

⁵ Srov. DOUBRAVA Karel, *Osobní vzpomínky*, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Karel Doubrava – vzpomínky, 1. Karel Doubrava byl dle nadpisu ředitelem měšťanských škol ve Svatce. Jeho otec s Metodějem Zavoralem studoval na obou gymnáziích.

⁶ *Blahopřejný dopis Barbory Velebilové k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.*

její syn věnoval duchovnímu povolání, neboť viděla v dětské hře, o níž vypráví jiné svědectví, předzvěst budoucnosti.⁷

V Neveklově vychodil malý Jan obecnou školu: protože byl zřejmě velmi nadaným žákem, bylo mu doporučeno, aby ve studiích pokračoval. Kdo však první léta jeho benešovských studií financoval, není známo.

Po smrti své první ženy se Jan Zavoral starší znovu oženil a přestěhoval se za svou druhou ženou Kristinou⁸ do jejího bydliště v Poříčí nad Sázavou, kde znovu začal provozovat svou živnost. Stalo se tak v rozmezí let 1872, kdy umírá Zavoralova matka, a 1881, kdy je v katalogu teologické fakulty uvedeno jako sídlo Zavoralových rodičů již Poříčí nad Sázavou. Jediná indicie poukazující na to, že by se jeho otec oženil záhy po smrti své první ženy, je žádost studenta Zavorala o prominutí školních poplatků, kde jsou zmíněni nemajetní rodiče v době, kdy Zavoralova vlastní matka není již zcela jistě naživu.⁹

S příchodem macechy se mladý Zavoral samozřejmě nepřestal se svým otcem stýkat; zajížděl k nim s velkou pravděpodobností i během svých středoškolských studií na prázdniny. V době jeho formace ve strahovském klášteře byly zřejmě tyto kontakty řidší; zcela jistě svou rodinu Zavoral navštívil v létě před složením svých věčných slibů.¹⁰ Se svými novými příbuznými¹¹ se pak stýkal, byť nelze přesně odhadnout, v jaké míře, i v období svého kněžského působení¹² a jejich vztahy podle několika dochovaných dopisů nebyly čistě formálního rázu.¹³

⁷ „Nám, svým začkám v šití říkala: Budete vidět, děvčata, že můj Jeníček bude kněz a bude krásně kázat! (...) Vidím Vás, jako by to bylo dnes, jak stojíte na židli, knihu před sebou rozloženou, a kážete, jak jste viděl u kněze. Vyplnilo se drahé Vaší matce její přání a z Vás stal se velký i známý kazatel.“ Blahopřejný dopis Cecílie Kohnové k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

⁸ Křestní jméno této druhé Zavoralovy matky jsem našla pouze v blahopřání, které zaslala svému nevlastnímu synovi k padesátým narozeninám. Srov. Blahopřejný dopis k Zavoralovým 50. narozeninám od Kristiny Zavoralové. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁹ Srov. Žádost Jana Zavorala o prominutí platu školního. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Vysvědčení.

¹⁰ Podle nedatovaného dopisu opata Zikmunda Starého směl Metoděj Zavoral strávit na této návštěvě dobu od 28. července do 18. srpna. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Jurisdikce.

¹¹ Díky druhému sňatku svého otce získal Zavoral nové příbuzenstvo, které prokazatelně sídlilo v Praze a v Kutné Hoře. Srov. osobní dopisy in: Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 N – Z.

¹² Srov. pravděpodobnou návštěvu nevlastního strýce v roce 1890. Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému ze dne 3. června 1891. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1205, rok 1891.

¹³ Dokladem může být např. velmi vřelá gratulace jeho pražských příbuzných k opatské volbě. „Bohužel, že styky naše nyní budou velice omezeny. Že přátelství naše neztratilo tím ani v nejmenším, myslíme, znajíce Tě předobře, že netřeba, abychom se vzájemně ujišťovali. Víme, čím jsme my byli Tobě, víš, čím Ty jsi byl nám. Ujišťujeme však přec, že přátelství a lásku nás tří k Tobě, pokud živi budeme, není nic s to otřásti, neb dokonce zrušiti. (...) Jakmile budeš mít někdy volnou chvíli, napiš nám, prosíme, několik řádků; víš zajisté, jakou radost nám tím způsobíš.“ Srov. nedatovaný blahopřejný dopis Eduarda a Marie k Zavoralově opatské volbě. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 N – Z.

Zavoralův otec zemřel pět let po jeho kněžském svěcení, a to 30. července 1890; pohřben byl na hřbitově u kostela sv. Havla v Poříčí nad Sázavou, kde mu dal jeho syn později zbudovat i náhrobek. V tomto hrobě byla později pochována i jeho sestra.¹⁴

K nevlastní matce v pozdějších letech poutala Zavorala jak hlubší náklonnost, i zcela jistě vědomí povinnosti ji do jisté míry zabezpečit. V roce 1899 se tato potřeba ukázala jako velmi naléhavá: ztratila zrak, a proto bylo nutno se o ni nějakým způsobem postarat. Zavoral pro ni získal příspěvek z kláštera, tzv. „špitálskou porci“,¹⁵ a kvůli nutnosti obsluhy ji posléze umístil do ústavu pro slepé v Českých Budějovicích. Zavoralova matka strávila takto zaopatřena celý zbytek svého života; zemřela v květu roku 1918 a byla tam rovněž pochována.¹⁶

Celkově můžeme říci, že toho o Zavoralově rodině, vzájemných vztazích a o celém jeho mládí obecně mnoho nevíme a z dochovaných pramenů nelze příliš údajů ani odvodit; přesto jsme však o tomto tématu určitou základní představu získali.

V následujících odstavcích se však vrátíme do časů Zavoralova mládí a budeme se věnovat jeho středoškolským studiím. „*Když se u něj (Zavorala – pozn. aut.) projevil velké studijní nadání, byl po ukončení obecné školy poslán na studia.*“¹⁷ Chceme-li podat skutečně jen jejich stručný nástin, zkonstatujme, že začíná na podzim roku 1872 navštěvovat piaristické gymnázium v Benešově, kde absolvuje první dva roky studia. Posléze přestupuje roku 1874 na Akademické gymnázium do Prahy, kde roku 1880 maturuje. Zavoral tak prakticky získal kompletní české středoškolské vzdělání, neboť oba ústavy, na nichž po osm let studoval, byly zákonem o rozdělení gymnázií na česká, německá a oboujazyčná z 25. května 1864 prohlášeny za české.¹⁸

V roce 1872 tedy Zavoral nastupuje do prvního ročníku gymnázia v Benešově.¹⁹ Jména jeho prvních gymnaziálních kolegů se nepodařilo v komplexním přehledu získat; někteří však udržovali se svým později slavným spolužákem alespoň formální kontakt, a

¹⁴ „*Njdp. opat se později postaral, aby tělesné pozůstatky otcovy a sestřiny byly pohřbeny do společného hrobu.*“ J. M. njdp. opat dr. M. Zavoral čestným občanem v Poříčí n. S., in: Polední Lidové listy, 30. dubna 1938, 2.

¹⁵ Udělení tohoto příspěvku bylo vázáno na povinnost účastnit se denně mše sv. a přistoupit šestkrát v roce ke zpovědi.

¹⁶ Srov. Poděkování za účast na pohřbu matky v Českých Budějovicích. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

¹⁷ POVOLNÝ Leo: c. d., 1.

¹⁸ Srov. URBAN Otto: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982, 182.

¹⁹ Ke svému prvnímu gymnáziu si uchoval vztah i nadále: „*Vysvěcení kaple v c.k. gymnasiu benešovském vykonáno bylo slavnostním způsobem v jubilejní den 2 t.m. Svěcení vykonal J.M. opat Method Zavoral, bývalý žák zdejšího nižšího gymnasia piaristického... O 9 hodině ranní přijel ndp. světitel do ústavu, (...) kde po uvítání studenty (...) doveden byl do kaple, kde vykonal obřad jejího posvěcení. Sbor studujících řízením prof. Jirouška zapěl ‘Ecce sacerdos magnus.’ Po vysvěcení promluvil p. opat řeč.*“ Vysvěcení kaple v c.k. gymnasiu benešovském, in: Čech, 8. prosince 1912.

tak mnozí z nich neopomínali zasílat Zavoralovi k jeho významným jubileím své gratulace.²⁰ Nemůžeme opomenout řídka svědectví o Zavoralově životě chudého studenta.²¹ Z benešovského období se zachovalo pouze jedno Zavoralovo vysvědčení, a to z druhého roku jeho zdejších studií.²² Zavoral se zde jistě řadil mezi nejlepší studenty svého ročníku: prospěl s vyznamenáním. Na rubu vysvědčení nacházíme přípis ředitelství školy o ohlášeném Zavoralově odchodu do Prahy: „*Oznámil svůj odchod z gymnasia Benešovského a proti jeho přijetí na jiné učeliště ničeho se nenamítá. – 17. 10. 1874.*“

Zavoral tedy přestupuje roku 1874 na Akademické gymnázium do Prahy, kde bude po dalších šest let ve svých studiích pokračovat. Tento ústav sídlil v letech 1805 – 1883, tedy i v době Zavoralových studií, v pražském Klementinu. Zavoral byl po dobu svých pražských studií jako chudý student chovancem arcibiskupského konviktu a pravidelně žádal o osvobození od školného.²³

O Zavoralově mimoškolním životě ve studentském konviktu se podařilo získat rovněž jen nečetná svědectví. O tom, že i v Praze vedl skutečně chudý studentský život, svědčí opět Doubrava: „*Oba (Zavoral a Doubravův otec – pozn. aut.) prý měli jeden čas na zimu jeden zimní kabát, který si koupili společně za tři zlatky v Židech. Při vycházkách si jej půjčovali.*“ Se svými spolukolegy však vycházel zřejmě velmi přátelsky²⁴ a tento vztah přetrval léta. Za pobytu v konviktu neztrácel Zavoral ani kontakty se svou rodinou;

²⁰ Ze Zavoralových snad bližších přátel můžeme jmenovat např. Jana Janotu: „*Více než třicet let uplynulo od těch dob, kdy jsme se seznali a – děti ještě – první gymnaziální třídou v Benešově nastoupili cestu... Než i krátká doba ta stačila úplně, že jsme spolu přátelství uzavřeli...*“ dále se dochovala např. jména Ladislav Lhota či Karel Pešánek. Srov. blahopřejné dopisy k opatské volbě. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M a N – Z.

²¹ Jedno z nich se dochovalo v již výše zmíněných vzpomínkách Karla Doubravy: „*Pamatuji si, jak otec nám vypravoval, jak bydlel s vdp. Zavoralem u kostelíčka v jedné světničce a jak chodili vyhlížet každý týden formana ze Sedlčan do zájezdní hospody, který vozil otcí bochník chleba, máslo, sýr, trochu vajec a nějakou tu buchtu, jediný to příspěvek z domova, o který se s chudým kamarádem poctivě dělil.*“ DOUBRAVA Karel: c. d., 2.

²² Všechna v této stati zmíněná Zavoralova vysvědčení se zachovala v jeho pozůstalosti, fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Vysvědčení.

²³ Následující žádost byla zřejmě první a lze předpokládat, že kvůli nezměněným majetkovým poměrům rodičů a dobrému prospěchu jí bylo vyhověno i v následujících letech. „*Nížepodepsaný žádá za osvobození od školního platu z následujících důvodů: 1. Žadatel odbyl druhé půlletí svých studií na c.kr. gymnasiu v Benešově s dobrým prospěchem, obdržev všeobecnou známku první třídy s vyznamenáním (...) a jest mezi jednadvaceti žáky druhý(...) 2. Rodičové nížepsaného nemají podle přiloženého vysvědčení žádného jmění, aby mohli náležitý školní plat platiti.*“ Žádost Jana Zavorala o prominutí platu školního. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Vysvědčení.

²⁴ Na tuto přátelskou společnost vzpomněl v zajímavém dokladu jeden ze Zavoralových přátel: „*Vzpomeneš si na starého přítele 'šňupáka Tonda', s kterým jsi se hádával (...) a 'na holport' s ním tabák kupoval. Jestlipak si vzpomeneš třetí z našeho šňupáckého kroužku z konviktu – totiž Tomeš. Je v Příbrami, profesorem, rád bych ho slyšel, co as říkal, když se o Tvém zvolení dočetl...*“ V dopise zmíněném „Tomešem“ je právě otec Karla Doubravy, autora některých výše použitých vzpomínek. Srov. Blahopřejný dopis k opatské volbě od spolužáka Antonína z Chotěboře. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M.

sám dosvědčuje, že ho jeho otec dokonce čas od času v Praze na kratičký čas navštívil.²⁵ Do roku 1877 pak můžeme datovat snad jeden z prvních prokázaných kontaktů Zavorala se strahovským klášteřem: účastní se jubilea 250 let od přenesení ostatků sv. Norberta, pořádaných tehdejší strahovským opatem Vojtěchem Hronem.²⁶

Ze Zavoralovy pozůstalosti nemáme dochován žádný doklad o jeho spolužácích, podobně jako z benešovského gymnázia; několik jmen však opět vyplývá ze soukromé korespondence, zvláště z blahopřání.²⁷

Nyní se můžeme stručně zmínit o Zavoralově školním prospěchu. Velký důraz v celkovém zaměření studia byl kladen na jazyky; pro Zavorala to bylo přirozeně výhodné, neboť se již v této době profilovalo jeho zřejmé nadání pro tento směr. Po celou dobu studia výborně prospívá z českého jazyka a dobrých výsledků dosahuje i v ostatních klasických i živých jazycích. V ostatních předmětech nijak zvlášť nevynikal, dosahoval však poměrně obstojných výsledků. Zvláště ještě zmiňme hodnocení z mravů a píle: zde dosahoval Zavoral zpravidla nejlepšího ocenění. Podle dochovaného maturitního vysvědčení²⁸ skládal tuto zkoušku Zavoral 25. června 1880 a jeho výsledky můžeme označit jako kvalitní průměr.

Vidíme, že Zavoral byl poměrně úspěšným studentem s relativně vyrovnanou výkonností. Projevil se jako typicky humanitně zaměřený student se zálibou v jazycích; gymnázium mu tedy bylo dobrou přípravou jak pro univerzitní studia, tak výtečným základem pro jeho celoživotní povolání.

²⁵ „Byl jsem v Praze v konviktě. Mívali jsme jen půl hodiny volno po škole a hned domů. Jednou jdu ze školy – a tatínek čeká na mne. Šel celou cestu z Poříčí do Prahy – 20 krejcarů v kapse, jen aby mne viděl. Políbili jsme se, pohovořili, a já: ‘Tati, já už musím jít.’ ‘Jen jdi, jen když jsem tě viděl’ A týž den šel zase pěšky domů. Na cestě ho překvapila bouřka, schoval se do kupky sena. Přišel pozdě domů, hned musel do postele, ale protáhl se blaženě: ‘Přece jsem ho, kluka laťovýho, viděl.’“ Vzpomínky Zavoralovy na otce.

²⁶ ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 3.

²⁷ Kromě jiných, které dále zmiňuje Doubrava, můžeme zmínit alespoň jména Františka Scheichla a budoucího primátora Prahy Karla Baxy. Srov. jejich blahopřejné dopisy, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1310, složka Korespondence opata Zavorala – gratulace k 50. výročí slibů A – K a kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám O – Ž. Některá další jména zachoval opět Karel Doubrava: „Mnozí byli význačnými činiteli v našem národě. Z nich nejznámější nám dětem byli pan farář Arnošt, pan arciděkan Brázda, univerzitní profesor dr. Drtina, JUDr. Lokay z Karlína a vdp. Zavoral. Jiné spolužáky otcovy jsem nepoznal, ale pamatují se, že psával otci pan MUDr. Meder, plukovní lékař z Jičína, Lobkovic princ August, rytmistr dragounského pluku, a JUDr. Schwarzenberg princ Bedřich, který měl menší panství v Tochovicích u Příbramě.“ DOUBRAVA Karel: c. d., 2.

²⁸ Maturitní vysvědčení Jana Zavorala. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Vysvědčení.

3.2 Vstup do kláštera a léta ve farní službě

3.2.1 Zavoralova formace

Na začátku naší stati o počátcích Zavoralova řeholního života je třeba konstatovat, že v souboru opatské korespondence z roku 1880 byly nalezeny pouze některé žádosti o přijetí do konventu;²⁹ Zavoralova však nikoliv. Zachovány zůstaly žádosti Martina Váchala z Domažlic, který byl jako kandidát přijat a při obláčce obdržel později jméno Václav,³⁰ a Josefa Šetky z Domažlic, budoucího bratra Františka Salesia,³¹ obě tyto žádosti byly doručeny v srpnu. Další uchazeči se ohlásili na přelomu srpna a září: většina z nich však byla odmítnuta.³² Jediným pozdějším úspěšným žadatelem byl Jindřich Siegl z Jindřichova Hradce; do kandidatury byl přijat následujícího roku a při obláčce obdržel jméno Ladislav.³³ Vzhledem k tomu, že se z tohoto ročníku zachovaly pouze dvě žádosti z jistých pěti a ostatní byly odmítnuty, můžeme usoudit, že žádosti kandidátů Frejky,³⁴ Ducháckého³⁵ a samotného Zavorala došly do kláštera mezi 24. a 30. srpnem, neboť Herbert Duda s žádostí datovanou 29. srpna již přijat nebyl.

Zavorala do kláštera přijímal tehdejší jeho představený, opat Zikmund Starý.³⁶ Obláčka se konala několik dní po příchodu kandidátů na Strahov, který byl již dříve pro tento rok stanoven na 16. září, a to podle dochovaných řádových katalogů 30. září,³⁷ byť opat Zikmund uvedl v záhlaví své promluvy datum předchozího dne.

²⁹ Žádosti o přijetí byly vesměs stylizovány formálně, budoucí kandidáti dokládají především absolutorium gymnázia, zmiňují se o svém zdravotním stavu, případně píše něco málo o sobě a své rodině; neuvádějí však žádné hlubší duchovní důvody, které by je ke vstupu vedly.

³⁰ Václav Martin Váchal se narodil 14. ledna 1859, na kněze byl vysvěcen 15. července 1884, jako kněz působil později v Radonicích. Zemřel 21. srpna 1944. Tento i ostatní životopisné údaje strahovských řeholníků je čerpán z KOBLASA Justin J., *Canonía Sionea ab anno 1586*, rukopis.

³¹ František Salesius Josef Šetka se narodil 16. března 1861, na kněze byl vysvěcen rovněž 15. července 1884. Kromě noviciátu a studií pobýval společně se Zavoralem dlouhá léta jako kaplan v Jihlavě. Zemřel 21. dubna 1926.

³² Jednalo se o Herberta Duda, Jana Janotu a Václava Egrmajera. Srov. žádosti o přijetí do řádu. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1201, rok 1880.

³³ Ladislav Jindřich Siegl se narodil 10. dubna 1860, do řádu vstoupil 2. října 1881, na kněze byl vysvěcen 4. října 1885. Siegl se Zavoralem působil po určitou dobu jako kaplan v Jihlavě, později je uváděn jako katecheta ve škole sester boromejek pod Petřínem a na chlapecké škole na Pohořelci. Datum úmrtí není v Koblasově katalogu zaznamenáno, tudíž ho nepřejal ani katalog současný.

³⁴ Vojtěch Vincenc Frejka se narodil 18. května 1860, na kněze byl vysvěcen spolu se Zavoralem. Působil jako kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce. Stojí rovněž u zrodu obnovení sester premonstrátek v českých zemích, když inicioval roku 1902 založení Kongregace sester premonstrátek. Zemřel 17. února 1937.

³⁵ Bohuslav Karel Duchácký se narodil 6. března 1862, na kněze byl vysvěcen spolu se Zavoralem. Byl jedním ze skrutátorů při Zavoralově opatské volbě, později za jeho opatského působení novicmistrem a převorem kláštera. Zemřel 22. května 1920.

³⁶ Zikmund Antonín Starý se narodil 30. září 1829, do řádu vstoupil 16. října 1851, na kněze byl vysvěcen 3. srpna 1856. Opatem byl zvolen roku 1879, od roku 1883 byl generálním opatem řádu. Zemřel v roce 1905.

³⁷ Tak uvádí Koblasův katalog a toto datum shodně přejímají i katalogy novější.

Celý obřad se odehrával neveřejně, pouze v rámci komunity, čemuž odpovídá i fakt latinsky pronesené promluvy. Pod tímto textem se nacházejí postupně doplňované osobní poznámky opata Starého: nejdřív je vepsán seznam pěti jmen, která zřejmě vybral pro udělení novicům tohoto roku: *Venceslaus, Franc. Salesius, Adalbertus, Bohuslaus, Methodius*. Posléze byla doplněna malá tabulka, kde bylo k nově opsanému seznamu jmen doplněno i příslušné příjmení, jak je opat při obláčce přidělit chtěl, či jak to možná již učinil:

Vá[c]hal vocaberis	Venceslaus
Šetka	F. Salesius
Frejka	Adalbertus
Duchacký	Bohuslaus
Zavoral	Methodius.

Leo Povolný ve svém stručném Zavoralově životopise tvrdí, že „jakožto nejmladší novic obdržel jméno Metoděj,“³⁸ z čehož bychom mohli vyvodit, že kandidáti byli seřazeni dle reálného věku a v tomto pořadí dostali vybraná jména.³⁹ Zavoral své jméno zdědil zřejmě po Metodu Urbánkovi,⁴⁰ strahovském knězi, který zemřel nedlouho před jeho obláčkou.⁴¹

Zavoralovým novicmistrem byl Justin Koblasa,⁴² pod jehož vedením strávil první rok své formace.⁴³ Časné sliby skládal Zavoral přibližně o rok později: opět se zachovalo kázání k této slavnosti, která se konala 2. října 1881; tak je datována i uvedená promluva.⁴⁴

V období, kdy byl Zavoral řádovým klerikem, o něm máme přímých svědectví velmi málo, zpravidla se jedná o úřední korespondenci, která se zachovala v případě téměř všech kleriků. V tříletém období časných slibů objevujeme v aktech kláštera pouze tři

³⁸ POVOLNÝ Leo: c. d., 2.

³⁹ Václav Martin Váchal byl skutečně nejstarší a Duchácký se Zavoralem nejmladší, přičemž budoucí bratr Bohuslav se narodil v březnu, Zavoral v srpnu; pořadí dle věku bylo porušeno pouze v případě Vojtěcha Frejky, který se narodil roku 1860, kdežto Salesius Šetka byl o rok mladší.

⁴⁰ Metoděj Jiří Urbánek se narodil 16. května 1794, do řádu vstoupil 15. října 1816, na kněze byl vysvěcen 12. srpna 1821. Působil v Sepekově, Smilových Horách a Úhonicích. Zemřel 5. října 1880 jako senior kanonie.

⁴¹ KOBLASA Justin: c. d., 179.

⁴² Justin Jan Koblasa se narodil 17. června 1828, do řádu vstoupil 20. října 1850, na kněze byl vysvěcen 26. července 1854. Působil v Radonicích, Doksanech, Smilových Horách. Na Strahově byl po svém kněžském svěcení nejdříve kazatelem a katechetou strahovské farní školy, po návratu do kláštera novicmistrem, magistrem kleriků a profesorem morální teologie domácího studia. Od roku 1877 podpřevorem. Zemřel 4. září 1891.

⁴³ KOBLASA Justin: c. d., 209.

⁴⁴ V ní opat Zikmund hovořil o tématu tří evangelních slibů, které vysvětloval jako „lekce“, které je potřeba si pod vedením nejlepšího učitele – Krista osvojit. Srov. Kázání opata Zikmunda Starého k obláčce a časným slibům r. 1881. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Kázání opata Starého k obláčkám a slibům.

zmínky: první z nich se týkala Zaoralova odvodu,⁴⁵ druhou byla rukopisná opatova poznámka o drobném úkolu v rámci kláštera,⁴⁶ třetí pak oficiální povolení čtrnáctidenní návštěvy rodiny.⁴⁷

Devatenáctého října tohoto roku složil pak Zavoral do rukou opata Zikmunda Starého své věčné sliby.⁴⁸ Na tuto slavnou událost se zachovala v Zavoralově korespondenci drobná hmotná upomínka – památeční obrázek s vlastnoručně vepsaným textem „*Upomínka na slavné sliby řeholní, jež dne 19. října 1884 v chrámu Páně na Strahově obětoval Method J. Zavoral*“.⁴⁹

O Zavoralových teologických studiích mnoho zpráv nemáme a můžeme se fakticky opřít pouze o dochované katalogy studentů z let, kdy Zavoral studoval na pražské teologické fakultě Univerzity Karlovy. Studium bylo rozvrženo do čtyř let, počet posluchačů v jednotlivých ročnících se pohyboval mezi šedesáti a sedmdesáti. Profesorský sbor teologické fakulty v té době nebyl příliš rozsáhlý, ve výkazech se opakuje jen dvanáct jmen.

Teoreticky měl na teologickou fakultu Zavoral nastoupit na podzim roku 1881, kdy ukončil předepsaný kanonický rok v noviciátu a složil časné sliby. V příslušném katalogu na daný školní rok se však jeho jméno nevyskytuje. V klášteře totiž fungoval v rámci formace institut „domácího studia“,⁵⁰ v němž získali novicové pensum vědomostí, jež by jinak byly obsahem prvního ročníku teologie, tedy zejména v oborech fundamentální teologie a biblických věd.

O rok později, tedy v roce 1882, se již se Zavoralem setkáváme jako s posluchačem teologie; nastoupil společně se svými kolegy z noviciátu do druhého ročníku.⁵¹ V tomto

⁴⁵ Dopis opata Zikmunda Starého c.k. hejtmanství v Benešově ze dne 5. listopadu 1883. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1202, rok 1883.

⁴⁶ Dopis Karla M. Kmocha opatu Zikmundovi Starému z 18. ledna 1884. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1202, rok 1884.

⁴⁷ Nedatovaný dopis opata Zikmunda Starého Metoději Zavoralovi. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Jurisdikce.

⁴⁸ Oznámení o věčných slibech. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Zlaté řeholní jubileum.

⁴⁹ Obrázek znázorňuje kříž ovinutý břečťanem a růží s nápisem „Jak Tebe růže opletá, naděje Tebou vykvétá.“ Upomínka na slavné sliby. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307.

⁵⁰ Nepřímé svědectví nám o tom podává Koblasův katalog: u dvou jmen je toto „*institutio domestica*“ výslovně zmíněno. Sám Justin Jan Koblasa na něm od roku 1862 vyučoval, jak jsme již zmínili v jeho životopisné poznámce, morální teologii, Egon Karel Brém pak jiné teologické disciplíny.

⁵¹ Z pozdějších pramenů v Zavoralově pozůstalosti vyplývá drobná zajímavá informace: jméno prefekta tohoto ročníku, kterým byl Bedřich Neumann. Sám v jednom blahopřejném dopise vzpomíná: „*Z Lidových listů dočetl jsem se, že 2. července t. r. sejdou se v Praze u Vaší Milosti kněží v roce 1885 vysvěcení. Byl jsem počtěn praefekturou tohoto ročníku v roce 1882/1883 a vzpomínám rád těchto veledůstojných pánů...*“ Srov. Blahopřejný dopis Msgre Bedřicha Neumanna Metoději Zavoralovi ze dne 1. července 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od duchovenstva a klášterů.

roce se v obou semestrech přednášela dogmatická teologie doplněná studiem Sumy teologické sv. Tomáše. Studium Písma se přesunulo k tématice Nového zákona a tento rozvrh byl doplněn přednáškou „*De cultu sanctorum*“.⁵²

Povinnou součástí katalogu byl i výkaz známek; v Zavoralově záznamu se setkáváme pouze s jednou známkou, *eminenter*. Z jejího umístění v katalogu však nelze určit, týkala-li se dogmatiky nebo biblických věd, rozhodně však svědčí o Zavoralově studijním úspěchu.

Třetí ročník, který Zavoral absolvoval v letech 1883/1884, se nesl ve znamení teologie morální, biblické vědy jsou nahrazeny církevními dějinami ve stejném objemu, jaký zaujímal morální teologie; byly doplněny ještě seminářem patrologie. V druhém semestru se navíc pouze objevuje „Morální kasuistika“.⁵³

Hodnocení je v tomto ročníku zaznamenáno až po druhém semestru. V obou seminářích církevních dějin byl Zavoral ohodnocen nejvyšší možnou známkou, stejný prospěch vykázal i jeho vyučující morální teologie: „*e theologia morali eminenter*“.

Závěrečný ročník se nesl v duchu pastorální teologie, neboť posluchači museli být vybaveni znalostmi, které měli po ukončení těchto dvou semestrů a po svém vysvěcení již použít v praxi. Studovalo se církevní právo, pastýřské bohosloví, „Úřad zpovědní“ a předmět „Synoda pražská“. Rozvrh doplňovaly pedagogické a katechetické disciplíny.⁵⁴

I v tomto ročníku Zavoral dosáhl podle záznamů v katalogu vynikajících výsledků a potvrdil tak svou pověst jednoho z premiantů svého ročníku: prospěchově mu pohoršilo pouze církevní právo, kde získal ohodnocení „*valde bene*“.

Pokud bychom tedy chtěli Zavoralova univerzitní studia celkově zhodnotit, musíme konstatovat, že byl skutečně studentem výtečným a získal zřejmě velmi kvalitní teoretickou přípravu pro své budoucí kněžské povolání.

Rokem 1885 se uzavírá první období Zavoralova řeholního života: končí svou formaci a teologická studia a zároveň se má připravit na svěcení, díky nimž se bude moci naplno zapojit do realizace poslání premonstrátského řádu v církvi.

⁵² Dogmatickou teologii přednášel dr. Sprinzl, v biblických vědách se setkáváme se jmény Rohling a Marek. O kultu svatých přednášel prof. Krásl. Fond Archiv UK: Teologická fakulta, i.č. 148.

⁵³ V tomto roce se poprvé setkáváme se jménem tehdejšího děkana fakulty, prof. Schindlera, který přednášel církevní dějiny a patrologii. Morální teologii vyučoval dr. Frind, předmět „Bibel und Wissenschaft“ přednášel dr. Rohling. Fond Archiv UK: Teologická fakulta, i.č. 149.

⁵⁴ Přednášejícím v oboru církevního práva byl dr. Doubrava, pastorální předměty vyučoval dr. Smolík; katechetické obory pak dr. Blanda. Fond Archiv UK: Teologická fakulta, i.č. 150.

V tuto chvíli není nezajímavé si povšimnout, kdo vlastně spolu se Zavoralem svěcení přijímal. Dochovaný soupis členů⁵⁵ uvádí v jedné skupině spolu se Zavoralem jména Vojtěcha Frejky a Bohuslava Ducháckého, kolegů, kteří společně s ním vstoupili do noviciátu. S ostatními, tedy Václavem Váchalem a Salesiem Šetkou se však setkáváme již jako se svěcenými kněžími. Do Zavoralova ročníku naopak přibyli „služebně“ o rok mladší bratři Emerich Fryč⁵⁶ a Ladislav Siegl; počet pěti budoucích svěcenců tedy zůstal nezměněn.

Zavoral zůstával stále nejmladší ve skupině; v době svěcení mu nemělo být ještě ani dvacet tři let, tudíž zde automaticky vyvstával problém nedostatečného kanonického věku, do něhož Zavoralovi chyběl víc než jeden rok; Zikmund Starý se však rozhodl pro možnost svěcení s dispenzem. Zavoral tedy 13. března posílá do Říma na Kongregaci pro biskupy a řeholníky žádost o dispenz „*super defectu tresdecim mensium (...) aetatis canonicae*“.⁵⁷ Dispenz byl udělen 8. května,⁵⁸ tudíž Zavoralovu svěcení nestálo formálně nic v cestě.

Metoděj Zavoral přijal kněžské svěcení 5. července v pražské katedrále společně s padesáti dalšími kandidáty,⁵⁹ udělil mu je tehdejší pražský světící biskup Schwarz.⁶⁰ Zachovalo se i oznámení o svěcení a primiční mši svaté.⁶¹ tu slavil ve strahovském klášterním kostele 26. července; jako upomínka na ni byl později k oznámení připojen i obrázek.⁶²

Datum Zavoralovy primice není známo; tato slavnostní událost se však nemohla odehrát ve velkém časovém odstupu od svěcení. Novosvěcenec ji sloužil ve strahovském kostele za přítomnosti svých příbuzných.⁶³ Nedlouho poté následovala zřejmě „druhá primice“ v bydlišti jeho rodiny, tedy v Poříčí nad Sázavou, kde ve farním kostele sv. Havla

⁵⁵ Soupis členů kláštera dle senia. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1203, rok 1885.

⁵⁶ U tohoto bratra nejsou známy žádné údaje; neuvádí je ani Koblasův katalog.

⁵⁷ Tato žádost se nedochovala ani v kopii. Její existenci můžeme pouze předpokládat z příslušné odpovědi.

⁵⁸ Dispenz „*super defectu aetatis canonicae*“ pro Metoděje Zavorala. Pro zajímavost můžeme rovněž uvést, že udělení dispensu se neobešlo bez zaplacení příslušné taxy. V témž kartonu se zachoval nedatovaný náčrt vyúčtování za jednání s římskými úřady, psaný opatovou rukou: jedna z položek zní: „*Taxae pro duobus decretis in favorem P. Methodii 7.50.*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1194, rok 1885.

⁵⁹ J. M. opat dr. Metod Zavoral 50 let knězem. Nedělní Lidové listy, 5. července 1935, 6.

⁶⁰ POVOLNÝ Leo: c. d., 2.

⁶¹ Oba tyto dokumenty jsou uloženy ve fondu NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Jurisdikce.

⁶² Obrázek znázorňuje kříž s kalichem a hostií, pod nímž leží ve věnci květin Ježíš v jeslích. Nad křížem nacházíme nápis „*O sacrum convivium*“, dole pak kompletní český překlad tohoto verše: „*O vzácné hody, kde sám Pán za pokrm se vydal nám.*“

⁶³ V zachovaných vzpomínkách na otce vypráví, jak „*při primici své seděl v plné parádě na opatském trůnu. Těšil se, jaký dojem to udělá na otce. Ale ten po mši sv. ho chytil, dal se do usedavého pláče a řekl. 'Ani nevíš, jak je mi tě líto!'*“ Srov. Vzpomínky Zavoralovy na otce.

Zavoral zřejmě proslovil své první životní kázání.⁶⁴ I při této příležitosti vzpomínal na svého otce, který jeho první kazatelský počín sledoval „*ze strachu, jak to dopadne, schován za sloupem. Ale mezi kázáním stále povylézal ven, až stál sebevědomě před sloupem*“.⁶⁵

Novokněz Zavoral byl tedy nyní plně připraven pro nástup na své první kněžské působiště. Stal se jím na podzim téhož roku jihočeský Sepekov.

3.2.2 Kaplanské působení

Metoděj Zavoral nastupuje na své první dlouhodobější kaplanské místo na podzim roku 1885.⁶⁶ Můžeme předpokládat, že již v létě toho roku bezprostředně po svém svěcení jako výpomocný duchovní působil ve farní správě, neboť v dopise, jímž opat Zikmund informoval Zavorala o jeho novém působišti, ho žádal kvůli prezentaci na českobudějovickém biskupství „*o nynější jurisdikci*“.⁶⁷ Některé nepřímé indicie naznačují, že tyto první zkušenosti sbíral Zavoral v Jihlavě, tento fakt však přímo dokázat nelze.

O Zavoralově působení není prozatím přímých svědectví, dochovala se jen některá jeho kázání a blahopřejný dopis sepekovských farníků k Zavoralově opatské volbě, kteří na něj „*s láskou vzpomínali*“.⁶⁸

Rok před ukončením svého působení na tomto místě Zavoral zřejmě vážně onemocněl. P. Vít,⁶⁹ sepekovský farář, dával opatovi Starému opakovaně na vědomí, že jeho kaplan je již delší dobu nemocen z nachlazení; dosvědčuje, že se Zavoral „*cítí slab a špatně vypadá*“. Svého představeného informuje, že byl nucen povolat i lékaře, který Zavoralovi doporučil šetřit se, neboť se obával komplikací „*zápalu plic neb chrlení krve*“. Je možné, že toto onemocnění mohlo předznamenávat či přímo způsobovat jeho pozdější vleklé zdravotní problémy, které se postupně velmi horšily, jak uvidíme v pozdějších letech jeho života.

⁶⁴ Srov. článek J. M. njdp. opat dr. M. Zavoral čestným občanem v Poříčí n. S. Polední Lidové listy, 30. dubna 1938, 2.

⁶⁵ Srov. Vzpomínky Zavoralovy na otce.

⁶⁶ Zavoral na své nové místo nastupoval k 31. říjnu a z kláštera se definitivně odstěhoval 26. října. Srov. Dopis opata Zikmunda Starého Metoději Zavoralovi ze dne 21. října 1885. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1202, rok 1885.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Blahopřejný dopis Jana a Marie Kofroňových. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M.

⁶⁹ Vít Matouš Runt se narodil 23. září 1835, do řádu vstoupil 1. října 1854, na kněze byl vysvěcen 24. července 1859. Působil na Strahově, v Žatci jako profesor tamějšího gymnázia a katecheta, jako farář v Sepekově a Velké Chyšce a jako děkan v Milevsku. Zemřel 7. srpna 1907.

Celá doba Zavoralova působení nenaznačuje, že by to byla léta, jež by přinesla sepekovské faře nějaké zvláštní události. Žádné zdejší vnější okolnosti nenasvědčovaly tomu, že dojde k Zavoralovu přeložení. Vynutila si to však situace farní komunity jiné; soužití kněží v Jihlavě bylo v tuto dobu tak problematické, že si vyžádalo personální změny, které zasáhly rovněž Metoděje Zavorala.

Jihlavská komunita, která spravovala ve městě dva chrámy, a to farní chrám sv. Jakuba⁷⁰ a kostel sv. Ignáce, byla „štací“, kterou prošla valná většina členů strahovské komunity, neboť v této době v ní zpravidla působilo – jak můžeme podle různých zmínek usoudit – osm až deset kněží, kteří žili ve dvou skupinách na farách při jednotlivých kostelech.

Nebylo zřejmě po lidské stránce jednoduché do jihlavské komunity nastupovat; z letmých zmínek z korespondence bratří můžeme usoudit, že existovala minimálně řevnivost mezi „subkomunitami“ při jednotlivých kostelech; bratři se dokonce nebyli ochotni vzájemně setkávat u společného stolu.⁷¹ Velmi závažným problémem se stávaly i vzájemné vztahy mezi jednotlivými kněžími, kdy osobní spory končily nezřídka prudkými kontroverzemi, jež musel nezřídka řešit opat Starý na místě samém. Takto se stal částečnou příčinou Zavoralova přeložení do Jihlavy dlouhodobý nevalný vztah Benedikta Kerbla⁷² a Ladislava Siegla,⁷³ jenž ztrpčoval život všem ostatním, kteří s nimi pobývali na faře, a pozitivně se nepromítal ani na veřejnosti.

Místo na jihlavské faře se však uvolnilo až na podzim roku 1888, kdy v říjnu Benedikt Kerbl vážněji onemocněl⁷⁴ a zakrátko požádal opata o přeložení z Jihlavy do strahovského kláštera.

Kvůli další personální změně se uvolnilo kaplanské místo při kostele sv. Ignáce. Opat oficiálně oznámil Zavoralovi své rozhodnutí přeložit ho do Jihlavy k 15. listopadu.⁷⁵

⁷⁰ Strahovští faráři jsou doloženi v Jihlavě u sv. Jakuba od roku 1622, kdy tato farnost, přináležející zřejmě původně želivskému klášteru, byla obsazována v rámci správy celého želivského kláštera. Když se v roce 1653 želivská kanonie osamostatnila, zůstala zřejmě Jihlava kvůli nedostatku řeholníků ve správě strahovského kláštera.

⁷¹ Dopis Salesia Šetky opatu Zikmundovi Starému z 12. srpna 1887. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1203, rok 1887.

⁷² Benedikt Jan Nepomuk Kerbl se narodil 5. listopadu 1857, do řádu vstoupil 28. září 1877, na kněze byl vysvěcen 30. září 1881. Po odchodu z jihlavské fary působil při strahovském klášteře. Zemřel 2. prosince 1937.

⁷³ Tento spor dvou odlišných povah se táhl od drobných urážek přes vzájemné hrubé osočování až po situaci, kdy v závěru roku 1887 měl P. Ladislav na P. Benedikta v jídelně vytáhnout nabitý revolver. Průběh celého sporu lze vysledovat ve vzájemné korespondenci opata Zikmunda Starého s těmito kněžími v závěru roku 1887 a v roce 1888. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1203, rok 1887 a kt. 1204, rok 1888.

⁷⁴ P. Benedikt trpěl podle všeho vleklou revmatickou chorobou, která se v té době prudce zhoršila. Srov. dopis Benedikta Kerbla opatu Zikmundovi Starému z 27. října 1888. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1204, rok 1888.

Upozornil ho na situaci, která v Jihlavě panovala, a vyslovil naději, že „*doufá, že s ostatními spolubratry ve svaté svornost a lásce žítí budete.*“ Výsledný přesun pak zaznamenaly novodobé anály jihlavské fary takto: „*15. listopadu odcestoval do kláštera P. Benedikt Kerbl, jehož místo zaplnil u sv. Jakuba P. Šetka a k sv. Ignáci přišel ze Sepekova P. Metoděj Zavoral.*“⁷⁶

Po dva roky vykonával Zavoral svůj kaplanský úřad u sv. Ignáce. Proč byl právě on ustanoven v roce 1890 kaplanem a českým kazatelem u sv. Jakuba, není známo. Snad si v průběhu oněch dvou let začínal získávat pověst dobrého kazatele, jež ho provázela po celý život, při znalosti místních poměrů nemůžeme vyloučit ani to, že bylo opět nutno kvůli vzájemným vztahům mezi kněžími udělat personální změny.

Místo českého kazatele v Jihlavě bylo zřejmě úřadem žádaným a v daném roce se na něj upírala pozornost mnoha strahovských kněží. Toto místo zaujímal až do této doby Bedřich Košař,⁷⁷ zřejmě se však během onoho roku začalo mluvit o změně, neboť se objevilo několik kandidátů, z nichž se o tento post nejvíc ucházel Zavoralův kolega z noviciátu Václav Váchal, v té době farář v Radonicích.⁷⁸

V červenci se však Zavorala začala plánovaná změna dotýkat.⁷⁹ Zprvu byl zřejmě ustanoven pouze jako kaplan ke sv. Jakubu,⁸⁰ přičemž jeho místo u sv. Ignáce zaujal jeho služebně o rok mladší spolubratr Izidor Zahradník.⁸¹ Českým kazatelem zůstal nadále Bedřich Košař, ne však nadlouho, neboť byl na podzim téhož roku ustanoven farářem v Dolánkách.

⁷⁵ Dopis opata Zikmunda Starého Metoději Zavoralovi z 2. listopadu 1888. Tamtéž.

⁷⁶ MED Oldřich: *Svatojakubské annály*. Rukopis, 1964, 109.

⁷⁷ Bedřich František Seraf. Košař se narodil 28. července 1847, do řádu vstoupil 4. října 1870, na kněze byl vysvěcen 18. července 1875. V průběhu svého života působil jako kaplan a farář na různých strahovských farách. Zemřel 16. května 1927.

⁷⁸ Od začátku roku žádal opata o toto místo několikrát, přičemž svou žádost odůvodňoval různě; v neposlední řadě i vyššími příjmy, které by v Jihlavě měl. Vzájemná korespondence Václava Váchala a opata Zikmunda Starého. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1205, rok 1890.

⁷⁹ Dozvídáme se to z dopisu, který Zavoral poslal opatovi Starému 22. července. Děkuje mu v něm za splnění jakési prosby a zároveň přikládá stávající jurisdikci. Nemůžeme říct, zda Zavoral žádal o změnu místa, či zda se jeho prosba týkala nějaké jiné záležitosti. Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému ze dne 22. července 1890. Tamtéž.

⁸⁰ Biskupství brněnské udělilo Zavoralovi příslušnou jurisdikci dne 24. července; jurisdikce Izidora Zahradníka byla dle průvodního dopisu zaslána zároveň. Dopis brněnské konzistoře opatu Zikmundovi Starému ze dne 24. července 1890. Tamtéž.

⁸¹ Izidor Bohdan Zahradník se narodil 25. června 1864, do řádu vstoupil 14. října 1883, na kněze byl vysvěcen 5. července 1888. Nebyl to pouze Zavoralův kolega na jihlavské faře, nýbrž i spolupracovník v jeho literární činnosti; sám byl autorem několika publikací. Po roce 1918 odešel z kláštera i katolické církve, byl prvním ministrem železnic ČSR. Zemřel 19. února 1926.

O Zavoralovi jako jeho nástupci v úřadě českého kazatele v té době zřejmě již nebyla pochybnost; převor Lohel Schmidt⁸² se ho totiž v zastoupení opata písemně dotázal, zda by o toto místo měl zájem;⁸³ pokud ano, necht' urychleně zašle do kláštera svou stávající jurisdikci. Metoděj Zavoral nabídku přijal. O den později zasílá převorovi žádaný dokument a srdečně mu za nabídku poděkoval;⁸⁴ zdá se tedy, že o místo českého kaplana a kazatele velmi stál. Na brněnskou konzistoř byla zaslána potřebná žádost a Zavoral byl „českým kaplanem u sv. Jakuba“ jmenován ke dni 15. listopadu.⁸⁵ Tímto tedy získal úřad, jež bude zastávat prakticky až do svého odchodu z Jihlavy.

Jistě by bylo zajímavé sledovat, jak vypadal Zavoralův normální život kaplana v Jihlavě, kde strávil nezanedbatelnou část svého života. Bohužel však i zde jsou prameny skoupé: nebyl zřejmě důvod zmiňovat se o všedních skutečnostech a pracích, které se jistě charakterem nelišily od toho, co Zavoral konal již v duchovní správě sepekovské – tedy úkoly spojené s bohoslužebným působením a vysluhováním svátostí, úřad zpovědníka a kazatele, jenž se snad později stal poněkud dominantnějším, katechetické působení ve škole a pravděpodobně úkoly, které mu připadly v rámci komunity, v níž žil. Teprve v pozdějších letech začne působit jako středoškolský profesor v rámci profánní výuky na gymnáziu a bude plnit úkoly, které mu budou svěřeny se změnou postavení v rámci jihlavské komunity, zvláště tehdy, až se stane jejím představeným.

Působišťem, na němž si Zavoral získal největší věhlas i oblibu, byla svatojakubská kazatelna. Jeho česká kázání si zřejmě záhy získala velkou oblibu a chodila na ně celá česká jihlavská veřejnost, pro niž to byla dobrá příležitost slyšet duchovní povzbuzení v rodném jazyce i možnost manifestace svého národního uvědomění.⁸⁶ Zvláštním způsobem si tuto dvojí roli českých kázání v pozdějších letech uvědomovali Zavoralovi žáci z reálného gymnázia, kteří byli německému tlaku ve škole vystaveni zvláště

⁸² Jan Lohelius Alois Schmidt se narodil 13. června 1839, do řádu vstoupil 28. října 1860, na kněze byl vysvěcen 31. července 1867. Celý život působil jako konventuál na Strahově, od prosince roku 1868 jako opatský sekretář. Zemřel 5. července 1917.

⁸³ Dopis Lohela Schmidta Metoději Zavoralovi ze dne 7. listopadu 1890. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1205, rok 1890.

⁸⁴ Dopis Metoděje Zavorala Lohelu Schmidtovi ze dne 8. listopadu 1890. Tamtéž.

⁸⁵ Jurisdikce byla udělena dne 13. listopadu. Průvodní dopis k ní nalezneme v dále označeném kartonu, samotná jurisdikce je zachována v kartonu 1297, složce Jurisdikce. Korespondence Lohela Schmidta a brněnské konzistoře. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1205, rok 1890.

⁸⁶ Srov. blahopřejný dopis J. Čížinského k Zavoralovým 70. narozeninám: „*Já poznal jsem Vás před čtyřiceti roky v Jihlavě, kde jsme se tehdy bránili proti násilí Němců. Byl jste tehdy českým kazatelem a národně uvědomělým Čechem. To nám mladým národně zaníceným lidem velmi imponovalo. (...) Tenkrátě měli jsme v Jihlavě pouze matiční školu, dnes mají tam naši lidé již absolutní většinu. (...) Na tomto velikém díle (samostatném československém státu – pozn. aut.) získal jste si i Vy, veledůstojný český kazateli, ohromných zásluh, neboť kdyby nás byla zastihla světová válka národně ospalými, nebylo by dnes této vymoženosti.*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H.

intenzivně.⁸⁷ Pro Zavorala pak byla jistě jeho kazatelská činnost dobrým základem pro jeho budoucí, ještě intenzivnější homiletickou kariéru.⁸⁸

Zavoral se však nevyhýbal ani jinému působení mezi jihlavskými farníky: aktivně vedl podle doložených pramenů Spolek katolických mužů a jinochů v Jihlavě⁸⁹ a věnoval se rovněž duchovní službě v místní věznici.⁹⁰ Rovněž působil v Jihlavské Besedě, jejíž členové na něj vzpomínali stejně jako v ostatních spolcích.⁹¹

O Zavoralově všedním kněžském životě se ve světle těchto dokumentů mnoho nedovíme: o tomto tématu by svědčil nejspíše pramen ve formě deníku či osobních zápisků; takový se však v dochované pozůstalosti nenalézá, proto se nyní musíme spokojit alespoň s tímto fragmentárním obrazem. Zaznamenány zůstaly pouze události mimo rámec běžného života; jednalo se většinou o několikadenní pobyty mimo Jihlavu, a to jak za účelem pracovním, tak o každoroční dovolené, které trávil zpravidla u své rodiny, případně v lázních, a zahraniční cesty.⁹²

Významnou složkou Zavoralovy jihlavské činnosti bylo jeho pedagogické působení na německém reálném gymnáziu po dobu deseti let, a to od roku 1894 do roku 1904, tedy téměř až do jeho odchodu zpět do Prahy. V dochované korespondenci prakticky žádnou vlastní Zavoralovu zmínku k tomuto tématu nenacházíme, zachovalo se však několik

⁸⁷ Srov. blahopřejný dopis Josefa Bořického: „*Slavné a velmi vážené jméno Vaší Milosti připomíná mi často doby studentské na reálce v Jihlavě v letech 1885 – 1888. Vzpomínám často na velkolepá kázání při májových pobožnostech v kostele u sv. Jakuba v Jihlavě a zvláště kázání českých, která pronášel důstojný pan ‘Páter Mílo’, jak jsme Vaši Milost tenkrát jmenovali. Byl jste studentem, obzvláště Čechy, vřele milován, jelikož bylo nám Čechům dobře známo, že jste byl vynikajícím vlastencem, což jste dokázal na horké půdě jihlavské a také i po celý slavný život váš.*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, složka Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu různých.

⁸⁸ Již v této době platil zřejmě za brilantního řečníka, jak svědčí – poněkud s nádechem humoru – jeden z tehdejších novinových článků: „*Jeť opat Zavoral takovým řečníkem, že i sám katolíkožrout Dr. Stránský v Brně musil po jeho kázání v Jihlavě říci: Velebný pane, takového řečnického výkonu jsem ani v parlamentě neslyšel.*“ Strahovský opat M. Zavoral padesátníkem, in: Hlas lidu, 29. srpna 1912.

⁸⁹ Jeho členové svému bývalému kaplanovi zasílali častá blahopřání k význačným jubileím. Za všechny budu citovat jen gratulaci k Zavoralovým padesátinám: „*Ze srdcí bývalých vašich svěřenců, vašich posluchačů, vašeho lidu, jemuž jste ráčil býti Otcem a po mnohá léta rádcem a těžitelem na kazatelně, ve zpovědnici, v životě – v Jihlavě. (...) by Bůh zachoval ve zdraví, ku blahu církve a vlasti bývalého ‘Tatička našeho.’*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁹⁰ Srov. *Sedmdesát let opata Zavorala*, in: Život, 1932, 183.

⁹¹ Z mnohých osobních, převážně blahopřejných dopisů lze zmínit např. blahopřejný dopis manželů Karlovských k Zavoralovým sedmdesátinám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

⁹² Roku 1898 se Zavoral v létě vypravil do Paříže; tuto cestu možná podnikl kromě odpočinku i pro své další vzdělání, snad ve svém oblíbeném oboru homiletiky. Připomeňme na tomto místě, že v té době se Zavoral věnoval již dlouhou dobu zahraniční homiletické produkci, a to jak po stránce studia, tak i vlastními překlady. Jeho výběrové vydání Lacordairových *Konferenčních řečí v Notre Dame v Paříži* spatřilo světlo světa již před dvěma lety. Ještě o několik let později podnikl prázdninovou cestu do Itálie: máme o tom jen nepřímá svědectví jeho životopisců a víme, že v roce 1901 uveřejnil v *Obrázkové revue* vlastní deník *Z cesty do Itálie*.

dopisů, většinou blahopřání k jubileím, od bývalých žáků, kteří na svého učitele češtiny rádi a vděčně vzpomínali.⁹³

Jediným přímým svědectvím je korespondence s představenými ve věci definitivního zakotvení na tomto ústavu; z toho bychom mohli usoudit, že Zavoral počítal se skutečně dlouhodobým působením v Jihlavě, pokud se snažil takovéto postavení získat.

Gymnázium vypsal v roce 1896 konkurz na definitivní místo učitele češtiny; suplující profesor Zavoral byl jakožto zřejmě již osvědčená síla vyzván, aby se ho rovněž zúčastnil. Ve svém dopise opatovi vysvětluje, jak došel k závěru, že „*v tomto oboru snad opravdu bych mohl prospěšně působiti, kdežto budoucnost jinak mne leká*“. A podává sám o sobě vzácné testimonium a vyznání vlastních zálib a talentů: „*Tím méně však hodím se pro samostatné působení, an mi veškeren praktický smysl pro hospodářství a podobné věci schází. Studium, jemuž jsem se věnoval, připravilo mi tolik krásných chvil, že netoužím po ničem jiném.*“⁹⁴

Opatova záporná odpověď je datována 16. února.⁹⁵ Již z toho můžeme vidět, že Zavoralova žádost byla zvažována, neboť většinou odcházely odpovědi obratem; odůvodněním byl názor, že podobné výjimky by mohly oslabit řídicí moc představených. Zavoral by se mohl zkoušce podrobit, ovšem s podmínkou, „*zůstalo-li by vše ostatní při starém*“, nesměl by tedy ono definitivní místo přijmout. Zdali na tuto možnost přistoupil, se však z dostupné korespondence nedovídáme; můžeme se domnívat, že tomu tak nebylo a Zavoral až do konce svého pedagogického působení zůstal suplujícím profesorem.

Jak Metoději Zavoralovi přibývala „služební léta“, bylo možno očekávat, že bude postupně pověřován dalšími úkoly nad rámec farní správy, vzhledem k tomu, že žil v menší řeholní komunitě, která si jistou míru organizace vyžaduje prakticky vždy. Nemůžeme přesně říci, jaké úřady a v jakých obdobích Zavoral vykonával; obecně však můžeme konstatovat, že od roku 1895 funguje minimálně jako sekretář představeného a snad jako ekonom komunity, později také jako představený ve funkci převora.

⁹³ Na ukázkou zmiňme např. dopis ing. K. Eisnera: „*Na mne si Vaše Milost přirozeně asi už nevzpomenete, jak by tomu mohlo býti jinak při převelkém počtu Vašich bývalých žáků. Já ale vzpomínám rád svého oblíbeného profesora češtiny na jihlavské reálce... Tehdejší vysvědčení leží přede mnou, vepsal jste vlastnoručně známku 'vorziiglich' z jazyka českého. Pamatoval jsem často a často Vaši zajímavé metody učebné, již jste dovedl učiniti vyučování řeči živým a poutavým – pomocí přirovnávající jazykovědy a jazykozpytu, s příklady slov kořenných z latiny a frančtiny. (...) Jak pyšný jsem byl, když jsem Vám směl donést sešity se školními úlohami do fary, aneb když jste mne jednou ráčil fotografovati...*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H.

⁹⁴ Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému ze dne 9. února 1896. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1207, rok 1896.

⁹⁵ Koncept dopisu opata Zikmunda Starého Metoději Zavoralovi ze 16. února 1896. Tamtéž.

Lépe doložen je jeho starší úřad sekretáře a ekonoma, neboť se zachovaly alespoň některé dopisy psané jeho rukou, v nichž z pověření představeného řeší určité problémy v jihlavské komunitě, zatímco úřad převora kvůli prakticky nezachovaným souborům korespondence není téměř mapovatelný.⁹⁶

Dochované dokumenty většinou zachycují problémy či konflikty, které Zavoral musel řešit. Jednalo se o problémy ekonomické, např. finanční vyrovnání ze štolových poplatků mezi farami u sv. Jakuba a u sv. Ignáce,⁹⁷ či nesrovnalosti v příspěvcích kláštera na stravu kněží.⁹⁸ Zavoral však řešil i problémy daleko kontroverznější, které souvisely se spory jihlavských kaplanů s místními farníky i městskými zastupiteli.⁹⁹

Nemohli jsme očekávat, že Zavoralovo působení ve zodpovědných funkcích v jihlavské komunitě bude spojeno se snadným během farních událostí, tudíž s relativně pokojným řešením konfliktů. Problematické konstelace mezilidských vztahů se v některých případech výrazněji vyhrcovaly a někdy ještě o řadu let později budou negativně působit jak na vnitřní život Strahova i jeho vnější pověst, tak i na osobní osudy jednotlivých kněží.

Poslední Zavoralova léta v Jihlavě pro něj nebyla nejsnadnější. V celé komunitě sílily protichůdné tendence a vzájemné averze, o nichž se dozvídáme většinou jen z nepřímých svědectví v dochované korespondenci. K tomuto stavu dospěl strahovský konvent postupně, v závěru působení Zikmunda Starého však docházelo i k otevřeným sporům a mnozí se zřejmě netajili ani odporem k stávajícímu představenému.

V této situaci – snad ještě za svého převorského působení – Zavoral stál zcela přirozeně a lidsky na straně svého opata, aniž by to dával nějak patrněji najevo, a pamatoval na něj i ve zcela prostých situacích, jako byla oslava jeho jubilea: jednalo se zde s největší pravděpodobností o dvacáté páté výročí zvolení opatem. *„Jedná se o důstojnou oslavu jubilea J. Milosti. Vím, že jsou v konventě různé proudy, ale doufám přece, že zvítězí přesvědčení, že jsme povinni sobě i veřejnosti památný den ten oslaviti co nejlépe a projeviti svému představenému úctu a oddanost. Snad dojde i k tomu, podati JM. nějaký*

⁹⁶ Soubor korespondence z let 1901 – 1903 obsahují přibližně pouze 40 dopisů.

⁹⁷ Srov. dopisy Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému z let 1895 a 1899. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1207, rok 1895 a tamtéž, kt. 1209, rok 1899.

⁹⁸ Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému ze dne 3. června 1897. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1208, rok 1897.

⁹⁹ Šlo např. o údajné nestandardní vztahy některých kaplanů k místním farníci, spory s radnicí či záležitost zadlužení některých členů jihlavské komunity. Doklady najdeme v průběžné korespondenci Metoděje Zavorala s opatem Starým z let 1895 – 1904. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1207 – 1210.

dar. Píši proto, že by p. rada poslal 20 K, Aegid 10 a já také. Bude-li třeba více, poslali bychom my tři ochotně.“¹⁰⁰

Tuto averzi zažil v lokálním měřítku i sám Zavoral. Nemohl přirozeně očekávat – tím méně v permanentně problematické jihlavské komunitě –, že bude všemi uznáván a u všech oblíben. Nenadál se však toho, že bude vystaven ze strany některých spolubratrů v podstatě psychickému teroru, který se přirozeně později podepíše na jeho zhoršeném zdravotním stavu, který, nezapříčiní-li jeho rezignaci na funkci převora, bude hrát o rok později velkou roli při jeho žádosti o odchod ze stávajícího působiště.

O těchto politováníhodných incidentech se dozvídáme ze zprávy, která popisuje Lohelu Schmidtovi chování bratra Justina Sedláka¹⁰¹ na jihlavské faře. „*Nejprve padá na váhu jeho (Justina Sedláka – pozn. aut.) zběsilé přímo řádění naproti bývalému převoru dp. P. Methodu. Co si udělali, to ovšem nevím, ale to jsme si vespolek netajili, kdyby byl dp. P. Method dp. P. Justinovi nejvíce ublížil, jemu nejtěžších urážek způsobil, že aby i ta nejtěžší urážka byla nepatrnou proti tomu brutálnímu jednání. Dp. Justin (...) nejtěžší urážky a nadávky sypal přímo na hlavu dp. P. Methoda jako převora.*“ Další obsáhlý popis naznačoval snahu smířit Justina Sedláka se Zavoralem, patrně však vyšla naprázdno. V závěru se pak objevil náznak, že tento stav trval značně dlouho: „*...když před prázdninami dp. Bohumil... a dp. P. Norbert přijeli již před dvěma lety – od té doby se to táhlo...*“ Celá kauza měla jasné vyústění: Zavoral zřejmě v roce 1904, tedy nedlouho před svou žádostí o přeložení do kláštera, na svou funkci rezignoval.¹⁰²

Tato zcela jistě neúplná mozaika jihlavských událostí v posledních letech Zavoralova působení nám ukazuje oprávněnost toho, že zanedlouho s velkým důrazem a osobním nasazením bude žádat o ukončení svého jihlavského pobytu, jakkoli zde dlouhá léta pracoval se skutečným nasazením a poměrnými úspěchy, a o návrat do Prahy.

Hned počátkem roku 1905 se Zavoral pouští do vyjednávání ve věci svého návratu do strahovského kláštera. Jak je zřejmé, nečiní tak poprvé, ovšem v tomto okamžiku se do

¹⁰⁰ Dopis Metoděje Zavorala Lohelu Schmidtovi z 4. června 1904. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, Korespondence Lohela Schmidta 1872-1906.

¹⁰¹ Justin František Sedlák se narodil 5. dubna 1872, do řádu vstoupil 15. října 1891, na kněze byl vysvěcen 25. července 1896, zemřel 15. ledna 1926.

¹⁰² Tento referát bychom nemuseli uznat jako seriózní pramen, neboť není datován a v závěru ani podepsán; ovšem fakt, že si jej Lohel Schmidt ponechal ve svém archivu korespondence, svědčí o tom, že se popisovanými událostmi zřejmě zabýval. Závěr tohoto čtyřstránkového elaborátu však nemá charakter shrnutí, můžeme tedy předpokládat, že zpráva byla delší a možná nikoliv anonymní. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, Korespondence Lohela Schmidta, 1872 – 1906.

svého „boje o klášter“ pouští s plným nasazením. O návrat do Prahy se pokoušel již potřetí, dle vlastního svědectví o to opata žádal během obou předcházejících let.¹⁰³

Své kroky v celém podniku Zavoral zřejmě dobře promyslel a vyžádal si i radu některých svých přátel z komunity. Koncem ledna potom posílá opatovi Starému žádost, aby se směl uchýlit kvůli nutnému zotavení do pražského konventu. Je zřejmé, že se na jeho zhoršeném zdravotním stavu podepsalo nejen přepracování, na něž si ostatně nestěžuje opatovi, ale až později převorovi, ale rovněž nedobrá personální situace v jihlavské komunitě. Opat Starého Zavoral předem ujistil, že rozhodně nemíní setrvat v pražském klášteře natrvalo, ale rád půjde, až na něj opět dojde řada, do duchovní správy; svou žádost však umocňuje upozorněním, že je již dvacet let nepřetržitě v duchovní správě a nezbytný odpočinek by si zasloužil. Jako termín svého odchodu z Jihlavy navrhuje první březen.¹⁰⁴

Zároveň však téhož dne píše převoru Schmidtovi velmi otevřený osobní dopis, kde ho o této žádosti informuje a žádá ho o podporu. Jeho odpovědi se zřejmě nedočkal, neboť o několik dní později se ho v novém dopise táže, jaká je jeho naděje na odvolání z Jihlavy: je třeba naplánovat práci na blížící se postní dobu. Připomíná mu pak, že už loni touto dobou žádal o své přeložení, které bylo zamítnuto, patrně s odůvodněním, že za něj není náhrada. V tuto chvíli je však Zavoral o personální situaci již dobře informován, neboť ví, že „*letos jsou dva mladí, kdo na to místo rádi půjdou.*“ Svůj dopis zakončí pak velmi upřímným vyznáním, proč chce z Jihlavy pryč, přitom ví, že pokud mu opat nevyhoví, stane se jeho situace velmi komplikovanou. „*Nechtěl bych po 20 letech svou štaci opustiti proti vůli JM. a býti pak snad nerad v konventě viděn (...) rozhodnutí mé je nezvratné a nějakým neurčitým slibem by mi nebylo pomoheno. Velké práci doby svatopostní se letos musím vyhnouti, nemá-li mé zdraví opravdu vážně utrpěti.*“¹⁰⁵

Převor Lohel pak zřejmě v jeho prospěch podnikl u opata určitou intervenci, neboť Zavoral na svou žádost zřejmě odpověď dostal; nebyla však patrně taková, jakou očekával. Vypadalo to, že by se Zavoral v klášteře dostal do nepříliš výhodného postavení; tento jeho dojem je ještě zesílen dalším opatovým argumentem, že by své kazatelské hřivny využil daleko lépe při působení v takové farnosti, jakou je Jihlava. To však pro Zavorala argumentem nebylo: „*Vždyť jsem si v duchu bez toho sliboval, že i na Strahově občas na kazatelnu vystoupím...*“ Poté se převorovi velmi upřímně svěří: „*Mám nyní tolik práce;*

¹⁰³ Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému z 28. ledna 1905. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, rok 1906.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Dopis Metoděje Zavorala Lohelu Schmidtovi ze dne 3. února 1905. Tamtéž.

mám připravit řeči celou řadu pro II. svazek 'Kazatele', a pracovat nemohu, dokud v té věci nebudu mít jistoty.“ Nechce se však nechat i přes všechny své velmi osobní argumenty obviňovat z neústupnosti: „*Po 2 leta jsem žadonil a znova se podrobil!*“ Lohel tedy učinil novou intervenci, po níž poznamenal na rub Zavoralova dopisu: „*Bylo přijato od vdp. opata příznivě.*“ O Zavoralově návratu do kláštera bylo tedy rozhodnuto.

Jihlavu opustil Zavoral relativně zanedlouho, jak o tom svědčí novodobější analýzy jihlavské fary:¹⁰⁶ „*26. února opustil Jihlavu kaplan P. Metoděj Zavoral, oblíbený český kazatel. Potřeboval se zotavit. Na jeho místo přišel novokněz, rodák ze Samotišek u Olomouce, P. Hroznata Psota.*“¹⁰⁷

Z naznačených událostí tedy vidíme, že Zavoralův životopisec Vilém Ondráček¹⁰⁸ neuvedl skutečné důvody jeho odchodu z jihlavské fary: „*Horečná funkce kazatelská donutily ho, že opustil Jihlavu, aby v klidu na Strahově mohl pracovat pro svou drahou homiletiku.*“¹⁰⁹ Zavoral, jak jsme viděli z nastíněných událostí, nebyl veden rozhodně touhou působit svým kazatelským uměním také na Strahově, jak Ondráček uvádí, ale důvody daleko lidštitějšími a prozaičtějšími.

3.3 Opatská volba

Počátek roku 1906 se ve strahovském konventu nesl v duchu příprav na volbu nového opata; Zikmund Starý zemřel 6. září 1905. Po jeho smrti se podle Konstitucí ujalo správy kláštera direktorium volené z řad řeholníků; jeho členem byl i Zavoral.¹¹⁰ Od té chvíle můžeme předpokládat, že se začalo uvažovat o možných kandidátech na uprázdněný opatský úřad. Pozdější svědectví uvádějí, že se spekovalo zejména o Lohelu Schmidtovi, Bohumíru Hendlovi¹¹¹, Bruno Sauerovi¹¹² a Izidoru Zahradníkovi.¹¹³

¹⁰⁶ MED Oldřich: c. d., 120.

¹⁰⁷ Hroznata Dobroslov Psota se narodil 10. prosince 1879, do řádu vstoupil 11. října 1899, na kněze byl vysvěcen 29. června 1904. Získal doktorát teologie, kromě Jihlavy působil i na farách ve Staňkovicích a Radonicích. Zemřel 15. května 1935.

¹⁰⁸ Vilém Alois Ondráček se narodil 20. června 1876, do řádu vstoupil 26. září 1896, na kněze byl vysvěcen 14. července 1901. Působil jako kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce, farář v Křenovicích a Velké Chýšce. Věnoval se též řádové historii a sepsal též příručku pro členy III. řádu premonstrátů. Pohřben v Nebušicích.

¹⁰⁹ ONDRÁČEK Vilém, c. d., 2. Nicméně tento názor je převzat z článku *Zavoral homileta* F. B. Vaňka, který vyšel u příležitosti Zavoralových šedesátých narozenin.

¹¹⁰ „*Kapitulár Metod Zavoral zvolen byl do direktoria, které v době uprázdnění stolce opatského vede správu opatství.*“ ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 6.

¹¹¹ Bohumír (Gottfríd) Josef Hendl se narodil 13. září 1853, do řádu vstoupil 30. září 1874, na kněze byl vysvěcen 13. července 1879. Působil jako kaplan v Radonicích, kooperátor v Jihlavě u sv. Ignáce, od roku 1892 byl farářem ve Staňkovicích. Zemřel 20. července 1913.

Převor Lohel Schmidt oznámil svým spolubratřím termín konání volby: 24. ledna 1906. Zároveň o tom oficiálně informoval i pražskou konzistoř.¹¹⁴ Sdělil biskupovi i jméno předsedajícího a požádal o vyslání zástupce z arcibiskupství, jímž byl generální vikář František Brusák.¹¹⁵

Volbě oficiálně předsedal Norbert Schachinger, opat rakouského kláštera Schlägel,¹¹⁶ který byl generálním vikářem a vizitátorem domů tehdejší rakouské cirkárie,¹¹⁷ přítomni byli, zřejmě jako pozorovatelé, i opati jiných klášterů, např. Gilbert Helmer, opat z Teplé.¹¹⁸

Volební proces začal formálně prakticky již den předem slavnou bohoslužbou a prezencí přítomných. Nepřítomní profesové vesměs zaslali řádnou omluvu; jeden z bratří byl uznán za neschopného volit.¹¹⁹ Shromáždění poté řádně zvolilo skrutátory: stali se jimi bratři Gerlak Dvořák,¹²⁰ Bohuslav Duchácký a Raymund Hummel,¹²¹ kteří vzápětí složili předepsaný slib.

Zavoral sám považoval přirozeně volbu za důležitý krok pro další budoucnost kláštera, zejména z důvodu možnosti konsolidovat situaci v komunitě. Jak opravdově mu na volbě záleželo, zachycuje pozdější nepřímé svědectví, snad sepsané dle vlastního Zavoralova vyprávění: „*V noci před volbou jeden ze všech (volitelů) to snad myslel nejupřímněji, neb u hrobu zakladatele řádu, sv. Norberta, v chrámě strahovském se modlil*

¹¹² Bruno František Sauer se narodil 12. ledna 1857, do řádu vstoupil 2. října 1881, na kněze byl vysvěcen 8. července 1883. Kromě svého kněžského působení byl znám i jako literát (publikoval pod pseudonymem František Kyselý), skladatel chrámové hudby a ředitel strahovského kůru. Zemřel 22. října 1937.

¹¹³ Tato jména uvádí ve svém díle Španihel: c. d., 6.

¹¹⁴ Dopis Lohela Schmidta pražskému arcibiskupství ze dne 4. ledna 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, rok 1906.

¹¹⁵ Přípis pražského arcibiskupa Lohelu Schmidtovi ze dne 15. ledna 1906. Tamtéž.

¹¹⁶ Norbert Schachinger (1842 – 1922) byl čtrnáctým opatem kláštera Schlägel, který leží na území dnešního Rakouska. Před svým zvolením působil jako katecheta, novicmistr, kazatel, od roku 1873 podpřevor. Opatem byl zvolen 14. ledna 1885. Srov. PICHLER Isfried H.: *Professbuch des Stiftes Schlägl*. Stift Schlägl 1992, 417-418.

¹¹⁷ Rakouská cirkárie, která vznikla v roce 1889 rozdělením cirkárie rakousko – uherské, zahrnovala v té době domy v Čechách, tedy kláštery Strahov, Teplá, Nová Říše a Želiv a rakouské domy Wilten, Geras a Schlägel. Srov. BACKMUND Norbert: *Geschichte des Prämonstrantenserordens*. Grafenau: Morsag Verlag, 1986, 109.

¹¹⁸ Gilbert J. B. Helmer (1864 – 1944), premonstrát kanonie v Teplé u Mariánských Lázní, v letech 1900 – 1944 jejím opatem; z titulu funkce vizitátora se jako host zúčastnil opatské volby na Strahově.

¹¹⁹ Bratr Justín Sedlák byl podle svědectví protokolu v té době psychicky nemocen, proto uznán za neschopného volby.

¹²⁰ Gerlak Antonín Dvořák se narodil 6. ledna 1845, do řádu vstoupil 28. září 1866, na kněze byl vysvěcen 16. července 1875. Za Zavoralova opatského působení byl rovněž strahovským převorem. Zemřel 30. prosince 1919.

¹²¹ Raymund Karel Hummel se narodil 26. ledna 1865, do řádu vstoupil 3. října 1882, na kněze byl vysvěcen 19. února 1888. Působil jako kaplan v Žatci, později až do své smrti jako Zavoralův sekretář. Zároveň byl i inspektorem pro výuku náboženství na pražských školách. Zemřel 9. ledna 1936.

*a prosil, aby Duch svatý řídil bratry při tak důležité volbě a aby ten, jenž zvolen bude, byl opatem nejlepším, který kdy jen na stolci tom vládl. Netušil tehdy, že jím bude sám.*¹²²

Po sečtení hlasů nejstarší skrutátor¹²³ oficiálně opatu Schachingerovi oznámil výsledek volby a jméno nového opata: Metoděj Jan Zavoral.¹²⁴ Předsedající opat Schachinger se poté nově zvoleného opata otázal, zda volbu přijímá. Po kladné odpovědi bylo jeho jméno oznámeno těm členům konventu, kteří nedisponovali volebním právem, a rovněž na veřejnosti. O výsledku volby však nejvýmluvněji hovoří počty hlasů udělené jednotlivým kandidátům; celkem bylo odevzdáno šedesát pět hlasů. Z jejich poměru je patrné, že proti Zavoralovi stál jediný vážný kandidát, Bruno Sauer. Ani on však s dvaceti dvěma hlasy na jasné Zavoralovo vítězství s počtem třiceti pěti hlasů nestačil. Dalšími kandidáty na opatskou funkci byli Gerlak Dvořák a tehdejší převor Lohel Schmidt, kteří však se sedmi, resp. jedním hlasem neměli možnost do výsledku voleb zasáhnout.

Zavoral sám zvolení zřejmě nečekal. Můžeme se domnívat, že za svůj jednoznačný volební úspěch mohl děkovat v dané situaci tomu, že se při sporech uvnitř komunity choval zřejmě velmi nestranně a o opatský úřad sám neusiloval; rovněž o něm muselo být známo, že ke svému předchůdci choval loajalitu a poslušnost až do jeho smrti, což se o všech členech komunity nedalo říci – je možné, že tedy od něj byla očekávána plynulá návaznost na linii Zikmunda Starého.

V první promluvě ke spolubratřím vyzdvihl svou touhu usilovat o to, aby se o něm mohlo říci, že byl dobrým opatem;¹²⁵ žádal je rovněž, aby jej neváhali upozorňovat na to, co by snad ve své funkci zanedbal.¹²⁶ Vzhledem ke svému v té době chatrnému zdraví pevně doufal v alespoň pět let v úřadě, aby bylo možno přivést klášter k dalšímu rozkvětu. Při této příležitosti vyhlásil rovněž své opatské heslo: „*Láska vše přemáhá*“.¹²⁷

Slavnostní benedikce se konala 11. února 1906, a to v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie. Metoději Zavoralovi ji udělil tehdejší arcibiskup pražský, Lev

¹²² ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 7. Můžeme se domnívat, že tuto pasáž mohl Španihel zpracovat dle autentické Zavoralovy vzpomínky.

¹²³ Tím byl Gerlak Dvořák.

¹²⁴ Srov. Fond SK: Písemná pozůstalost Metoděje Zavorala, kt. 2 M/60, Protokol o opatské volbě.

¹²⁵ Srov. citaci z této nástupní řeči: „*Vím, že vysokou důstojnost, ale zároveň také těžký úkol vznesli jste na mne. Cítím svoji nedostatečnost vůči velkým požadavkům, ale slibuji, zplna srdce slibuji, že s pomocí Boží všechny své síly vynaložím pro blaho i rozkvět svěřené mi kanonie a českého lidu, abyste rozhodnutí svého, milení bratři, litovati nemusili.*“ Ke dni desetiletého výročí zvolení J. M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton, in: Čech, 23. ledna 1916.

¹²⁶ Srov. dopis Bedřicha Košáře Metoději Zavoralovi ze dne 22. září 1907: „*Ve své nástupní řeči ráčil jste nás starší žádati, abychom Vaší Milosti vždy řekli pravdu a co by bylo na prospěch našeho domu.*“ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K.

¹²⁷ Srov. ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 7.

kardinál Skrbenský,¹²⁸ který mu sám bezprostředně již po volbě blahopřál.¹²⁹ Asistovali mu tehdy opati Helmer z Teplé a Zach z Gerasu.¹³⁰ Skrbenský však nebyl rozhodně se svým blahopřáním osamocen: volbu předpokládali a těšili se z ní mnozí další, jak Zavoralovi spolubratři, tak i bývalí farníci a přátelé.¹³¹ Zvěst o jeho zvolení a radost z ní byla zřejmě taková, jak ji půvabně a pregnantně vyjádřilo jedna z četných gratulací: „*Ze Siona přišel hlas vroucí / Deus praemonstravit abbatem pium / Neveklovensem Zavoral Methodium!*“¹³²

¹²⁸ Pozvánka na opatskou benedikci 11. února 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Pozvánky, oslavy, vizitky.

¹²⁹ Srov. blahopřejný telegram od kardinála Skrbenského k opatské volbě ze dne 29. ledna 1906. „*Ex intimo corde gratulatur – cardinalis Scrbensky*“. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Korespondence 1906 A – Z.

¹³⁰ Srov. ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis opata Zavorala*, rukopis, nedatováno, 3. Fond SK, pozůstalost Tadeáše Řeháka, kt. 7, složka Zavoral.

¹³¹ Dovolím si několik velmi pěkných citací z blahopřání: Zavoralovu volbu zřejmě předpokládala jihlavská farnost: „*Dovoluji si připomenouti z loučení v Besedě, až budete velkým pánem, nezapomeňte na nás, a jak brzo se vyplnilo, co jsem vám předpověděl!*“ Srov. dopis Františka Macha Metoději Zavoralovi z ledna 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M. Rovněž i někteří spolubratři si zřejmě jeho zvolení přáli: „*Theodorik má asi radost. Při mých návštěvách v Jihlavě často jsme o té věci hovořovali. Bylo to jeho nejvřelejší přání. Splnilo se mu.*“ Srov. dopis Josefa Fořta Metoději Zavoralovi z ledna 1906. Tamtéž. Nepřímo se však dozvídáme i o reakcích zcela opačných: „*Dp. můj zdejší předchůdce pokládal za nutné do pamětní knihy napsati, že při volbě roku 1906 zvítězili 'atheisti a masarykovci kanonie'...*“ Dopis Romana Seitze Raymundu Hummelovi ze dne 20. října 1913. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914.

¹³² Dopis Ferdinanda Schmidta Metoději Zavoralovi z ledna 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 N – Z.

4. ZAVORALOVO PŮSOBENÍ V ČELE STRAHOVSKÉHO KLÁŠTERA

Metoděj Zavoral, do této doby jeden z řadových členů kláštera, usedl tedy na opatský trůn strahovského kláštera, přijal titul „*opata strahovského, titulárního opata Milevska a Svatého Kopečku, trvalého almužníka českého královského dvora*“¹³³ a stal se jedním z nejvýznamnějších církevních představitelů v našich zemích. V následující velké kapitole ho budeme sledovat právě v jeho opatské úloze, a to v období před 1. světovou válkou, během ní a v období první republiky. Zastavíme se poté ve třech klíčových bodech dějin tohoto období, které dobře ukazovaly jejich charakter: uvidíme komunitu rozkolísanou vnějšími tlaky, což dobře charakterizovalo období tzv. odpadového hnutí kněžstva, konsolidaci komunity po vnitřních rozporech, které přišly ve dvacátých letech s řádovou reformou, a dotkneme se v závěru – možná na první pohled neústrojně – strahovských jubileí pozdních dvacátých a třicátých let, která signalizovala komunitu již stabilizovanou.

4.1. Opatem do začátku 1. světové války

Na počátku si ve stručnosti musíme ukázat stav kláštera, jemuž se Zavoral postavil do čela. Strahovská kanonie obsazovala v té době dvacet jedna farností.¹³⁴ Tento počet zahrnoval farnosti patřící pod historickou správu kláštera, mezi něž patřil přirozeně sám Strahov, dále Žatec, Jihlava, Milevsko, Mikulovice u Znojma, Velká Chyška, Sepekov, Radonice nad Ohří, Úhonice, Staňkovice a Holedeček u Žatce, Hodušín u Milevska, Smilovy Hory a Svatý Kopeček u Olomouce. Strahov spravoval rovněž fary bývalé doksanské kanonie, a to opět přímo Doksany, Kmetiněves, Dolánky, Bohušovice nad Ohří a Libotejnice. Roku 1887 byla historická farnost Šárka rozdělena na farnost Nebušice a kuracii Andělka, která byla po dostavbě kostela sv. Norberta prohlášena farností Střešovice. Roku 1906 přibýly ještě Křenovice u Slavkova.¹³⁵

Hospodářství kláštera se odvíjelo od jeho pozemkových majetků. Poslední komplexní soupis se prováděl v roce 1891, protože však až do Zavoralova nástupu nebyl žádný z dvorů či revírů odprodán ani přikoupen, můžeme tyto údaje považovat za

¹³³ KOBLASA Justin., c. d., 239.

¹³⁴ ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny Strahova*, rukopis, nedatováno, kt. 4, 33.

¹³⁵ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1907.

relevantní i pro rok 1906.¹³⁶ Strahovská kanonie tehdy vlastnila panství Horoměřice a Milevsko, velkostatky Pátek, Hradištko, Velká Chyška a Mikulovice, dále statky Reindlerov a Zduchovice o celkové výměře 9.360 ha zemědělské půdy, z toho 4.509 ha lesa.¹³⁷

Pro klášter je však důležitější než hospodářství komunita, která mu dává život. Podívejme se tedy nyní krátce na její složení v době, kdy Zavoral přebíral svůj úřad. V té době bylo v komunitě 65 osob¹³⁸ včetně něj samotného, z toho na Strahově pobývalo deset kněží ve vyšších úřadech,¹³⁹ sedm dalších jako konventuální kaplani a držitelé nižších úřadů, čtyři byli v klášteře na odpočinku. Dva kněží byli na odpočinku mimo klášter, duchovní správu na farách obstarávalo třicet šest kněží a zapomenout nesmíme ani na pět kleriků a noviců.¹⁴⁰

Z tohoto poměrně slušného počtu kněží bych ve stručnosti ráda zmínila dva, Pavla Součka a Vavřince Novotného, kteří na Strahov přišli z jiného kláštera, a to z Nové Říše, což rozhodně nebyla obvyklá praxe. V roce 1906 si je Zavoral zřejmě postupně vyžádal na výpomoc, neboť se mu nedostávalo potřebného počtu vlastních kněží.¹⁴¹ Tato „zápůjčka“ byla míněna jako trvalá; o rok později oba složili slavné sliby pro Strahov,¹⁴² neboť jim zřejmě nebylo umožněno tyto sliby složit ve vlastní kanonii.¹⁴³ Deset let pak působili ve

¹³⁶ ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny*, 34a.

¹³⁷ Podrobnější struktura majetku a jeho výměra viz Příloha V. a VI.

¹³⁸ Počet 65 osob uváděný Koblasovým katalogem však nesouhlasí s údajem z protokolu o opatské volbě, který rovněž uvádí počet 65 odevzdaných hlasů. Novicové a klerici však hlasovací právo nemají; zmíněná disproporce nastala zřejmě tím, že v tomto katalogu někteří bratři nejsou omylem uvedeni; duchovní správu tedy obstarával zřejmě větší počet kněží než Koblasou uváděných 36.

¹³⁹ Z podstatnějších můžeme zmínit: Gerlach Dvořák byl převorem, kustodem kostela a sakristánem, Jeroným Balabán podpřevorem, Sarkander Zedníček cirkátorem, Bohuslav Ducháček novicmistrem, Ervín Forejt provizorem; ceremonářem a zároveň opatským sekretářem byl Raymund Hummel.

¹⁴⁰ KOBLASA Justin: c. d., 239

¹⁴¹ „*Děkuji vám srdečně za ochotu, s jakou jste přání mému vyhověl, a doufám, že krok, který jsme učinili, sloužití bude ku prospěchu domu Vašemu i našemu. Co pak se nabídky vaší týče, že by ještě jeden z pp. bratří Novoříšských nám vypomoci mohl, jsem ochoten ji přijmouti, jestli zmíněný pán opravdu spolehlivý. Račte ho laskavě ve středu poslati na Strahov, abych ho blíže seznal a s ním promluvil.*“ Dopis Metoděje Zavorala tehdejšímu novoříšskému převorovi Vojtěchovi Frejkovi ze dne 26. února 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1211, složka Korespondence 1906.

¹⁴² „*Kanonie naše přijala lonského roku dva kněze z Nové Říše na výpomoc do duchovní správy. Oba kněží jsou simpliciter professi a mají být na podzim připuštěni ku slavným slibům. V Nové Říši však ku slavným slibům připuštěni nebudou. Opat navrhuje, aby byli přijati do domu našeho a na podzim aby složili slavné sliby.*“ Zápis z kapituly ze dne 19. února 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, složka Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928. Pavel Souček i Vavřinec Novotný své věčné sliby složili na podzim téhož roku na Strahově: „*Přijetí dvou kněží novoříšských, dpp. Pavla a Vavřince stalo se skutkem a budou o dedikaci skládati slavné sliby.*“ Zápis z kapituly ze dne 6. září 1907, tamtéž.

¹⁴³ Oba kněží se však rozhodně do Nové Říše chtěli vrátit: „*Prosíme, by Vaši Milost jako představený (...)* ráčila naši pokornou prosbu vyslyšeti a zakročiti, by nám oběma slavné sliby v Nové Říši složit bylo dovoleno.“ Dopis Vavřince Novotného Metoději Zavoralovi ze dne 20. dubna 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 M – Ž.

strahovské duchovní správě, na podzim roku 1917 však byli vyžádáni zpět do Nové Říše.¹⁴⁴

Od počátku Zavoralova úřadu neměl klášter nouzi o dorost; každý rok přibývalo několik noviců, kromě období první světové války, kde vznikla tříletá mezera. Před složením slibů jich odcházela zhruba jedna třetina.¹⁴⁵ Jedním z důležitých úkolů, jež tedy na Zavorala jako opata čekaly, bylo zajištění formace a studií mladých členů řádu. Nemyslíme tím samozřejmě, že by se tomuto úkolu věnoval sám, byť i z mnohem pozdějších svědectví víme, že si občas k podrobnějším rozhovorům novice a kleriky zval,¹⁴⁶ ale jako na představeném na něm ležel úkol, aby usoudil, jakým způsobem a kde se řádový dorost bude vzdělávat.

Jak vypadala teologická studia za dob Zavoralova „řádového mládí“, již víme a můžeme se domnívat, že na tomto systému se nic příliš neměnilo a většina kleriků prošla stejným vzdělávacím systémem. Strahovský opat (a nemůžeme říci, že to byl sám Zavoral, neboť se nepodařilo prokázat, zdali o studiu na jiných institucích než pražské teologii nerozhodl již opat Starý) však zřejmě usoudil, že by bylo přínosné alespoň některé kleriky poslat na studie mimo Prahu, a proto byli pravidelně vysíláni do vzdálenějších teologických institucí.¹⁴⁷

V kontextu této doby však nemůžeme hovořit o teologických studiích v zahraničí, neboť většina institutů, o nichž se zachovala ve strahovských pramenech svědectví, se „v zahraničí“ nacházejí pouze z našeho dnešního pohledu; tehdy to byly pouze o něco vzdálenější instituce v rámci téhož státu, konkrétně na území dnešního Rakouska. První byl teologický institut při klášteře augustiniánů – kanovníků v St. Florian u Lince, kde v letech 1906 – 1907 pobývali bratři Jan Baptista Slaměník¹⁴⁸ a Odo Vejvoda.¹⁴⁹ Z korespondence

¹⁴⁴ O jejich návratu do Nové Říše kapitula rozhodla 26. listopadu; téhož dne psal Zavoral novoříšskému opatu Hotovému: „*Na opětovnou žádost Vaší opatské Milosti, aby dva kapitulárové naší kanonie, dpp. Vavřinec a Pavel byli ze svazku král. Kanonie Strahovské propuštěni, aby mohli býti do svazku kanonie Novoříšské přijati, klademe si za čest odpověděti, že přihlížejíce k důvodům této žádosti a hodlajíce přispěti ku posilení dobrého ducha veledůstojné kanonie Vaší, milerádi k tomu svolujeme a projevujeme vroucí přání, aby jmenovaní pp. kapitulárové, jejich dobrého ducha řeholního známe, hojného požehnání a vnitřního klidu kanonii Vaší přinesli.*“ Dopis Metoděje Zavorala Ferdinandu Hotovému ze dne 26. listopadu 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1216, složka Korespondence 1917.

¹⁴⁵ Spočítáno dle Koblasova katalogu.

¹⁴⁶ Srov. vzpomínky Česlava Malíka; ty sice popisují dobu pozdější, nicméně můžeme soudit, že na těchto svých zvyklostech Zavoral příliš neměnil.

¹⁴⁷ „*Aby se klerici příučiti mohli jazyku německému, posílal jich na studia bohovědná do Sv. Floriána a nyní do Teplé.*“ Koncept životopisu Metoděje Zavorala, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1913.

¹⁴⁸ O tomto bratrovi se Koblasův katalog nezmiňuje, z pramenů pouze víme, že působil jako kaplan v Milevsku, a o jeho smrti.

¹⁴⁹ Odo Miloš Vejvoda se narodil 10. dubna 1886, do řádu vstoupil 30. října 1904, na kněze byl vysvěcen 18. července 1909. O jeho osudech pojednáme v kapitole o odpadovém hnutí.

však nevyplývá nic podrobnějšího o charakteru jejich studií, neboť se týká pouze provozních záležitostí¹⁵⁰ a častěji vleklého onemocnění druhého jmenovaného.¹⁵¹ V dalším školním roce se řady strahovských kleriků rozšířily na čtyři studenty; byli jimi zřejmě stále Jan Baptista, zcela prokazatelně Odo a Zikmund Sudík,¹⁵² jméno čtvrtého pramene neprozrazují.¹⁵³

Druhou institucí, kde strahovští klerici v této době studovali, byla starobylá kolej *Canisianum* v Innsbrucku,¹⁵⁴ kde paralelně se jmenovanými kleriky dokončoval svá teologická studia Chrysostom Bouška,¹⁵⁵ který zde nastoupil v říjnu 1907.¹⁵⁶ S institutem nebyl příliš spokojen,¹⁵⁷ nicméně v něm strávil nejméně dva semestry, během nichž psal do kláštera pravidelné zprávy.

Poslední místo, kde někteří strahovští klerici studovali, se ani podle dnešních hledisek nenachází „v zahraničí“: několik mladých strahovských řeholníků získávalo teologické vzdělání v domácím studiu při premonstrátském klášteře v Teplé u Mariánských Lázní. Zcela prokazatelně zde takto studovali bratři František Benýšek¹⁵⁸ a Stanislav

¹⁵⁰ Nejčastěji financí a termínů pro návraty na prázdniny do kláštera. Srov. např. dopis kleriků – studentů v St. Florian Metoději Zavoralovi ze dne 14. prosince 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Korespondence 1906 A – Z. Dále pak z 11. prosince 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K.

¹⁵¹ Ústavní lékař u Oda diagnostikoval chronickou neurózu s doporučením přerušení studií. Srov. např. dopis dr. Felixe Geisböcka Metoději Zavoralovi ze dne 22. listopadu 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K.

¹⁵² Zikmund Vladimír Sudík se narodil 27. července 1884, do řádu vstoupil 28. září 1905, na kněze byl vysvěcen 7. listopadu 1909. Působil jako kaplan v Žatci a farář v Kounici a Úhonicích. Za 1. světové války vojenským kaplanem, za 2. světové války internován v Dachau. Po válce farářem v Kmetiněvsi, kde rovněž zemřel, pohřben je v Nebušicích.

¹⁵³ Odo v nedatovaném dopise žádal Zavorala, aby mu určil termíny zkoušek; Zikmund podával v rovněž nedatovaném dopise zprávu, že v domě je mnoho nemocných, a to dokonce tyfem, který jim údajně jejich představení tají, nicméně jejich čtyřčlenná skupina je zatím v pořádku. Srov. korespondenci kleriků – studentů v St. Florian Metoději Zavoralovi z roku 1908. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908.

¹⁵⁴ K úvaze se nabízí i možnost, že by se Bouška vzdělával v domácím studiu premonstrátského kláštera Wilten, který leží v těsné blízkosti Innsbrucku; tomu však neodpovídá popisovaná realita koleje, zejména co do počtu studentů a rozsahu studia.

¹⁵⁵ Chrysostom Emanuel Bouška se narodil 4. července 1883, do řádu vstoupil 27. září 1903, na kněze byl vysvěcen 29. června 1908. Působil jako kaplan v Milevsku, za 1. světové války jako vojenský kaplan, poté jako farář v Libotejnici. Za opata Jarolímka byl provizorem.

¹⁵⁶ V listopadu podával Zavoralovi zprávu rektor institutu spolu s předběžným vyúčtováním za první semestr. Srov. dopis P. Michaela Hofmanna Metoději Zavoralovi ze dne 12. listopadu 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K.

¹⁵⁷ Opatovu sekretáři si v dopise stěžoval na obtížné vycházení s ostatními studenty, zvláště Němci, a nepřilíš zdravé životní podmínky; nicméně na studia samotná stížnosti nevznášel, přiznával však, že je rád, „že své pražské poznámky má u sebe“. Dopis Chrysostoma Boušky Raymundu Hummelovi ze dne 27. listopadu 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1907.

¹⁵⁸ František Jindřich Benýšek se narodil 16. července 1877, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 14. července 1912. Působil jako konventuál na Strahově, kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce a v Radonicích.

Svoboda¹⁵⁹ v roce 1908, kdy nacházíme v korespondenci vyúčtování nákladů za jejich studijní pobyt.¹⁶⁰ Ve studiích pokračovali i v následujícím školním roce, neboť na podzim se sice zástupci tepelského kláštera doptávali, zdali budou někteří strahovští klerici vysláni k nim, v průběhu října však byli „*klerici na studiích v Teplé*“ vyzváni, aby zaslali ve věci odvodu svá potvrzení o studiích na příslušnou vojenskou správu.¹⁶¹ V roce 1910 zde pak studovali klerici Pius Navrátil a Nepomuk Foltín,¹⁶² v roce 1911¹⁶³ pak Prokop Pittermann;¹⁶⁴ poté se již ve sledovaném období žádné stopy po dalším studiu strahovských kleriků jinde než v Praze v pramenech nenacházejí.

V řádu však členové nepřibývali, ale rovněž odcházeli; vystupovali někteří novicové a klerici – odchody kněží v této době nejsou žádné, zaznamenáme je až mnohem později –, někteří členové řádu odcházeli na věčnost, v některých případech to však bylo za poměrně tragických okolností, pro jejich opata tedy neméně psychicky náročné. Zmínila bych zde ve vší stručnosti jen dva případy, které jak Zavoralem, tak komunitou hluboce pohnuly: „*V březnu přišla ze Strahova smutná zpráva, že se tam dne 13. března ve svém pokoji zastřelil P. Heřman Kubát,*¹⁶⁵ *který už léta trpěl silnou nervozitou, kvůli níž i z Jihlavy musel odejít.*“¹⁶⁶ V roce 1913 pak zemřel již zmíněný Jan Baptista Slaměník, a to v pražském ústavu pro choromyslné, kde byl poté, co na faře v Milevsku „*náhle zcela zešilel*“, asi jeden měsíc umístěn; jeho smrt Zavorala poměrně hluboce zasáhla.¹⁶⁷

Věnujeme-li se nyní počátkům Zavoralova opatského úřadu, nemůžeme opomenout jeho úřady v rámci řádu; popíšeme je zde kompletně a později se k nim již nebudeme vracet. Jeden ze Zavoralových pamětníků prohlásil: „*Do Želiva jezdíval na zotavenou také*

¹⁵⁹ Stanislav Vojtěch Svoboda se narodil 23. března 1889, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 14. července 1912. Působil jako kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce. O jeho dalších osudech pojednáme v kapitole o odpadovém hnutí.

¹⁶⁰ Srov. vyúčtování studijních nákladů strahovských kleriků ze dne 27. ledna 1909. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

¹⁶¹ Dopis Raymunda Hummela klerikům – studentům v Teplé ze dne 18. října 1909, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

¹⁶² Pius byl po roce studií v Teplé z řádu propuštěn kvůli nevhodnému chování, Nepomuk pak obdržel od opata důtku a ve studiích musel pokračovat v Praze; brzy však z řádu odešel a ve studiích pokračoval jako klerik pražského semináře. Srov. korespondenci těchto kleriků, Metoděje Zavorala a představeného studentů tepelského kláštera. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1910.

¹⁶³ Srov. vyúčtování cest do Teplé a Prahy, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1911.

¹⁶⁴ Prokop Max Pittermann se narodil 17. srpna 1890, do řádu vstoupil 30. září 1909, na kněze byl vysvěcen 12. července 1914. Působil jako kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce, v Žatci a na Strahově, později novicmistr a převor a farář v Praze – Košířích. Zemřel 29. února 1964.

¹⁶⁵ Heřman Karel Kubát se narodil 15. října 1866, do řádu vstoupil 4. října 1885, na kněze byl vysvěcen 27. července 1890. Působil jako kaplan u sv. Ignáce v Jihlavě, poté až do své tragické smrti jako konventuál na Strahově.

¹⁶⁶ MED Oldřich: c. d., 123.

¹⁶⁷ Srov. korespondence Metoděje Zavorala z roku 1913. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1913.

strahovský opat Zavoral, i když ten zde často pobýval i úředně, protože byl generálním vikářem našeho řádu, a plnil tedy funkci vizitátora.“¹⁶⁸ Touto větou sice Zavoralovy úřady shrnul, nicméně je poněkud dezinterpretoval: jmenované funkce se nijak nepodmiňují, jak by z citátu vyplývalo, navíc je Zavoral zastával postupně a v opačném pořadí.

První vyšší funkci v rámci řádu Zavoral získal již několik měsíců po své opatské volbě: na generální kapitule byl zvolen vizitátorem tehdejší rakouské provincie.¹⁶⁹ V tomto úřadu vizitoval prakticky všechny domy kromě vlastního. Z pramenů víme, že např. již roku 1906 vizitoval klášter Želiv;¹⁷⁰ klášter v Nové Říši pak navštívil za účelem vizitace např. v únoru 1908¹⁷¹ a v říjnu 1912.¹⁷² Vizitován musel být samozřejmě i strahovský klášter, vizitátorem pak musel být jiný opat; na Strahově jím byl zpravidla tepelský opat Helmer, který byl generálním vikářem cirkárie.¹⁷³

Na generální kapitule roku 1917 byl Zavoral znovu zvolen do funkce vizitátora a pokračoval ve své činnosti i nadále. Přibyla mu však ještě další funkce: stal se řádovým definítorem.¹⁷⁴ Po reorganizaci řádu a vzniku nové československé cirkárie roku 1924¹⁷⁵ v těchto úřadech i nadále pokračoval. Poslední vyšší funkcí, kterou v rámci řádu zastával, byl úřad generálního vikáře československé cirkárie, který převzal po opatu Helmerovi.¹⁷⁶

Do klášterů však nejezdíval Zavoral jen za svými úředními povinnostmi, ale trávil zde rád i volné chvíle. Často jezdíval za odpočinkem například do Želiva: „*Milosti! Tak tedy Tě budu očekávat o ½ 12 hod. dopoledne a odvezu Tě s P. Janem přímo do Želiva, zde si budeš dělat, co budeš chtít, či vlastně nebudeš dělat nic – a to si pak jistě odpočineš a já Tě nebudu ničím trápit ani obtěžovat.*“¹⁷⁷

¹⁶⁸ *Člověk musí hořet*. Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera Vítem Bohumilem Tajovským. Praha: Torst, 2001, 116.

¹⁶⁹ „*Generálním vikářem pro naši cirkárii zvolen byl p. opat Tepelský, vizitátorem náš pan opat.*“ Dopis Raymunda Hummela Ignácovi Preissovi ze dne 29. dubna 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1211, složka Korespondence 1906.

¹⁷⁰ „*Dávám Vašnostem i celému veledůstojnému konventu kanonie Želivské na vědomí, že ve středu 15. srpna t.r. zavítám do Želiva, abych zde dne 16. srpna dle statut řádových generální vizitaci vykonal*“ Dopis Metoděje Zavorala opatu Bedřichu Vavrouškovi ze dne 11. srpna 1906. Tamtéž.

¹⁷¹ Srov. vizitační protokol ze dne 20. února 1908. Fond NŘ, složka Vizitační protokoly 1890 – 1928.

¹⁷² Srov. dopis Metoděje Zavorala generálnímu opatovi ze dne 7. října 1912. Fond NŘ, složka 1909 – 1912; dále vizitační protokol ze dne 2. října 1912. Fond NŘ, složka Vizitační protokoly 1890 – 1928.

¹⁷³ Strahov byl takto vizitován v prosinci 1913. Srov. Koncept životopisu Metoděje Zavorala, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1913.

¹⁷⁴ Sbor definitorů tvoří užší radu generálního opata.

¹⁷⁵ Srov. BACKMUND Norbert: c. d., 109.

¹⁷⁶ „*...P. Helmer rezignoval na generální vikářství a byl jím jmenován p. opat ze Strahova. (...) V Praze jsem zajel při odjezdu na Strahov a tam jsem se dověděl o změně v úřadech. Kdo je vizitátorem, jsem se nedozvěděl. Pan opat mi to neřekl a já se neptal.*“ Dopis Bedřicha Vavrouška Pavlu Součkovi ze dne 23. října 1937. Fond NŘ, složka Opat P. Souček – korespondence.

¹⁷⁷ Dopis Salesia Roubíčka Metoději Zavoralovi ze dne 24. července 1919, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1304, složka Opat Zavoral – Korespondence 1919.

Vraťme se však od Zavoralových oficiálních řádových povinností zpět do strahovské komunity; ta v těchto letech žila pod jeho vedením pravidelným rytmem jak v klášteře, tak i na farách. Na Strahově se pravidelně scházely kapituly, zpravidla jednou za čtvrt roku, kterých se zúčastňovali i zástupci kněží působících na farách,¹⁷⁸ mimoto drobné provozní záležitosti řešila domácí rada. Každým rokem, zpravidla v letních měsících, se také konaly přímo v klášteře pětidenní exercicie pro členy řádu, kteří je byli v plném rozsahu povinni absolvovat alespoň jednou za tři roky.¹⁷⁹ Na farách probíhal rovněž velmi pravidelný život řízený potřebami duchovní správy a hospodářskými úkoly. Mimořádnými událostmi zde bývaly například lidové misie,¹⁸⁰ které jsou doloženy téměř ve všech spravovaných farnostech.¹⁸¹

Obvyklý běh událostí občas porušila významnější událost, zpravidla jubileum, ať již na rovině oslav církevních nebo i státních. Takto Strahov slavil např. v roce 1907 jubileum 175 let od slavnostní korunovace zázračného obrazu Panny Marie.¹⁸² Z dalších slavnostních příležitostí můžeme např. zmínit odevzdání ostatku sv. Gotfrída klášteru Ilbenstadt.¹⁸³

Ze „státních“ jubileí slavil klášter např. šedesáté výročí nástupu na trůn císaře Františka Josefa I. Z korespondence roku 1908 můžeme vyrozumět, že duchovní správci byli svým opatem vyzváni, aby mu dali na vědomí, jakým způsobem ve svých farnostech toto jubileum oslaví; svá vyjádření poslali téměř všichni a někteří z nich realizovali z dnešního pohledu značně netradiční nápady.¹⁸⁴ Zavoral dal k tomuto jubileu postavit nový kostel v Kounici u Znojma; sám se pak zúčastnil rovněž oficiálních oslav ve Vídni.¹⁸⁵

¹⁷⁸ Víme např., že k prvnímu květnu 1906 byl zvolen zástupcem venkovských kněží Egid Stárek. Z tohoto dopisu se dozvídáme i o frekvenci těchto setkání. Srov. dopis opatské kanceláře Egidu Stárkovi ze dne 3. května 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1211, složka Korespondence 1906.

¹⁷⁹ V roce 1909 se např. exercicie konaly 13 – 17. září na Strahově. Srov. oběžník členům kláštera ze dne 5. srpna 1909. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909. Podobnými oběžníky dával opat na vědomí i oblázky a sliby mladých členů řádu i jiné důležité informace.

¹⁸⁰ Zvýšený počet zaznamenáváme zejména z neznámého důvodu od roku 1908, kdy se v korespondenci opatské kanceláře objevují ve značném počtu cirkuláře a zprávy o jejich konání. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908.

¹⁸¹ Misie se konaly dokonce i na Strahově, a to od 29. listopadu do 8. prosince u příležitosti dokončení renovace chrámu, vedli je jezuité Ostrčilek a Rybák. Akce byla úspěšná, na kázání chodilo mnoho lidí, zvláště večer, organizátoři jen litovali, že z důvodů školních prázdnin přišlo málo dětí. Srov. korespondenci ve věci lidových misí na Strahově, tamtéž.

¹⁸² Oslava trvala týden a zahrnovala skutečně bohatý duchovní program; vystřídalo se zde mnoho prelátů včetně samotného opata Zavorala a olomouckého arcibiskupa. Srov. korespondenci Gotfrída Hendla s Metodějem Zavoralem ve věci svatokopeckého jubilea z roku 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K.

¹⁸³ Lebku sv. Gotfrída, jednoho z prvních premonstrátských světců, uchovával strahovský klášter v letech 1803-1911. Srov. Hlava sv. Bohumíra, in: Našinec, 18. srpna 1911.

¹⁸⁴ „Na účet beneficí chci dáti vysaditi 7000 boroviček, a při tom jsem vzpomněl, že by v té stráni jiným odlišným stromovím (břízkami snad) mohly se vysázeti písmeny F.J. I., čehož by se zúčastnily školní dítky

V tomto poklidném duchu žila strahovská kanonie několik let; celkový ráz doby jí to velmi dobře umožňoval. Tento nerušený život však měl vzít za své po necelých devíti letech Zavoralova opatského úřadu a strahovský opat se musel postavit čelem k válečné realitě, jak budeme sledovat v následující kapitole.

4.2 Opatem za 1. světové války

Podle časového sledu jsme se v této chvíli dostali ke zlomovému bodu – roku 1914 a vypuknutí prvního obrovského válečného konfliktu 20. století, který poznamenal dějinný vývoj i osud jednotlivců nejen svým rozsahem, ale i hloubkou změn, jež vyvolal. Dotkl se společnosti v celé její šíři, určitým způsobem poznamenal každého, kdo v oné době žil, a proto tyto čtyři krizové roky jeho trvání nemůžeme pominout ani my.

Zásah válečnou dobou se nevyhnul samozřejmě ani církvi; vždyť i ona byla ústrojnou částí společnosti. Příkladně-li jen stručnou poznámku k postoji, který zaujímala katolická církev v tehdejší Rakousko-Uhersku, musíme konstatovat, že za války byla velmi loajální skupinou; z každého většího shromáždění zasílala panovníckému domu pozdravné telegramy a vedle církevních hodnostářů jako např. Lva Skrbenského nebo A. C. Stojana pod nimi byli často podepsáni i křesťanští politici.¹⁸⁶ Válka, jak jsme již řekli, však zasahovala zejména individuální osudy, v nichž nejčastěji vidíme celý její dosah.

Nástup válečných událostí se samozřejmě nemohl nedotknout rovněž strahovského kláštera, a to jak po stránce personální a hospodářské, tak i společenské. Byť tak nečiníme pravidelně, musíme se v této kapitole nejdříve ve stručnosti dotknout tematiky hospodářské a organizační, zvláštní zmínku si zaslouží strahovský lazaret a nakonec se pokusíme nastínit některé personální aspekty, které se po vypuknutí války promítly do fungování kláštera.

Jedním z nejnápadnějších zásahů do hospodaření kláštera bylo upisování válečných půjček; ty byly jednou z možností, jak si stát obstarával prostředky na další vedení války. Celkem jich v průběhu let 1914 – 1918 bylo vypsáno osm a jejich podmínky byly zpočátku velmi výhodné. Výnosy půjček v českých zemích nebyly malé, nicméně připadaly spíše na

s učitelským sborem. “ Dopis Justina Sedláka Metoději Zavoralovi ze dne 26. února 1908. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908.

¹⁸⁵ Zavoral oznamoval oficiálním dopisem arcibiskupské konzistoři, že se zúčastní jakožto opat „*holdovací slavnosti ve dvorním hradě Vídeňském 26. t.m.*“ Dopis Metoděje Zavorala arcibiskupské konzistoři v Praze ze dne 20. listopadu 1908. Tamtéž.

¹⁸⁶ Jmenujme např. Šrámka, Šamalíka či Dolanského. Srov. ŠEDIVÝ Ivan: *Češi, české země a velká válka 1914 – 1918*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 206.

německé obyvatelstvo a střední a vyšší vrstvy; u velkých institucí můžeme považovat upisování půjček za projev loajality a jisté společenské nutnosti, nikoli za otevřenou podporu dalších válečných konfliktů.¹⁸⁷

Těmto válečným půjčkám byla v zápisech z domácích i výročních kapitul věnována poměrně velká pozornost a frekvence jiných ekonomických témat, vyjma pravidelných zpráv o hospodaření klášterních statků, není zdaleka tak vysoká. Právě z těchto zápisů se dozvídáme průběžná čísla, která můžeme shrnout následovně: Strahovský klášter upsal celkem 2 800 000 korun.¹⁸⁸ O půjčkách bylo rozhodováno následovně: 18. května 1914 o první půjčce v celkové výši 200 000 K., 14. května 1915 o druhé v též výši; 15. října 1915 o třetí ve výši 500 000 K. O čtvrté se rozhodlo 25. dubna 1916, o páté 24. listopadu téhož roku; obě byly ve výši 500 000 K.¹⁸⁹ Šestá a sedmá válečná půjčka byly upsány v roce 1917, a to v květnu a v prosinci v celkové výši 500 000 a 200 000 K. O poslední, osmé válečné půjčce bylo rozhodnuto 26. června 1918; její výše dosahovala opět 200 000 K.

Tyto půjčky však nebyly jediným „válečným zásahem“ do klášterní ekonomiky. Promítlo se do ní mnoho faktorů, zejména těch, jež omezovaly zemědělskou výrobu, která byla základem klášterního hospodářství: snížil se stav personálu ve všech hospodářských jednotkách kláštera,¹⁹⁰ takže nebylo možné hospodařit v plném rozsahu, nezanedbatelná byla i celková krize rostlinné i živočišné výroby, která postihovala všechna hospodářství bez rozdílu.¹⁹¹

Z životopisů vydávaných později k Zavoralovým jubileím se dozvídáme zajímavou informaci: „*J. M. ndp. opat Method Zavoral na Strahově rozhodl hned po vyhlášení války, že v klášteře i na všech statcích vypláceti se bude rodinám všech ke službě vojenské povolovaných úředníků, zřizenců i čeledínů nezkrácené služné, jakož i deputáty k zajištění existence rodin v nepřítomnosti jejich živitelů.*“¹⁹² Tato zpráva nemá – jakožto ekonomicky závažné rozhodnutí, kdy náklady jistě nebyly malé – oporu v dochovaném schválení

¹⁸⁷ Srov. *tamtéž*, 239-242.

¹⁸⁸ Srov. protokoly z kapitul konaných mezi lety 1914 – 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

¹⁸⁹ O struktuře páté půjčky se jako o jediné dozvídáme z mnohem pozdější zprávy. „*Jeho Milost, nejdůstojnější pan opat M. Zavoral, upsal jménem Královské kanonie Premonstrátů na Strahově na V. rakouskou válečnou půjčku 500.000 korun, z toho 100.000 korun u Moravské agrární a průmyslové banky, filiálky v Praze a 400.000 korun u Živnostenské banky v Praze.*“ Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

¹⁹⁰ Zavoral se však snažil klíčové zaměstnance, bez nichž nebylo možné se obejít, v rámci zákonných možností z aktivní vojenské služby vyvázat. Takto udržel na místě v roce 1916 nadlesního Růžičku z Milevska. Srov. koncept dopisu Metoděje Zavorala o možnosti vyvázání nadlesního Růžičky z aktivní vojenské služby, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916.

¹⁹¹ O problémech válečného zemědělství srov. ŠEDIVÝ Ivan: c. d., 233-236.

¹⁹² Hodno následování, in: Národní politika, 6. září 1914.

kapituly nebo hospodářské rady, které se však nemuselo dochovat.¹⁹³ Je však nutné konstatovat, že Zavoral toto opatření skutečně provedl, neboť je spolu s jinými údaji uvádí v dotazníku pražské konzistoře.¹⁹⁴ Podobnou zprávou se zdá být následující informace: „*Ve válečné kuchyni strahovské dostávalo v dobách bídy o potraviny několik set hladovějících denně polévku.*“¹⁹⁵ Ta se rovněž zakládá na pravdě, neboť se zachoval koncept následujícího dopisu: „*Kladu si za čest oznámiti, že v souhlase s kapitolou Král. kanonie Strahovské jsem ochoten počínaje 1. prosincem až do 30. dubna 1915 včetně platiti denně sto obědů za osoby nezaměstnané a chudé, a to padesát obědů pro obyvatele Hradčanské a padesát obědů pro obyvatele Střešovické. Byl bych vděčen, kdyby mi seznam těchto osob byl pak doručen.*“¹⁹⁶

Strahovu v té době však nebyla cizí ani drobnější veřejná dobročinnost. Jako jeden z příkladů uvedme fakt, že opat Zavoral v rámci adoračních pobožností pořádal pravidelně sbírky na různé podobné účely; tak například v roce 1916 již několik měsíců probíhala při adoračních pobožnostech sbírka „ve prospěch sirot po padlých vojínech pražských“, která v té době vynesla již 659 korun¹⁹⁷ a probíhala prokazatelně nejméně do prosince téhož roku, kdy vynesla 260 korun.¹⁹⁸ Strahov realizoval i některé další charitativní akce; zřídil např. několik stipendií pro sirotky¹⁹⁹ a uspořádal rovněž mezi svými členy několik sbírek.²⁰⁰

Úspory, které byly v době války nutné, se dotkly i členů konventu a provozu domu. V roce 1915 je v říjnové kapitule rozhodnuto o nutnosti šetření palivy a tento nedostatek trvá po celou dobu války. V roce 1918 dokonce zápisy hovoří o „*uhelné kalamitě*“ a je

¹⁹³ Zpráva o prvních a zároveň posledních úpravách příjmů klášterních úředníků v době války se objevuje teprve v roce 1916. Tato úprava byla navíc svázána s mimořádnými finančními příspěvky pro kněží na venkovských farách. Srov. Zápis z kapituly ze dne 29. srpna 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

¹⁹⁴ „*Rodinám všech k vojenské službě povolanych úředníků a zřízců a služebníků vyplácí kanonie celé služné i s naturálními požitky.*“ Odpověď na dotazy pražské konzistoře dne 7. ledna 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

¹⁹⁵ Premonstráti a charita, in: Lidové listy, 10. června 1934, 11.

¹⁹⁶ Koncept dopisu Metoděje Zavorala presidiu městské rady Praha z roku 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1914.

¹⁹⁷ Srov. Dopis pražského magistrátu Metoději Zavoralovi ze dne 14. února 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1216, složka Korespondence 1916.

¹⁹⁸ Srov. Dopis Presidia magistrátu hl. města Prahy ze dne 24. února 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1304, složka Opat Zavoral – Korespondence 1916.

¹⁹⁹ „*Král. kanonie Strahovská v Praze usnesla se zříditi (...) tři stipendia pro sirotky po padlých vojínech českých, a to jedno pro sirotka příslušného do obce Střešovické u Prahy, druhé pro sirotka z farnosti Milevské a třetí pro sirotka z farnosti Radonice n. Ohří.*“ Dopis Metoděje Zavorala pražské konzistoři ze dne 1. února 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1216, složka Korespondence 1917.

²⁰⁰ „*Červenému kříži přispěno soukromými sbírkami mezi členy kanonie, jež vynesly kolem 300 K, vedle menších na různá místa.*“ Odpověď na dotazy pražské konzistoře dne 7. ledna 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

rozhodnuto, že společné chórové modlitby se budou konat pouze o slavnostech, a to kvůli vytápění v malé kapli; v ostatní dny byla nařízena soukromá modlitba breviáře.²⁰¹

O rok později začínají strahovští kněží pociťovat nedostatek citelněji a navrhuji zvýšení vestiáře;²⁰² na téže kapitule se rovněž obsáhle projednávají možné změny v denním řádu domu, neboť v tomto roce byl poprvé zaveden letní čas.²⁰³ Je také rozhodnuto o absolutním zastavení veškerých stavebních a renovačních prací.²⁰⁴ V srpnu téhož roku je udělen mimořádný finanční příspěvek kněžím na venkovských farách, jak jsme již výše zmínili; těm bylo dále přilepšeno ještě o rok později, a to mimořádným přídělem naturálií z výnosů hospodářských dvorů.²⁰⁵ Nemůžeme však opět tvrdit, že výše zmíněná opatření byla jediná, která byla v té době učiněna; můžeme je považovat snad za alespoň částečně reprezentativní výběr.

Kromě snížení výnosů hospodářství, nutných vnitřních úspor a nákladů s válečnými půjčkami zmiňme ještě další hmotné ztráty na movitém majetku kláštera: pozdější rekvizice kovů pro válečné účely, jež se – co se týče majetků církevních institucí – dotkly hlavně kostelních zvonů. Jak se dozvídáme z pozdějších zpráv, o pět ze svých sedmi zvonů přišel přímo klášterní kostel na Strahově a kostely v Nebušicích a na Andělce.²⁰⁶ V roce 1915 takto přišly o zvony farnosti Úhonic a Milevsko,²⁰⁷ o rok později nebyly ušetřeny ani další farnosti, např. Jihlava²⁰⁸ nebo Žatec.²⁰⁹ Ještě roku 1918 pak postihla rekvizice

²⁰¹ Srov. Zápis z kapituly ze dne 5. října 1918. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

²⁰² Tato úprava byla navržena za Zavoralovy nepřítomnosti na jednání; převor ji slíbil tlumočit, ale upozorňoval žadatele, že tento návrh s velkou pravděpodobností opat neschválí, což se zřejmě i stalo, neboť v následujícím zápisu o této problematice není ani zmínky. Srov. Zápis z kapituly dne 25. dubna 1916. Tamtéž.

²⁰³ Srov. ŠEDIVÝ Ivan: c. d., 253.

²⁰⁴ Srov. Zápis z kapituly dne 29. srpna 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

²⁰⁵ Srov. Zápis z kapituly dne 28. srpna 1917. Tamtéž.

²⁰⁶ Zmínku o této rekvizici najdeme v pozdějším článku Nové zvony na Strahově, in: Lidové listy, 3. července 1927.

²⁰⁷ Podle korespondence z června tohoto roku se tamější duchovní správcové dotazovali, které zvony patronátní úřady vydají rekvizici, neboť se měly odevzdávat pouze „nepotřebné zvony“. Této rekvizici podléhaly i „nepotřebné kovové předměty“, proto jeden z kněží náhradou nabídl „dva odložené měděné bubny a čtyři cínové svícny, polámané a také odložené“. Srov. korespondence opatské kanceláře ve věcích rekvizice zvonů z června 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²⁰⁸ „Říjen byl smutný měsíc. ... Rekvírovaly se zvony. U svatého Jakuba zůstala jenom stará Zuzana, pak umíráček a jakýsi požární zvonek. ... Zmizely také dva zvony od svatého Ignáce a jeden od svatého Jana.“ MED Oldřich, c. d., 130.

²⁰⁹ Dopis Alberta Vítěze Raymundu Hummelovi z roku 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916. Farnosti v okolí Žatce, tedy Staňkovice a Holedeček, přicházejí o celkem čtyři zvony o rok později. Srov. dopisy Alberta Vítěze opatské kanceláři s vyčíslením hodnoty rekvírovaných předmětů z listopadu 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

farnost Smilovy Hory, kde však byl zabaven pouze prospekt tamějších varhan.²¹⁰ Fakt rozsáhlých rekvizic zvonů zřejmě nesla bolestně celá komunita; Zavoral se nicméně coby představený snažil chybějící zvony později nahradit, což se v mnohých případech povedlo.

Nyní se budeme věnovat na několika řádcích Zavoralovi coby iniciátorovi zřízení válečného lazaretu v prostorách kláštera.²¹¹ Měsíc po začátku války byla svolána mimořádná kapitula, kde Zavoral oznámil mimo jiné tento svůj úmysl s tím, že „řízení převzaly by milosrdné sestry a duchovní vedení převzal by náš dům.“²¹² K tomu účelu požádal o zmocnění, aby na zřízení lazaretu mohl vydat obnos do 50 000 K.²¹³ Lazaret byl zřízen v „místnostech organizačních“, tedy v prostorách, které běžně využívaly místní pobočky katolických organizací, a měl údajně kapacitu více než sto lůžek.²¹⁴

Na tomto místě jenom stručně připomeneme, že lazaret nebyl používán pouze pro vojáky české národnosti; velmi významné procento ošetřovaných tvořili cizinci, zvláště Rumuni.²¹⁵ Strahovský lazaret platil za vzorný; pochvalně se o něm zmiňoval jak dobový tisk,²¹⁶ tak na něj v pozdějších dobách vzpomínali ti, kdo jím prošli: „Po svém zranění požíval jsem pohostinství Vašeho lazaretu na Strahově před dvaceti lety. Jako dnes však stále vidím Vaši stále se usmívající dobrotivou tvář s hojivými slovy, kterými jste nás povzbuzoval a těšil.“²¹⁷ Za tuto péči o raněné ve válečných konfliktech se Zavoralovi

²¹⁰ Srov. dopis Augustina Arnolda Metoději Zavoralovi z února 1918. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1918.

²¹¹ Nebyl to však jediný lazaret v prostorách, které náležely pod strahovskou správu; o rok později byl např. zřízen lazaret v milevské prelatuře. „... Vaše Milost, která s takovou příkladnou lidumilností jedná z nejprvnějších věnováním celého kláštera strahovského k dispozici Červenému kříži (...) najevo dává ráčila pochopení pravé, vzorné lásky křesťanské...“ Dopis pobočky Červeného kříže v Milevsku ze dne 21. dubna 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914.

²¹² Zápis z kapituly dne 5. srpna 1914, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

²¹³ Celkové náklady na zřízení však tak vysoké nebyly: „Královská kanonie strahovská zřídila nákladem 7 300 K lazaret pro 100 vojáků (...) na jejichž udržování přispívá Červený kříž polovinou, ostatní náklad nese kanonie.“ Odpověď na dotazy z pražské konzistoře dne 7. ledna 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²¹⁴ Srov. JARNÍK Jan Urban: c. d., 14.

²¹⁵ O nich a Zavoralově péči o ně budeme mluvit v jedné z následujících kapitol věnovaných Rumunsku.

²¹⁶ „...a co teprve, když vstoupí tvůrce tohoto díla soucitu a lásky, Jeho Milost pan opat Zavoral! To bych vám přála viděti, jak se rozjasní v těchto síních. Když ubírá se ve své bílé říze od jednoho ke druhému, tu svým láskyplným dobrotivým úsměvem jako by zdraví rozséval. Co tu vděčných slov se nese za ním! (...) Nelze neuznat, málokterý z mužů zde pečlivě ošetřovaných měl se doma u rodného krbu tak jako tady v daleké cizině, ale pohostinné cizině, kde štedrá ruka šlechtěného církevního pána připravuje jim pravé hody. Uznání a čest takové obětavosti!“ Strahov – dům milosrdenství, in: Čech, 26. října 1914.

²¹⁷ Dopis Josefa Weissse Metoději Zavoralovi ze září 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 S – Ž. Podobných dokladů existuje ještě několik, uvedme například následující vzpomínku: „Prvně bylo mně dopřáno Vás poznati v roce 1919 v létě, kdy jako voják jsem, jsa nemocen zánětem spojivek očních, v sále Strahovském ošetřován. Tehdy měl jsem tu čest potkati Vás (...) a býti od Vás laskavě osloven (...) Váš milý zjev mne upoutal a byl jsem velice rád, když mohl jsem někdy (...) poslechnouti Vaše krásná kázání...“ Blahopřejný dopis J. Smiška k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

dostalo i vysokého státního ocenění: v roce 1916 byl vyznamenán „*při vědomí obzvláštních zásluh o vojenskou sanitní službu*“ čestným důstojnickým vyznamenáním červeného kříže s válečnou dekorací.²¹⁸ Strahovská komunita si tohoto vyznamenání svého představeného velmi vážila; na počest tohoto ocenění výroční kapitula odhlasovala uvolnění 1 000 korun na dobročinné účely.²¹⁹

Dostáváme se k druhé části této kapitoly, v níž zmíníme ve stručnosti osudy některých strahovských kněží, jež se ocitli skutečně „ve víru válečného dění“, museli opustit svá dosavadní působiště a nastoupit do vojenské služby. Nebylo jich málo, nicméně musíme předeslat, že strahovská komunita ve svých řadách nezaznamenala žádnou ztrátu způsobenou přímo válečným konfliktem. Obraz, který se pokusíme načrtnout, bude nutně zlomkovitý, neboť ve zkoumaných pramenech se nedochovaly prakticky žádné osobní dopisy a podle oficiální korespondence se osudy většiny strahovských kněží, jež působili v armádě, plně rekonstruovat nedá.

Na počátku, ještě než se budeme věnovat osudům kněží, se však ještě musíme zmínit o strahovském dorostu, neboť se zřejmě i do života těch, kteří teprve konali svá studia, promítla nutnost se takřikajíc válce „věnovat“. V nedatovaném konceptu dopisu, zřejmě z roku 1914, se Zavoral podívoval nad faktem, že by měl uvolnit své kleriky ze studií k ošetrovatelské službě. Byl tuto službu ochoten umožnit nanejvýš studentům třetího a čtvrtého ročníku, v žádném případě však ne mladším, a to jenom v tom případě, že budou zároveň moci navštěvovat také přednášky. K ošetrovatelské službě měli být vycvičeni mimo klášter a Zavoral pro ně vyžadoval celé zaopatření. Vzhledem k tomu, že se žádná úřední korespondence k tomuto tématu nedochovala, můžeme se domnívat, že k nasazení kleriků do nemocnic zřejmě nedošlo.²²⁰

Dále se budeme věnovat osudům již vysvěcených kněží. Jako jedna z prvních o ně byla ochuzena jihlavská komunita: „*Kooperátor od sv. Ignáce, P. Hugo Fürst,*²²¹ *odešel jako polní kurát do Haliče (...) V pozdním podzimu ztratila duchovní správa P. Ludvíka Bláhu.*²²² *Nastoupil aktivní vojenskou službu jako nemocniční kněz v Jihlavě a náhrada za*

²¹⁸ Diplom o tomto vyznamenání, jež Zavoralovi udělil František Salvátor, princ a arcivévoda rakouský, je datován 23. května 1916. Fond SK, kt. 2 M/60.

²¹⁹ Srov. Zápis z kapituly ze dne 28. srpna 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

²²⁰ Srov. koncept dopisu Metoděje Zavorala z roku 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1912.

²²¹ Hugo Václav Fürst se narodil 17. září 1887, do řádu vstoupil 28. září 1906, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911. Působil jako kaplan u sv. Ignáce v Jihlavě a jako katecheta tamějších českých škol. Po ukončení své vojenské služby se do Jihlavy vrátil a po dlouholetém působení zde také jako penzista zemřel.

²²² Ludvík Antonín Bláha se narodil 3. května 1888, do řádu vstoupil 4. října 1908, na kněze byl vysvěcen 6. července 1913. Byl kaplanem u sv. Jakuba v Jihlavě, po ukončení své vojenské služby kaplanem na Svatém

něho nepřišla žádná.²²³ Ludvík Bláha svůj odchod do vojenské služby svému opatovi ohlásil předem, neboť ho při té příležitosti žádal o dispenz od delších částí breviáře, na které by neměl při náročné službě čas.²²⁴ Tento kněz byl za války jedním z nejdéle sloužících, neboť v aktivní službě v lazaretu se nalézal ještě v létě 1918.

V říjnu roku 1914 Zavoral odpovídá na dotaz brněnského biskupství, jež ho žádá o výpomoc v neobsazených farnostech, zamítavě: „*Jelikož pak válečnými událostmi pět kněží našich ubylo, nelze z konventu žádnou výpomoc poslati...*“²²⁵ Brzy nato přibyli další, např. Vít Hůlka,²²⁶ který byl povolán k rezervě 28. pluku v listopadu.²²⁷ V lednu však Zavoral uvádí v dotazu pražské konzistoře následující údaj: „*Z kapitulárů královské kanonie strahovské působí na bojišti tři a jeden v nemocnicích vojenských, kromě Prahy. Jeden z kapitulárů nalézá se v srbském zajetí jako válečný zajatec.*“²²⁸ Toto relativně rychlé snížení počtu kněží v armádě můžeme přičíst tomu, že někteří sice obdrželi povolávací rozkazy a odešli ke svým útvarům, po několika týdnech se však na intervenci svého představeného mohli vrátit do svých farností, neboť za ně nebyla náhrada.²²⁹

Opustíme na chvíli běh událostí a zastavíme se v několika větách u kněze, jehož Zavoral uváděl jako srbského válečného zajatce. Byl jím Jiří Měcháček,²³⁰ který se do zajetí dostal poměrně zajímavým způsobem, když v době vypuknutí válečného konfliktu trávil svou dovolenou na blíže neurčeném místě na Balkáně, odkud se již nestačil vrátit

Kopečku u Olomouce a organizátorem diecézní Charity. Později farář ve Staňkovicích, inspektor na Hradištku, farář v Dolánkách, kde rovněž jako penzista zemřel.

²²³ MED Oldřich: c. d., 129.

²²⁴ Zavorala rovněž upozorňoval, že může čekat další odliv svých kněží kvůli povolávacím rozkazům: „*Jak jsem slyšel od důstojníků, byli nebo budou v nejbližší době povoláni mladší kněží (od 25 do 30 let), kteří byli před několika týdny povoláni k opětné lékařské prohlídce.*“ Dopis Ludvíka Bláhy Metoději Zavoralovi ze dne 7. prosince 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914.

²²⁵ Dopis konzistoři v Brně ze dne 23. října 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1914.

²²⁶ Vít Miloslav Hůlka se narodil 3. září 1887, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 16. června 1911. Působil na Strahově jako magistr kleriků, po ukončení své vojenské služby byl pomocným strahovským knihovníkem, novicmistrem a převorem. Pohřben je v Nebušicích.

²²⁷ Zpráva c.k. Apoštolského polního vikariátu z 21. listopadu 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1914.

²²⁸ Odpověď na dotazy z pražské konzistoře dne 7. ledna 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²²⁹ Toto byl případ Ivana Kitzbergera, jenž byl povolán již v červenci 1914, nicméně dle dochované korespondence byl již v září téhož roku zpět na své faře. Zavoral ho podle nepřímých svědectví dokázal zřejmě záhy dostat zpět. Srov. Dopis Metoděje Zavorala pražskému ordinariátu ze dne 27. července 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1914.

²³⁰ Jiří Gustav Měcháček se narodil 24. srpna 1889, do řádu vstoupil 28. září 1906, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911. Byl kaplanem v Milevsku, později konventuálem na Strahově a katechetou ve Vokovicích. Vystudoval rovněž historii na pražské univerzitě. Pohřben je v Nebušicích.

zpět.²³¹ Zde upadl do zajetí a byl „*pro podezření z vyzvědačství 17 měsíců ve vyšetřovací vazbě, ale byl u dvou instancí vojenského soudu uznán nevinným.*“²³² Zavoral se samozřejmě snažil svého kněze získat zpět,²³³ podařilo se mu to však až koncem roku 1915, kdy byl „*předán k další internaci ve svém klášteře.*“²³⁴ Měcháček tak musel strávit zbytek války jako kapitulár na Strahově; byl zde činný i v duchovní správě,²³⁵ nicméně koncem války si zřejmě zažádal o možnost odejít do vojenské duchovní služby.²³⁶ Zda však bylo jeho žádosti vyhověno, není známo.

Rok 1915 přináší další jména řeholníků, o nichž víme, že v té době působili dokonce i na frontě. Takto se v únoru dozvídáme o Romualdovi Perlíkovi,²³⁷ jehož přátelé žádali Zavorala o jeho momentální adresu.²³⁸ V řadách armády se nacházel na podzim již rovněž Zikmund Sudík, o jehož osudu nacházíme jen řídké zmínky v korespondenci jeho spolubratří.²³⁹ O rok později²⁴⁰ odchází ke 102. pluku Chrysostom Bouška, který zůstává v aktivní vojenské službě až téměř do konce války, i když se ho Zavoral snažil několikrát

²³¹ Dovožuji dle jeho žádosti o dovolenou z června 1914, kterou chtěl podle svých slov strávit na Balkáně a která mu byla Zavoralem povolena. Koncem července pak píše Zavoralovi Měcháčkovi příbuzní, nemá-li o svém knězi bližší zprávy. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1914.

²³² Dopis Metoděje Zavorala pražské konzistoři ze dne 2. dubna 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

²³³ „*Panu opatovi minulý týden ve Vídni řekl ministr Hussárek, že se nedá nic dělat. Nejvíce mu uškodilo, že z nerozvážnosti hodil svůj zápisník do moře z parníku.*“ Dopis Cyrila Straky F. Štědrému z 3. října 1914, složka Korespondence odeslaná, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1286. Cit. in: PAŘEZ Jan: *Cyril Antonín Straka, strahovský bibliotékař*, in: PAŘEZ Jan: *Bibliotheca Strahoviensis 3*. Praha: Strahovská knihovna, 1997.

²³⁴ Dopis dr. Vaněčka Metoději Zavoralovi ze dne 20. listopadu 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²³⁵ V lednu obdržel od pražské konzistoře zpovědní jurisdikci pro duchovní správu na Strahově. Srov. dopis pražské konzistoře Metoději Zavoralovi ze dne 15. ledna 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916.

²³⁶ Metoděj Zavoral mu tehdy musel vystavit potvrzení o bezúhonnosti právě kvůli jeho pobytu v zajetí: „*Smyslení jeho a chování nezavdalo nikdy příčiny k domněnce, že by se pro vojenskou duchovní správu nehodil.*“ Dopis Metoděje Zavorala pražské konzistoři ze dne 2. dubna 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

²³⁷ Romuald Rudolf Perlík se narodil 13. března 1882, do řádu vstoupil dne 11. října 1900, na kněze byl vysvěcen 29. června 1905. Působil zprvu jako konventuál na Strahově a kaplan v Jihlavě, po ukončení své vojenské služby se vrátil na Strahov jako archivář a katecheta místních škol. Vystudoval muzikologii na pražské univerzitě, kde v oboru rovněž vyučoval. V závěru života byl farářem v Nebušicích.

²³⁸ „*Dne 10. února 1915 četl jsem v novinách, že člen Vašeho řádu, P. Romuald Perlík, (...) meška nyní též na bojišti...*“ Dopis Václava Jandy královské kanonii na Strahově ze dne 15. února 1915. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²³⁹ Jeho dopis cituje např. Egon Maur ve svém listu Raymundovi Hummelovi: „*Posílám pozdrav z Krakova po bojích u Zamošce a Tomašova – lehce zraněn na ruce jsem vyvázl a nyní hledám už pět dní náš rozprášený regiment (příslušel k 8. brněnskému – pozn. aut.) a odtud jedu na Přemysl hledat dále, raději ale už domů bych jel.*“ Dopis Zikmunda Sudíka Egonovi Maurovi ze dne 19. září 1915, cit. in: dopis Egona Maura Raymundu Hummelovi, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1915.

²⁴⁰ Tohoto roku se v korespondenci opatské kanceláře objevují poprvé některé doklady, které se ho týkají.

získat zpět.²⁴¹ Nezdá se však, že problém by byl na straně vojenských úřadů; Bouška se do řádné farní správy chtěl vrátit jen za určitých podmínek, které zřejmě nebylo možné splnit.²⁴²

V průběhu celého období války se setkáváme i s tím, že někteří strahovští kněží žádají Zavorala, aby se směli k vojenské službě přihlásit; takto víme, že o to usiloval Josef Burda,²⁴³ není však známo, s jakým výsledkem.²⁴⁴ Jiní byli přímo povoláni, nicméně naopak z různých důvodů svého opata žádali, aby nastoupit nemuseli; takto např. učinili Arnošt Voves²⁴⁵ a Bronislav Jiříček²⁴⁶ v roce 1917.²⁴⁷ Někteří kněží však svou žádost používali jako metodu zvláštního psychického vydírání: takto Egon Maur,²⁴⁸ jehož Zavoral do té doby neustavil do žádné farnosti nastálo, toto ustanovení nepřímo vyžaduje, když žádá Zavorala o dovození, aby mohl odejít na frontu; později se chtěl nechat přidělit do vojenské nemocnice v Táboře, odkud by mohl spravovat Sepekov, o nějž velmi stál.²⁴⁹

V roce 1917 Zavoral posílá pražské konzistory novou zprávu o kněžích své komunity, kteří jsou v té době ve vojenské službě: „*Během války byli v pražské arcidiecézi povoláni ke službě vojenské následující kapitulárové naši: Romuald Perlík, Dominik*

²⁴¹ Srov. např. koncept dopisu Metoděje Zavorala s požadavkem Chrysostomova propuštění z vojenské služby z důvodů úmrtí několika strahovských řeholníků, jež je nutno v řádné farní správě nahradit, ze dne 11. července 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

²⁴² V jednom ze svých dopisů se Bouška zmiňuje, že sám se z armády vracet nechce. V případě, že by mu opat nabídl farnost v Kounici, byl by o této možnosti ochoten uvažovat; tato eventualita se však zřejmě nenabízela, proto návrat odmítl. Srov. dopis Chrysostoma Boušky Raymundu Hummelovi ze dne 16. srpna 1917. Tamtéž.

²⁴³ Josef František Burda se narodil 3. ledna 1880, do řádu vstoupil 29. září 1901, na kněze byl vysvěcen 1. července 1906. Působil jako konventuál a katecheta v Praze, po ukončení své vojenské služby byl kaplanem na Svatém Kopečku u Olomouce, později katechetou v pražských Kobylisích a dlouholetým farářem ve Smilových Horách.

²⁴⁴ Srov. dopis Josefa Burdy Metoději Zavoralovi ze dne 2. dubna 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916.

²⁴⁵ Arnošt Josef Voves se narodil 21. dubna 1889, do řádu vstoupil 4. října 1908, na kněze vysvěcen 6. července 1913. Byl kaplanem na několika řádových farách, později farářem v Nebušicích a Střešovicích.

²⁴⁶ Bronislav Ferdinand Jiříček se narodil 5. května 1888, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911. Vystřídal několik kaplanských míst, později se stal děkanem v Sepekově, kde rovněž zemřel.

²⁴⁷ Bronislav např. odůvodňoval svou prosbu tím, že neumí německy a bude ho potřeba v duchovní správě v Milevsku. Srov. dopis Bronislava Jiříčka Metoději Zavoralovi ze dne 28. října 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916.

²⁴⁸ Egon Josef Maur se narodil 23. června 1879, do řádu vstoupil 11. října 1900, na kněze byl vysvěcen 29. června 1905. Byl kaplanem v Jihlavě, farářem v Holedečku a protoděkanem v Sepekově. Zemřel v padesátých letech v internaci v broumovském klášteře.

²⁴⁹ „*Vaše Milosti, račte mi propůjčit Sepekov (...) Když moji pokornou žádost odmítnete, prosím, abych se směl hlásit na vojnu. Vím potom, že nemohu čekat nic, sliby že zůstanou sliby – a já dávám Vaší Milosti také čestné slovo, které ale dodržím: když prosadím u komanda, že mne povolají, živ a zdrav se vrátiti nechci.*“ Dopis Egona Maura Metoději Zavoralovi ze září 1914, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914. O svých motivacích a metodách však otevřeně hovoří v některých dopisech adresovaných svým spolubratřím; své úmysly však nikdy nenaplnil a až do konce války zůstal v Sepekově na svém místě kaplana.

Prchlík,²⁵⁰ Vít Hůlka. Z nich jest prvý až dosud ve službě vojenské, druhý se během války vrátil a jest opět v duchovní správě, třetí nalézá se v zajetí... Vedle těchto (...) povolání byli ještě čtyři kapitulárové, kteří v jiných diecézích působili, a všichni jsou dosud ve službě vojenské.²⁵¹

Všimněme si, že se v tomto výkazu objevuje další válečný zajatec, Vít Hůlka. Do zajetí upadl nejpozději na jaře 1916, neboť již v létě téhož roku přichází Zavoralovi následující prosba o kontakt na Hůlku, který „dlí v zajetí t.č. v Itálii“.²⁵² Zavoral se ani v tomto případě neváhal angažovat ve prospěch svého kněze: za pomoci Huga Fürsta, již zmíněného jihlavského kaplana, který v té době sloužil ve Vídni, usiloval o možnost prosadit v Hůlkově případě výměnu zajatců.²⁵³ Fürst mu poradil, aby se s touto prosbou paralelně obrátil na ministerstvo války a nunciaturu; snaha však zřejmě úspěch nepřinesla. Hůlka totiž posílal ze zajetí Zavoralovi zprávy ještě v létě následujícího roku, v nichž mu popisoval realitu, v níž tehdy žil.²⁵⁴ Přesné datum jeho návratu však neznáme.

Vzhledem k nepatrnému počtu korespondence z roku 1918 nemůžeme ani rekonstruovat postupné návraty strahovských kněží zpět do farností. Víme jen, že ještě v březnu 1918 jich podle konceptu nové zprávy pro pražskou konzistoř²⁵⁵ mělo být pět; kdo ze strahovských premonstrátů to byl a kdy se vrátili, nelze říci. Můžeme však odhadnout, že se všichni vrátili do konce roku a nastoupili znovu svá místa v duchovní správě. Brzy se však mělo ukázat, nakolik válka utvrdila jejich odolnost vůči krizovým situacím a proměnila jejich smýšlení: nacházíme se v dalším uzlovém bodě českých dějin, který se přirozeně výrazně promítl i do dějin kláštera a do mnohé osobní historie: vzniká nová Československá republika.

²⁵⁰ Dominik Josef Prchlík se narodil 8. února 1887, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911. Byl kaplanem na Svatém Kopečku u Olomouce a pokladníkem Matice svatokopecké. Na Svatém Kopečku rovněž zemřel a byl pohřben.

²⁵¹ Dopis Metoděje Zavorala pražské konzistoři z října 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

²⁵² Dopis Josefa Smejkalova Metoději Zavoralovi ze dne 17. července 1916. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1916.

²⁵³ Dopis Huga Fürsta Metoději Zavoralovi ze dne 29. prosince 1916. Tamtéž.

²⁵⁴ V červnu byl internován v táboře Cassino spolu se svým známým, jistým P. Zemanem z Nuslí; psal, že nemůže vykonávat své duchovenské funkce a sloužit mše – připadá si „jako zloděj“ a stěžoval si, že „tomu se říká věnovati se spáse zajatců“. V červenci psal již ze Sulmony a žádal o zprávy ze Strahova. Informace o něm samém měl Zavoralovi osobně předat onen P. Zeman, který se již vrátil do Prahy. Srov. dopisnice Víta Hůlky Metoději Zavoralovi ze dne 2. června 1917 a 22. července 1917. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Hůlka Vít.

²⁵⁵ Koncept zprávy Metoděje Zavorala pro pražskou konzistoř z března 1918. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1918.

4.3 Opatem za éry první republiky

Vznikem samostatného Československa začala v dějinách zcela nová éra, která před všechny občany tohoto státu kladla již od začátku nové úkoly, požadovala odlišný styl myšlení a jednání a – můžeme-li použít v dnešní době oblíbený termín – poměrně značnou flexibilitu. Toho si do jisté míry byli vědomi více či méně všichni, nikdo však nemohl tušit, jakým směrem se vývoj v mladé republice bude ubírat.

Netušili to přirozeně ani zástupci církevních kruhů, jež si však možná uvědomili, že církev v této době vstupuje na vratkou půdu odlišného společenského postavení, než na jaké byla zvyklá. Do podobných nejistot vstoupil jistě i Zavoral; dokázal převést bez větších pohrom svůj klášter přes kritickou dobu války, znal ekonomický i v té chvíli již do určité míry problémový personální stav své komunity, a ačkoliv musel být jako skutečně pročesky smýšlející člověk se vznikem samostatného státu spokojen, obával se, zdali tento společenský obrat jemu svěřený klášter zvládne. Nebyl si tím tak zcela jist a vývoj jeho mnohým obavám dával za pravdu, nenaplnila se však jeho nejhorší obava, že bude posledním strahovským opatem.²⁵⁶ Skutečně netušil, co ho čeká: prožije „*popřevratovou mentalitu lidu i kléru, finanční nesnáze kláštera následkem pozemkové reformy a hospodářské krize, předčasný odchod tolika členů jeho řeholní rodiny...*“²⁵⁷ Zavoral však se svou autoritou a nesporným charismatem k vedení lidí s většími či menšími ztrátami v různých oblastech Strahov dokázal zachovat i nadále; mnozí životopisce ho proto – se vzpomínkou na titul připisovaný opatu Janu Lohelovi – jmenují „druhým zachráncem Strahova“.²⁵⁸

Než se však budeme věnovat některým charakteristikám Strahova za první republiky, musíme nutně zmínit událost, jež mohla do jeho historie zasáhnout více než výrazně, a to jmenování pražského arcibiskupa v roce 1919.

Léta 1918 a 1919 byla pro českou církev důležitá i proto, že bylo třeba nově obsadit některé české a moravské biskupské stolce. Postupně rezignovali nebo byli odvoláni

²⁵⁶ „Dva kněží jeli spolu v létě 1918, krátce před rozvratem monarchie. Děkan jihočeského města (připis mezi řádky nám prozrazuje jméno; byl to Zavoralův přítel z Pelhřimova, děkan Vaněk – pozn. aut.) a opat českého řádu (sám Zavoral – pozn. aut.). Tehdy si opat vzdychl: ‘Mnou ukončí se asi řada opatů naší české větve řádové a pod mým obrazem budou napsána slova: *abbas ultimus – poslední opat.*’“ Lidová strana v politice československé republiky, in: Pražský večerník, 27. října 1922. O těchto pochybnostech se však zmiňují i další životopisci.

²⁵⁷ Bílý opat pětasedmdesátníkem, in: Lidové listy, 29. srpna 1937.

²⁵⁸ „*Ve chvílích pro Strahov nejkritičtějších zasloužil si a vždy si ponese v dějinách kanonie titul zachránce.*“ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis. Podobně i Španihel, c. d., 9.

kardinál Lev Skrbenský v Olomouci, Pavel Huyn v Praze a o něco později brněnský biskup Norbert Klein.²⁵⁹ Jako nejakutnější se jevila bezprostředně potřeba nahradit odvolaného pražského arcibiskupa Huyna, který se na podzim 1918 již do Prahy z pastorační cesty do západních Čech na doporučení z Říma nevrátil,²⁶⁰ a proto začala jednání o jeho možném nástupci, protože nebylo možno dlouho udržet stav, kdy byl pražský arcibiskupský stolec uprázdněn a diecézi dočasně spravoval královéhradecký biskup Josef Doubrava, který navíc v únoru 1919 vážně onemocněl.²⁶¹ V garnituře významných osobností samozřejmě bylo stěží možné přehlédnout strahovského opata, v té době již velmi známou a všeobecně uznávanou osobnost. Všeobecná vůle a přání mnohých by byla Zavorala vynesla na pražský biskupský stolec téměř okamžitě, přijatelný byl i pro tehdejší Jednotu katolického duchovenstva. Budoucí pražský nuncius Micara přivezl koncem srpna 1919 do Prahy návrh terna ve znění Kordač – Zavoral – Kašpar, z nichž prvně jmenovaný byl politicky v oné chvíli nejpřijatelnější.²⁶² Zdali byla Zavoralovi nabídka vůbec učiněna, nevíme; jeho životopisci pak tvrdí, že nabídku odmítl.²⁶³ Papež Benedikt XV. pak jmenoval 16. září 1919 pražským arcibiskupem Františka Kordače.²⁶⁴

Ostatní informace o možném Zavoralově jmenování pražským arcibiskupem bychom však zřejmě měli ponechat v pouhé sféře domněnek; některé svou ojedinělostí vyvolávají podezření, že by mohly být spíše smyšlenými historiemi,²⁶⁵ některé si dokonce vzájemně protiřečí.²⁶⁶ Nebude jim tedy nadále třeba přičítat velkou váhu.

²⁵⁹ Srov. ZLÁMAL Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*, díl X., část 1. Olomouc: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Litoměřicích, pobočka v Olomouci, 1972, 70.

²⁶⁰ Srov. MAREK Pavel: *České schisma*. Olomouc – Rosice: Gloria, 2000, 18.

²⁶¹ Srov. tamtéž.

²⁶² Srov. tamtéž, 63.

²⁶³ Nepřímo to naznačují některé životopisné zmínky: „*Zasvěcením je dobře známo, že stačilo pouhé jeho „ano“ a seděl by na nejvyšším církevním stolci v československé republice.*“ ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 11. Srov. rovněž následující svědectví: „*Před živým Bohem osvědčoval se tento dobrý kněz, že těžký úřad arcibiskupa na sebe vzítí nemůže.*“ ZLÁMAL Oldřich: *Český Cleveland vítá srdečně vůdce našeho lidu ve vlasti*, in: *Američan*, 26. května 1926.

²⁶⁴ „*Dne 16. září 1919 byl (František Kordač – pozn. aut.) papežem Benediktem XV. jmenován pražským arcibiskupem. Dalšími kandidáty byli strahovský opat Metod Zavoral a pražský kanovník Karel Kašpar.*“ Srov. SMRČEK Ladislav: *František Kordač*, in: HLEDÍKOVÁ Zdeňka – POLC Jaroslav V.: *Pražské arcibiskupství 1344-1994. Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*. Praha: Zvon, 1994, 341.

²⁶⁵ K těmto zprávám můžeme zřejmě přičíst následující informaci, že Zavoralovi byl pražský arcibiskupský stolec nabízen již v roce 1916: „*Málokdo snad ví, že po odchodu kardinála Skrbenského z Prahy do Olomouce za drem Zavoralem přišel Švehla a Udržal, aby jemu tlumočili prosbu českých politiků, s níž souhlasila i Vídeň, aby on zasedl na arcibiskupský trůn pražský. Dr. Zavoral (...) tehdy odmítl.*“ Opat strahovský Dr. M. Zavoral pětasedmdesátníkem, in: *Den, Brno*, 28. srpna 1937.

²⁶⁶ Srov. následující dvě informace: „*Po převratu celá středočeská diecése svorně volala, aby byl jmenován pražským arcibiskupem, Římu se nelíbil pro své nesmlouvavé češství.*“ Opat Metod Zavoral šedesátníkem (!), in: *Svoboda, Brno*, 23. srpna 1932. „*...skoro celý český klérus žádal o ustanovení Methoda Zavorala nástupcem sv. Vojtěcha a když i Vatikán pomýšlel na jeho jmenování...*“ ZLÁMAL Oldřich: *Český Cleveland vítá srdečně vůdce našeho lidu ve vlasti*, in: *Američan*, 26. května 1926. Povšimněme si naznačeného protichůdného postoje římské kurie k Zavoralovu jmenování!

Nyní se však již vraťme zpátky ke strahovskému klášteru a jeho opatovi. Soustředíme se nyní – stejně jako v kapitole o klášteře před převratem – na některé hospodářské záležitosti s přihlédnutím k pozemkové reformě a na komunitu, abychom měli alespoň částečnou představu o tehdejším stavu kláštera.

Stojí za zmínku, že strahovskému klášteru v počátcích nového státu hrozilo reálné nebezpečí pozbytí jeho sídla,²⁶⁷ neboť budovy byly vyhlédnuty pro nové státní instituce; měl tu být umístěn generální štáb, státní zemědělský archiv; „kulturní poslání kláštera“ mělo být realizováno umístěním uměleckých sbírek z Rudolfiny, které bylo určeno za budovu poslanecké sněmovny.²⁶⁸

O rozsahu strahovského majetku jsme se již zmínili; s tímto stavem hospodářství – byť značně vyčerpaného válkou – vstoupil klášter i do nového státu. Tento stav však neměl trvat dlouho, neboť záhy vešly v platnost zákony tzv. pozemkové reformy, jež obecně majitele velkého množství půdy, mezi něž patřily i církevní instituce, připravil o poměrně zásadní část jejich pozemkové držby.²⁶⁹ Politické špičky českých katolíků v zásadě proti reformě nebyly, ale byl vznesen požadavek na rozlišení soukromého majetku a majetku církve, který byl účelový, neboť udržoval řadu církevních institucí jak náboženského, tak např. charitativního či školského zaměření. Celkově se pozemková reforma dotkla zhruba 28 % půdy, tj. okolo čtyř miliónů ha, z čehož bylo cca 1 300 000 ha zemědělské půdy, zbytek připadal na půdu lesní. Církvi zůstalo celkem okolo 85 % jejího pozemkového vlastnictví.²⁷⁰

²⁶⁷ Premonstráti se měli podle některých návrhů odebrat do kláštera v Jasově či do Českého Krumlova. Srov. ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 5a.

²⁶⁸ „Původně usilovně se dralo sem ministerstvo vojenství, chtíc umístiti u nás nějaké oddělení národní obrany... Jak věci dosud stojí, má tu býti umístěn tvořící se zemědělský státní archiv. ... Dále památkový úřad... a konečně část Rudolf. obrazárny, která chce pro sebe letní refektář“. Dopis Cyrila Straky F. Štědrému z 2. října 1919. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1286, složka Korespondence odeslaná. Cit. in: PAŘEZ Jan: *Cyril Antonín Straka, strahovský bibliotékář*, in: PAŘEZ Jan: *Bibliotheca Strahoviensis* 3. Praha: Strahovská knihovna, 1997. O rok později pak situace vypadala následovně: „V refektáři letním už instalují obrazy z Rudolfiny. Je viděti, že určeno to bude pro veřejný přístup a tím klausura dolejší chodby praskne. Patrně bude se to rozlízati i do vyšších poschodí a budou žádati i vstup volný do naší obrazárny a tak budeme jako někde na ulici a ne v klášteře.“ Srov. Dopis Cyrila Straky F. Štědrému z 2. října 1920, tamtéž.

²⁶⁹ První ze zákonů pozemkové reformy č. 215 Sb., zvaný „záborový“, byl přijat 16. dubna 1919. Kvóta záboru byla stanovena na 150 ha zemědělské nebo 250 ha veškeré půdy. Následovaly zákony o výkupu dlouhodobých pachtů z 27. května téhož roku, podle něhož mohli dlouhodobí pachtýři vykupovat od zabraných velkostatků a církevních institucí, pokud výměra jejich pozemků nepřesáhla 8 ha; tento zákon se poměrně zásadně dotkl církevního velkostatku i farních pozemků. Druhým nejvýznamnějším zákonem pozemkové reformy byl tzv. přidělový zákon z 30. ledna 1920, jímž bylo rozhodnuto o převodu do soukromého vlastnictví přidělováním. Závěrečným zákonem reformy byl tzv. zákon náhradový z 8. dubna 1920; náhrada se měla pohybovat ve výši běžné v letech 1913-1915 při volném prodeji půdy objektů nad 100 ha. Celý komplex zákonů byl samozřejmě mnohem rozsáhlejší, zahrnoval celkem osm zákonů vyjma přijatých novelizací. Srov. KÁRNÍK Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918-1929)*. Praha: Libri, 2000, 456-461.

²⁷⁰ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 61-62.

I přes zásahy pozemkové reformy byl Strahov stále ještě jednou z nejbohatších církevních institucí na našem území. Celková výměra se sice samozřejmě snížila, nicméně se stále ještě hospodařilo na výměře větší než 7 000 ha půdy,²⁷¹ z nichž bylo dle klášterního soupisu 3 061 ha polí, 3 920 ha lesů a 123 ha rybníků.²⁷² Přístup strahovského kláštera i jeho opata k pozemkové reformě v některých aspektech hodnotili pozitivně i jejich současníci: „*Prozíravost Zavoralova ukázala se (...) také tím, jak kladně postavil klášter strahovský brzy po převratu k československému státu a usnadnil provedení pozemkové reformy a tím také rozšíření Prahy na bývalých klášterních pozemcích.*“²⁷³

Po stabilizaci hospodářských poměrů se mohl začít Zavoral věnovat částečné reorganizaci klášterní ekonomiky, která však nebyla vždy zcela vyrovnaná.²⁷⁴ Přesto bylo v rámci možného zařízeno mnohé: Zavoral nařídil systematizaci lesních majetků, stál za mnohými opravami a novostavbami hospodářských budov, dal zřít byty pro dělníky, zlepšil platy úředníků i zaměstnanců a zvýšil dotace řádových far.²⁷⁵

Věnoval se však samozřejmě také dalšímu nemovitému majetku ve vlastnictví kláštera, a to chrámům a fám, které strahovský klášter spravoval. Nebylo mu to však zatěžko, neboť velmi dobře chápal obrovskou hodnotu tohoto hmotného dědictví, a postupoval při opravách se skutečným zájmem a velkorysostí.

Strahovský klášter s kostelem nabízel samozřejmě první velkou možnost úprav. Zavoralovou péčí byl *de facto* kompletně zrekonstruován strahovský kostel,²⁷⁶ pro nějž bylo pořízeno nové ústřední topení a elektrické osvětlení,²⁷⁷ částečně zrekonstruovány

²⁷¹ Milan Buben uvádí ve svém přehledu následující: „*Pozemkový činil majetek 7 255 ha – velkostatky Horoměřice u Prahy se zámek (cca 900 ha), Pátek nad Ohří se zámek (541 ha), Hradištko u Štěchovic se zámek 1 225 ha, Milevsko 2 817 ha, Velká Chýška a Smilovy Hory 858 ha, Reindlerov u Jihlavy 184 ha, Mikulovice – Horní Dunajovice na Moravě 730 ha. Další pozemky a zámek měl klášter ve Zduchovicích u Příbrami.*“ BUBEN Milan M.: *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, díl II., sv. 1. Praha: Libri, 2003, 83. Dochází rovněž k výměře okolo 7.000 ha, nicméně Zduchovice po pozemkové reformě klášteru již nepatřily, neboť je soupis kláštera v té době již neuvádí.

²⁷² ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny*, 41a. Podrobnější rozpis majetku viz Příloha V. a VI.

²⁷³ Opat Method Zavoral sedmdesátníkem, in: *České slovo*, 27. srpna 1932.

²⁷⁴ Podle zápisů z ekonomických rad se dařilo udržovat klášterní rozpočet po celou dobu první republiky prakticky neustále vyrovnaný jen s velkým úsilím, problémy byly s pronájmy dvorů i s dalšími ekonomickými opatřeními. Mnohým problémům se podařilo čelit jen díky obratnosti a zkušenosti dlouholetého provizora Antonína Laciny.

²⁷⁵ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

²⁷⁶ O této rekonstrukci bylo rozhodnuto již v roce 1906, stejně jako o níže zmiňované stavbě nového kostela v Kounicích. Srov. Zápis z kapituly ze dne 2. října 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928. Na rekonstrukci se podílely renomované firmy: stavební práce Kamil Hilbert, dřevěné vybavení kostela řezbář Jiljí Zika, jimž Zavoral poslal v roce 1908 a 1909 oficiální děkovné dopisy. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908, a kt. 1213.

²⁷⁷ O této úpravě bylo rozhodnuto v roce 1907; celkové náklady byly 40 000 korun. Srov. Zápis z kapituly ze dne 19. února 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

varhany a pořízeny nové zvony. Největším restaurátorským úkolem však bylo odkrytí cenných fresek Siarda Noseckého a jejich uvedení do původního stavu.²⁷⁸ Celkově tak musel na běžného návštěvníka působit kostel skutečně velkolepým dojmem.²⁷⁹

Opraveny byly však i konventní budovy a upravena kanalizace; elektrifikace celého objektu byla provedena roku 1917.²⁸⁰ Z bývalého pivovaru dal Zavoral již dříve upravit spolkové místnosti pro místní katolické organizace a zřídit velký divadelní sál.²⁸¹ Převzata byla také stará obrazárna a klášterní knihovna uvedena ve vzorný odborný stav.²⁸² Kompletní rekonstrukce kostela, provizoriátu a knihovny skončily však až v říjnu 1937 a takto komplexně byly obnoveny před zhruba padesáti lety. Celková obnova si vyžádala téměř čtvrt milionu korun.²⁸³

Zavoral však pečoval i o ostatní kostely, jež klášter spravoval. Nákladnými úpravami prošly např. kostely v Radonicích²⁸⁴ a v Jihlavě, nový kostel byl zbudován v Kounicích u Znojma, a to již v roce 1908, jak jsme zmínili výše. Postupně byly opraveny fary v Doksanech, Sepekově, Smilových Horách, Libotejnici, Hodušíně a na Sv. Kopečku.²⁸⁵ Nové zvony pak dostaly kostely v Úhonicích, Radonicích, na Andělce a v Nebušicích.

Nyní se ve stručnosti opět podíváme na stav komunity v této době. Po první světové válce se oproti době před ní početní stav strahovských premonstrátů nijak výrazně neproměnil, neboť komunita válkou neutrpěla žádné ztráty a přirozená obměna členů byla vyrovnaná. Údajem nejbližším roku 1918 je katalog z roku 1920, kdy měla kanonie celkem

Rovněž in: Ke dni desetiletého výročí zvolení J.M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton, in: Čech, 23. ledna 1916.

²⁷⁸Tohoto úkolu se zhostil akademický malíř Viktor Förster a celkové náklady dosáhly výše 13 000 Kč. Srov. tamtéž.

²⁷⁹ „Hned při vchodu ovane každého milé teplo z ústředního topení. Kročeje jsou tlumeny koberci přes celý kostel prostřenými a s mohutné klenby visí tři obloukové elektrické lampy, jež vyzařují tolik světla, že lze snadno na zemi uzříti špendlík.“ Kázání ve Strahovském kostele, in: Čech, 10. prosince 1907.

²⁸⁰ Nejzásadnější změnou bylo zavedení elektrického osvětlení v celém domě. Zřízen byl rovněž domácí telefon, jenž spojoval fortunu a sakristii, aby bylo možno operativně realizovat zповědní službu. V kostele byl nově zřízen elektrický pohon k varhanám. Srov. Zápis z kapituly ze dne 24. května 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

²⁸¹ „Padl první návrh na úpravu bývalého pivovaru. Posavadní místnosti mají býti upraveny tak, aby se zde mohl soustřediti katolický život na Královských Hradčanech. Má býti zřízen sál a vedlejší potřebné místnosti.“ Zápis z kapituly ze dne 4. listopadu 1908. Tamtéž. Srov. rovněž různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

²⁸² Srov. 75 let opata dr. Zavorala, in: Nový večerník, 28. srpna 1937.

²⁸³ Srov. Strahovská kanonie opravila svůj chrám a knihovnu in: České slovo, 7. listopadu 1937.

²⁸⁴ Celkové náklady na úpravu a vnitřní výzdobu radonického kostela dosáhly 118 000 korun; kostel byl nově vysvěcen 7. října 1906. Srov. dopis Metoděje Zavorala pražské konzistoři ze dne 27. září 1906. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1211, složka Korespondence 1906.

²⁸⁵ Náklady na úpravy a opravy těchto kostelů dosáhly celkové výše téměř 170 000 korun, vybudování nového kostela v Kounicích stálo 107 000 korun. Srov. Ke dni desetiletého výročí zvolení J.M. Methoda Zavorala opatem na Strahově, in: Čech, 23. ledna 1916.

68 členů; můžeme předpokládat, odpočteme-li tehdejší kleriky a novice a uvědomíme-li si, že klášter během války nepřijal žádného nového člena, že počet strahovských premonstrátů po válce dosahoval přibližně počtu 65 členů v komunitě.²⁸⁶

Ve strahovské komunitě jako celku přirozeně nikdy nepanovala absolutní jednota mezi všemi jejími členy, to nebylo v tomto počtu přirozeně lidsky ani možné. Jisté antipatie vyvstávaly mezi jednotlivými bratry, ale i mezi většími skupinami; zpočátku mezi staršími a mladšími členy řádu, později pak – po řádové reformě – i mezi těmi, kdo tuto reformu přijali, případně nepřijali. Mnohé z osudů kláštera pak bylo určováno právě těmito ne zcela korektními vztahy.

Problémy mezi starší a mladší generací nastával přirozeně postupným vyrovnáváním počtu starších a mladších členů v kapitule, kde již bylo možno zasahovat do jisté míry do klášterního dění, markantněji se však začal projevovat až těsně před první světovou válkou či během ní, kdy již složili slavné sliby ti, kdo přišli do kláštera již za Zavoralovy éry a byli už pod jeho vlivem formováni.²⁸⁷ Někdy však nastávaly i problémy mezi jednotlivci, zejména pokud měl některý z bratří dojem, že se mu nedostává toho, nač má právo, případně oč stojí;²⁸⁸ takové případy sice komunitu výslovně nedestabilizovaly, ale přesto k příznivé atmosféře nepřispívaly. Zavoralovým největším úkolem proto bylo udržení korektních vztahů mezi všemi a vhodné řešení personálních otázek v rámci obsazování spravovaných far vytvořením optimálních, spolu dobře vycházejících dvojic či skupin farářů a jejich kaplanů.

V tomto období Zavoralovi přibývá stále více povinností mimo klášter; někteří pamětníci tvrdili, že se o klášter „*moc nestaral a byl spíše veřejnou osobou, která*

²⁸⁶ GRASSL Basilius (ed.): *Catalogus generalis ... Ordinis Praemonstratensis*. Plzeň: [b.n.], 1920, 15-19.

²⁸⁷ Pro příklad si můžeme uvést následující dopis: „*Kroutíme hlavou nad tím moudrým tahem udělat skoro nejmladšího bratra provisorem – a nyní kroutíme ještě více, slyšíme-li, že i kuchyňský pán jest vzat z bratří nejmladších! Kde jen nechal pan opat rozum? Onen proslavený a velebený rozum! (...) Zdá se, že se pan opat opravdu obává, že ztratí mitru, a proto jen hledá popularitu mezi nejmladšími bratry, nepomyšlí však, že těch nejmladších jest přece jen hrstka proti nám...*“ Dopis Ivana Kitzbergera Raymundovi Hummelovi ze dne 19. července 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917. Oním „skoro nejmladším bratrem“ byl Antonín Lacina; ani on však nezůstával ve své pozici svým spolubratrům nic dlužen: „*Mnohdy sjednám věc snadněji se socialisty než vyjednám souhlas od domácí rady...*“ Dopis Antonína Laciny Metoději Zavoralovi ze dne 23. července 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

²⁸⁸ Ukázkovým příkladem může být kauza Xavera Návrata, který za svého působení v Jihlavě stál vůči Zavoralovi ve skryté opozici, přičemž na něm např. vymáhal neustálé zvyšování příjmů, byť na to v dané chvíli nebyly prostředky; ostatní na svou stranu strhával tím, že jim sliboval totéž. Jeho údajným heslem – podle svědeckví korespondence – bylo „*Co Zavoral zaoral, to Návrat navrátí.*“ Jeho kolegové z Jihlavy si na něj rovněž stěžovali, že se intrikami proti nim snaží získat v Jihlavě definitivní postavení faráře. Srov. korespondence jihlavských kaplanů s opatskou kanceláří v průběhu roku 1917. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1917.

udržovala rozsáhlé styky s předními osobnostmi české inteligence.“²⁸⁹ Jistý díl pravdy na tomto tvrzení můžeme nalézt, je fakt, že jeho pobyt v klášteře býval přerušován delšími obdobími nepřítomnosti, zapříčiněnými právě různými cestami a jinými externími povinnostmi, nicméně s tezí, že se Zavoral o klášter moc nestaral, není možné souhlasit. Zavoral měl velmi dobrý přehled o tom, co se v klášteře i celé komunitě děje, většina důležitých rozhodnutí ležela v jeho rukou a Zavoral si předem zjišťoval předem podstatné informace, navíc byl s jednotlivými členy komunity v písemném kontaktu a v případě své delší nepřítomnosti psával často i do konventu s poznámkou „přečíst u stolu“, takže byl se svými řeholníky neustále alespoň písemně spojen. Při své nepřítomnosti v klášteře měl pak spolehlivé převory v Gerlaku Dvořákovi, Bohuslavu Ducháckém, Cyrilu Strakovi, Theodoriku Forstovi, Prokopu Pittermannovi a Vítu Hůlkovi.²⁹⁰

V závěru kapitoly se jen krátce zmiňme o Zavoralově péči o formaci a vzdělání svého řádového dorostu v tomto období. Strahovský klášter v období Zavoralova opatství nouzí o dorost relativně netrpěl; od roku 1919, kdy byli přijati první novicové po válce, pak přicházeli noví členové každý rok, byť z těch, kteří přicházeli ve 20. letech, jich mnoho odešlo ještě v období formace.²⁹¹ Je možné, že k nim přibývali, zejména z důvodů studia, i řeholníci z jiných klášterů v republice.²⁹² Na odpomoc nedostatku povolání byl na Strahově od roku 1925 řádový juvenát, kde mohli pobývat mladí studenti, kteří uvažovali o případném vstupu do kláštera.²⁹³ Vzdělání mladí členové řádu získávali dále na pražské teologické fakultě, některé z nich však Zavoral vysílal opět ke studiu do zahraničí.

Po novém uspořádání Evropy a vzniku samostatného československého státu upustil strahovský opat od vzdělávání řádového dorostu na rakouském území, jak jsme mohli po několik let sledovat u kleriků studujících v St. Florian a v Innsbrucku, a začal mladé členy svého řádu vysílat do „centra katolického dění“, do Říma na papežské univerzity; formaci zajišťovala vlastní premonstrátská kolej, na jejíž organizaci se Zavoral rovněž podílel.²⁹⁴

²⁸⁹ *Člověk musí hořeti*, 117.

²⁹⁰ ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny*, 41a.

²⁹¹ KOBLASA Justin, c. d., 248-251.

²⁹² „*Bůh Vám a Vaši kanonii Vaši tu přátelskou lásku odplatí! Račte mi napsati, zda miníte svého novice k nám poslati. Rád jej přijmu. Svých budu letos míti nejméně šest. Srdečně pozdravuje zcela oddaný opat Dr. Zavoral.*“ Pohlednice Metoděje Zavorala Pavlu Součkovi z 21. června 1934. Fond NŘ, složka 1929 – 1935.

²⁹³ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 9. Srov. též vzpomínky Česlava Malíka: „*Nebylo to moje první setkání s ním, já už jsem byl na Strahově jako juvenista. V sextě, septimě a oktávě jsem pana opata potkával už jako student.*“

²⁹⁴ „*Spoluzakládá novou kolej premonstrátskou v Římě, do níž posílá své kleriky na studie.*“ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

Podle dochované Zavoralovy korespondence se nedozvíme, jaká tato studia byla, můžeme opět vysledovat nanejvýš počty a posloupnosti, jak přibližně jednotliví klerici na studia odcházeli a z nich se vraceli – jistě obohaceni o širší rozhled, než jakého mohli dosáhnout v českých poměrech. Nastíníme tedy alespoň částečný obraz a uvedeme jména těch, kdo ze Strahova římskými studii prošli.

Jedním z prvních studentů, kteří absolvovali studium v Římě byl budoucí Zavoralův nástupce Bohuslav Jarolímek,²⁹⁵ který zřejmě svá studia zahájil již v roce 1921. Nejstarší přímou zmínkou o studentech, které Zavoral vyslal do Říma, je z roku 1923, kdy na premonstrátské koleji pobývají dva klerici ze Strahova.²⁹⁶ O pět let později, v létě 1928, jsou v Římě strahovští řeholníci rovněž dva,²⁹⁷ od podzimu pak přibyl další a „sestava“ se kompletně obměnila.²⁹⁸ Zde se však musíme zmínit o zajímavém dopise tehdejšího děkana teologické fakulty, dr. Vojtěcha Šandy, který Zavorala před římským studiem důrazně varoval;²⁹⁹ zdali opravdu nepovažoval římské univerzity za hodnotné či zdali se skutečně snažil pouze zabránit snižování počtů vlastních studentů, nemůžeme s jistotou říci.

Zavoral však od římských studií svých kleriků neupustil; mezi lety 1932 a 1937 má v Římě tři až pět bohoslovců.³⁰⁰ Ne všichni však na studiích a v řádu vydrželi; skupiny římských premonstrátských studentů musely vydržet i odchody spolubratří ze svého středu. Takto odešel v roce 1933 Milo,³⁰¹ jehož odchod se jeho spolubratří poměrně dotkl,³⁰²

²⁹⁵ Bohuslav Stanislav Jarolímek se narodil 14. listopadu 1900, do řádu vstoupil 3. října 1920, na kněze byl vysvěcen 30. listopadu 1926. Po studiích působil jako kaplan v Jihlavě, magistr kleriků a novicmistr na Strahově, později jako Zavoralův sekretář. Roku 1939 zvolen Zavoralovým opatem-koadjutorem. V roce 1950 zatčen, odsouzen, ve vězení zemřel.

²⁹⁶ Zpráva neobsahuje v zásadě nic podstatného, jde jen o vyřízení žádosti odkladu vojenského odvodu. Dozvídáme se však alespoň první jména: ze Strahova v Římě studují Jindřich Neubauer a Leo Povolný. Srov. Dopis Jindřicha Neubauera ze dne 22. února 1923. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1923.

²⁹⁷ Zmiňuje se o nich Karel Kašpar: „...v pondělí mluvil jsem s oběma studenty Strahovskými u nejdp. generálního prokurátora.“ Pohlednice Karla Kašpara Metoději Zavoralovi ze dne 6. června 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

²⁹⁸ Zde se již dozvídáme také konkrétní jména: Salesius (Šírek), Ervín (Kračmar) a Bedřich (Kafka). Srov. dopis kleriků – studentů v Římě ze dne 28. října 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928. Bedřich a Ervín však v průběhu studií z řádu vystoupili.

²⁹⁹ „...dovolují si vzácnou pozornost a přízeň Vaší Milosti obrátiti k naší fakultě a prositi, byste při nynějším nedostatku posluchačů laskavě nás ráčil podpořiti dirigováním Vašich řádových kleriků k nám místo do Říma, kde mladí lidé (...) našim poměrům se odcizí, kdežto celkový efekt studia, skromně řečeno, není lepší než u nás. (...) Římské fluidum, jímž tam ty hochy pro celý život napouštějí, není totožné s katolictvím.“ Dopis Vojtěcha Šandy Metoději Zavoralovi ze dne 2. října 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

³⁰⁰ Uvedme si alespoň přehled jmen: bratři Milo (Čech), Leo (Povolný), Jindřich (Neubauer), Bernard (Mokřý), Isfríd (Fischer), Reginald (Mokřý). Srov. korespondence kleriků – studentů v Římě mezi lety 1932 a 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309-1312. Podle Koblasova katalogu k nim můžeme připočítat ještě Alfonse Otta, který však z kláštera před slavnými slibů odešel.

³⁰¹ „Dovolují si ohlásit své vystoupení z řádu a žádat o laskavé uvolnění ze slibů jednoduchých. Jestliže jsem kdy Vaší Milost zarmoutil, žádám za prominutí, neboť jsem to nikdy nechtěl a nechci ani nyní. Okolnosti jsou silnější než já... Jestliže jsem zklamal některou z nadějí Vaší Milosti, prosím ještě jednou za prominutí...“

v roce 1937 pak Isfríd;³⁰³ jeho odchod však byl problematičtější, neboť měl již po věčných slibech a jáhenském svěcení.³⁰⁴

Seznámili jsme se tedy nyní v některých rysech s charakteristikou strahovského kláštera v éře první republiky; aspektů, z nichž by bylo možné klášter nahlížet, je pochopitelně podstatně více, nicméně rozsah takového zkoumání by byl příliš velký, proto jsme se omezili pouze na výše řečené. Nyní se tedy podrobněji podíváme na některé klíčové body, jež se na historii kláštera významněji odrazily, případně jimiž se Strahov v očích veřejnosti podstatněji zviditelnil.

4.4 Vnější krize: tzv. „odpadové hnutí kněží“

Na začátku kapitoly o určitém krizovém bodu dějin strahovského kláštera, který se zcela jistě hluboce dotknul i jeho opata a který poznamenal jak vnitřně komunitu, tak vnějškově běžný provoz kláštera, zásahu tzv. „odpadového hnutí kněží“, jež se nevyhnulo ani řadám strahovských premonstrátů, je nutno zmínit se stručně o poměru nového československého státu ke katolické církvi, protikatolickým bojům v prvním desetiletí jeho dějin a vzniku církve československé. Uvedeme si rovněž pro ilustraci některé konkrétní problémy, s nimiž se obracela česká katolická veřejnost na opata Zavorala, v němž viděla osobu, jež může garantovat zároveň skutečnou pravověrnost i určitý politický vliv. V závěru si pak ukážeme, jak odpady kněží, jež provázely vznik nové církve, zasáhly konkrétně komunitu, jež byla svěřena Zavoralově péči.

V počátcích nového státu byl poměr katolické církve k němu poněkud rozkolísaný: stále platilo staré církevní rakouské zákonodárství, jež církvi zaručovalo určité postavení ve společnosti; nová vláda se ho však snažila omezit, neboť její preferencí byla suverenita

Dopis Mila Čecha Metoději Zavoralovi ze dne 20. února 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

³⁰² „Věřím, že Vaši Milost zabolet odvážný krok fr. Milona, zda rozvážný, opravdu sám nemohu říci. Nám zůstavil trapnou nejistotu o svém jednání (...) vůbec se nerozloučil, ba hledal příčiny, aby to nemusil učinit. Doufám, že se Vaši Milosti svěřil a že snad měl důvod, proč vše bez našeho tušení učinil.“ Dopis Lea Povolného Metoději Zavoralovi ze dne 9. dubna 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

³⁰³ „...aby takové hrozné zklamání, jak nám všem, ale zvláště Vám, Milosti, způsobil bývalý člen Isfríd, Vaše otcovské srdce vícekrát nezarmoutilo...“ Dopis Christiana Honsiga Metoději Zavoralovi ze dne 4. července 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1315, složka Blahopřání k jmeninám 1937.

³⁰⁴ Isfríd z Říma odjel v dubnu, o několik týdnů později píše Vít Hůlka Metoději Zavoralovi: „Isfríd se vrátil ve středu a v sobotu pak odejel domů. Dispens, a to úplně, přivezl už z Říma s sebou. (...) Už dávno nezažil jsem tak silného dojmu, jako při četbě a při hovoru s Isfrídem. Jako by měl člověk před sebou obnažené, chvějící se lidské srdce. Co mne hodně uklidnilo, a doufám, že i Vaši Milosti celý případ ulehčí, je to, že všichni zúčastnění nedbali lidských ohledů, zármutku rodičů, ztráty existence, nýbrž že tu rozhodovala jen a jen měřítko Boží.“ Dopis Víta Hůlky Metoději Zavoralovi ze dne 4. května 1937. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Hůlka Vít.

státu. Na zmíněné platné církevní zákonodárství však neměl vývoj vztahu církve a státu podstatný vliv, neboť pokusy o ráznou změnu cestou vzájemné odlučky byly sice navrhovány, ale nikdy realizovány.³⁰⁵

Vznik nového národního státu podnítil velké vzepětí českého nacionalismu, který se záhy obrátil proti katolické církvi a jejím členům, kteří byli považováni za přívržence habsburského režimu a nepřátele státu³⁰⁶ a měli být zcela vyřazeni z veřejného života. Celý tento kulturní boj byl však spíše než racionálně odůvodňován emočně, citovým zaujetím určitými obdobími českých dějin, např. husitskou, českobratrskou a vůbec protestantskou minulostí, jak ji popisoval Palacký ve svých *Dějínách národa českého*. Velkou roli však rovněž hrála negace všeho, co souviselo s nedávnou minulostí, a nepřipravenost katolíků okamžitě vstoupit do demokratického občanského života. Boj se pak brzy přenesl na církevní půdu při vzniku nové československé církve, která měla být nástupkyní „*staré, císařsko-královské rakouské církve katolické*“.³⁰⁷

Na tomto místě je třeba ve stručnosti zmínit historii poslední fáze reformního úsilí českého kléru³⁰⁸ spojeného s aktivitami Jednoty katolického duchovenstva československého, jež byla na podzim roku 1918 obnovena pod vedením J. Š. Baara.³⁰⁹ Jednota připravila soubor reformních tezí pod názvem *Obnova církve katolické*;³¹⁰ část jich předložila i osobně přímo papeži Benediktu XV. Většina těchto postulátů včetně požadavku na zdobrovolnění celibátu však přijata nebyla, což vedlo k rozštěpení reformního hnutí na dvě části: většina kléru pod vedením F. Kroihera chtěla tyto požadavky, postupně obnovované, uvést v život po projednání s episkopátem,³¹¹ menšina

³⁰⁵ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 31-32.

³⁰⁶ Není snad třeba příliš připomínat dobová hesla „Pryč od Říma,“ či „Držiš-li se Říma, nejsi pravý vlastenec, jsi zrádce vlasti.“ Podobně emotivní byly důvody jako „Pomstít se za Bílou Horu“ apod. Akce těmito hesly rozpoutané, jsou rovněž známé; jmenujme alespoň stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, odstraňování křížů ze škol a později po vzniku československé církve zábory katolických kostelů. Srov. tamtéž, 33-34.

³⁰⁷ Tamtéž.

³⁰⁸ Toto následující stručné shrnutí je zpracováno dle MAREK Pavel: *České schisma*.

³⁰⁹ Do Jednoty jakožto do organizace, jež chtěla být ústředím aktivit katolického tábora, vstoupila v jejích počátcích také řada vysokých církevních činitelů; jejím členem se stal i Zavoral. Srov. tamtéž, 21.

³¹⁰ Zpočátku se o program Jednoty zajímal i poslanecký klub ČSL, který vytvořil tříčlennou komisi, jež ho měla důkladně prozkoumat, ve složení Zavoral, Stojan a dr. Novotný a přislíbil podporu, pokud by se jednalo o články dotýkající se politické sféry, nikoliv dogmat. Zavoral byl jakožto reprezentant politického katolicismu rovněž účastníkem jednání před odjezdem delegace jednoty do Říma v roce 1919, které mělo zajistit alespoň formální podporu státu. Srov. tamtéž, 38 a 49.

³¹¹ Jmenovaná frakce se o provedení celého reformního programu snažila i po vzniklém rozkolu; Jednota se odmítla podle požadavků pastýřského listu českých biskupů transformovat v diecézní organizaci a odmítla obvinění, že je heretickým seskupením. Znovu se obrátila s požadavkem reformu na Svatý stolec a ve své činnosti pokračovala i přes zákaz biskupů. Když nadále trvala na realizaci celého reformního programu, Řím sáhl k exkomunikacím, na něž dopltil např. jeden z čelných představitelů Jednoty, Xaver Dvořák. Teprve

se sdružila do Klubu reformního duchovenstva, jehož mluvčími se stali Karel Farský a Bohuslav Zahradník – Brodský, a realizaci reformu prosazovala i bez souhlasu episkopátu, a to např. včetně sňatků kněží. Nekompromisní postoje obou stran se hrozily zvrhnout v anarchii, jíž měl zabránit nový biskup, jímž se stal, jak jsme výše řekli, v září 1919 František Kordač. Ten usiloval pomocí zákazů a opatření, namířených proti kněžím, jež nebyli ochotni respektovat papežská opatření, celou situaci konsolidovat. Klub reformního duchovenstva toto nebyl ochoten akceptovat, vyzval k své členy k demonstrativnímu odchodu z římskokatolické církve a v lednu 1920 konstituoval církev československou.

Bezprostředně po jejím založení následovala mohutná agitace mezi lidem pro opuštění církve katolické a přihlášení se k nové „národní církvi“. Toto volání mělo poměrně velkou odezvu; v průběhu prvních let existence církve československé ho uposlechlo téměř 1 500 000 lidí. Popravdě musíme konstatovat, že nová církev, jak správně tvrdí Zlámal, měla nepromyšlenou a teprve dodatečně nedokonale konstituovanou věrouku a duchovní stránka celého podniku byla vzhledem k veřejnosti poměrně slabá.³¹² Můžeme snad i říci, že k taktice zakladatelů nové církve patřila i kalkulace s fenoménem lidového, nacionálně podníceného protikatolického nadšení.³¹³ Katolickému reformnímu hnutí z počátku století i Jednotě katolického duchovenstva nemůžeme zjevně upřít skutečně upřímné snahy o změnu některých aspektů církevní praxe, ale nová církev si zřejmě již nekladla za úkol obrodit národ po náboženské stránce, ale prosadit své ideje za každou cenu jako protiváhu samotné existence katolické církve.³¹⁴

Pro Zavorala samotného rozhodně ani nemohlo být toto období nijak jednoduché, neboť si sám dobře uvědomoval všechny obtíže, které v té době musela katolická církev podstoupit, jednak nesl nejistotu mnohých, kteří se mu svěřovali se svými obavami,³¹⁵ co bude s životem církve v takové době. Nechyběly však ani výzvy – uznejme, že poněkud

v roce 1922 se Jednota změnila na Svaz přátel ideje cyrilometodějské a jen nepatrný počet kněží zůstala věrná původnímu programu. Srov. tamtéž.

³¹² Nová církev se až na drobné změny držela katolické liturgie převedené do českého jazyka; její věrouka byla věřícím podávána pouze v odlišnostech od všeobecně známé věrouky katolické, a to zejména v bodech eklesiologie a pojetí svátostí. Srov. kapitulu *Odlišné názory v ČČS o věcech víry*, in: FARSKÝ Karel: *Zpěvník písní duchovních ČČS doplněný o agendu a nauku víry*. Praha: Nakladatelské družstvo ČČS, 1930.

³¹³ Srov. MAREK Pavel: *Český katolicismus 1890-1914*. Olomouc: Katedra politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2003, 484.

³¹⁴ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 97.

³¹⁵ Nejednalo se jen o obavy, jaké budou např. možnosti působení v protikatolicky naladěné společnosti, ale otázky zcela existenční: „*Jen taková nejistota tísní nás, co bude s řeholemi? Jaký osud je čeká? Jak se postarati o naše kněze při případném zrušení řeholí a rozpuštění kněží? Směl bych se důvěrně tázati, co jste ráčil Vy učiniti pro domácí i venkovní kněze? Taková nejistota nás tíží, jako by svět ve svých základech se rozpadával...*“ Dopis opata Ferdinanda Hotového Metoději Zavoralovi ze dne 2. července 1919, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1304, složka Opat Zavoral – Korespondence 1919.

naivní –, aby vahou své morální i politické autority zabránil náboženskému rozkolu v národě.³¹⁶

Na Zavorala se obracelo mnoho katolíků buď s prosbami o intervence, nebo i s jen prostou osobní stížností v mnohých problémech, které jim způsobily protikatolické nálady ve společnosti či přímo vznik nové církve. V pramenech však není doloženo, že by Zavoral v některém z případů intervenoval, ani případné výsledky, pokud tomu tak bylo. Pro ukázkou tu zmiňme jen dva velké a nejčastější okruhy problémů: zabírání katolických kostelů a útoky na katolické školy či učitele katolického vyznání ve školách veřejných.

Největší vlna záboru katolických kostelů zřejmě proběhla v první polovině roku 1921; z této doby také pochází většina stížností obsažených v Zavoralově korespondenci. Uvedme si příklad stížnosti ve farnosti Rakovník, jež vyjadřuje jasné distancování od nově vzniklé církve: „*Sekta československá chodí do děkanského kostela... sekta tady vše zabere, hlavní chrám Páně sv. Bartoloměje, děkanství též, a zřídí si prý v Rakovníku biskupství. (...) Ať si dělají co chtějí, my si jich ani nevšimneme, jen ať nechodí s námi do jednoho kostela.*“³¹⁷ Takových stížností však bylo více, a to nejen z Čech, ale i z Moravy. 18. května pak Zavoralovi zaslal arcibiskup Kordač interní rozhodnutí o eventuálním vydávání kostelů;³¹⁸ zdali ve smyslu této instrukce Zavoral v některých případech do dění zasáhl, z pramenů není známo. „Boje o kostely“ však ještě neskončily ani v Čechách, ani na Moravě, neboť Zavoralovi adresuje jeho přítel Stojan následující slova: „*Jest neděle, kdy toto píšu. Neděle pro nás hrozná v okolí Olomouce hanáckého. Všudy chtějí zabavit kostely.*“³¹⁹

³¹⁶ Tak například Jan Škoda, odborný učitel z Náchoda, vyzývá Zavorala, aby se „*ujal sjednocení rozkolu náboženského v našem národě, že si tím zjedná nehynoucí paměť potomstva.*“ Dopis Jana Škody Metoději Zavoralovi, nedatováno. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Stojan Antonín.

³¹⁷ Dopis rakovnických katolíků Metoději Zavoralovi ze dne 5. května 1921. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1304, složka Opat Zavoral – Korespondence 1921. Tamtéž se nachází rovněž dopis jejich duchovního správce, děkana Josefa Smoly: „*Jest tu veliké rozhořčení nad počínáním si čs. sekty, která, bude-li favorisována různými kruhy i nadále, bude strašným sociální zlem a zle na republice se vymstí...*“

³¹⁸ V Senátu byl tehdy navržen zákon o spoluužívání kostelů; Kordačova instrukce vydaná v konzistoři zněla ve smyslu, že spoluužívání katolických kostelů v církevním majetku v žádném případě nebude povoleno; vydat by bylo možno kaple či kostely k bohoslužbám v té době nevyužívané. „*Kaple školní, které (...) katolickému kultu více neslouží a které byly snad propůjčeny účelům profánním (...), neb kostely z Josefské doby zrušené (...) – budou-li vládou nebo obcí přenechány rozkolníkům, aby se předešlo stálým útokům sektářů na kostely katolické, nemohou sice pozitivní kooperaci Ordinariátu nebo farářů býti přenechány rozkolníkům, ale tolerari potest lze jejich předání vládou (obcí) vzhledem k dobrému účinku, odstraněním stále se opakujících bojů o kostely katolické. Kde nestává taková nepoužívaná kaple neb kostel, nechť se nová sekta o své potřeby postará sama zřízením kaple vlastní a neruší majetek cizí.*“ Dopis Františka Kordače Metoději Zavoralovi ze dne 18. května 1921. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Kordač František.

³¹⁹ Dopis Antonína C. Stojana Metoději Zavoralovi, nedatováno, Fond SK, kt. 2 M/62, složka Stojan Antonín.

Podobné, snad ještě častější žádosti Zavoralovi přicházely v záležitostech katolických učitelů. Jak jsme již řekli, nejednalo se jen o učitele a učitelky na katolických školách, ale o učitele katolického vyznání na školách státních. Tak Zavorala žádala o pomoc učitelka původem z Milevska, která byla soustavně štvána ze školy kvůli falešnému obvinění z autorství článku, jenž na sebe vztáhl ředitel její školy, a to jak zemskou školní radou, tak i svými žáky: „*Odevšad na mne děti pokřikují a nadávají 'klerikálka'... řídící mi řekl, že jsem tím sama vinna, že mluvím s velebnými pány.*“³²⁰ Obdobně na tom byli i učitelé na katolických školách, zvláště řeholní sestry. Pro jednu z nich žádal Zavorala o pomoc arcibiskup Karel Kašpar, když líčil křivdu, která se jí stala při konkurzu na post ředitelky školy, již tyto sestry vedly: ačkoli tehdy konkurz vyhrála, dostala přednost služebně mladší laická učitelka, proklamující veřejně svůj ateismus. Sestra podala stížnost, ale za to jí byla snížena kvalifikační známka, ačkoliv její výuku žádný inspektor nenavštívil, domnívala se pak, že se to stalo patrně na něčí nátlak, protože je řeholnicí.³²¹ Zavoral nikomu z nich zřejmě příliš pomoci nemohl, alespoň se tedy snažil tyto katolické učitele a učitelky navštěvovat a povzbuzovat v jejich práci.³²²

Ačkoliv Zavoral v takovýchto konkrétních případech mnoho nezmoohl, rozhodně se však nikdy nevyhýbal konfrontacím s druhým táborem, ať přímým, tak daleko více nepřímým, kdy obhajoval ve svých kázáních pravdy katolické víry.³²³ Právem mu pak mohli jeho přátelé za tento pevný postoj později děkovat: „*Těším se z toho velice, že právě Vaší Milosti bylo dopřáno důstojným vystupováním a konciliantním jednáním zkrotiti, ano odzbrojiti tolik nepřátel Církve svaté. Těším se z toho, že i všechny skutky Vaší lásky k naší*

³²⁰ Dopis Dominiky Schröckové Metoději Zavoralovi, nedatováno. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Schröcková Dominika.

³²¹ Kašpar tehdy Zavoralovi psal takto: „*Farský et Comp. by si přáli do Chrasti za ředitelku osobu á la Hrušková (ona laická učitelka – pozn. aut.), ale jak by to pak zde vypadalo! Dnes jest radostí s dětmi se setkati.*“ Dopis Karla Kašpara Metoději Zavoralovi ze dne 15. listopadu 1922. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Kašpar Karel.

³²² „*Vzpomínáme dosud s láskou a vděčností Vaší návštěvy v našem klášteře po převratu – v době plné zmatků a těžkých zkoušek. Vyháněli nás ze škol – a Vy jako dobrý otec vřelou účastí a láskyplnými slovy posílil jste naše naděje.*“ Dopis Školských sester de N.D. Metoději Zavoralovi ze dne 10. února 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby P – Ž.

³²³ „*Opat Zavoral podal jasný důkaz, že pravda naší víry se dá obhájit i vůči moderním duším, skepsí otráveným, formou řeči i obsahem myšlenek. ... Pokroková inteligence ve většině neuznala za nutné přijít a poslechnouti i druhou stranu. ... Ukázala slabost svého přesvědčení a nechť k inteligentní práci další. Oč výše stojí nad ní katolický kněz, který, aby více věděl, jde na schůze Masaryka, Drtiny, Krejčího i Machara, nebojí se veřejných disputací s vůdci sociální demokracie, s odpadlými kněžími...*“ F.H.: Opat Zavoral v Olomouci, in: Našinec, 3. května 1914.

milé vlasti vyvolaly u protivníků tolik respektu k náboženství, jehož jste důstojným, ale nesmlouvavým představitelem.“³²⁴

Dříve, než se však budeme věnovat konkrétním případům odpadového hnutí ve strahovské komunitě, zmiňme se alespoň několika slovy o obecných motivacích odchodů kněží z katolické církve, neboť se s nimi s velkou pravděpodobností v konkrétních případech setkáme. Na jedné straně kněží odcházeli, neboť svůj stav vnímali jako břemeno – a nešlo zdaleka jen o požadavek celibátu, byť i to mohlo hrát určitou roli. Ctižádostivé povahy mohly tak realizovat svou touhu po proslulosti, k čemuž jim jejich představení nedávali příležitost podle jejich představ. Velkou roli však mohla i u kněží hrát náboženská lhostejnost, případně touha jakýmkoliv způsobem se rozejít s dosavadními hodnotami.³²⁵

Nyní se již tedy obraťme k osudům kněží, kteří v souvislosti s výše naznačenými událostmi opustili někdy nejen strahovský klášter, ale i katolickou církev. „*Odešlých kněží bylo celkem devět, a to do roku 1920 čtyři, roku 1920 dva a po roce 1920 tři.*“³²⁶ S tímto názorem musíme souhlasit: Koblasův katalog vykazuje stejný počet. Kněží opustilo během zkoumaného období strahovský klášter více, nebudeme se však zabývat těmi, kteří pouze vystoupili z řádu a přešli do diecéze,³²⁷ pomineme rovněž odchod kněze, jehož odpad od víry a církve nebyl reálně prokázán.³²⁸ Oněch zmíněných devět kněží bylo převážně mladšího věku; v době jejich odchodu jim bylo mezi 31 a 35 lety, starší byl pouze Zahradník, jemuž bylo tehdy 55 let. Tři z nich odešli do civilního zaměstnání, čtyři se stali kněžími československé církve; osm z nich se oženilo. Pět z těchto kněží přijímal do řádu již Zavoral, tři ještě opat Starý.

Prvním a zároveň nejstarším odpadlým strahovským knězem byl Isidor Zahradník, o jehož životních osudech toho víme zřejmě nejvíc. Jeho odchod musel Zavorala zasáhnout zvláště bolestně: byli vrstevníci, spolupracovníci a blízcí přátelé. Zahradník patřil k intelektuálnímu výkvětu kláštera: byl strahovským knihovníkem, archivářem, autorem několika historických prací a v řádu vykonával ještě navíc funkci ekonomického inspektora na velkostatku Hradištko. Jak uvidíme později v kapitole o Zavoralovi – politikovi, Zahradník ho i na této cestě předešel a stal se poslancem říšské rady. Co ho tedy přivedlo na cestu odpadu?

³²⁴ Dopis Msgre Karla Bočka Metoději Zavoralovi ze dne 8. února 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby A – N.

³²⁵ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 98.

³²⁶ ŘEHÁK Tadeáš: *Bohuslav Jarolímek, opat strahovského kláštera*. Praha: Klášter premonstrátů Strahov, 1991, 5.

³²⁷ Tito kněží byli dva: Petr Soukup a Alois Dušák.

³²⁸ Tímto knězem byl Ervín Bruno Kämmerling, který v roce 1939 z politických důvodů odešel do Německa; Koblasův katalog o něm píše: „*Říká se, že odpadl od víry a oženil se.*“

Můžeme říci, že možná právě jeho poněkud neklidná a ctižádostivá povaha, která se v jeho korespondenci, jež se mi v hojně míře dostala do ruky, zřetelně ukazovala. Zahradník měl často sám se sebou mnoho plánů, jež nemohl v rámci řádu realizovat, a jeho konfliktní duch – mnohdy se špatně snášel nejen se svými spolubratry – ho vedl často do opozice. Po zahájení reformního hnutí se do něj velmi aktivně zapojil i se svým bratrem Bohumilem Zahradníkem – Brodským, který byl jejich ještě vehementnějším prosazovatelem. Po vyostření celého konfliktu v reformním hnutí, kde se oba bratři Zahradníkovi – mimochodem oba údajně „kontroverzní pověsti“³²⁹ – postavili na stranu provedení reformu za každou cenu, pro ně už neexistovala cesta zpět. Isidor Zahradník pokračoval ve své politické kariéře, když byl téhož roku jmenován ministrem železnic v první Kramářově vládě.³³⁰ Z řádu vystoupil v prosinci roku 1919 ve Vídni a s řádem a katolickou církví přerušuje s velkou publicitou veškerý styk. Později byl i laickým předsedou nové české pravoslavné církve. Umírá roku 1926 a Zavoral se soukromě pohřbu svého bývalého spolubratra účastní, což není mnohými jeho spolubratry a přáteli pozitivně kvitováno.³³¹

V kontextu dějin premonstrátského řádu si Zahradník zaslouží ještě jednu poznámku: na smír za jeho odpad se nabídl dnes již blahoslavený Jakob Kern, který s ideou, že chce být „náhradou“ za Zahradníka, vstoupil roku 1920 do premonstrátského kláštera v rakouském Gerasu a o čtyři roky později, v den svých věčných slibů, na následky zranění z první světové války zemřel.³³²

V roce 1919 následují v poměrně krátkém čase tři odchody po sobě: 15. července odchází Leo Švec,³³³ který byl kaplanem na Strahově a v Milevsku. Deset let po kněžském svěcení z řádu odešel, stal se právníkem a oženil se. V listopadu, dva dny po sobě, odcházejí další kněží: Ambrož Krejčířek³³⁴ a Stanislav Svoboda. Jak vidíme z jejich životopisných dat, vstoupili do kláštera společně; leccos společného bylo i v jejich povahách; podle korespondence se jeví jako poměrně problematictí a neustále si stěžující

³²⁹ MAREK Pavel: *České schisma*, s. 32. Jejich současníci se o nich leckdy dokázali vyjadřovat značně kriticky: „A ten druhý Zahradník – Izidorek, posloužil by náboženství i církvi nejvíce, kdyby obou nechal a zůstal při železnici!“ Dopis J. F. Hrušky J. Š. Baarovi z února 1919. Cit. tamtéž, 114.

³³⁰ Zahradník tento post získal při dělení ministerských křesel jako poslanec za agrární stranu. Srov. KÁRNÍK Zdeněk: c. d., 65.

³³¹ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 5.

³³² WEIDINGER Herman Josef: *Život blahoslaveného Jakoba Kerna*, in: [bez editora] *Blahoslavený Jakob Kern*, Praha: Klášter premonstrátů Strahov, 1998, 7-10.

³³³ Leo Josef Švec se narodil 25. ledna 1886, do řádu vstoupil 28. září 1905, na kněze byl vysvěcen 7. listopadu 1909. O motivaci jeho odchodu mi není bohužel nic známo, neboť jsem v pramenech postrádala jakoukoliv jeho korespondenci nebo nepřímé zmínky.

³³⁴ Ambrož Jaroslav Krejčířek se narodil 31. března 1887, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911.

kaplani,³³⁵ s nimiž bylo obtížné vyjít. Motivem k jejich odchodu tedy mohla být snad jejich neustálá nespokojenost se situací v komunitě i neshody s představenými i spolubratry.

Přidejme několik údajů o jejich osudech: Ambrož byl nejdříve kaplanem v Sepekově, poté konventuálem a kaplanem na Strahově, Stanislav kaplanem na Svatém Kopečku. Oba se po svém odpadu od řádu i církve stali kněžími nové československé církve – Ambrož byl i jejím generálním vikářem v Praze – oba se rovněž oženili.

Roku 1920 odešli další dva kněží, a to Gilbert Novák³³⁶ a Odo Vejvoda. Nakolik byli oba předchozí kněží přáteli, natolik se naopak tito dva rádi neměli;³³⁷ i oni byli poměrně konfliktními povahami, byť ne do takové míry vůči svým představeným. Gilbert se vůči nim nijak zvlášť neprojevoval, Odo byl spíše typ, který v dobré vůli navrhoval různé změny, které však v tehdejší situaci komunity neměly šanci na úspěch. I o nich tedy může platit výše naznačená motivace nespokojenosti s komunitním životem. Jejich osudy se však nadále různily: Gilbert, jenž byl kaplanem na Svatém Kopečku a u sv. Jakuba v Jihlavě, odešel z řádu, oženil se a stal se právníkem.³³⁸ Zemřel však poměrně záhy, několik let po svém odchodu z kláštera. Odo, rovněž bývalý kaplan na Svatém Kopečku a později farář ve Staňkovicích, odešel jak z řádu, tak z katolické církve, oženil se³³⁹ a byl katechetou církve československé ve Slaném.

Po roce 1920 již nebyly odchody tak časté, nicméně strahovské řady opustili ještě další tři kněží, o jejichž motivaci se můžeme bohužel kvůli nedostatečnosti pramenů pouze domýšlet. Jako první odešel ještě v roce 1921 Siard Kůrka,³⁴⁰ který byl katechetou a kaplanem v Jihlavě. I on vystoupil jak z řádu, tak z katolické církve a stal se knězem církve československé. V roce 1923 odešel Karel Halaburt,³⁴¹ který se stal doktorem práv a oženil

³³⁵ Častějším a vytrvalejším „stěžovatelem“ byl však Ambrož, zejména na životní podmínky na farách. Zvláště si stěžoval na nedostatečné vytápění farních budov a po několik let se systematicky do dopisů opatské kanceláři podepisoval jako „kaplan zimou pronásledovaný“.

³³⁶ Gilbert Bohumil Novák se narodil 31. března 1885, do řádu vstoupil 28. září 1906, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911.

³³⁷ Problémy krystalizovaly za jejich společného kaplanského působení na Svatém Kopečku a Zavoralovi o nich referoval Julius Půda: „*Byl-li (Odo – pozn. aut.) dříve někdy prudkým, v poslední době uměl se až ku podivu ovládat tak, že nějakého napětí není. ...v této době tak bolestně rozčerešené jednáním dp. Gilberta, jenž vynáší to, co u stolu se mluví, nepřátelům...*“ Dopis Julia Půdy Metoději Zavoralovi, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914.

³³⁸ „*Krátce před výbuchem německého pogromu pověřil první kooperátor od svatého Ignáce P. Gilbert Novák hábit na hřebík a odešel do Brna, kde se stal komisařem na ředitelství čsl. drah. K místu mu patrně pomohl pan ministr drah Zahradník.*“ MED Oldřich: c. d., 133.

³³⁹ „*6. prosince odešel z Jihlavy Dr. Hroznata Psota. Stal se farářem ve Staňkovicích u Žatce po svém spolubratru Odou Vejvodovi, který už dva roky byl tajně civilně sezdán a jehož vinou asi 90 farníků přešlo k evangelické (sic!) církvi.*“ Tamtéž.

³⁴⁰ Siard Jan Kůrka se narodil 15. listopadu 1887, do řádu vstoupil 28. září 1907, na kněze byl vysvěcen 16. července 1911.

³⁴¹ Karel Václav Halaburt se narodil 19. září 1891, do řádu vstoupil 9. října 1910, na kněze byl vysvěcen 14. července 1915.

se. Na rozdíl od ostatních spolubratří si však zachoval ke strahovské komunitě vřelý vztah a zůstal s ní až do své smrti v kontaktu. Posledním byl Bedřich Kafka,³⁴² s nímž jsme se již setkali jako se studentem v Římě; o něm jsou zprávy nejstručnější, a to ve smyslu, že odešel z řádu a oženil se.

Problémy odchodů kněží, které jsme výše nastínili, se pochopitelně netýkaly pouze strahovského kláštera, ale i dalších domů jak premonstrátských,³⁴³ tak i náležejících jiným řádům. Každou komunitu tyto odchody hluboce narušily: problém tkvěl přirozeně i v prostém snížení počtu kněží, jimiž mohl každý dům disponovat pro duchovní správu, ale hlavně v ovzduší, které dále v postiženém klášteře panovalo. Každý z řeholníků a kněží, kteří zůstali, musel nově přehodnotit své motivace a postoje a vyrovnat se s odchodem těch, o kterých věřil, že jsou s ním nerozlučitelně „na jedné lodi“. Kdybychom tedy měli toto období nějak blíže charakterizovat, nezmýlili bychom se, kdybychom mu dali jméno období „zkoušky věrnosti“, neboť obstat v této době bylo malým hrdinstvím.

4.5 Řádová reforma

V této kapitole se budeme věnovat tzv. „řádové reformě“; i když byla poměrně hlubokým zásahem do dosavadního kanovníckého způsobu života, jenž premonstráti vedli, *sensu stricto* se nejednalo o komplexní změnu celého pojetí řeholního života, nýbrž o návrat dřívější a přísnější řádové praxi,³⁴⁴ nicméně si pro zjednodušení stručný pojem „reformy“ ponecháme. Změny, které postupně nastaly, se netýkaly výhradně řádu premonstrátského, nýbrž všech řádů a kongregací a byly vyvolány nutností upravit platné stanovy s ohledem na nový kodex církevního práva;³⁴⁵ zpravidla se týkaly řádové disciplíny a nakládání se soukromým majetkem řeholních osob.³⁴⁶

³⁴² Bedřich Ludvík Kafka se narodil 1. srpna 1909, do řádu vstoupil 27. září 1927, na kněze byl vysvěcen 20. února 1932.

³⁴³ Této situaci musel například čelit i klášter v Želivi: „*Snad už víš, že ani náš klášter nebyl ušetřen odpadu: P. Odo odejel na Slovensko do Čadce a bez mého vědomí opustil svůj katechetský úřad a jako světský učitel na tamní státní měšťanské škole vyučuje; prosby a hrozby moje nespomohly, odpovědí byl výsměch – doslýchám, že se chce také oženit: vděk za všechnu moji patrnou a neskrývanou lásku.*“ Dopis Salesia Roubíčka Metoději Zavoralovi ze dne 14. ledna 1920. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Roubíček Salesius.

³⁴⁴ Prosazovalo ho tehdejší belgické vedení řádu; za generálního opata Gummara Cretse (generálním opatem byl v letech 1922-1937) a prokurátora Huberta Nootse se stal centrem této reformy římský řádový dům, sídlo prokurátora a koleje bratří studujících na římských vysokých školách. Srov. ŘEHÁK Tadeáš: *Bohuslav Jarolímek*, 6.

³⁴⁵ K tomuto tématu srov. kapitolu o vývoji řádu v první polovině 20. stol. in: ARDURA Bernard: *Prémontrés Histoire et Spiritualité*. Saint – Etienne: Université de Saint – Etienne, 1995.

³⁴⁶ Takto odůvodňovala změny zpráva o generální kapitule, která se konala roku 1924 v Teplé. Srov. Zápis z domácí rady kláštera ze dne 26. srpna 1924. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Záznamy z domácích rad kláštera strahovského 1913 – 1929.

Premonstrátský řád s přepracováním stanov příliš neváhal; k vypracování nové verze ustanovil komise, které své elaboráty předložily roku 1924 generální kapitule. Jejich návrhy byly pod dozorem generálního opata Cretse projednávány na generálních kapitulách v Teplé roku 1924 a v Tongerlo roku 1927, kde byly rovněž definitivně schváleny.³⁴⁷ Po tomto schválení a zveřejnění se staly okamžitě v plném rozsahu závaznými pro všechny, kteří ještě nesložili slavné sliby; tzv. „veteroprofesové“, tedy ti, kdo slavné sliby skládali před rokem 1925, plným zachováváním vázání nebyli.³⁴⁸

V rámci zavádění změn se začalo zřejmě přísněji dohlížet na dodržování nových pravidel a příslušnou formaci juniorů. Tak i při vizitaci Strahova v roce 1925 bylo na toto téma upozorňováno, a to především právě s ohledem na výchovu kleriků, kteří již všichni museli závazně reformu přijmout.³⁴⁹

Reforma se však zřejmě nesetkala s nikterak vřelým přijetím a ani s okamžitou a bezprostřední aplikací, neboť kardinál Laurenti, prefekt Kongregace pro řeholníky, zaslal v listopadu 1927, tedy o tři roky později, generálnímu opatu Gummaru Cretsovi list, v němž požadoval okamžitou aplikaci reformy především v kláštorech bývalé rakousko-uherské cirkárie, mezi něž, jak víme, patřily všechny kláštery na území našeho státu.³⁵⁰

Dne 23. ledna 1928 tedy generální opat rozeslal tento dopis do jednotlivých klášterů a připojil k němu další, v němž prosil představené, aby své podřízené seznámili zvláště se způsobem, jakým chce Kongregace nadále postupovat. Správně předpokládal, že důsledné zavádění reformních požadavků v některých komunitách narazí na odpor ze strany bratří.³⁵¹

³⁴⁷ Srov. BACKMUND Norbert: c. d., 83.

³⁴⁸ „O tom pojedná se na provinčních kapitulách. Pekulium pro sol. professy se sice zachovává, ale není 'independens', nýbrž musí se předkládati přesné účty a opat je povinen účty zkoumati. Ndp. opat apeluje na starší bratry, aby juniory, kteří se přísné disciplíně podrobiti musí, slovem i dobrým příkladem podporovali a povzbuzovali a jim těžký úkol usnadňovali.“ Zápis z domácí rady kláštera ze dne 26. srpna 1924. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Záznamy z domácích rad kláštera strahovského 1913 – 1929.

³⁴⁹ Klerici, jak o něco později uvidíme z některých svědectví, s přijetím reformy, pokud chtěli skutečně věčné sliby skládat, problémy již neměli; starší kněží se však obávali, že nízký počet povolání v té době zapříčiní právě pověsti o zaváděné přísné reformě. Srov. Zápis z kapituly ze dne 25. srpna 1925. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1229, Protokoly klášterních kapitul 1906 – 1928.

³⁵⁰ „...aby byly kromě jiných zachovávány zvláště tyto dva body disciplíny, které jsou pro svatost řeholního života především nutné: totiž společný život, odevzdáním jakéhokoliv majetku, a klauzura podle kanonického práva. (...) Pokud by se ve tvých kláštorech konala volba nového opata, musí být od tebe vždy potvrzena. (...) Dále dbej na to, abys nepřistoupil na potvrzení, pokud si nebudeš zcela jist, že se bude pracovat na uvedené disciplíně onoho kláštera. Zároveň, ať není dovoleno později přistoupit ke složení slibů, ať už časných a o to spíš slavných, nikomu, kdo by neměl jasné a pevné předsevzetí žít společným životem a v pravé řeholní chudobě.“ Dopis kardinála Laurenti, prefekta Kongregace pro řeholníky v Římě, generálnímu opatu Gummaru Cretsovi ze dne 18. listopadu 1927. Fond NŘ, složka Řádová reforma 1928.

³⁵¹ Srov. Dopis generálního opata Gummara Cretse opatům premonstrátských klášterů ze dne 23. ledna 1928. Tamtéž.

Nemýlil se; v některých klášterech skutečně obtíže nastaly, ale nikoliv ve věci společné správy majetku – zde bylo za jistých okolností možno zachovávat určitý *status quo* – nýbrž při obsazování vyšších klášterních úřadů, které musely být dle nových stanov obsazovány těmi, kdo reformu přijali. Takto vznikl problém roku 1928 při opatské volbě v klášteře v Nové Říši.³⁵²

Ani Strahovu se podobné obtíže nevyhnuły; nejednalo se však ani o obsazení nějakého vysokého úřadu, nýbrž o volby do ekonomické rady kláštera³⁵³ v roce 1932. Metoděj Zavoral řádně tyto volby vyhlásil v říjnu³⁵⁴ s tím, že do konce měsíce žádá o nominace.³⁵⁵ Volby proběhly začátkem listopadu; jeden z volitelů však výsledky zpochybnil tím, že se dotázal Kongregace pro řeholníky, zdali i členové ekonomické rady jsou povinni přijmout reformu. Kongregace odpověděla pozitivně, volby byly tudíž neplatné a nové nominace směly znít už jen na jména těch, kdo reformu přijali. Zavoral tak byl nucen získat od všech profesů závazné prohlášení, zdali reformu přijímají, a jsou tedy do vyšších úřadů volitelní, či ne. Učinil tak oběžníkem, v němž však spíše apeluje na přijetí reformy: „*Vznáším prosbu na všechny bratry, jimž Strahov je drahý a řeholní sliby nejsou prázdňým slovem, aby dobrovolně přijali, k čemu se tak jako tak (...) slavně byli zavázali. Čím větší bude počet jejich, tím snadněji bude možno obsazovati důležitá officia – především úřad opatský – řeholníky nejen krásného kněžského života, ale i bohatých životních zkušeností. Modlím se velmi mnoho, aby velká většina mých bratří pochopila, že při reformě (...) jde o věc pro Strahov nesmírného dosahu. Ndp. generál Crets mi tyto dni psal, abych vás všechny hleděl přesvědčiti, že přísnost reformy není naprosto taková, jak si ji mnozí představují, a obavy jejich že jsou ‘chimerické’.*“³⁵⁶ Zároveň k tomuto oběžníku

³⁵² Srov. kapitulu Řádová reforma in: NOVOTNÝ Kamil: *Kláster premonstrátů v Nové Říši v první polovině 20. století*, diplomová práce na KTF UK, Praha, 2006, 43-54.

³⁵³ Členy ekonomické rady měli být kromě opata, převora a provizora dva z bratří zvolení komunitou; zde nastal problém, o němž se dále bude jednat.

³⁵⁴ Srov. oběžník ze dne 15. října 1932. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Oběžníky členům kláštera, které posílal opat Zavoral 1927 – 1933.

³⁵⁵ Již v té době však některým bratřím bylo jasné, že volby do vyšších úřadů by mělo předcházet jasné rozhodnutí pro nebo pro reformu. Srov. následující dopis: „*Ndp. opat žádal nás, (...) aby se tam (do hospodářské rady – pozn. aut.) dostali lidé, kteří (...) jen dobro Strahova budou míti na mysli. Řekl nám také, že by si velice přál, aby i ti dobří veteroprofesové se k tomu přihlásili a svým dobrovolným rozhodnutím dali dobrý příklad těm, kteří tento způsob života musí (chtějí-li býti na Strahově) přijmouti. (...) a tu řekl mi náš dp. Heřman, že přeje-li si to J.M. skutečně, pak že by bylo jistě dobře, kdyby si veteroprofesy do Prahy svolal, vše vysvětlil, oni by měli možnost na věc se řádně vyptat, vzájemně domluvit a pak se vážně rozhodnout. (...) Bylo by v tom oficiální vysvětlení reformy i vyzvání (protokolované) J.M. a jistě by tato pozornost vldpp. udělala dobře.*“ Dopis Norberta Štulíka Vítu Hůlkovi ze dne 10. října 1932. Fond SK, kt. 2 M/63.

³⁵⁶ Oběžník ze dne 21. listopadu 1932. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Oběžníky členům kláštera, které posílal opat Zavoral 1927 – 1933.

přiložil přísežnou formuli přijetí reformy³⁵⁷ s tím, že i ti, kdo mu přijetí reformy již dříve písemně či ústně potvrdili, mají s vlastnoručním podpisem zaslat tento formulář zpět. Teprve poté, až bude zřejmé, kdo je „volitelný“, bude moci vyhlásit volby nové.

Termín 15. prosince, do nějž měli profesové svá vyjádření zaslat, byl dodržen v podstatě všemi. Podpora reformy však nebyla zjevně taková, jakou Zavoral očekával: dochovalo se pouze devět podepsaných formulářů,³⁵⁸ budeme-li uvažovat možnost, že se některé doklady z tohoto období ztratily, přesto převažovaly osobní dopisy, jimiž veteroprofesové reformu zásadně odmítali.³⁵⁹

Někteří z nich své rozhodnutí ani neodůvodnili,³⁶⁰ případně uvedli různé jednotlivé důvody, které je k odmítnutí vedly – nejčastěji se objevovala obava, že reformu není možné dodržovat ve farní správě,³⁶¹ psychologicky celkem pochopitelným důvodem byl rovněž pocit, že veteroprofesové se tímto stávají druhořadými členy komunit.³⁶² Některá odmítnutí se však děla spíše v dikci protestu proti aktuálnímu personálnímu obsazení úřadů v klášteře.³⁶³ Pouze v jednom případě však můžeme konstatovat, že se odmítnutí

³⁵⁷ Formule zněla následovně: „*Ego, (...) declaro sub juramento, a nemine coactus, ne regulas reformae a S.ta Sede canonicae nostrae Strahoviensi impositae, usque ad finem vitae meae, Deo adjuvante, fideliter observare velle.*“

³⁵⁸ Jednalo se o následující profese: Alberta Vítěze, Vojtěcha Frejku, Hroznatu Psotu, Arnošta Vovese, Víta Hůlku, Julia Půdu, Prokopa Pittermanna, Bruno Sauera a Václava Váchala; tedy většinou Zavoralovy vrstevníky či řeholníky, jež byli se Zavoralem v bližším kontaktu.

³⁵⁹ Reformu byli zřejmě ochotnější přijmout mladí členové kláštera, kteří byli již v tomto duchu formováni. „*Byl jsem překvapen (Zavoral – pozn. aut.), když jednoho dne se mi hlásila skupina noviců, v čele s vaším bratrem (Bohuslavem Jarolímekem – pozn. aut.), který mi hlásil přání a rozhodnutí všech noviců žítí podle přísné řehole, že když řeholníci, tedy skuteční řeholníci. Já byl opravdu udiven, neboť zavedení přísné chudoby a života na Strahově jsem tak rychle a snadno nečekal. Byl jsem opravdu radostně překvapen a děkoval v duši Bohu za pomoc. Protože jsem dobře znal všechny své řádové spolubratry, ohlásil jsem přítomným novicům, že přijímám jejich rozhodnutí podle přísné řehole ihned, ale dosavadním členům dám na rozhodnutí, zda chtějí dobrovolně se k nim – novicům – připojit.*“ ČIHÁKOVÁ Ivanka: *Portrét Bohuslava Stanislava Jarolímka, opata strahovského kláštera*. Bakalářská práce na KTF UK: Praha, 2003, 33.

³⁶⁰ S takovýmto striktním odmítnutím se setkáváme například u Evermoda Balcárka, Ignáce Preisse a Tomáše Trykara.

³⁶¹ „*Striktně zachovávat reformu knězi, působícímu mimo klášter v duchovní správě, zdá se (...) téměř nemožným.*“ Dopis Bronislava Jiříčka Metoději Zavoralovi ze dne 12. prosince 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932. Vzdáleně s tímto odůvodněním souvisí např. i dopis Mariana Haase, který byl trvale exklaustrován a vyučoval na gymnáziu. „*Dle mého přesvědčení starý způsob profese odpovídá lépe mému dosavadnímu postavení.*“ Dopis Mariana Haase Metoději Zavoralovi ze dne 11. prosince 1932. Tamtéž.

³⁶² „*...navrhované reformy nepřijmu a přijmout nemohu. Zrušení volby činí dojem nespravedlnosti. Projevil jsem své přesvědčení a my veteroprofesi nejsme v ničem horší než reformisté...*“ Dopis Egona Maura Metoději Zavoralovi ze dne 6. prosince 1932. Tamtéž.

³⁶³ „*Sděluji, že reformu nepřijímám. Důvodem k tomu jest naprostá nedůvěra v režim dp. provisora. (...) Je-li to tak daleko s bývalými kapituláry, že je už Strahov buď nemůže, nebo nechce aspoň slušně dotovati, jak by to asi vypadalo, až by byli vydáni na milost a nemilost, zřeknouce se toho, co dnes z jejich dobré vůle doplňuje jejich existenční minimum.*“ Dopis Josefa Burdy Metoději Zavoralovi ze dne 7. prosince 1932. Tamtéž.

odůvodněné potřebou nakládat volně se svými prostředky zakládá na skutečné snaze nezatížit klášter a dostát svým vlastním závazkům.³⁶⁴

Námítky směřující spíše než proti zřeknutí se možnosti disponovat se svým majetkem proti striktnímu dodržování řeholní kázně vycházely spíše od starších řeholníků, kteří reformu odmítali z pochopitelných zdravotních důvodů,³⁶⁵ nicméně daleko víc důvodů nacházeli v nemožnosti zachovat přísnější observanci, k níž nebyli formováni,³⁶⁶ byť k přísnějšímu způsobu života v určité etapě svého zasvěcení tíhli.³⁶⁷

V řadách řeholníků se však našli i tací, kteří by byli rádi reformu přijali takřikajíc „na zkoušku“. Někteří z nich požadovali pouze podrobný popis, jakým způsobem bude reforma aplikována,³⁶⁸ jiní skutečně navrhovali přijetí reformy na omezenou dobu, aby si mohli sami vyzkoušet, budou-li schopni všechny předpisy v plném rozsahu zachovávat³⁶⁹.

Jak je vidno, přijetí reformy nebylo jednoduché ani ve strahovské kanonii, byť celý tento proces nebyl natolik „společensky problematický“ jako například výše zmíněná opatská volba v Nové Říši. Metoděj Zavoral měl však po této peripetii jasno: viděl, že skutečně „reformní“ bude až nová generace řeholníků, která vstoupila do kláštera během dvacátých let a jejichž formace byla již vedena v tomto duchu.

³⁶⁴ Jednalo se o Romualda Perlíka, který hradil poměrně nákladnou péči o choromyslnou sestru. Srov. dopis Romualda Perlíka Metoději Zavoralovi ze dne 14. prosince 1932. Tamtéž.

³⁶⁵ Takto například své odmítnutí připomíná Theoderik Forst v dopise ze dne 1. září 1933. Dopis Theoderika Forsta Metoději Zavoralovi ze dne 1. září 1933. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Forst Theoderik.

³⁶⁶ „Nikdy přísahou se nezaváží k zachování přísné řeholní kázně, nyní v našem řádě ve jménu observance zaváděné. Vráťím-li se jednou do kláštera jako člověk práce neschopný nebo vetřelý stařec, nemohu se přece podrobiti přísné disciplíně, pro niž jsem nebyl v klášteře vychován (...) Mám-li však přísahati upřímně a cele, pak je mou svatou povinností uvážiti, mohu-li tuto přísahu v celém jejím rozsahu plniti.“ Dopis Gerlacha Mazala Metoději Zavoralovi ze dne 13. prosince 1932, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

³⁶⁷ „...došel jsem k závěru, že reformu přijmout nemohu. Něco jiného bylo, dokud jsem dychtil po kartouze. (...) Teď, uvíznuv ve světě (...) nebyl bych s to reformu zachovávat. Moje vychování bylo v rukou (...) důstojného pana Bohuslava... Ten nás vedl k tomu, abychom byli kněžími bezúhonnými, apoštolskými, ale o reformě se mu, abych tak triviálně řekl, ani nesnilo...“ Dopis Klementa Šebesty Metoději Zavoralovi ze dne 9. prosince 1932. Tamtéž.

³⁶⁸ „Abych měl vzhledem k trpkým zkušenostem z minula jasné vědomí o reformě, prosím (...) o sdělení, jak se bude jeviti skutečná praxe in genere et in specie v duchovní správě i v konventě reformy, na kterou se má přísahati.“ Dopis Viléma Ondráčka Metoději Zavoralovi ze dne 6. prosince 1932. Tamtéž.

³⁶⁹ Takto si přál na omezenou dobu jednoho roku přijmout reformu Christian Honsig. Srov. Dopis Christiana Honsiga Metoději Zavoralovi ze dne 12. prosince 1932. Tamtéž.

4.6 Jubilea kláštera ve dvacátých a třicátých letech

V roce 1927 uplynulo 300 let od okamžiku, kdy byly z Magdeburgu do Čech přeneseny strahovským opatem Kašparem Questenbergem ostatky zakladatele premonstrátského řádu sv. Norberta.³⁷⁰ Toto významné jubileum nemohl strahovský klášter, kde světcovo tělo odpočívá dodnes, opominout; oslavám při této příležitosti byla věnována zvláštní pozornost a přípravy začaly s několikaměsíčním předstihem.

Zavoral původně navrhoval, aby rok 1927 byl vzhledem k tomuto jubileu vyhlášen jako eucharistický a zároveň aby byl pořádán eucharistický kongres pro Čechy, Moravu a Slezsko. Čeští biskupové se však postavili proti této ideji, neboť by tím byl dotčen plánovaný jubilejní svatováclavský rok.³⁷¹ Oslavy jubilea měly probíhat v červenci; předcházelo jim ještě několik dalších akcí, o nichž se nyní podrobněji zmíníme.

První příležitostí byla oslava, jež se konala 6. června 1927 v bývalém klášteře premonstrátek v Doksanech. Toto místo však nebylo vybráno pouze proto; Doksany byly po dobu několika měsíců místem dočasného odpočinku světcových ostatků, než byly přeneseny definitivně na Strahov.³⁷² Do Doksan se k pontifikální mši svaté sjelo množství lidí z okolí; kromě toho mohli vyslechnout dopolední kázání Romualda Perlíka o historii norbertinských oslav a zúčastnit se odpolední adorační pobožnosti vedené samotným opatem Zavoralem. Milou reminiscencí na doksanskou minulost byla účast řádových sester z „Norbertina“ na Andělce, které „*do Doksan k slavnosti zajely a ve svém bělostném rouchu řádovém půvab celé té 'norbertinské' slavnosti zvýšily.*“³⁷³

Druhou a největší přípravnou akcí k jubileu bylo svěcení nových zvonů na Strahově. Za 1. světové války, jak jsme již výše zmínili, bylo klášternímu kostelu zabaveno pět ze sedmi zvonů. Nyní měly být nahrazeny novými s přihlédnutím ke dvěma zvonům zbývajícím.³⁷⁴ Zároveň bylo plánováno rovněž posvěcení nových zvonů pro kostel v Nebušicích.³⁷⁵ Vlastní svěcení se konalo 4. července na klášterním nádvoří a zvony byly bezprostředně poté zavěšeny; následovala slavnostní bohoslužba.³⁷⁶

³⁷⁰ STRAKA Cyril Antonín: *Přenešení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov (1626-1628)*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1927.

³⁷¹ Srov. Zápis z domácí rady kláštera ze dne 10. února 1927. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Záznamy z domácích rad kláštera strahovského 1913 – 1929.

³⁷² STRAKA Cyril Antonín: c. d., 73.

³⁷³ *Oslava 300leté památky přenesení ostatků sv. Norberta*, in: Národní politika, 10. června 1927.

³⁷⁴ Sedm nových zvonů dodala tehdy firma R. Herolt a měly základní ladění des – f – es – b. Největší z nich byl zasvěcen sv. Václavovi. Srov. *Nové zvony na Strahově*, in: Lidové listy, 3. července 1927.

³⁷⁵ SAJÍC Jan: *Letošní jubilejní slavnosti Norbertinské na Strahově*. Přepis druhé části přednášky pro rozhlas ze dne 29. července 1927, 4-10. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298.

³⁷⁶ Srov. *Zur Glockenweihe im Stifte Strahov*, in: Prager Presse, 5. července 1927.

Vlastní jubilejní oslavy se konaly od 9. do 17. července. V předvečer zahájení byla z tumby v kapli sv. Voršily vyjmuta cedrová rakev se světcovými ostatky, které byly den poté v kříšťálové schráně vystaveny v presbytáři.³⁷⁷ Během týdne byla každý den pontifikální mše svatá, zpívaná nona, pontifikální nešpory, zpívané matutinum, kázání a pontifikální požehnání; v tomto slavení se střídali domácí církevní hodnostáři se zahraničními hosty, biskupy i opaty premonstrátských klášterů. Významným bodem celotýdenních oslav byl svátek bl. Hroznaty 14. července; při této příležitosti bylo oznámeno blahoslavení opata Huga de Fossés, spolupracovníka a prvního nástupce sv. Norberta.³⁷⁸

Slavnosti vyvrcholily v neděli 17. července. Dopolední pontifikální mši svatou celebroval arcibiskup Kordač za asistence četných opatů řádu;³⁷⁹ po odpolední adorační pobožnosti následoval slavnostní průvod s ostatky sv. Norberta. Před ním ještě proslovil kázání biskup Podlaha, a to o pěti jubilejních oslavách přenesení Norbertových ostatků od roku 1677 do roku 1877.³⁸⁰ Průvodu se zúčastnilo mnoho významných zástupců církevního i politického života: „...*V jeho čelo postavily se katolické spolky (...) po nichž následovalo kněžstvo řádů cizích i řádu premonstrátského, řádoví opati v počtu asi 25, z nichž osm neslo skvostnou rakev s ostatky sv. Norberta. Za rakví kráčel generál řádu dr. Crets se strahovským opatem Zavoralem, po nich pražský arcibiskup dr. Kordač se zástupci svatovítské metropolitní kapituly a theologické fakulty (...) z kruhů vládních a poslaneckých účastnili se průvodu ministr dr. Nosek, předseda senátu dr. Hruban, poslanec Roudnický a jiní.*“³⁸¹ Průvod vyšel z kostela k hlavní klášterní bráně, poté kolem kostela sv. Rocha k budově provizoriátu a zpět do kostela. Poté následovalo slavnostní *Te Deum* a svátostné požehnání.³⁸²

Jubileum však nebylo oslaveno pouze těmito akcemi, nýbrž i několika publikacemi k tomuto tématu; při této příležitosti vyšel Střížův „Život sv. Norberta“ a v bibliografii rovněž citované dílo Cyrila Straky o přenesení Norbertových ostatků.³⁸³

³⁷⁷ SAJÍC Jan: *Letošní jubilejní slavnosti Norbertinské na Strahově*. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298.

³⁷⁸ Srov. *Nástupce sv. Norberta prohlášen blahoslaveným*, in: Národní politika, 15. července 1927.

³⁷⁹ Přítomni byli např. generální opat Gummar Crets, opati z klášterů Averbode, Park, Postel, Grimbergen, Manchesteru; dále generální prokurátor řádu Hubert Noots, české domy zastupovali opati Gilbert Helmer (Teplá), Bedřich Vavroušek (Želiv) a Melchior Takacs (Jasov); Novou Říši převor Vavřinec Novotný jako zástupce opata Ferdinanda Hotového. Srov. *Slavnosti k počtě sv. Norberta*, in: Čech, 19. července 1927, 3.

³⁸⁰ SAJÍC Jan: *Letošní jubilejní slavnosti Norbertinské na Strahově*. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298.

³⁸¹ *Slavnosti k počtě sv. Norberta*, in: Čech, 19. července 1927, 3.

³⁸² Srov. Zápis z domácí rady kláštera ze dne 24. května 1927. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Záznamy z domácích rad kláštera strahovského 1913 – 1929.

³⁸³ Srov. FUCHS A.: *Norbertinské jubileum*, in: Nový Národ – kulturně náboženská příloha Práva, Přerov, 15. července 1927.

Další významné jubileum připadlo na rok 1934, a to osm set let od úmrtí sv. Norberta. I tato příležitost dala příčinu k velkým oslavám, byť snad ne tolik okázalým jako při oslavě roku 1927. Přípravy však byly konány pečlivě a obsáhle; sám Zavoral vybízel, aby členové kláštera „*přispěli k důstojné oslavě tohoto jubilea radou i skutkem.*“ Žádal rovněž, aby všichni podali své návrhy k programu oslav, sdělili, čím by mohli sami k důstojnému průběhu přispět, a oznámili, jak jubileum oslaví ve svých vlastních farnostech.³⁸⁴ V souborech korespondence se však objevuje pouze jediná odpověď, a to od Bruna Sauera, který zaslal texty tří svatonorbertovských legend z vlastní tvorby.³⁸⁵

Vlastní slavnosti byly zahájeny 3. června, kdy Zavoral dopoledne přednášel v rozhlase na téma „Sv. Norbert – apoštol eucharistie“;³⁸⁶ večer pak na totéž téma kázal na Strahově. Celý týden se v klášterním kostele konaly slavné bohoslužby a kázání. Pontifikální mše sloužili např. generální prokurátor Noots a biskupové Eltschkner a Remiger; kazateli byli např. J. Urban, S. Braitto a M. Klement. Oslav se rovněž účastnili generální vikář pražské arcidiecéze B. Opatrný a opati Helmer, Vavroušek a Souček.³⁸⁷

V rámci oslav se konal i tzv. „německý den“, kdy na Strahově kromě německého kázání proběhla i „*Deutsche Festakademie*“. Hlavními řečníky byli sám Zavoral, biskup Remiger a vikář dr. Preiss. V rámci této události byly předneseny přednášky „*Norbert als Heiliger*“ „*St. Norbert und die Katholische Aktion*“.³⁸⁸

V neděli 10. června po pontifikální mši svaté, kterou celebroidal pražský arcibiskup Kašpar, byly světcovy ostatky, které byly i při této příležitosti celý týden vystaveny ve strahovském kostele, převezeny do katedrály a po odpoledním kázání augustiniánského převora A. Schuberta se konal průvod zpět na Strahov. Slavnostním *Te Deum* a požehnáním byly slavnosti ukončeny.³⁸⁹

Popisem těchto velkých norbertinských oslav ukončíme stať o Zavoralovi – opatovi strahovského kláštera, kdy jsme prošli nejpodstatnější body úseku dějin tohoto řeholního domu pod jeho vedením. Nyní přichází čas seznámit se se Zavoralovou činností veřejnou.

³⁸⁴ Oběžník ze dne 27. listopadu 1933. Fond SK, kt. 2 M/60, složka Oběžníky členům kláštera, které posílal opat Zavoral 1927 – 1933.

³⁸⁵ V obsáhlém dopise se omlouvá, že nebyl schopen napsat k této příležitosti místo legend poezii, a uvádí, co všechno použil jako podklad pro své dílo; mimo jiné i vlastní báseň o 1000 verších *Tanchelmité*. Srov. dopis Bruna Sauera Metoději Zavoralovi ze dne 14. května 1934. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Sauer Bruno.

³⁸⁶ Srov. Denní zprávy, in: Lidové listy, 3. června 1934, 4.

³⁸⁷ Leták Oslava osmistého výročí blažené smrti sv. Norberta na Strahově v Král. Kanonii Praemonstrátů na Strahově 1934. Fond SK, kt 2 M/70.

³⁸⁸ *Heute Beginn der Norbert-Feierlichkeiten*, in: Deutsche Presse, 3. června 1934.

³⁸⁹ Srov. Oslava 800. výročí smrti sv. Norberta na Strahově, in: Lidové listy, 3. června 1934, 6.

5. VEŘEJNÁ ČINNOST OPATA ZAVORALA

Otevírá se před námi druhá velká kapitola, v níž poznáme Metoděje Zavorala z jiného úhlu; budeme sledovat jeho veřejnou činnost v několika okruzích, jimž se zvláště věnoval. První oddíl věnujeme jeho činnosti politické; která Zavoralovi zabrala nemálo času, ale získala mu rovněž hojnost příležitostí k „dobrému dílu“ ve prospěch mnoha jednotlivců i církve jako celku, dalším obsáhlým okruhem budou jeho kontakty v Rumunsku, jimiž byl znám u široké veřejnosti, v žádném případě nelze opomenout jeho aktivity kazatelské a podporu eucharistických kongresů, věnovat se budeme i jeho literární činnosti a charitativním aktivitám. V závěru volně připojíme dva okruhy: zmíníme Zavoralovo členství ve spolcích a zároveň uvedeme alespoň rámcový přehled ocenění a vyznamenání, jichž se mu dostalo, a nakonec v přehledu ukážeme, jak Zavorala vnímali jeho vrstevníci. Tento poměrně pestrý přehled nám tak ukáže Zavorala v mnoha rolích, v nichž jsme ho dosud nemohli sledovat.

5.1 Zavoralova politická činnost

První oblastí veřejného života, v níž se Metoděj Zavoral angažoval a jíž se budeme na následujících stránkách věnovat, byla politika. Z dnešního pohledu se nám může zdát, že přítomnost kněží v politice je atypická, z hlediska kanonického práva pochybná a v realitě naší české současnosti nemožná, ale v Zavoralově době to byl prostor, v němž se pohybovala velká řada duchovních, mnozí z nich velmi úspěšně. I sám Zavoral byl svými vrstevníky považován za úspěšného politika, neboť „*dovedl svým konciliančním jednáním mnohému zlu zabrániti a nejednoho zdárného výsledku pro katolickou věc získati.*“³⁹⁰

Zavorala na politická kolbiště předešla jeho pověst brilantního kazatele: i jeho současníci museli uznat, že lidová strana disponuje charismatickým řečníkem, jež jí může být všestranně ku pomoci. „*První kazatel celé naší republiky vešel do parlamentu. Ač řečnická elokvence parlamentu poklesla, byla to podívaná, když on vystoupil a olej své výmluvnosti lil na rozčeřené vlny. Té výmluvnosti využili jsme ve prospěch svých ideálů, křesťanství a národa...*“³⁹¹; na některá jeho vystoupení se vzpomínalo ještě po mnoha letech.³⁹²

³⁹⁰ Různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

³⁹¹ Oslava šedesátin opata a senátora Zavorala, in: Čech, 29. srpna 1922.

³⁹² „*Rádi vzpomínáme na jeho vystoupení ve velké debatě v senátu před lety. Byla to debata, jejíž úroveň od té doby v obou sněmovnách Národního shromáždění nebylo dosaženo. Promluvili vysocí hodnostáři církevní.*

Zavoral, jak se zmíníme ještě později, byl obecně uznáván politiky všech stran a takových jistě ani v oné době nebylo mnoho. Proč? „*Opat nemá nepřátel, poněvadž věří v dobré úmysly protivníka. Nemá-li jich tento, je aspoň důvěrou opatovou zahanben. Tato vlastnost všeobecně v politice neplatí, ale nedá se podceňovat. Když všecko selže, jde se na strahovského opata, který má všude dvěře otevřeny.*“³⁹³ A uveďme ještě jednu podstatnou charakteristiku: „*Politika jest mu tím, čím má být, tj. svědomitou péčí o veřejné blaho.*“³⁹⁴

V žádném případě se pak nelze divit, že mnozí jeho kolegové v politice velmi uznávali jak Zavorala samotného, tak i jeho politické schopnosti a přínos. Jak pravdivě pak zní následující věta: „*Přeji i národu, jehož zástupcem ráčíte býti ve sborech zákonodárných, aby takových mužů, jako Vy jste, bylo v Národním shromáždění aspoň několik!*“³⁹⁵

A nyní se již pojďme věnovat Zavoralovi – politikovi zcela konkrétně. Obecná představa o vstupu Metoděje Zavorala do politiky je, že do ní byl „zatažen“ v roce 1918 Msgre Janem Šrámkem, jak svědčí někteří jeho životopisci: „*Nynější prelát a apoštolský pronotář, ministr dr. Jan Šrámek, přišel a vybídl opata dra Zavorala, aby vyhověl přání delegace a vstoupil do Národního shromáždění. Co práce a úsilí vynaložil prelát dr. Šrámek, než přiměl vsí mocí zdráhajícího se opata vstoupiti na kolbiště politické, zmínil se sám nejednou.*“³⁹⁶ Realita však byla poněkud jiná: Zavoral již byl účasten politiky mnoho let předtím. V náčrtech životopisů³⁹⁷ existují poznámky, že Zavoral byl „*před válkou členem výboru klubu velkostatkářů a zvolen poslancem do zemského sněmu*“, když ještě předtím byl „*členem stálého volebního komitétu konservativního velkostatku.*“³⁹⁸

V řadách strahovských premonstrátů však nebyl – podotkneme na počátku – jediným politikem: mnohem aktivněji se této činnosti věnoval jeho řeholní spolubratr a přítel Isidor Zahradník. Náběhy k politické činnosti se objevují nepřímo u Zavorala poprvé v roce 1907, kdy se konaly volby do říšské rady. Při nich kandidoval právě Zahradník, a to

Strahovský opat dr. Metod Zavoral, prof. Dr. Reyl a univ. profesoři prof. Dr. Krejčí, prof. Dr. Hrejsa, za Němce prof. Dr. Spigel, prof. Dr. Hilgenreiner, prof. Dr. Mayer-Harting, prof. Dr. Wiechowski. Pro posluchače bylo vrcholným požítkem sledovat vývody znamenitých řečníků, kteří tu vystoupili bez přípravy a bez čtení. V této debatě měl vynikající účast právě opat Zavoral a ještě dnes často vzpomínáme velkolepé formy i přednesu jeho projevu.“ VOPÁLECKÝ K. J.: Vzácné jubileum vzácného kněze, in: Národní listy, 28.8. srpna 1937.

³⁹³ Opat Method Zavoral šedesátníkem, in: Pražský večerník, 28. srpna 1922.

³⁹⁴ Senátor opat Zavoral šedesátníkem, in: Lidové listy, 27. srpna 1922.

³⁹⁵ Blahopřejný dopis dr. Bobka k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

³⁹⁶ ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 9.

³⁹⁷ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

³⁹⁸ Koncept životopisu Metoděje Zavorala, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1913.

za agrárníky, přičemž byl úspěšný a mandát získal: „*Vzdávaje uctivý dík za blahopřání k volbě mé na radu říšskou, dovoluji si ubezpečiti, že bude vždy snahou mojí pracovati, seč síly stačí, pro blaho i bezpečí lidu našeho (...) a snažiti se, by Milost Vaše nelitovala, že ráčila dáti průchod kandidatuře této. Ústně dovolím si bližší dáti vysvětlení...*“³⁹⁹ Zavoral zřejmě sám nekandidoval, nedá se však vyloučit, že několik měsíců po volbách měl převzít uvolněný mandát,⁴⁰⁰ nezdá se však pravděpodobné, že by k tomu skutečně došlo; ani jeden Zavoralův životopisec jeho případné působení v říšské radě nezmiňuje.

O Zavoralovi jako kandidátovi na politický post se začíná hovořit až v roce 1912, a to v souvislosti s úmrtím vysehradského probošta Karlacha, jenž byl držitelem mandátu v zemském výboru; předpokládalo se, že Zavoral je jedním z vážných kandidátů na tuto funkci.⁴⁰¹ Do politiky však Zavoral oficiálně vstoupil až o málo později: „*Při včerejší doplňovací volbě tří zemských poslanců za velkostatky nevázané svazkem svěřenským zúčastnilo se ze 405 k volbě oprávněných 42 volby a rovněž i tolik bylo odevzdáno platných lístků hlasovacích. Zvoleni byli jednomyslně: Zdeněk hrabě Schönborn v Chlumě, Metoděj Zavoral, opat na Strahově, a Jindřich svob. pán Kotz z Dobrže ve Sv. Kříži.*“⁴⁰² V témže roce se o několik měsíců později rozšířila „*ze zasvěcených kruhů vídeňských*“ ještě zpráva, že Zavoral nezůstane dlouho jen u poslaneckého mandátu, nýbrž že bude jmenován členem panské sněmovny,⁴⁰³ k čemuž však nedošlo. O Zavoralově politické činnosti v rámci jeho mandátu tímto zatím přímé pramenné zprávy končí.

³⁹⁹ Dopis Isidora Zahradníka Metoději Zavoralovi ze dne 25. května 1907, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 A – K. Vřelý dík je oprávněný: proti této kandidatuře se zprvu stavěl jak sám Zavoral jakožto Zahradníkův představený, tak i Lev Skrbenský jakožto diecézní biskup. Oba upozorňovali na to, že kandidatura Zahradníka jakožto kněze za agrárníky působí pohoršení, neboť panuje pochybnost o postojích agrárníků k církevním otázkám. Srov. korespondence Lva Skrbenského s Metodějem Zavoralem. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1302, složka Korespondence 1907 M – Ž.

⁴⁰⁰ „*...nemohu pochopiti, proč by Váš ndp. opat mandát nemohl přijati, vždyť všickni lidé zdravě myslící musí uznati, že jednání Jeho Milosti jest nanejvýš správné a tím, když by mandát za kurii velkostatkářskou přijal a zastupoval, ukázal by, že se nejméně hrozeb agrárníků obává. Jen ať to uzná a mandát přijme, ovšem to bych nerad, aby nám – českým premonstrátům – přísouzený mandát přešel bezprávně jinam.*“ Dopis Salesia Roubíčka Raymundu Hummelovi ze dne 17. února 1908. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908.

⁴⁰¹ „*Podle našich informací jest opat P. Zavoral oficiálně velkostatkem kandidován na mandát uprázdněný úmrtím probošta Karlacha.*“ Rozpory v českém táboře klerikálním, in: Národní listy, 24. ledna 1912. Tento článek je reakcí na zprávu v Neue Morgenpost a upozorňuje na to, že Zavoralovu případnou kandidaturu se snaží některé kruhy zvrátit a obviňují ho, že „*sledoval proud demokraticko-křesťanský, že svými kázáními a řečmi přiozdoval akce známých katolických modernistů... Opat Zavoral se vzdal předsednictví v tiskovém spolku Piově právě v době, kdy katolický tisk nejvíce potřeboval usilovné podpory všestranné (...)* Ekonomické hospodářství kanonie strahovské vyžaduje toho, aby mu její opat věnoval všechny své síly.“ Tamtéž.

⁴⁰² Doplňovací volby poslance, in: Národní Politika, 1. února 1912.

⁴⁰³ „*Zpráva ta vznikla asi v souvislosti s tím, že njdp. opat pozván byl ve středu večer k čajovému večírku u ministerského předsedy hr. Stürgkha. Učený tento hodnostář by zajisté český národ v panské sněmovně důstojně zastupoval.*“ Opat Zavoral pairem?, in: XX. věk, 22. června 1912.

Rokem 1918 a vznikem nové Československé republiky však Zavoralova politická kariéra zdaleka nekončí; právě naopak přichází období, kdy bude politikem mnohem významnějším a více ceněným než kdy předtím. Co nebo kdo přiměl Zavorala k tomu, aby vstoupil do politiky mnohem aktivněji než dříve? Vraťme se k jeho životopisci Španihelovi, který Zavoralovi dokonce připsal jisté „zviditelnění“ katolíků v očích prvního Národního výboru bezprostředně po převratu.⁴⁰⁴ Rozhodně však netrvalo dlouho a Zavoral se stal členem Revolučního národního shromáždění,⁴⁰⁵ kde „*spolu s drem Kordačem a Stojanem tvořil populární trojici, která podepřela slabou tehdy posici lidové strany.*“⁴⁰⁶

Do tohoto prvního ústavodárného a zákonodárného sboru vyslaly své zástupce české, německé i slovenské politické strany; za lidovou stranu se poslancem stal i Zavoral, který přijal účast rovněž v několika parlamentních výborech, např. kulturním, pro ochranu historických památek a přírodních krás, pro zodpovězení poselství prezidenta republiky a pro Velkou Prahu. Jeho kolegy ve výborech byly významné osobnosti, např. spisovatelé J. Herben, S. K. Neumann, A. Jirásek, režisér J. Kvapil, básník J. S. Machar a další.⁴⁰⁷

Kromě práce ve výborech byl Zavoral podepsán i na 40 poslaneckých návrzích a 51 dotazech ke členům vlády; spektrum témat je poměrně široké, převažují však otázky dotýkající se blíže církve, případně sociálních otázek.⁴⁰⁸ Veřejně však v plénu vystoupil pouze dvakrát, a to poprvé v roce 1919 ve věci návrhu poslance Boučka na omezení zneužívání kázání k politickým účelům. Reagoval přímo na projev poslance Stránského, který navrhoval zahájení „kulturního boje“ s katolickou církví. Souhlasil s názorem svých oponentů, že politika na kazatelnu nepatří; připomněl přitom i přímý zákaz papeže Benedikta XV. a přislíbil, že jeho poslanecký klub požádá biskupy, aby svému kléru tuto záповěď připomínali. Na výzvu ke kulturnímu boji však reagoval ve smyslu, že pokud půjde o reformní snahy, jež povedou ke zvýšení mravní úrovně lidí, podpoří lidovci snahu se na nich domluvit. Nicméně trval na tom, že katolická strana nepůjde v reformách dále než k hranicím vymezených Svatým stolcem. Svě zdůvodnění, které jeho oponentům

⁴⁰⁴ „*Církev katolická byla v době té bez vůdce, opat dr. Zavoral to byl, který ihned bystře vystihl situaci. Pobídl kapitulního vikáře a děkana, biskupa msgra dra Jana N. Sedláka, a odjel s ním do Národního výboru, aby projevíli jménem církve, vysokého i nižšího duchovenstva radost nad osvobozením národa.*“ ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 9.

⁴⁰⁵ První československý parlament s neustáleným počtem členů. Původně jich měl 254, ale do března 1919 se jejich počet zvýšil na 269, kdy další místa patřila poslancům z Podkarpatskou Rus a reprezentantům československých legií. Poslanecký klub katolických stran a následně ČSL měl 24 členů.

⁴⁰⁶ Bílý opat. K sedmdesátce opata dra M. Zavorala., in: Lidové noviny, 28. srpna 1932.

⁴⁰⁷ Srov. JINDRA Jiří: *Opat Method Zavoral - poslanec a senátor*, in: MAREK Pavel - HANUŠ Jiří *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, 308-309.

⁴⁰⁸ Srov. tamtéž, 311-312.

možná připadalo příliš rigorózní a příkré, zmírnil slovy: „*Prosím, abyste odmítli tento zákon, který chystáte (...) věřte mi, že ta slova, která jsem pronesl, mně diktovala láska k otčině a církvi, obojí stejně veliká a obojí stejně upřímná.*“⁴⁰⁹

Podruhé Zavoral v plénu vystoupil jen o málo později, a to v červnu roku 1919 při debatě o rozpočtu ministerstva osvěty a vyučování. Od počátečního tématu – výzvy k tomu, aby finanční prostředky na vzdělání byly navýšeny na úroveň ministerstva obrany, neboť poslouží k vylepšení „*duševní výzbroje lidu*“ – přešel Zavoral elegantně k odlišnému problému, totiž laicizaci škol. Po reformách školství, kdy bylo omezeno vyučování náboženství, bylo podle něj omezeno právo rodičů i studentské mládeže na náboženskou výchovu. Zavoral rovněž kritizoval postup některých středoškolských profesorů, kteří agitovali v rámci vyučování pro výstup z církve a vykládali své snahy jako projev vlasteneckého cítění. Zavoral však na druhou stranu přiznal, že výuka náboženství na školách má své nedostatky, a uvedl, že by bylo třeba, aby tyto hodiny byly více než vyučovacím předmětem – aby náboženství ozařovalo rozum i svědomí žáků. Obhajoba náboženství měla důrazně upozornit na důsledky právě zavedené reformní novinky. Vlastní téma rozpravy – rozpočet – lidovci v čele se svým předsedou ochotně schválili.⁴¹⁰

V krátkém dvouletém období Revolučního národního shromáždění však Zavoralův význam netkvěl výhradně v jeho poslanecké činnosti, nýbrž velmi výrazně rovněž ve schopnostech vyjednávat nebo případným jednáním poskytovat prostor. Strahovský klášter v čele se svým opatem se někdy stával do jisté míry diplomatickým prostorem: „*Podobně záslužná (jako styky s Rumunskem, jimž se budeme věnovat v další kapitole – pozn. aut.) byla jeho společenská účast v našem přátelství s Francií, jejíž vojenská misse byla na příklad v prvých letech po převratu stálým hostem Strahovského kláštera. (...) Zavoral hostil jednou ve zdech svého kláštera i celou konferenci vládní Pětky.*“⁴¹¹ Rozhodně tedy Španihel objektivně nepřeháněl, tvrdil-li, že „*klášter strahovský stal se místem, kam sjíždějí se církevní, politické i zahraniční osobnosti.*“⁴¹² Svých diplomatických schopností i možností⁴¹³ strahovský opat využíval po celou dobu své

⁴⁰⁹ Srov. tamtéž, 310.

⁴¹⁰ Srov. tamtéž, 311.

⁴¹¹ Bílý opat. K sedmdesátce opata dra M. Zavorala., in: Lidové noviny, 28. srpna 1932.

⁴¹² ŠPANIHEL Jaroslav: c. d., 9. Srov. TÝŽ: Významné jubileum bílého opata Zavorala, in: Našinec 23. ledna 1931: „*Nejen členové Národního shromáždění, ministři všech politických stran, ale i Pětka konala svou poradu v pohostinných tichých zdech sionských, nuncius Micara i Marmaggi jsou intimními přáteli bílého opata.*“

⁴¹³ „*Jest ovšem také dlužno připomenouti dlouholetou práci opata Zavorala, jenž neúnavně připravoval sympatie pro Československo mezi katolíky v cizině v době, kdy tisk našemu státu nepřátelský náš stát líčil jako zemi neustálých náboženských rozbrojů.*“ FUCHS Alfred: Loyální vůči vládě své vlasti, in: Československá republika, 13. srpna 1932.

politické kariéry, a to jak na poli domácím, tak i v rámci zahraniční politiky.⁴¹⁴ Zavoral byl osobností uznávanou napříč celým politickým spektrem, včetně samotné hlavy státu, prezidenta Masaryka, který ho jako osobnost velmi ctil a udržoval s ním i relativně užší kontakty.⁴¹⁵

V dubnu roku 1920 proběhly první řádné volby do dvoukomorového parlamentu v nové republice; za Československou stranu lidovou byl do Senátu⁴¹⁶ Národního shromáždění v prvním volebním kraji za Prahu ve druhém skrutiniu⁴¹⁷ zvolen i Metoděj Zavoral. Klub senátorů této strany⁴¹⁸ ho poctil svou důvěrou a zvolil ho svým předsedou. „*A dnes je jednomyslným úsudkem všech členů Klubu lidových senátorů, že volba jejich byla šťastna. (...) Senátor opat Method Zavoral je přesvědčeným stoupencem nynější pozitivní a státotvorné politiky čsl. Strany lidové a neohroženým zastáncem názoru, že lidová strana nejlépe uplatní se v národě a státě plodnou prací a činnou účastí na všem, co je s to, aby národ a stát upevnilo, zachovalo a zabezpečilo mu slavnou budoucnost.*“⁴¹⁹ Z titulu funkce předsedy klubu se stal i členem Stálého výboru Národního shromáždění.

Podívejme se nyní ve stručnosti na charakteristiku strany, za níž byl Zavoral do Senátu zvolen. Československá strana lidová se v ČSR roku 1919⁴²⁰ konstitovala sjednocením dvou proudů katolických stran, a to národně-konzervativního⁴²¹ a křesťansko-sociálního,⁴²² který převládl. Reprezentantem strany a zároveň moravské organizace byl Msgre. Jan Šrámek, který prosazoval její dvojí úkol: soustředit veškerou energii k obraně proti protikatolicky smýšlejícímu pokrokářství a prokázat včleněním strany do

⁴¹⁴ „*A jednalo-li se o těžké problémy mezi Čs. republikou a Anglií, Francií a Rumunskem, byl opat Zavoral volán k navázání styků s čelnými zástupci zahraničními. V otázkách, kde třeba taktu a obezřetnosti, byl a je vždy opat Zavoral žádán vládou k navázání styků.*“ ZLÁMAL Oldřich: Český Cleveland vítá srdečně vůdce našeho lidu ve vlasti, in: Američan, 26. května 1926.

⁴¹⁵ „*Z katolické hierarchie s Masarykem udržoval užší kontakt strahovský opat M. Zavoral.*“ KLIMEK Antonín, *Velké dějiny země Koruny české*, sv. XIII. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2000, 242. Počítal s ním dokonce i do uvažovaného orgánu, jakési neoficiální „státní rady“, jež měla tvořit protiváhu stranické „Pětky“. V této radě měl být mimo jiné E. Beneš, P. Šámal, agrárníci A. Švehla, J. Malypetr a V. Šrobár, J. Černý, V. Tusar, národní demokraté A. Rašín, K. Engliš, dále J. Stránský, sociální demokraté R. Bechyně a A. Hampl, náčelník Sokola J. Scheiner, ředitel Živnobanky J. Preiss, generální inspektor armády J. S. Machar a snad i generál O. Husák. Jako odborníci měli být dále podle potřeby zvaní někteří diplomaté a významnější osobnosti jednotlivých politických stran, mezi nimi též Zavoral. Srov. KLIMEK Antonín, c. d., sv. XIII., 244.

⁴¹⁶ Senát byl druhou komorou Národního shromáždění a měl 150 členů.

⁴¹⁷ Srov. JINDRA Jiří: c. d., 312.

⁴¹⁸ Senátorský lidovecký klub měl po těchto volbách 18 členů, z nichž bylo 6 duchovních. Srov. tamtéž.

⁴¹⁹ Senátor opat Zavoral šedesátníkem, in: Lidové listy, 27. srpna 1922.

⁴²⁰ K jejímu založení došlo v lednu 1919 na dvou ustavujících sjezdech, a to 5. – 6. ledna v Praze pro Čechy a 26. ledna v Brně pro Moravu a Slezsko. PEHR Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. Praha: Akropolis, 2007, 11.

⁴²¹ V roce 1896 byla založena Katolická strana národní na Moravě, o rok později pak vznikla Národní strana katolická v Království českém. Srov. tamtéž.

⁴²² Vznikl na bázi organizace křesťanských dělníků v roce 1894 jako Křesťansko-sociální strana v Čechách, fakticky však svou činnost zahájila až roku 1898. Na Moravě se tento proud jako politická strana konstitoval o rok později. Srov. tamtéž, 10-11.

demokratických struktur přirozenou státotvornost katolíků.⁴²³ Lidová strana se snažila udržet jednotu se slovenskou Ľudovou stranou, která se však roku 1921 osamostatnila. Do voleb v roce 1920 šli čeští lidovci sice ještě v koalici s Ľudovou stranou, nicméně jejím výše zmíněným oddělením bylo na české politické scéně znemožněno vytvoření politického katolického bloku.⁴²⁴

Strana měla silný katolický akcent; základem programu, který prosazovala, byl „křesťanský solidarismus“.⁴²⁵ Lidovci žádali „ochranu práce i spravedlivě nabytého majetku“, zavrhovali omezování občanských a demokratických práv a hájili volební právo žen. Vyzvedávali „rázovitosti regionů“; výsledkem tohoto principu bylo prakticky samostatné jednání zemských organizací. Voličskou základnu nacházeli lidovci hlavně na moravském venkově, volili je rovněž starší lidé a ženy. „*Ve volbách 1925 byla největší stranou na Moravě a v historických zemích dostala ze stran nejvíce hlasů do senátu, tedy od starších voličů. (...) V roce 1933 měla strana na Moravě 113 tisíc členů ve 2 500 sdruženích.*“⁴²⁶ Většinu předáků lidovců, včetně Šrámka a Staška, byl vlastní silný český nacionalismus.

Lidovci se již za první vlády Jana Černého (1920-1921) stali členy tzv. Pětky⁴²⁷ a od října 1921 byli součástí vládní koalice. Setrvali v ní až do podzimu 1938; jedinou výjimku tvořila úřednická vláda v roce 1926.⁴²⁸ Zavoral spolu se Šrámkem byli počítáni k tzv. „prohradnímu křídlu strany“, které později reprezentovali mladí intelektuálové, sekční šéf prezidia ministerské rady Alfréd Fuchs a vůdce mladé generace Jan Jiří Rückl.⁴²⁹

Politický program lidové strany se ve všem neshodoval s programem církve a biskupů, neboť strana mohla manévrovat pouze v rámci svých politických možností a nemohla mít na zřeteli čistě duchovní a církevní záměry. V zásadě se však dařilo názory strany s míněním církevní hierarchie koordinovat.⁴³⁰

⁴²³ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 38.

⁴²⁴ Srov. KLIMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 251-252.

⁴²⁵ Lidovci pod tímto pojmem rozuměli zásadu spolupráce všech vrstev národa na základě křesťanství, jejímž cílem je umožnit sociální spravedlnost všem jednotlivcům, a tak dosáhnout veřejného blaha. Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 40.

⁴²⁶ KLIMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 252.

⁴²⁷ Tzv. „Pětka“ byla koordinačním orgánem složeným z vůdců pěti hlavních československých stran, mající zajistit řádnou práci parlamentu. Vznikla jako reakce na onemocnění prezidenta Masaryka roku 1921. Byly v ní zastoupeny strana sociálně demokratická, čs. socialistická, lidová, agrární, národně demokratická, Pětka tedy fungovala zprvu ve složení: Bechyně, Stříbrný, Šrámek, Švehla, Rašín. Srov. KLIMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 244.

⁴²⁸ Srov. PEHR Michal a kol.: c. d., 13.

⁴²⁹ Srov. KLIMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 252.

⁴³⁰ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 42.

Kromě politických složek měla lidová strana velké zázemí odborových, zájmových, stavovských i kulturních organizací, z nichž k nejnámějším můžeme počítat Jednoty katolického duchovenstva, profesní spolky, různá hospodářská a potravní družstva, ze vzdělávacích organizací byla nejnámější např. Svatováclavská liga, Orel, Omladina, Matice cyrilometodějská, Lidová akademie atd. Dobře organizován byl i stranický tisk se svými Lidovými listy v Praze, Dnem v Brně a Našincem v Olomouci; existovaly však i drobnější, především profesně zaměřené noviny a časopisy.⁴³¹

Vraťme se nyní k Zavoralově senátorské činnosti v letech 1920 – 1925; za toto období můžeme zaznamenat čtyři jeho veřejná vystoupení, vesměs v prvních dvou letech jeho funkčního období. V roce 1920 se jednalo o diskusní příspěvky v debatě k prohlášení nově jmenované vlády a v debatě k interpelacím ve věci listopadových střetů českého a německého obyvatelstva; Zavoral ve svém projevu šel až ke kořenu věci a tázal se, zda si obě strany uvědomují, čím jsou si vzájemně povinny, chtějí-li v klidu žít spolu v jednom státě. Vyzval tehdy německé senátory, aby skutečně uznali novou Československou republiku; pokud by nechtěli jít společně s Čechy, bude to pro mladý stát zásadní rána. Varoval však, že se Češi dovedou semknout, půjde-li o skutečnou obranu republiky: „*A já jménem ČSL přímo pravím, že kdyby bohužel došlo k takovému nám vnucenému boji, naše strana bude mít tu hrdou ctižádost v té chvíli státí v nejpřednějších řadách.*“ Posledním vystoupením v roce 1920 byl příspěvek v diskusi o státním rozpočtu, kdy se Zavoral vrátil k tématu rozpočtu ministerstva obrany. Souhlasí s návrhem v případě, že rozpočet bude určen výhradně na vyzbrojení armády pro obranu republiky, nikoliv však na to, aby v ní byla prováděna agitace pro odchod z církve. Uvedl, že se v Československu nelze vždy spolehnout na zákon, a zmínil jako příklad násilné zabírání katolických kostelů. Poté ukončil svůj příspěvek konstatováním, jak nízký je naproti tomu státní příspěvek pro školu a výchovu. V roce 1921 pak vystoupil již jen s prohlášením koaličních stran o plné důvěře vládě: „*Vyslovujeme vládě důvěru a čekáme, že si dovede vážiti té vzácnosti, když celý národ za ní stojí, a že rozvážně a rozumně bude řešiti velké otázky a ani na chvíli jí neopustí vědomí její velké zodpovědnosti před soudem národa i před soudem lidstva...*“⁴³²

V tomto funkčním období byl Zavoral podepsán na 13 interpelacích vládě, a to zejména ve věcech záborů církevního majetku a násilného vystupování příslušníků nové Československé církve vůči katolíkům, v posledních třech letech svého senátorského

⁴³¹ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 46-48.

⁴³² Srov. JINDRA Jiří: c. d., 314-315.

období však nepodal ani jednu; spolupodepsal dvacet návrhů, z nichž v jednom případě byl iniciátorem.

Zavoralovu účast máme na rozdíl od předchozího období doloženu pouze v jedné parlamentní komisi, a to v komisi pro posouzení historie sibiřských legií, jejímž byl členem a zároveň sekretářem.⁴³³ Dekret pro práci v této komisi obdržel Zavoral v říjnu 1920.⁴³⁴ Podle svědectví byl i členem a předsedou „klubu duchovenstva“ obou komor parlamentu.⁴³⁵ V roce 1924 se jako člen československé delegace zúčastnil 10. mezinárodní parlamentní obchodní konference v Bruselu.⁴³⁶

Metoděje Zavorala musíme v jeho senátorském období zmínit i v souvislosti s tzv. Marmaggiho aférou,⁴³⁷ která se vázala bezprostředně na oslavy jubilea Jana Husa v roce 1925. Tyto oslavy odmítali nejen katolíci, ale i německé obyvatelstvo. Prezident Masaryk v mylném domnění, že lidová strana chce vyvolat pád koalice a nové volby, kde by byla jejich pozice posílena, jim nechtěl ustupovat; rovněž soudil, že by bylo záhodno, aby se Češi úplně rozešli s katolickou církví. Na rozdíl od Edvarda Beneše netrval ani na korektních diplomatických stycích s Vatikánem. Oba dva pak měli mít oficiální protektorát nad husovskými oslavami; Vatikán však oznámil, že pokud tomu tak bude, na protest stáhne nuncia Marmaggiho z Prahy.

K Husovu svátku bylo původně vypracováno kompromisní znění tiskového prohlášení; prezident ho však odmítl, neboť Hus prý nebyl pojat jako náboženský reformátor, a nové prohlášení napsal sám. Zřejmě záměrně k vyvolání roztržky s diplomatickým zastoupením Vatikánu nechal vyvěsit nad Hradem místo prezidentské standarty husitskou vlajku. Nuncius Marmaggi „*odjel večer z Prahy. Na nádraží ho provázela též opat M. Zavoral, marně naléhající, aby zůstal.*“⁴³⁸ Zavoral dobře pochopil, že nunciovým odjezdem z Prahy vznikne diplomatický problém s těžko odhadnutelnými důsledky, proto se jej snažil až do krajní možnosti vyřešit. Neuspěl však, a musel proto

⁴³³ Podle pozvánky na první informativní schůzku měli být dalšími členy Václav Klofáč, senátor Jan Herben, poslanci František Humelhan a dr. Markovič, ředitel zemského archivu dr. František Novák, odborový rada kanceláře prezidenta republiky dr. Patejdl, předseda branného výboru poslanecké sněmovny František Udržal a major justiční služby dr. Vokáč. Srov. dopis Josefa Chalupy Metoději Zavoralovi ze dne 13. října 1920. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Chalupa Josef.

⁴³⁴ Srov. dopis Augusta Popelky Metoději Zavoralovi ze dne 13. října 1920. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Popelka August.

⁴³⁵ „*S radostí sme čítali v časopisoch, že pod Vaším predsedníctvom sa utvoril klub všetkých kňazov v poslaneckej a senátorskej snemovni v Prahe ku hájeniu cirkevných a stavovských záujmov.*“ Dopis Augustína Petráška Metoději Zavoralovi ze dne 9. ledna 1924. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1924.

⁴³⁶ Srov. JINDRA Jiří: c. d., 316.

⁴³⁷ Stručný popis průběhu dění srov. KLÍMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 463-464.

⁴³⁸ Tamtéž, 464.

o několik dní později na společné poradě koaličních stran o nastalé situaci obsáhle referovat, že „*doprovázeje nuncia Marmaggiho při jeho odjezdu do Říma na nádraží, působil na něho – ovšem bezvýsledně – aby krok ten dobře rozvážil. Nuncius Marmaggi uváděl za důvod svého odjezdu hlavně tu okolnost, že vztýčením vlajky husitské na sídle prezidentově v den 6. července t.r. urážena byla prý papežská stolice.*“⁴³⁹

Bezprostředně po celé události proběhla menší „tisková bitva“, konalo se několik protikatolických demonstrací kvůli údajné urážce prezidenta a republiky, zatímco katolický tisk deklaroval, že se prezident postavil za menšinu Čechů, nezákonně nahradil svou standartu husitskou vlajkou a jeho manifest byl protikatolickým krédem. Nunciovým odjezdem došlo na čas k přerušení diplomatických styků ČSR s Vatikánem, protože i československý mimořádný vyslanec u Svatého stolce Václav Pallier svůj post opustil. K novému navázání styků došlo pak až o dva roky později, kdy se spor o Husův svátek dvoustranně vyřešil; do Prahy byl pak vyslán nový nuncius, Pietro Ciriaci.⁴⁴⁰

V tomto roce končilo pětileté volební období stávajícího parlamentu; pro Zavorala však to byl rovněž konec jeho politické kariéry. Svatý stolec totiž téhož roku zakázal politické angažmá všem řeholním kněžím,⁴⁴¹ a to okružním listem tehdejší *Sacra Congregatio de Religiosis* ze dne 10. února 1925.⁴⁴² Zavoral, poslušen tohoto příkazu, tedy již do dalších voleb nekandidoval, i když tím nepotěšil mnoho svých politických kolegů i přátel z církevních kruhů.⁴⁴³ „*V církvi a katolickém světě představoval osobnost natolik významnou, že politické dění mohl výrazně ovlivňovat nepřímou;*“⁴⁴⁴ můžeme předpokládat, že tak skutečně často činil.

Zavoral i po své rezignaci na aktivní politický život, ačkoliv údajně byl někdy vděčný za to, že nemusí být přímým účastníkem některých politických dějů,⁴⁴⁵ však zůstal ještě po několik let členem Národní rady československé. Byl i místopředsedou tohoto orgánu; roku 1931 mu byl udělen „Muchův diplom čestného uznání Národní rady

⁴³⁹ Poslanecká sněmovna seje se až v září, in: Večer, 15. července 1925.

⁴⁴⁰ Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d., 59.

⁴⁴¹ „*Vynikající byla i jeho činnost jako senátora, kterážto hodnosti vzdal se roku 1925, kdy papež Pius XI. řádovým kněžím činnost politickou zapověděl.*“ BITNAR Vilém: Opat Method Jan Zavoral sedmdesátníkem., in: Lidové listy, 28. srpna 1932.

⁴⁴² Srov. OCHOA Xaverius: *Leges ecclesiae post Codicem iuris canonice editae*, vol. I. Roma: Institutum iuridicum claretianum, 1966, sl. 652.

⁴⁴³ „*Lituji velice, že senát, respektive naše lidová strana v senátě bude postrádati Vaší vzácné síly.*“ Dopis Šimona Bárty Metoději Zavoralovi ze dne 9. listopadu 1925. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1925.

⁴⁴⁴ PEHR Michal a kol.: c. d., 305.

⁴⁴⁵ KLÍMEK Antonín: c. d., sv. XIII., 582.

Československé“.⁴⁴⁶ Na své funkce zde zřejmě rezignoval na jaře roku 1933, kdy někteří členové požadovali oslavy Jana Husa koncipované jako protikatolické s vyloučením lidovců z přípravného výboru.⁴⁴⁷ Národní rada mu poté poděkovala oficiálním dopisem; Zavoral i poté zůstal čestným členem ústředního sboru.⁴⁴⁸

Prostor politiky pro Zavorala nebyl jen místem, kde ze všech sil usiloval o dobro společnosti, obecnou spravedlnost a kde hájil rovněž zájmy své strany a katolické církve. K mnohým, kteří se v tomto prostoru pohybovali zároveň s ním, ho vázaly bližší vztahy nebo i skutečná přátelství. Nemůžeme samozřejmě ani tušit, kolik takových přátelství Zavoral navázal a udržoval – prameny jsou v tomto ohledu velmi skoupé a něco málo naznačuje jen neformální, zpravidla blahopřejná korespondence; dovolím si proto na ukázkou jen zacitovat několik přátelských slov, jež naznačují, jakého druhu byly vztahy, jež Zavoral udržoval s vrcholnými představiteli tehdejší politiky.

Pravidelná blahopřání přicházela od prezidenta republiky; nicméně daleko vřelejší a přátelství naznačující byla přání jeho syna Jana, který gratuloval Zavoralovi velmi pravidelně a vždy s výrazem hluboké úcty a přátelství: „*Ctil jsem a ctím ve Vás velkého kněze, velkého vlastence a smím-li dodat přítele vzácného a shovívavého. Doufám, že důvěru, kterou jste mně projevil, nikdy nezklamou. Ze srdce oddaného přeji Vám, abyste dlouho, velmi dlouho zůstal tak mlád jako jste dnes, k prospěchu Vaší církve, národa, lepší Evropy – a světa.*“⁴⁴⁹

Blízké přátelství ho zřejmě poutalo i k Edvardu Benešovi, jehož kroky Zavoral vždy podporoval, a to i poté, kdy sám aktivní politiku opustil. Beneš mu v jednom osobním dopise – udržovali mezi sebou sice řidší, nicméně pravidelnou korespondenci po dlouhá léta – napsal: „*Vzpomínal jsem na naše styky a naši politickou spolupráci v prvních letech... Radoval jsem se z toho, že jste jistě si vzpomněl, že tomu, co jsem Vám kdy řekl a co pro Vaš život, Vaše poslání a práci bylo Vám drahé, jsem zůstal vždy věren tak, jak jsem Vám o tom mluvil v době, kdy mnozí o mé snaze pochybovali. A je mi zadostiučiněním, že*

⁴⁴⁶ Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od úřadů a členů vlády.

⁴⁴⁷ „*Pozdější sekční šéf tiskového odboru prezidia ministerské rady A. Fuchs vyprávěl na sklonku srpna 1926, jak strahovský opat Zavoral je nesmírně sv. Otcí vděčen, že mu zakázal zasahovat do politiky, když zděšeně pozoruje zběsilou kampaň proti Benešovi, v cizině tak ceněnému.*“ KLIMEK Antonín: *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. XIV. Litomyšl: Ladislav Horáček – Paseka, 2002, 223.

⁴⁴⁸ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Úřední doklady.

⁴⁴⁹ Blahopřejný dopis Jana Masaryka k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P. Podobně vřelá, byť i stručnější, byla i další blahopřání, např.: „*Pane opate, přijměte prosím k Vaší šedesátce mé uctivé a upřímné blahopřání. Víte, doufám, že se Vás vážím a ctím vás upřímně. S výrazem úcty a oddanosti JM.*“ Blahopřejný dopis Jana Masaryka k Zavoralovým 60. narozeninám, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

tak mnozí i z Vašeho prostředí vidí tak, jako jste viděl a vidíte Vy. Dojal mou ženu i mne Váš doslov – že budete sloužiti mši za zdar naší práce...“⁴⁵⁰ Z výše řečeného můžeme usuzovat, že je skutečně nesbližovala jen spolupráce na společném díle, ale i blízké přátelství.

Zvláštní vztahy Zavorala jistě poutaly k jeho politickým kolegům – kněžím. Jmenujme za všechny alespoň poslance a senátora, olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana. Se Zavoralem se stýkali jistě často a nejen na politické půdě, ale i při různých příležitostech, které jim ukládaly jejich kněžské povinnosti; jak plyne z dochovaných zlomků jejich korespondence v Zavoralově pozůstalosti, sdíleli spolu všechny starosti a problémy církve, které nastaly po roce 1918. Jak jsme již mohli vidět, stáli si velmi blízko a neodepřeli si vzájemně jakoukoliv pomoc, ať už se jednalo o jednoduchou přátelskou službu a návštěvu,⁴⁵¹ tak i službu poslední, kdy Zavoral kázal na pohřbu svého přítele v roce 1923 v Olomouci a na Velehradě.⁴⁵²

Na závěr zmiňme i dva zástupce té politické generace, již mohl být Zavoral mimo jiné i učitelem a rádcem, konkrétně Jana Jiřího Rückla a JUDr. Františka Noska: „*Račte, Milosti, při té příležitosti přijmouti dík všech těch, kteří od Vás mým skromným prostřednictvím před čtvrtstoletím dostávali štědré podpory ve svém skrovném postavení chudých studentů a ode mne speciální díky za eucharistické promluvy. (...) Račte přijmouti upřímné a srdečné díky za všechny pokyny pro praxi veřejného života, za všechnen návod k umírněnosti, opatrnosti i spravedlnosti ve stycích s politickými odpůrci...*“⁴⁵³ Jak je vidět, i mladší generace mohla získat ze Zavoralova příkladu mnohé a jistě se tak v četných případech také dělo. Prvního jmenovaného však se Zavoralem pojilo přátelství více než

⁴⁵⁰ Dopis Edvarda Beneše Metoději Zavoralovi ze dne 27. července 1934. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1310, složka Korespondence opata Zavorala 1934.

⁴⁵¹ „17. dubna 1921 odejel (Stojan – pozn. aut.) z Brna nočním vlakem do Prahy, aby zde vykonal návštěvy u čelných osobností. Druhého dne ráno v kočáře, zapůjčeném strahovským opatem Zavoralem, navštívil ministra školství Šustu, nuncia Micaru, arcibiskupa Kordače a premiéra Černého.“ Poté se zastavil v katedrále, u ministra spravedlnosti a vojenství, předsedy církevního odboru ministerstva vyučování, kterého nezastihl, a proto pro něj přichystanými dary podělil přítomné úředníky. „Navštívil znovu strahovského opata dr. M. Zavorala a pak ministra železnic (...) nato rychle odjel na nádraží, aby rychlíkem se dostal o 13. hodině nazpět do Olomouce.“ Jednalo se zřejmě o jeho první návštěvu Prahy po jmenování biskupem. VYMĚTAL František a kol.: *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve. Život a dílo Antonína Cyrila Stojana*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1988, 206-207.

⁴⁵² „K večeru (1. října 1923 – pozn. aut.) přijel rychlíkem do Olomouce pražský papežský nuncius msgre Francesco Marmaggi a s ním strahovský opat dr. M. Zavoral a několik biskupů. (...) V úterý 2. října církevní obřady začaly před 9. hodinou (...) v katedrále vykonal v zastoupení pražského arcibiskupa zádušní obřady biskup dr. Jan Sedlák. Pohřební promluvu měl přítom strahovský opat dr. Metod Zavoral, který ve svém hlubokém proslovu nastínil posluchačům obdivuhodnou velikost Stojanovy apoštolské duše.“ Tamtéž, 222-223.

⁴⁵³ Blahopřejný dopis JUDr. F. Noska k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, složka Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

hluboké: nesdíleli spolu jen problémy politické, ale byli si zřejmě důvěrníky, snad i rádci⁴⁵⁴. Jejich vzájemný vztah však přesahuje rámec této kapitoly, neboť Rückl se Zavoralem spolupracoval i na mnohých aktivitách v rámci církve.⁴⁵⁵

Co dodat k těmto několika příkladům? Snad to, že zdaleka nebyly jedinými a v Zavoralově korespondenci jich najdeme více, a proto si nenárokují zmapování celé šíře jeho kontaktů; snad nám rovněž ukazují, že v politice tehdejší doby neexistovala jen „přátelství politická“, uzavíraná s ideou zisku či ztráty vlivu a moci, ale i přátelství opravdu lidská.

5.2 Zavoral a Rumunsko

Význam strahovského opata Zavorala sahal, jak jsme již mohli vidět, i za hranice naší země. Zavoralovy kontakty se rozpínaly v podstatě po celé Evropě i v zámoří, avšak k jednomu národu a jeho státu ho poutal vztah daleko hlubší a intenzivnější; touto „osudovou láskou“ se stali Rumuni a rumunské království. Pojdme se tedy nyní podívat, jak byl tento kontakt navázán a jaké šíře a intenzity v průběhu dvou desetiletí dosáhl.

K prvnímu vzájemnému styku opata Zavorala a příslušníků rumunského národa došlo velmi prozaicky; zmiňovali jsme se o tom již v kapitole o strahovském klášteře a první světové válce.⁴⁵⁶ Strahovský lazaret se stal totiž útočištěm vojáků různých národů, mezi nimiž bylo také větší množství Rumunů, převážně ze Sedmihradska, Banátu a Bukoviny.⁴⁵⁷ Zavoral, který často raněné vojáky v lazaretu navštěvoval, si záhy při svém kněžském působení uvědomil, že je třeba se i po této stránce o ně postarat; otázkou však zůstávalo jak, neboť vesměs neovládali jiný jazyk než svůj mateřský. Učinil sice pokus

⁴⁵⁴ „Útok zabolí, ale nestráví, nebo nejsem jediný, jehož napadli právě ti, kteří by měli jít s sebou.

Vzpomínám na to, co Vaše Milost zakusila svého času, jak Vás – místo aby Vám ruce líbali – veřejně obvinili ze zednářství...“ Dopis Jana Jiřího Rückla Metoději Zavoralovi ze dne 10. srpna 1934. Fond NA:

Premonstráti Strahov, kt. 1310, složka Korespondence opata Zavorala 1934.

⁴⁵⁵ Jan Jiří Rückl spolupracoval intenzivně na organizaci eucharistických sjezdů i prvního celostátního sjezdu katolíků, kde byl jeho výkonným předsedou; rovněž se zachovala korespondence, v níž radí Zavoralovi, jak se postavit ke kauze sporu arcibiskupa Kordače s nunciem Ciriacim. Srov. dopisy Jana Jiřího Rückla Metoději Zavoralovi z let 1930 a 1931, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence opata Zavorala 1930 a 1931.

⁴⁵⁶ Podrobný popis těchto prvních kontaktů podává Jan Urban Jarník v již citovaném rukopise *Rumunské přásky na hoře Sion v Praze*, který vznikl zřejmě někdy v průběhu války; Jarník tu totiž o Zavoralovi píše: „...s jakou horlivostí se chopil před pěti měsíci studia jazyka rumunského...“ Byl zamýšlen jako podklad pro vydání bližší neurčené publikace. Z tohoto rukopisu je čerpána převážná většina informací o počátcích Zavoralova studia rumunštiny.

⁴⁵⁷ FELIX Jiří – SKÁLA Milan: *Strahovský opat Metod Zavoral a Rumunsko*. Praha: Česko-rumunská společnost, 2003, 4.

o zpovídání zřejmě za pomoci v rumunštině sepsané příručky,⁴⁵⁸ záhy však došel k závěru, že je to málo a že bude třeba alespoň v základních obrysech tento jazyk ovládnout.

V tomto rozhodnutí mu poskytl velmi cennou pomoc jeho přítel Jan Urban Jarník,⁴⁵⁹ s nímž se Zavoral seznámil roku 1906 za svého letního pobytu v lázních Potštýn.⁴⁶⁰ Zavoral se zpočátku zajímal o rumunštinu spíše jen do té míry, aby mohl číst a zvládl nejzákladnější konverzaci.⁴⁶¹ Jazyk ho však záhy zaujal a odhodlal se k hlubšímu studiu, v němž poměrně rychle pokračoval.⁴⁶² Když Jarník zjistil, že se Zavoral začal rumunštinou zaobírat, poskytl mu další všestrannou pomoc při jeho studiích a sám při přátelských návštěvách na Strahově zjišťoval, jaké dělá Zavoral pokroky;⁴⁶³ jak je vidno, zvládal po krátkém studiu i konverzaci, takže nemohlo být ani řeči o tom, že se „*sotvakdy naučí mluvit rumunsky*“, jak tvrdil svému příteli.

Druhým platným pomocníkem a Zavoralovým učitelem byl mladý rumunský intelektuál ze Sedmihradska, PhDr. Horia Petra-Petrescu, který byl roku 1916 povolán k 2. rakousko-uherskému pluku (brašovskému), tehdy odvelenému do Prahy. Zavoralovou zásluhou, který ho znal jako přítele Jarníkova, byl jako „spisovatel a instruktor“ přidělen do strahovského lazaretu, kde pomáhal při práci s vojáky a Zavoralovi poskytoval informace o rumunských reáliích.⁴⁶⁴

Zavoralova pověst se mezi rumunskými vojáky postupně šířila a oni sami na svou zkušenost nezapomněli. O prvním plodu tohoto přátelství bylo možné se přesvědčit s koncem války. 29. října 1918 byla uzavřena dohoda mezi představiteli národního výboru

⁴⁵⁸ „*Když pak mne vyprovázel ven (jeden z raněných rumunských vojáků, který neovládal jiný jazyk – pozn. aut.), řekl mi, že pan opat ho také zpovídal. Ptal jsem se ho, zda Jeho Milost umí rumunsky a dostalo se mi odpovědi, že ne, že však přinesl knížečku, ve které on (totiž raněný) četl zvolna (...) a kdykoliv skončil nějakou otázkou, že hlavou dal znamení, zda „ano“ či „ne“.* JARNÍK Jan Urban: c. d., 17.

⁴⁵⁹ Jan Urban Jarník (1848–1928), zakladatel české romanistiky na Univerzitě Karlově (1882), člen-korespondent Rumunské akademie (1879). Napsal několik podnětných jazykovědných studií o rumunštině, stýkal se s rumunskými spisovateli a spolupracoval s folkloristy při sbírání lidové slovesnosti v Sedmihradsku. VALENTOVÁ Libuše a kol.: *Slovník rumunských spisovatelů*. Praha: Libri, 2001, 7.

⁴⁶⁰ „*Na rok onen (1906 – pozn. aut.) se pamatuji velmi dobře proto, poněvadž právě tehdy sympatický mnich ztrávil několik týdnů v krásném mém rodišti Potštýně.*“ JARNÍK Jan Urban: c. d., 12.

⁴⁶¹ Jarník ve svém rukopise cituje Zavorala přímo: „*Bylo mně líto Rumunů, že nemohou s nikým mluvit, i počal jsem s rumunským slabikářem pouze jako ze žertu ... Rozumí se, že mluvit nedovedu a sotva kdy se tomu naučím, čtu však nahlas vojákům z lazaretu povídky a báčorky...*“ Tamtéž, 18.

⁴⁶² „*Záhy však tento jazyk mne tak upoutal, že jsem se dal do vážného studia a počínaje koncem měsíce listopadu jsem věnoval až dodnes tomu studiu několik hodin denně.*“ Tamtéž.

⁴⁶³ „*Ve Velikonoční pondělí asi ve dvě hodiny jsem se dostavil se svou ženou k panu opatovi. Po krátké rozmluvě, z níž k velikému svému překvapení jsem se dověděl, že pan opat ve své neobyčejné horlivosti prostudoval velkou mluvnici rumunskou... Když pak mně ukázal hromadu rumunských knih, které si koupil a přečetl, šli jsme do lazaretu. (...) Když jsme přestali čísti, jal jsem se mluvit s vojáky o různých věcech a tu jsem se mohl přesvědčiti o skutečně podivuhodných pokrocích Jeho Milosti. Nebylo jednoho slůvka, jemuž by byl nerozuměl a na důkaz slyšel jsem ho, an překládá do češtiny a úplně přesně, co jsem mluvil.*“ Tamtéž, 19–21.

⁴⁶⁴ FELIX Jiří – SKÁLA Milan: c. d., 6.

a rumunskými vojáky, kteří v Praze vytvořili tzv. Rumunskou legii, jež pomáhala vznikajícímu státu zejména s udržení pořádku; Rumuni rovněž předali část výzbroje svého 2. pluku nově vznikající československé armádě.⁴⁶⁵

Styky nově ustaveného Československa s Rumunskem po skončení válečných událostí nevyhasly, spíše se upevnily díky tzv. Malé dohodě, jež byla konstituována mezi lety 1920 – 1921. Organizátorem tohoto mezinárodního společenství uzavřeného na bázi dvojstranných smluv byl Edvard Beneš, jeho rumunským protějškem Tache Ionescu. Cílem Malé dohody bylo cestou bilaterálních dohod mezi Rumunskem, Československem a Jugoslávií udržet stav daný výsledkem Pařížské mírové konference (1919-1920) ve střední a jihovýchodní Evropě, zabránit obnově Rakouska-Uherska, anšlusu Rakouska a čelit maďarským snahám o revizi trianonského míru. Systém byl dotvořen 14. června 1921 uzavřením poslední, jugoslávsko-rumunské smlouvy. V průběhu trvání docházelo k postupnému oslabování Malé dohody, která se definitivně rozpadla po Mnichovu v roce 1938.⁴⁶⁶

Některé nepřímé odkazy přiznávají určitou míru aktivity v tomto procesu rovněž Zavoralovi, nepodařilo se mu však přímo prokázat pravdivost těchto tvrzení. Vazby uzavřené Malou dohodou však rozhodně považoval za bázi, na níž lze stavět další sblížení obou národů, jež může být oboustranně užitečné. Cestu k němu však viděl spíše na poli kulturním než vojenském, což vždy ve svých projevech zdůrazňoval.⁴⁶⁷

Přátelské styky s Rumunskem na tomto základě Zavoral rozvíjel po celá dvacátá léta. „*Brzy po válce byl vyznamenán velkodůstojnickým křížem rumunské hvězdy s meči první třídy a opětovně byl zván k oficiální návštěvě Rumunska, aby mu mohla být projevena vděčnost za jeho nezištnou lidumilnost a náklonnost k rumunskému národu.*“⁴⁶⁸ V této době se věnoval dalšímu studiu rumunštiny a překladům českých literárních děl do

⁴⁶⁵ Srov. TREPTOW Kurt W. (ed.): *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, 411. Srov. též ONDRÁČEK Vilém, c. d., 7-8: „*Oni (rumunští vojáci – pozn. aut.) se však našemu národu odvděčili. Odepřeli 28. října 1918 o převratu užití zbraní proti našemu národu a přispěli nemálo k nekrvavému průběhu revoluce. Když se vrátili do Rumunska, na opata Zavorala nezapomněli. Upřímně jej do své vlasti zvali.*“

⁴⁶⁶ Srov. TREPTOW Kurt W. (ed.): c. d., 305-307.

⁴⁶⁷ Skutečně reprezentativní v tomto smyslu může být následující ukázka ze Zavoralova proslovu: „*Moje pevné přesvědčení je, že jestliže to přátelství těchto tří národů, našeho, rumunského a jihoslovanského, bude jen na politickém, obchodním a hospodářském základě, nebude na to spoleh. (...) Pokud bude taková dohoda mezi námi za základě kulturním, (...) všechno to ostatní má půdu mnohem pevnější, podklady mnohem odolnější a muselo by se něco zvláštního stát, aby ti, kteří nejsou jenom spojeným národem, nýbrž spřáteleným a bratrským národem, se rozešli. (...) Doby jsou příliš vážné, než abychom si nedovedli cenit přátelství svých sousedů.*“ Projev přátelství československo-rumunského v Brně, in: Den, 21. května 1931.

⁴⁶⁸ Künzl – Jizerský, Politická zpráva č. 14. Průběh a politický význam cesty opata Zavorala do Rumunska. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300, složka Styky s Rumunskem 1.

tohoto jazyka.⁴⁶⁹ Díky svým konexím se Zavoral v letech 1927 – 1928 např. rovněž zasloužil o udělení státního stipendia pro dva rumunské krajanské kandidáty bohosloví.⁴⁷⁰ Z těchto několika příkladů je možné vidět, že Zavoralovo působení v česko-rumunských stycích mělo skutečně široký záběr.

Na tomto místě je třeba zmínit vzájemné rumunsko-české spolky, jež si kladly za cíl rozvoj vzájemných kulturních styků. Již v roce 1920 vznikl s podporou rumunského velvyslanectví Česko-rumunský spolek, jehož předsedou se stal Jarník; po jeho smrti v roce 1923 na jeho místo nastoupil právě Zavoral. V roce 1927 se spolek reorganizoval na Československo-rumunský ústav, jehož byl Zavoral opět předsedou,⁴⁷¹ rezignaci na tuto funkci podal až roku 1940.⁴⁷² Institucí, která působila podobným způsobem na rumunské straně, se stala Studentská asociace rumunsko-československá „Abatele Zavoral“, jejímž protektorem se opat stal. Tento československo-rumunský spolek vznikl v listopadu 1927,⁴⁷³ spontánně si pak svého patrona zvolil na začátku roku 1928;⁴⁷⁴ Zavoral nejenže se stal jeho patronem, ale s jeho členy udržoval i po mnoha letech kontakty.⁴⁷⁵

Nyní se však již i časově dostáváme k Zavoralově cestě do Rumunska, k níž byl od konce války nesčetněkrát vyzýván a zván; v této chvíli obdržel přímé pozvání rumunské vlády. „*Dopis vlády rumunské, zvoucí pana opata, jest velmi srdečný. – I ve zdejších kompetentních kruzích se soudí, že návštěva páně opatova přispěje značně k novému*

⁴⁶⁹ „Maje úmysl prohloubiti styky česko-rumunské a seznámiti Rumuny s naší literaturou, přeložil opat Zavoral i ‘Babičku’ Boženy Němcové do rumunštiny vedle jiných spisů.“ POVOLNÝ Leo: c. d., 3.

⁴⁷⁰ Jednání bylo úspěšné, byť není známo, zdali byli skutečně nějací kandidáti do Československa vysláni: „Ministerstvo školství sděluje, že je ochotno udělit dvěma kandidátům katolického bohosloví českého původu neb aspoň ovládajícím český jazyk aspoň dostatečně, stipendia po 700 Kč měsíčně na dobu 10 měsíců každého roku ke studiu katolického bohosloví v Československu. (...) Žádáme Vás, pane opate, o příspěví při výběru vhodných dvou jinochů v dohodě s panem Aug. Pachem, biskupem temešvárským.“ Dopis ministerstva školství Metoději Zavoralovi ze dne 22. července 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

⁴⁷¹ Srov. FELIX Jiří – SKÁLA Milan: c. d., 6.

⁴⁷² Srov. tamtéž, 89.

⁴⁷³ Srov. TREPTOW Kurt W. (ed.): c. d., 416. Některé údaje srov. též POVOLNÝ Leo, c. d., 3.

⁴⁷⁴ „Asi k 30. lednu učinil hoch z mého ročníku návrh, abych se podujal zorganizování stud. spolku Rumunsko-Československého. (...) Zvykem je, že každý studentský spolek přijímá jméno ‘kmotrovo’ – bez dlouhých úvah jsem připadl na Vás. (...) Vyložil jsem hochům Vaši činnost a bylo nato usneseno požádat Vás o svolení, aby spolek nesl Vaše jméno! Vaše laskavé svolení bude mít (...) dobrý i morální účinek, jelikož požíváte sympatie, jíž by Vám leckdo mohl závidět, kdyby nepřihlížel k zásluhám...“ Dopis p. Hellera Metoději Zavoralovi ze dne 30. března 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928. V dopisu se zachoval i návrh vlajky tohoto spolku: trojcípá vlajka, nahoře pruh z rumunské vlajky, dole vlajka československá, ve žlutém poli rumunské vlajky písmeno A, v modrém poli československé vlajky Z.

⁴⁷⁵ „Opat Zavoral přijal v neděli rumunské studenty, kteří jsou členy studentského spolku ‘Abatele Zavoral’, kteří jsou během prázdnin v Československu na praxi. Hosté navštívili knihovnu a zahrady strahovského kláštera. Za srdečné přijetí poděkoval jménem všech rumunských studentů Ing. C. Ludovescu.“ Rumänische Studenten beim Abt Dr. Zavoral, in: Prager Presse, 8. září 1936.

*utužení přátelských styků československo-rumunských.*⁴⁷⁶ Uskutečnila se v dubnu a květnu roku 1928⁴⁷⁷ a byla do jisté míry vyvrcholením velké akce, jež směřovala k prohloubení a rozšíření intelektuálních styků mezi oběma státy,⁴⁷⁸ měla však samozřejmě i jistý význam politický, kdy „*rumunská vláda, jejímž byl hostem, chtěla patričně vyzdvihnouti, že Rumunsko není osamoceno a že má v Československu spolehlivého a oddaného přítele.*“

Opat Zavoral přijel do Bukurešti 26. dubna v deset hodin dopoledne zvláštním salonním vozem, který mu rumunská vláda dala k dispozici na dobu jeho pobytu v Rumunsku. Na hranicích byl očekáván přidělenými úředníky ministerstva zahraničních věcí, na nádraží v Bukurešti ho uvítala široká veřejnost a zástupci tisku. Ještě téhož dne se zúčastnil oběda, jež pořádala Malá tisková dohoda, při němž byl prohlášen členem Syndikátu rumunských žurnalistů. V následujících dnech se Zavoral účastnil různých dalších společenských akcí, akademií a přednášek, při nichž pronesl několik proslovů, samozřejmě v rumunštině: „*Nebyl jsem v Bukurešti dosud svědkem upřímnějších a bouřlivějších ovací, než jakých se zde dostalo opatovi,*“ poznamenal český vyslanec do své zprávy.

Pokročíme však ve stručném popisu Zavoralovy návštěvy dále. Jeden den svého pobytu, neděle 29. dubna, věnoval Zavoral výhradně návštěvám katolického obyvatelstva. Dopoledne předsedal slavné mši v bukurešťské katedrále, po níž přijal zástupce Čechoslováků v Rumunsku, odpoledne pak navštívil katolické vesnice Ciopla a Popesti poblíž hlavního města. Další den následovala Zavoralova audience u královské rodiny, tedy princezny-matky Heleny a tehdy sedmiletého krále Michaela, a regentské rady, již tvořili princ Nicolae, strýc mladého krále, patriarcha Miron Cristea a předseda kasačního soudu Gheorghe Buzdugan.⁴⁷⁹ Obě návštěvy však měly charakter spíše přátelské návštěvy: „*Audience u vladařů byla spíše družnou přátelskou zábavou, při níž jsme s vladaři seděli kolem stolu.*“ 4. května pak odjel do černomořského přístavu Constanta a zahájil okružní cestu všemi rumunskými kraji. Navštívil postupně města Calac, Jagy, Černovice, Sinaiu, Brašov, Curten de Argos, Sibiu, Blaž, Kluž, Turn-Severin a Oršovu, načež přes Temešvár

⁴⁷⁶ Cesta opata M. Zavorala do Rumunska, in: Lidové listy, 24. dubna 1928.

⁴⁷⁷ Informace o této cestě v následujících odstavcích jsou čerpány vesměs z Politické zprávy č. 14 o průběhu a politickém významu cesty opata Zavorala do Rumunska tehdejšího českého vyslance Künzla-Jizerského. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300, složka Styky s Rumunskem I.

⁴⁷⁸ Zavoralově návštěvě předcházelo ještě několik návštěv příslušníků intelektuálních kruhů v obou spřátelených zemích.

⁴⁷⁹ Srov. FELIX Jiří – SKÁLA Milan: c. d., 7.

a Arad odjel do pohraniční stanice Curtici, kde 23. května Rumunsko opustil. O den později se pak vrátil do Prahy.⁴⁸⁰

Na tomto místě shrňme ocenění, jichž se Zavoralovi při příležitosti jeho cesty dostalo; nejvyššími vyznamenáními byl samozřejmě Velkokříž řádu rumunské koruny a titul velkodůstojníka řádu „Serviciul credincios“. Nesmíme však zapomenout ani na čestné členství v mnoha spolcích a organizacích; byl jmenován čestným členem rumunského PEN klubu, Rumunské akademie, Literární a kulturní rumunské společnosti „Astra“ v Transylvánii, ústředního výboru Jihoslovanské ligy, společností rumunských spisovatelů, publicistů a žurnalistů Malé dohody. Neopomineme zmínit ani členství v sedmihradské odbočce rumunského Červeného kříže, Lékařském sdružení hydro- a klimatologickém v Bukurešti a Sdružení přátel českého národa v Černovicích. Společenským oceněním jistě bylo i čestná občanství měst⁴⁸¹ i pojmenování ulic v některých městech Zavoralovým jménem.⁴⁸²

Zbývá zhodnocení této cesty, které mělo v českém i rumunském tisku společného jmenovatele: jedinečný úspěch. Různé skupiny ho viděly na poli politickém,⁴⁸³ společenském,⁴⁸⁴ kulturním, můžeme však konstatovat, že jej nelze omezit na jedinou charakteristiku, neboť vycházel rovnoměrně ze všech těchto oblastí. Žurnalistické superlativy ponechme stranou: velkým uznáním bylo soukromé ocenění této cesty ze strany tehdejších českých politických kruhů⁴⁸⁵ a nelze opomenout prostý fakt toho, že si Zavoral získal skutečnou oblibu mezi obyčejným rumunským lidem, jak bylo rovněž v jednom z pochvalných článků zmíněno: „*Nemenší důležitost pro utužení vzájemných*

⁴⁸⁰ Mapu Zavoralovy cesty Rumunskem viz v příloze VII.

⁴⁸¹ Zavoral obdržel například čestné občanství města Turn-Severin a dalších.

⁴⁸² Dle článků v rumunských novinách bylo takových měst patrně několik; v češtině se však objevily pouze dva důkazy, a to pro města Kluž a Plojošť: „*Ministerstvo zahraničních věcí zasílá dekret s věnovací adresou města Kluže i skizzu ulice, pojmenovanou 'Strada Abatele Zavoral' a blahopřeje k tomuto vyznamenání.*“ Skica se bohužel v pramenu nedochovala. Dopis ministerstva zahraničí Metoději Zavoralovi ze dne 23. června 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300, složka Styky s Rumunskem 1. Zprávu o pojmenování ulice v Plojošti přináší diplomatická zpráva o Zavoralově cestě: „*Starosta města přítom za všeobecného nadšení oznámil, že jedna z ulic v Plojošti bude pojmenována jménem opata Zavorala.*“

⁴⁸³ „*Nesmírný význam má návštěva p. opata v Rumunsku, a projevy, které ji doprovázely, v ohledu politickém. Korunní princ nemohl býti lépe přivítán v Rumunsku než prelát – řeholník římské katolické církve. (...) Tato cesta došla ohlasu ve veřejnosti celé Malé Dohody.*“ Bilance rumunské návštěvy p. opata Zavorala, in: Lidové listy, 7. června 1928.

⁴⁸⁴ „*Všude, kam přišel, byl opat nadšeně vítán ode všech vrstev národa. Královská rodina, regentská rada, vláda, vědecké ústavy, univerzity, knížata církevní, spisovatelé, městské rady, všichni jej pozdravovali jako spojence z války, přítele, kterého bolely rány Rumunska...*“ ONDRÁČEK Vilém, c. d., 7-8.

⁴⁸⁵ „*Svého pobytu v Praze jsem použil k informaci ministra Beneše o jedinečném úspěchu Vaší cesty do Rumunska. Dr. Beneš projevil srdečnou radost.*“ Dopis vyslance Künzla – Jizerského Metoději Zavoralovi ze dne 3. června 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

svazků mezi Rumunskem a naší republikou přisuzujeme důkazům lásky, jež lid venkovský jevil vůči p. opatovi.“⁴⁸⁶

V dalších letech Zavoralovy styky s Rumunskem rozhodně neochabovaly, není zde však prostor pro to, abychom se o nich zmiňovali širě; zřejmě zprostředkoval či byl činitelem mnoha akcí společenských, kulturních⁴⁸⁷ i politických.⁴⁸⁸ Do Rumunska zavítal ještě dvakrát. V říjnu 1930 navštívil neoficiálně Bukurešť, Ploješť a Kluž, kde mu byl udělen titul doktora filosofie honoris causa. Na podzim roku 1931 Zavoral přijel do Rumunska jako člen československé delegace, jež se zde účastnila sjezdu Meziparlamentní unie.⁴⁸⁹ Na domácí půdě se pak i nadále účastnil většiny dění, jež se jakýmkoliv způsobem Rumunska dotýkalo.⁴⁹⁰

Velký význam jistě pro Zavorala měla návštěva rumunského krále Carola II.⁴⁹¹ v Praze, jež byla odpovědí na bukurešťskou návštěvu prezidenta Beneše. Zavoral ji po jejím skončení hodnotil následovně: *„Není předně žádnou záhadou, že Jeho Veličenstvo král Carol II. zvolil si za den své návštěvy v Praze (...) právě 28 říjen... Svým příjezdem v tento den do Prahy připojuje se přímo k oslavě státního našeho svátku a současně mu propůjčuje povahu spojenecké manifestace celé Malé dohody. (...) Král Carol vzal s sebou na tuto státní cestu i svého syna, následníka rumunského trůnu, prince Michala; je to totiž první cesta mladého následníka do ciziny, cesta oficiální povahy státní, a proto jsme vděční králi Carolovi, že svého syna (...) vede nejprve do hlavního města spojeneckého*

⁴⁸⁶ Opavský sjezd eucharistický, dr. Zavoral a Rumunsko. Blíže neurčený novinový článek. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

⁴⁸⁷ Z tohoto okruhu můžeme zmínit za mnohé např. následující dopis: *„Dovolujeme si Vám jménem Pěveckého sdružení moravských učitelů uctivě poděkovati za laskavé přispění při uspořádání našeho koncertního zájezdu do Rumunska...“* Dopis pěveckého sdružení moravských učitelů Metoději Zavoralovi ze dne 8. dubna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1314, složka Korespondence opata Zavorala 1937 M – Ž.

⁴⁸⁸ Zavoral zřejmě např. podporoval ideu výstavbu domu Malé dohody, o níž mu občas psali jeho přátelé z Bukurešti. *„Doufám, že do čtyř let budeme mít skromný, ale pěkný dům Malé Dohody v Bukurešti pod střechou. Uskuteční-li se můj plán a budeme pokládat základní kámen, budeme Vás jistě prosit, abyste jej přišel položit.“* Dopis manželů Šebových Metoději Zavoralovi ze dne 5. ledna 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

⁴⁸⁹ Srov. FELIX Jiří – SKÁLA Milan: c. d., 9-10.

⁴⁹⁰ Zavoral byl pravidelným účastníkem oslav rumunských státních svátků, srov. např. článek Die Feier des rumänischen Nationalfestes, in: Prager Presse, 8. května 1934. Přijímal rovněž návštěvy rumunských politiků, pokud do Československa zavítali. Srov. např. obrazovou dokumentaci v Prager Presse, 1. června 1933.

⁴⁹¹ Carol II. z dynastie Hohenzollern-Sigmaringen, (15. října 1893 - 4. dubna 1953), syn Ferdinanda I. V roce 1921 se oženil s řeckou princeznou Helenou (1896 - 1982), v roce 1928 bylo manželství anulováno. V roce 1924 se zřekl následnictví ve prospěch syna Michaela a odjel do Francie, v roce 1930 se stal rumunským králem, v únoru 1938 zrušil ústavu a zavedl autoritativní režim. V září 1940 byl I. Antoneskem donucen k abdikaci, odešel do emigrace. Srov. TREPTOW Kurt W. (ed.): c. d., 286-295. Tento rumunský panovník choval k Zavoralovi přátelskou náklonnost, neboť při sebemenší příležitosti mezi blahopřáními nechybí jeho telegramy.

státu...⁴⁹² Jak je z tohoto textu patrné, Zavoral se stále držel linie hlubokého přátelství s Rumunskem, jak zdůrazňoval neustále ve svých četných projevech, které se nesly v duchu společných jmenovatelů, jež jednou shrnul v následujících bodech: je důležité družít se s dobrými přáteli, proto se družme s Rumuny, neboť jsou spolehliví a skutečně přátelští.⁴⁹³

Jak jsme tedy viděli, Zavoral si získal velké zásluhy i na poli mezinárodním a diplomatickém a vybudoval díky svým osobním vlastnostem a všeobecnému respektu, jemuž se těšil, na svou dobu obdivuhodné dílo přátelství a vzájemné pomoci mezi dvěma národy. Zcela jistě oprávněně si tedy zasloužil ocenění: „*Jedinečně zasloužil se o stát svým přátelstvím a svou popularitou v Rumunsku – odměněnou vyznamenáními i čestným doktorátem universit spřáteleného státu.*“⁴⁹⁴

5.3 Veřejné duchovní aktivity opata Zavorala

Tato kapitola, jedna z nejrozsáhlejších, jež tato práce obsahuje, je zaměřena na aktivity náboženského charakteru, jimiž byl Zavoral ve společnosti znám zřejmě nejlépe, jak bychom koneckonců od kněze a řeholníka očekávali. Budeme se jim tedy věnovat podrobně; nejvíce jeho účasti na eucharistických kongresech v cizině i doma a kazatelské činnosti. Zmíníme však i jeho účast na dalších akcích, např. poutích, a stranou naší pozornosti samozřejmě nezůstanou dvě největší veřejné akce, jimiž se katolická církev v prvorepublikovém Československu prezentovala navenek: svatováclavské jubileum roku 1929 a katolický sjezd roku 1935. Na tomto všem měl Zavoral svůj podíl; nyní se tedy na tento okruh blíže zaměříme.

5.3.1 Eucharistické kongresy

Nejvýznamnější duchovní aktivitou, již se Metoděj Zavoral věnoval na mezinárodním fóru, byly bezpochyby eucharistické kongresy, které již od doby svého vzniku formovaly představu o katolicismu své doby.⁴⁹⁵ Pro katolickou církev samotnou však měly velkou hodnotu samy o sobě, neboť se v nich rozvíjela ve větší míře

⁴⁹² J. M. opat strahovský dr. Metod Zavoral o státním významu návštěvy Jeho Veličenstva krále Rumunů Carola II, in: Polední Lidové listy, 28. října 1936, 1.

⁴⁹³ Srov. Ndp. opat dr. M. Zavoral řečnil o přátelství s Rumunskem, in: Katolík, Chicago, 27. srpna 1937.

⁴⁹⁴ Dr. Metod Zavoral 25 let opatem strahovským, in: Život, 1. února 1931.

⁴⁹⁵ Ottův slovník naučný je například charakterizuje následovně: „Eucharistické kongresy, okázalé manifestace katolické církve, někdy dosti demonstračního rázu, takže leckdy vzbudily námitky a kritiku nekatolíků. Vznikly ve Francii v 70. letech 19. stol. ze soukromého podnětu, jehož účelem bylo pozdvihnouti náboženský život ve Francii.“ Eucharistické kongresy, in: Ottův slovník naučný nové doby – Dodatky, díl 2, sv. 1. Praha: 1998, 472-473.

eucharistická úcta, jež byla na těchto kongresech projevována velmi manifestačním způsobem. Pro lepší představu o těchto akcích se ale musíme vrátit stručně k jejich historii.

Počátky eucharistických sjezdů je nutno hledat v laickém podnětu. Tuto ideu pojala a formulovala Francouzka Maria Marta Emiliana Tamisierová; její zpovědník P. Chevrier ji podporoval v jednání s církevními představiteli a díky pomoci později svatořečeného Petra Juliána Eymarda, zakladatele Kongregace Nejsvětější svátosti, a místního biskupa Msgre de Ségur byl první – tehdy ještě lokální – eucharistický kongres uskutečněn roku 1874 v Avignonu. V následujících letech proběhla podobná setkání v Douai, Faverney a v Doubs.⁴⁹⁶

Tamisierová však uvažovala ještě o větším rozsahu těchto setkání, v čemž ji opět podporoval Msgre de Ségur. Po velkých a složitých jednáních bylo založeno stálé komitě pro pořádání eucharistických kongresů, jemuž předsedal v prvních letech Msgre de la Bouillierie, biskup z Bordeaux. První kongres většího rozsahu se konal roku 1881 v Lille, následovaly vždy v ročním až dvouletém odstupu kongresy v Avignonu, Liége a Fribourgu.⁴⁹⁷ Od roku 1906 se kongresů vždy účastnil papežský legát. Kongresy se setkaly s velkou podporou papežů, zvláště Pia X.: „*Radoval se z kongresů eucharistických co nejvíce. Proto roku 1912 udělil plnomocné odpustky všem kongresistům, i těm, kteří nemohli se jich sice účastniti, ale v duchu jich byli přítomni. Ustanovil též, aby se v budoucnu tyto kongresy konaly vždy po dvou letech...*“⁴⁹⁸ Jejich konání přerušila 1. světová válka a na jejich tradici bylo navázáno až roku 1922, kdy se kongres konal přímo v Římě.⁴⁹⁹

Náplň kongresů bývala shodná: trvaly čtyři dny, kdy se konávala tzv. „stavovská shromáždění“ i shromáždění všeobecná, jejichž obsahem byly zpravidla katecheze o eucharistii. Pokud bylo více účastníků některého národa či jazykové skupiny, mívali i oni

⁴⁹⁶ Srov. XXXII. eucharistický kongres v Buenos Aires, 4. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Eucharistické kongresy.

⁴⁹⁷ Uveďme si pro přehled nyní data a místa konání jednotlivých kongresů až do první světové války: Lille (1881), Avignon (1882), Liége (1883), Fribourg (1885), Toulouse (1886), Paříž (1888), Antverpy (1890), Jeruzalém (1893), Remeš (1894), Paray-Le-Monial (1897), Brusel (1898), Lurdy (1899), Angers (1901), Namur (1902), Angoulême (1904), Řím (1905), Tournai (1906), Metz (1907), Londýn (1908), Kolín nad Rýnem (1909), Montreal (1910), Madrid (1911), Vídeň (1912), Malta (1913), Lurdy (1914). Srov. *Historický přehled mezinárodních eucharistických kongresů*, <http://www.kbs.sk/?cid=1126635089> (22. února 2008). Rovněž odtud čerpám průběžně historické poznámky k jednotlivým kongresům.

⁴⁹⁸ Mezinárodní eucharistický kongres, in: Kulturní život, 20. dubna 1930, 1-2. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300.

⁴⁹⁹ Srov. XXXII. eucharistický kongres v Buenos Aires, 5. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Eucharistické kongresy.

shromáždění samostatná. K náplni samozřejmě patřily mše svaté a eucharistické průvody.⁵⁰⁰

A po tomto úvodním seznámení se nyní můžeme již věnovat těm eucharistickým kongresům, jichž se Zavoral sám účastnil, případně jako člen permanentního komitě pro přípravu světových eucharistických kongresů⁵⁰¹ na jejich přípravě spolupracoval.

Prvním mezinárodním eucharistickým kongresem, na nějž Zavoral podrobněji vzpomíná,⁵⁰² byl kongres v kanadském Montrealu, který probíhal mezi 7. a 11. září 1910. Zavoral se ho zúčastnil jako jediný Čech. Papežským legátem byl tehdy kardinál Vannutelli a na celý kongres Zavoral vzpomínal jako na jednu z největších manifestací eucharistické úcty, které do té doby zažil.⁵⁰³ Dva roky nato se mezi 11. – 15. září 1912 konal eucharistický kongres ve Vídni pod protektorátem císaře Františka Josefa I. Vedl jej papežský legát kardinál Van Rossun a biskup Heylen. Zavoral tehdy přivedl zřejmě největší českou výpravu⁵⁰⁴ v dějinách těchto kongresů: „*Na 20.000 Čechů jsem tehdy přivedl do Vídně a ve třech velikých kostelích se ozývala s kazatelen naše mateřština. (...) A celý kongres, přes hroznou trvalou nepohodu, byl vroucím, dětinně oddaným a při tom mužně statečným projevem lásky a víry ve Svátost oltářní.*“⁵⁰⁵ Tento kongres byl před první světovou válkou zřejmě poslední, jehož se Zavoral zúčastnil; o jeho případné cestě na Maltu v roce 1913 není zmínky, nemůžeme však vyloučit, že mezi četnými „poutěmi do Lurd“, jichž se účastnil, byl i eucharistický kongres v roce 1914.

⁵⁰⁰ Srov. tamtéž, 8.

⁵⁰¹ O tomto členství nás informuje např. rukopisný *Výpis z článků o eucharistickém kongresu v Dublinu*. Fond SK, kt 2 M/67, složka Účast opata Zavorala na eucharistických kongresech 1926-1932. Korespondence s jednotlivými členy výboru, většinou běžně organizačního rázu, je průběžně dochována až do roku 1938.

⁵⁰² Není to však zřejmě první kongres vůbec, jehož byl Zavoral účasten. Lze předpokládat, že se snad účastnil jako člen již zmíněného mezinárodního komitě některých kongresů předchozích; konkrétně v dochovaných pramenech zmiňuje pouze Lille. Srov. Dopis Metoděje Zavorala účastníkům kongresu v Buenos Aires. XXXII. eucharistický kongres v Buenos Aires, 8. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Eucharistické kongresy.

⁵⁰³ „*A když jsme konečně stanuli v Quebecu, amfiteatrálně rozloženém na strmých březích řeky, a když Kanadáné hudbou a zpěvem, hlaholem zvonů a hřměním děl vítali legáta Sv. Otce a přísahali pak jako z jedné ústa a srdce jediného svou nezlomnost, oddanost a věrnost sv. Otcí, začínali jsme tušit, co asi chystá Králi eucharistickému tak hluboká víra a tak horoucí láska na kongresu montrealském. (...) Průvod trval celé hodiny, až (...) dospěli jsme za soumraku na ohromné prostranství, na jehož zvýšené půdě stál nádherný, pro Krista-Hostii připravený oltář. Za plného jasu měsíce v úplňku, zvolna se kolem oltáře stísnil a srazil půlmilionový průvod.*“ ZAVORAL Metod: Vzpomínky na eucharistické kongresy, Neděle, č. 8, 20. února 1938, 89.

⁵⁰⁴ Předsedou komitětu pro tento eucharistický sjezd byl dr. K. Slavík. Srov. Blahopřejný dopis K. Slavíka k Zavoralovým 50. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁵⁰⁵ ZAVORAL Metod: Vzpomínky na eucharistické kongresy, Neděle, č. 8, 20. února 1938, 89.

Eucharistické kongresy byly po válce obnoveny, jak jsme již výše zmínili, v roce 1922 velkým setkáním v Římě.⁵⁰⁶ Sám Zavoral však píše, že se zúčastnil až v roce 1923 „národního eucharistického kongresu v Paříži,⁵⁰⁷ jenž nebyl organizován jako celosvětové setkání, a o rok později pak světového eucharistického kongresu v Amsterdamu, který probíhal 22. – 27. června. Tehdejšími organizátorům se zdálo troufalé organizovat takovýto sjezd v – jak předpokládali – kalvínské zemi absolutně nepřátelské katolicismu, ale jak se mohl přesvědčit papežský legát kardinál Van Rossum i všichni ostatní účastníci, byla atmosféra až na některé drobné výstřelky velmi pohostinná a ze strany nekatolického obyvatelstva tolerantní. I tento kongres se proměnil ve velkou demonstraci úcty k eucharistii, jak to sám Zavoral reflektuje: „*Vzpomínám jen náhodou na eucharistický kongres amsterodamský, kde muži házeli svoje pláště a svrchníky, aby zakryli bláto na cestě, kudy byla nesena nejsvětější Svátost. Taková láska k Eucharistii je dojemná...*“⁵⁰⁸

O dva roky později se Zavoral zúčastnil eucharistického kongresu, který se konal ve dnech 20. – 24. června 1926 pod vedením papežského legáta kardinála Bonzana v americkém Chicagu. Zavoral na tento kongres nikde veřejně nevzpomínal, nicméně můžeme dovodit, že hlavní těžiště jeho na program velmi bohaté⁵⁰⁹ americké cesty spočívalo spíše v návštěvě českých krajanů usídlených ve Spojených státech. Navázal zde

⁵⁰⁶ Na tomto místě uvedu opět posloupnost mezinárodních eucharistických kongresů mezi první a druhou světovou válkou, kdy bylo opět jejich souvislé pořádání znemožněno: Řím (1922), Amsterdam (1924), Chicago (1926), Sydney (1928), Kartágo (1930), Dublin (1932), Buenos Aires (1934), Manila (1937), Budapešť (1938).

⁵⁰⁷ ZAVORAL Metod: Vzpomínky na eucharistické kongresy, Neděle, č. 8, 20. února 1938, 89. Na pařížském eucharistickém sjezdu se Zavoral zřejmě mimo jiné věnoval vysvětlení a zpřesňování zpráv o náboženské situaci v nové republice, jež mohly být zejména v zahraničí značně zkreslené. Srov. úryvek z následujícího článku: „*Velký význam má návštěva... J. M. opata Zavorala v Paříži u příležitosti eucharistického kongresu. (...) Poděkoval za přivítání a přešel na situaci náboženskou u nás. Poukázav na přestřelky, které se u nás staly a na náboženské boje, pravil s francouzským espretem: ‘Nesmíte se divit, že jako mladý národ jsme nějakou hloupost provedli. Mládí se musí vybouřit. Ostatně i v tom jsme následovali jen vašeho příkladu z dob revoluce a rozluky. Nesmíte nám však upřít, že jsme se již dosti umoudřili a že v mnohé věci nám – přiznejte si to – vlastně závidíte. Máme chuť k životu a půjdeme i nyní ve vašich šlépějích za novou Francií, za obrozením náboženským našeho národa.’“ Naše propaganda, in: Lidové Listy, 31. července 1923.*

⁵⁰⁸ Pro největší naši účast na eucharistickém kongresu v Budapešti. Rozhovor s M. Zavoralem., in: Lidové listy, 13. února 1938, 5.

⁵⁰⁹ „*Milý p. sekretáři, jsem jako v kole – teprve v noci mám volnou chvíli a té používám, abych Vám a celému mně tak drahému Strahovu napsal program dalších cest a prací: (Zavoral dále pokračoval po trase Baltimore, Washington, Pittsburg, Cleveland, Detroit, Chicago, St. Louis a opět Chicago – pozn. aut.) (...) a tam už zůstanu až do konce kongresu. Asi 1. července budu v New Yorku a 3. července odtud – dá-li Bůh – vyjedu lodí zpět k domovu. Je zde už důkladně horko a noci proto dosti zlé. Ale jinak se mi posud vede dobře – a generální konsul je téměř stále mým průvodčím. (...) Jsou ke mně velmi hodní a v neděli uspořádali ve slavnostní síni schůzi českých katolických spolků. Mnoho vzpomíná a všechny vás srdečně pozdravuje Váš opat Method.*“ Dopis Metoděje Zavorala Raymundu Hummelovi ze dne 18. května 1926. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1926.

mnohá přátelství, která – alespoň na dálku – přetrvala léta, neboť si se svými krajanskými známými pravidelně dopisoval téměř až do konce svého života.

Následujícího kongresu v Sydney roku 1928 se Zavoral neúčastnil, eucharistický sjezd v Kartágu si však ujít nenechal – už proto, že se konal u příležitosti 1 500 výročí smrti sv. Augustina, autora řehole, již se řídí rovněž premonstrátský řád. Tento v pořadí již třicátý eucharistický kongres se konal ve dnech 7. – 11. května pod vedením papežského legáta kardinála Lepiciera. Z tohoto kongresu se žádné zprávy o Zavoralově účasti nedochovaly, víme však, že se ho neúčastnil sám, nýbrž v rámci malé české výpravy.⁵¹⁰

Vzpomínkami a reflexemi nejbohatší se jeví v Zavoralově pozůstalosti kongres následující, jenž se konal v Dublinu u příležitosti 1 500. výročí příchodu sv. Patrika, zemského patrona, do Irska. Probíhal mezi 20. a 26. červnem 1932 a papežským legátem byl při této příležitosti kardinál Lauri. Ještě před odjezdem byl Zavoral opět „duší příprav“ k odjezdu, kdy zajistil mnoha účastníkům finanční příspěvek na cestu.⁵¹¹ Sám se však k poutní skupině připojil až v Dublinu, protože spojil tehdy svou návštěvu eucharistického kongresu s delším pobytem v Anglii.⁵¹² České výpravě se však v průběhu kongresu věnoval velmi intenzivně, jak na to později mnozí jeho členové vzpomínali.⁵¹³ Česká skupina byla navíc právě díky svému velmi známému vůdci, jehož místní obyvatelé

⁵¹⁰ Organizátorem této malé skupiny byl Alois Kolísek, s nímž Zavoral udržoval několik týdnů před odjezdem korespondenci velmi praktického rázu. O existenci malé české výpravy svědčí Kolískův návrh udělat pro ni těsně před odjezdem ještě menší pobožnost v kostele blízko nádraží, nejspíš u sv. Jindřicha. Srov. dopisy Aloise Kolíska Metoději Zavoralovi. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Kolísek Alois.

⁵¹¹ Tisícikorunový příspěvek od něj obdržel např. rektor budějovického semináře A. Melka. Srov. dopis A. Melky Metoději Zavoralovi ze dne 7. dubna 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932. Zavoral rovněž poslal přes „Lurdský spolek“ 40 000 Kč jako „vládní podporu na výpravu československou k eucharistickému kongresu v Dublině“. Srov. dopis B. Opatrného Metoději Zavoralovi ze dne 26. února 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

⁵¹² Tento pobyt trval až do srpna 1932. Srov. průběžná korespondence Metoděje Zavorala z července a srpna 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932. Zavoral sám o průběhu této cesty zřejmě pravidelně psal svým spolubratřím, jak by nasvědčoval následující dopis: „...ze srdce rád byl bych každému z bratří poslal pohlednici, ale je to fyzicky nemožno. Vyřídte všem, kněžím i juniorům, můj upřímný pozdrav. (...) Jsem zde hostem p. vyslance Masaryka. Je k nám vzácně pozorný. (...) A 5. července budu se znova trmáceti vlakem, a to do Brussselu. Připravte v ten den bratřím výborný oběd se vším, co k němu patří. A máte-li mne rádi, modlete se za mne, abych to vše opravdu vydržel.“ Dopis Metoděje Zavorala strahovskému převorovi ze dne 29. června 1932. Fond SK, kt. 2 M/63.

⁵¹³ Za všechny uveďme alespoň následující svědectví: „Náš pan opat očekával nás již v Dublině a po celou dobu, pokud nebyl vázán povinnostmi Permanentního výboru, věnoval se nám poutníkům. (...) Jeho promluvy byly tak hřejivé, že necitili jsme žádné únavy a navštěvovali jsme chrámy, v nichž se konaly adorační pobožnosti. A vždy druhého dne při setkání s naším milým protektorem měli jsme tolik dotazů, na které nám vždy laskavě odpovídal. (...) A jakou radost jsme měli, když jsme uzřeli našeho drahého pana opata v průvodu do katedrály a při procesí v Phoenix Parku. (...) Náš pan opat promlouval s námi (na recepci u konzula – pozn. aut.) do jednoho a na výzvu, abychom zazpívali, začali jsme napřed chorálem, hymnami a národními písničkami. (...) A na zpáteční cestě! Kdo by zapomněl na společné hovory s naším p. opatem ve vlaku. Nebylo vagonu, který by nenavštívil p. opata; bohužel rozloučil se s námi v Londýně a všude nám scházel.“ Náš opat v Dublině, in: Lidové listy, 28. srpna 1932.

nazývali *Lord Abbot of Prague*, velmi známá a těšila se takové pozornosti a oblibě jako Zavoral sám.⁵¹⁴ Největším zážitkem, na nějž později v souvislosti s dublinským kongresem vzpomínal, pak bylo „*svaté přijímání k nepřehlédnutí velikých davů dětí, těch nejmenších, o nichž Spasitel řekl, že jejich je království nebeské.*“⁵¹⁵ Spontánně se tak projevila jeho velká láska k dětem, o níž se průběžně dovídáme v různých oblastech jeho života.

O dva roky později, tedy roku 1934, se kongres konal v jihoamerickém Buenos Aires, jehož se však Zavoral nezúčastnil. Neznamená to však, že by se neobrátil k Čechům – účastníkům kongresu, jež byli vesměs z řad argentinských krajanů, alespoň dopisem: „*Srdcem i modlitbou sledoval jsem přípravné práce pro eucharistický kongres světový v Buenos Aires a jen veliká vzdálenost Argentiny od Československé republiky a neodkladné povinnosti opatské byly s to mne zadržeti od cesty na dálný západ na druhou polokouli světovou.*“⁵¹⁶ Zavoral pak vynechal rovněž kongres následující, jenž se konal v roce 1937 ve filipínské Manile.

Posledním kongresem, kterého se Zavoral sám účastnil a který byl rovněž poslední před druhou světovou válkou, proběhl ve dnech 25. – 30. května 1938 v Budapešti pod vedením papežského legáta kardinála Pacelliho, který se o rok později stal papežem Piem XII. Zavoral k účasti na tomto kongresu české katolíky intenzivně vyzýval, zejména s poukazem na hojnou účast na kongresu ve Vídni: „*Účast našich katolíků, zejména Čechů je naší povinností a také nutností. (...) Přeji si, aby naši katolíci brali účast na sjezdu v Budapešti opravdu vážně, aby rádi přinesli tu oběť a svou přítomností přispěli k většímu lesku a slávě mohutné manifestace Eucharistii.*“⁵¹⁷ Význam této výpravy zvyšovalo rovněž to, že se jí měl zúčastnit – poprvé v historii českých výprav – také některý z českých biskupů, a to arcibiskup pražský Karel Kašpar. Navíc měla česká účast na kongresu potvrdit i dobrý dojem, jenž na okolní státy udělal první sjezd českých katolíků v roce 1935.⁵¹⁸ Účast Čechů jistě nebyla zanedbatelná, nicméně přímá podrobnější reflexe tohoto kongresu opět chybí.

⁵¹⁴ „*I na ulicích dublinských 'bílý velekněz z Československa' rychle zpopulárněl. Za četnými výkladními skříněmi usmíval se denně s čerstvých snímků. Kdykoliv vycházel z chrámu po bohoslužbách čsl. skupiny, byli by jej Irčané samou láskou umačkali. Jednou večer uspořádány mu byly na hlavní ulici takové ovace, že to vzbudilo rozruch v celém Dublině.*“ Výpis z článku o eucharistickém kongresu v Dublinu. Fond SK, kt 2 M/67, složka Účast opata Zavorala na eucharistických kongresech 1926-1932.

⁵¹⁵ XXXII. eucharistický kongres v Buenos Aires, 8. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Eucharistické kongresy.

⁵¹⁶ Dopis Metoděje Zavorala účastníkům kongresu v Buenos Aires. Tamtéž.

⁵¹⁷ Pro největší naši účast na eucharistickém kongresu v Budapešti. Rozhovor s M. Zavoralem., in: Lidové listy, 13. února 1938, 5.

⁵¹⁸ Zavoral na to sám poukazuje: „*A záleží nesmírně na tom, abychom tam jeli v počtu co největším. Nesmíme zapomenout, že nás katolíci všech zemí (...) budou pozorovat kritickým pohledem. Je mezi nimi mnoho*

Pokud bychom měli vyjádřit jeho účast nějak kvantitativně, Zavoral v roce 1934 říká: „*Byl jsem svědkem sedmi velikých mezinárodních eucharistických kongresů, pořádaných ve třech různých dílech světa.*“⁵¹⁹ Shrneme-li je, byly to kongresy v Montrealu, Vídni, Římě, Amsterdamu, Chicagu, Kartágu a Dublinu. K nim přibyl ještě o dva roky později kongres v Budapešti a nesmíme zapomenout na účast na dvou francouzských kongresech v Lille, byť tento je počítán i mezi kongresy mezinárodní, a v Paříži; Zavoral rovněž navštívil skandinávský kongres v Kodani.

A co pro Metoděje Zavorala eucharistické kongresy znamenaly? Ve vzpomínkách mnoho odpovědí na tuto otázku nenajdeme; nechme však na závěr Zavorala vyslovit svůj názor na jejich účel: „*Cílem všech eucharistických kongresů je, aby katolíci celého světa manifestovali lásku a věrnost Spasiteli. Přál bych si, kdykoli se koná eucharistický kongres, aby se ho duchovně účastnili všichni katolíci v celém světě, kteří milují Krista. Každý eucharistický kongres znamená obrovskou posilu duchovního i mravního života katolíků.*“⁵²⁰

5.3.2 Eucharistické sjezdy v Čechách

Ozvukem mezinárodních eucharistických kongresů zřejmě bylo organizování lokálních eucharistických sjezdů, zpočátku hlavně kněžských, v našich zemích, v čemž se jistě velmi podstatně angažoval i Metoděj Zavoral.⁵²¹ První eucharistický sjezd u nás se konal roku 1894 na Velehradě, rok nato v Olomouci, roku 1896 byl první sjezd v Praze. Od té doby se téměř každý rok nějaký eucharistický sjezd pořádal, a to v Čechách, nebo na Moravě.⁵²² My se však zde omezíme na konstatování faktů o těch eucharistických kongresech, jichž se Zavoral účastnil, jak se o tom dozvídáme z pramenů.

Nejstarším „eucharistickým kongresem“, o kterém jsem našla zmínku, byl kongres na Strahově, který se konal 14. února 1911. Nemůžeme říci, zdali to byl kongres pro veřejnost, nebo „eucharistická schůze kléru“, jakých se na Strahově v následujících letech konalo několik, jak zakrátko uvidíme; sama bych se klonila spíše k druhé možnosti,

falešných názorů o hloubce naší víry, o našem poměru vůči státu a celé inteligentní veřejnosti. A ti uvidí, že co do horlivosti a pevnosti ve víře a lásce k Eucharistii se jim vyrovnáme.“ ZAVORAL Method: Eucharistie, pouto svrchované lásky, in: Týdenní Našinec, 19. února 1938, 1.

⁵¹⁹ Dopis Metoděje Zavorala účastníkům kongresu v Buenos Aires. XXXII. eucharistický kongres v Buenos Aires, 8. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1298, složka Eucharistické kongresy.

⁵²⁰ Pro největší naši účast na eucharistickém kongresu v Budapešti. Rozhovor s M. Zavoralem, in: Lidové listy, 13. února 1938, 5.

⁵²¹ „Zásluhou jeho pořádáno bylo několik eucharistických sjezdů kněží za účasti episkopátu.“ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁵²² Srov. Eucharistické kongresy, in: PODLAHA Antonín: *Český slovník bohovědný*, díl III. Praha: V. Kotrba, 1926.

i když je známo, že se ho „zúčastnili i delegáti z Jihlavy.“⁵²³ – s vyšší pravděpodobností se jednalo o tamější kněze a kaplany.

V následujících několika letech najdeme v pramenech stručné zmínky o konání podobných akcí: v roce 1912 Zavoral pravděpodobně jakožto organizátor stanovuje témata některých promluv na blíže neurčeném eucharistickém sjezdu⁵²⁴ a v závěru roku 1913 za schválení pražského arcibiskupa organizuje eucharistickou schůzi kléru ve strahovském kostele. Na ni měla navazovat další, a to před postní dobou, 12. února 1914, kdy se měli zúčastnit i čeští biskupové, jež na tuto dobu plánovali v Praze své setkání.⁵²⁵ Toto setkání bylo zřejmě i vyhlášeno v novinách, byť formou pouhé krátké zmínky.⁵²⁶

V pozdějších letech, již po první světové válce, se zřejmě začaly konat eucharistické sjezdy na diecézní úrovni. Z pramenů je známo, že se Zavoral patrně účastnil ve dvacátých letech kongresu v Českých Budějovicích,⁵²⁷ který se konal roku 1927, a o rok později prokazatelně kongresu v Opavě.⁵²⁸ Jednalo se zřejmě o velmi působivé a obecně dobře přijímané akce; jejich rozšíření však nebylo zřejmě v naší zemi ve všech diecézích umožněno.⁵²⁹

V následujícím desetiletí jsem nenalezla žádnou zmínku o přímé Zavoralově účasti na některém z pořádaných diecézních eucharistických sjezdů. Jistě se však o ně živě zajímal, neboť mu jeho přátelé v korespondenci podrobně referují o průběhu některých z nich,⁵³⁰ a dle svých možností je podporoval alespoň duchovně,⁵³¹ jak bychom přirozeně u „bílého eucharistického opata“ očekávali.

⁵²³ Svatojakubské anály, rok 1911, s. 126.

⁵²⁴ ThDr. Jan Konečný se Zavorala dotazoval na téma promluvy, kterou by měl na tomto sjezdu pronést. Srov. Dopis Jana Konečného ze dne 12. června 1912. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Konečný Jan.

⁵²⁵ Srov. Dopis Lva kardinála Skrbenského ze dne 13. prosince 1913. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Skrbenský Lev.

⁵²⁶ František Dokoupil žádal dopisem Zavorala o podrobnější informace s tím, že je mu známa pouze anotace celé akce uveřejněná v Národní Politice. Srov. Dopis Františka Dokoupila ze dne 6. února 1914, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Korespondence 1914.

⁵²⁷ Biskup Šimon Bárta děkuje Zavoralovi za příslib účasti na diecézním eucharistickém kongresu. Srov. Dopis Šimona Bárty Metoději Zavoralovi ze dne 13. prosince 1926, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1926.

⁵²⁸ „26. května již zase jel (Zavoral – pozn. aut.) do Opavy, na eucharistický kongres, který prý se velice zdařil. Pan opat tam měl kázání, pontifikálku a vedl eucharistický průvod...“ Dopis Raymunda Hummela novoříšskému opatovi ze dne 31. května 1928. Fond NŘ, složka 1913 – 1928.

⁵²⁹ V dopise z června 1928 pobízí Alexandr Tittel Zavorala, aby se pokusil získat pražskou konzistoř pro pořádání eucharistických sjezdů, které v diecézi citelně chybí. Srov. Dopis Alexandra Tittla ze dne 5. června 1928, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

⁵³⁰ Jeho přítel, pelhřimovský děkan František Vaněk, mu píše o blíže neurčeném sjezdu: „Potěšils mne ... uznáním kongresu, jemuž Pán dopřál plnosti svého požehnání.“ Dopis Františka Vaňka Metoději Zavoralovi ze dne 8. října 1932, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

⁵³¹ „Děkuji Vaší Milosti za přelaskavou aspoň duchovní účast na našem sjezdu. ... Byla to opravdu krásná duchovní manifestace pro svátostného našeho Spasitele. K svatému přijímání přistoupilo na 8 tisíc lidí. Veliký počet zvláště pozvaných zpovědníků nemohli zdolati nával penitentů.“ Dopis Mořice Píchy ze dne 24.

Tyto velké diecézní akce, jakkoliv byly povzbudivé, by nikdy takový charakter nezískaly, nebýt systematické duchovní práce v jednotlivých farnostech. Podívejme se nyní podrobněji nejdříve na eucharistické pobožnosti, jež Zavoral zavedl na Strahově, a pak i na ostatní jeho duchovní a kazatelskou činnost, kterou vykonával jako vítaný host po celé naší zemi.

5.3.3 Zavoral jako kazatel

Do povědomí nejširší veřejnosti se Zavoral zapsal především svou kazatelskou činností, které se věnoval od svého kněžského svěcení a pro niž byl skutečně neobyčejně nadán. Připomeňme, že dlouhá léta vykonával úřad českého kazatele v Jihlavě, kdy byly jeho promluvy velmi hojně navštěvovány,⁵³² a že po stejně dlouhou dobu homiletická díla nejen tvořil a sám vydával, ale rovněž překládal. Tomuto tématu se budeme věnovat později ve stati o Zavoralově literární činnosti.

Na počátku tedy konstatujme se Zavoralovým životopisem: „*Zůstává i jako opat na kazatelně po celých třicet let a zakládá pravidelné měsíční adorační pobožnosti na Strahově.*“⁵³³ Tyto pobožnosti vznikly samozřejmě zcela v duchu premonstrátské eucharistické spirituality, odráželo se v nich však jistě i obecné duchovní směřování církve té doby.⁵³⁴ Zavoral nechal po svém nástupu do opatského úřadu nově rekonstruovat klášterní kostel, čímž se stal jedním z nejmoderněji vybavených pražských svatyní.⁵³⁵ Každou třetí neděli v měsíci se zde tedy shromažďovaly davy lidí různého společenského postavení: „*Tisní se takřka intelligent vedle dělníka, dámy ze vznešených a zámožných*

srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, složka Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 O – Ř.

⁵³² Těchto promluv rozhodně nebylo málo: „*Každou neděli a svátek a při každé případné slavnosti a význačné příležitosti (bylo kázání – pozn. aut.) opatu Metodějovi školou, již prošel k metám své zdatnosti.*“ Vzpomínka na 26. červenec 1885. Feuilleton. Čech, 26. července 1910. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubileích Metoda Zavorala 1910 – 1937.

⁵³³ POVOLNÝ Leo, *Životopis Metoda Zavorala*, Rukopis, nedatováno, Fond SK, kt. 2 M/64, s. 2. Zavoral tuto myšlenku začal realizovat v roce 1911, kdy požádal pražský ordinariát, aby mohl „*...přispěti co možná ku zvelebení úcty ku svátostnému Spasiteli, hodlá v opatském chrámu Páně na Strahově zavést měsíční adorační hodinu pro lid, a sice zpravidla každou třetí neděli v měsíci.*“ Dopis Metoděje Zavorala pražskému ordinariátu ze dne 3. července 1911. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1911.

⁵³⁴ V tomto smyslu se vyjadřuje jiný ze Zavoralových životopisců: „*Snad jako první z kněží českých pochopil nejlépe vznešené snahy svatého papeže Pia X., protože již dávno před pontifikátem Pioovým šel ve směrnicích jeho. Chtěl a toužil učiniti lid spokojeným a šťastným, tím pak bude teprve tehdy, pochopí-li Krista-Hostii, jak opat Zavoral sám se vyslovuje.*“ ŠPANIHEL Jaroslav, *Opat Dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha, 1931, s. 7.

⁵³⁵ Podle některých drobných korespondenčních zmínek se tak kostel stal i vnějškově přitažlivým pro množství lidí, byť jeho dostupnost nebyla ideální. Vzhled chrámu popisuje Zavoralův současník následovně: „*Hned při vchodu ovane každého milé teplo z ústředního topení. Kročeje jsou tlumeny koberci přes celý kostel prostřenými a s mohutné klenby visí tři obloukové elektrické lampy, jež vyzářují tolik světla, že lze snadno na zemi uzříti špendlík.*“ Kázání ve Strahovském kostele. Čech, 10.12. 1907. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

kruhů vedle žen z lidu“.⁵³⁶ Mnozí Zavoralovi současníci však zvláště popisují „*zástupy inteligence*“⁵³⁷ a „*mnohé četné osobnosti učitelské, literární, spisovatelské, vynikající ve veřejném postavení*“⁵³⁸.

Vysoká úroveň jeho kázání byla pověstná a očekávaná: ne nadarmo se o nich jeho současníci vyjadřovali jako o „*pravých duchovních hodech a dostaveníčku i vysokých vzdělanců*“.⁵³⁹ Formálně byla přirovnávána k univerzitním přednáškám, ovšem ve formě velmi populární, nicméně si můžeme být jisti, že v tom jejich síla netkvěla. Bylo podivuhodné, jak Zavoral dokázal nadchnout i vrstvu inteligence a předat pravdy víry v takové podobě, která byla přijatelná pro všechny jeho posluchače. Bral zřetel na úroveň všech, kdo jeho promluvám naslouchali, a všichni odcházeli skutečně naplněni.

Proč tomu tak bylo? Nemáme bohužel žádný zvukový záznam Zavoralových kázání, abychom si mohli učinit závěr sami, bude proto třeba dát slovo Zavoralovým současníkům, kteří se na tuto otázku snažili odpovědět. „*Odkud vyvěrá přitažlivost promluv opata Methoda Zavorala? Doufáme, že vznešený autor nám toho nezazlí, když to prozradíme. Opat Zavoral jest muž hlubokého studia, ale spolu muž modlitby. Jest výtečný psycholog, který zná duši lidu a rány jeho srdce. A když sám rozechvěl struny svého srdce, pak přichází do chrámového ticha, kde právě adorační hodina se koná, a tu vrhá se pokorně na kolena a přikládá (...) srdce své na srdce svého eucharistického Spasitele... A tyto jiskřivé démanty sesbírané v adoračních hodinách navléká na zlatou nit vroucí lásky ke Kristu a Církvě jeho, a ve světle pravdy a milosti Boží ukazuje je svým zaníceným, pro něho nadšeným posluchačům... Promluvy Zavoralovy nazýváme směle „Breviřem moderního člověka“ – v duchu Kristově.*“⁵⁴⁰

⁵³⁶ Ke dni desetiletého výročí zvolení J.M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton. Čech, 23. ledna 1916. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubilejích Metoda Zavorala 1910 – 1937.

⁵³⁷ POVOLNÝ Leo, *Životopis Metoda Zavorala*, Rukopis, nedatováno, Fond SK, kt. 2 M/64, s. 4.

⁵³⁸ Kázání ve Strahovském kostele. Čech, 10.12. 1907. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

⁵³⁹ ŠPANIHEL Jaroslav, *Opat Dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha, 1931, s. 8.

⁵⁴⁰ *Vírou ku štěstí*. In: Náš věstník. Literární oznamovatel nakladatelství Gustava Francly, září 1913, ročník I., č. 1. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis. V podobném duchu se vyslovuje i další svědectví: „*Řeč jeho osvěží, uklidní, ona dovede nadchnout, a co hlavního – přesvědčí o pravdě. Ona nikdy neohromuje, ale uchvacuje, proniká, fascinuje. Slovo jeho jako jemný prst dotýká se otevřené bolestivé rány, nepůsobí bolest – ale hojí ji už svým dotekem. ... Opat Methoděj je missionářem slova Božího pro vrstvy inteligence, které dnes těžce získati možno pro pravdu Boží.*“ Vzpomínka na 26. červenec 1885. Feuilleton. Čech, 26. července 1910. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubilejích Metoda Zavorala 1910 – 1937.

Zavoralova kázání nebyla oceňována jen pro svou duchovní hloubku; navštěvovali je i lidé, kteří se s církví neidentifikovali plně, či byli vůbec nevěřící⁵⁴¹ – ale i na ně Zavoralova slova působila velmi mocně, ať už alespoň částečně obsahem, či jen dokonalou formou. Mimo jiné pro ni byla účast na adoračních pobožnostech často doporučována také studentům; takových svědectví se zachovalo několik.⁵⁴² Paradoxní je, že nejucelenější delší vzpomínka na tyto nedělní adorační pobožnosti se zachovala právě ze vzpomínky některého z takových posluchačů.⁵⁴³

Jistě je na místě učinit alespoň stručnou poznámku o Zavoralově kazatelském stylu. Jeho současníci o něm mluvili v superlativech, dejme jim tedy slovo, abychom získali alespoň částečnou představu o tom, jak Zavoral na své posluchače působil. Rozhodně nebyl šablonovitým kazatelem, který by se úzkostlivě držel vymezených a zároveň omezených témat – záběr jeho promluv byl skutečně velmi široký, jak můžeme odhadnout jak podle kázání zachovaných v pozůstalosti či vydaných tiskem, ať už v časopisu *Kazatelna* nebo samostatných dílech. Držival se údajně zásady: „Posluchače spíše k sobě povznášeti, než na jejich úroveň sestupovat.“⁵⁴⁴ Jeho spolubratr Vilém Ondráček píše: „Čemu se nikdo od Zavorala nenaučil, to je jeho speciální přednes a čistě Zavoralovská modulace.“⁵⁴⁵ Ze Zavoralova životopisu Jaroslava Španihela, který věnoval velmi

⁵⁴¹ „Kuffner zachycoval dojem jeho kázání ve feuilletonu *Národních listů* a nakonec připojil doznání jednoho z posluchačů: *Nevěřím, ale příště přijdu zase.*“ POVOLNÝ Leo, *Životopis Metoda Zavorala*, Rukopis, nedatováno, Fond SK, kt. 2 M/64, s. 4.

⁵⁴² „Na pražských středních školách před válkou upozorňovali profesori své žáky: „*Chcete-li věděti, jak se mluví nejsprávněji česky, a chcete-li slyšeti nejkrásněji česky mluvíti a klasického řečníka, jděte v neděli do strahovského kostela; káže tam opat Zavoral.*“ ŠPANIHEL Jaroslav, *Opat Dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha, 1931, s. 8. V podobném smyslu píše i Povolný, který cituje jistého profesora českobudějovického gymnázia: „*Chod'te na Zavoralova kázání, když ne pro nic jiného, tedy pro jeho skvělou formu řeči, graciézní jeho gesta.*“

⁵⁴³ Vzpomínka je sice obsáhlejší, nicméně pro představu ji zde alespoň částečně ocituji: „*V novinách jsem se dočetl, že ve strahovském kostele bude každou neděli kázati opat Zavoral o časových thematech... Těšil jsem se, že volnomyslnost moje bude tím posílena a utvrzena. Preláta jsem ještě nikdy kázati neslyšel, a proto jsem byl zvědav, co všechno bude povídat... Očekával jsem na Strahově poloprázdný kostelík, v němž se krčí několik babiček, před nimiž pak prelát začne svolávat oheň a siru na hříšný nynější svět. Co by mohl takový pán o nynějších časech povědět? Avšak v očekávání mém byl jsem zklamán. Odlehlý strahovský kostel mne překvapil svou obrovskou prostorností, která byla úplně naplněna. A ne babičkami, ale lidmi vybraného vkusu... Konečně zazněl zvonec a ... na kazatelnu vystoupil prostřední panáček v bělostné sutaně. Smekl fialový kvadrátek, poklekl, aby se pomodlil, sepjal ruce a sklonil hlavu. ... Ujal se slova a řeč z úst mu plynula tak, že jsem nemohl hned usouditi, který řečník by se mu ve výmluvnosti vyrovnal. ... Proplétal svou řeč vlastenectvím, lidumilností, vlídností, těšením. ... Kdo se chce ve svém křesťanském smýšlení posílit, tomu nedělní kázání strahovského preláta neobyčejně výborně poslouží, neboť jsou způsobila člověka jeho volnomyslnosti zbaviti a nahraditi ji sladkou moudrostí otcovskou....“ In: *Z dopisu apostaty*. Týden, 6. prosince 1907. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.*

⁵⁴⁴ *Kázání ve Strahovském kostele*. Čech, 10. prosince 1907. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

⁵⁴⁵ ONDRÁČEK V., cit. dílo, s. 6. Jinak tímto Ondráček cituje článek J. Fořtela *K šedesátinám opata Zavorala*, Lidové listy, 27. srpna 1922.

podstatnou část své práce Zavoralovi jako kazateli, vyberme pouze několik charakteristik: „*Sám hleděl a snažil se připodobniti se svým velkým vzorům. Zde měl úspěch největší, neb stal se nejlepším současným duchovním řečníkem českým. Nestačil jihlavský chrám sv. Ignáce pojmuti jeho posluchačů... ‘Bílému orlu’ strahovskému nestačí uchvátiti davy jen přednesem, ale i obsahem (...) donucuje všechny posluchače, aby při všech svých jiných denních starostech sledovali (...) celou nauku křesťanské pravdy... Myšlenky jeho jsou tak vznešené, hluboké, mistrnou formou předneseny, že posluchači necítí se ani hodni jich poslouchati... Zvláštní je jeho forma, ta se nedá ani opakovati, a nedostižný jest i jeho sloh.*“⁵⁴⁶ Ne nadarmo mu tedy současníci přezdívali podle jeho oblíbeného homiletického autora „český Lacordaire“; nacházeli pro něj i mnohá jiná „epiteta ornans“; jedním z nejpůsobivějších ho poctil jeho přítel Jan Babor, farář z Měřína, jenž ho nazýval „*Bohonadšený náš český Chrysostomus*“.⁵⁴⁷

Zavoralova kázání však zdaleka nebyla vyhledávána pouze pro svou literární a naučnou hodnotu. Dlouhá léta svými slovy při eucharistických pobožnostech vléval naději a posilu do mnohých srdcí, jež svému „bílému opatu“ vděčila opravdu za mnohé. Počet poděkování a vyznání v zachovaných dopisech jdou do desítek; není možné je zde ve větší míře citovat, proto se omezíme pro ilustraci pouze na několik z nich. Velkým dojmem jistě zapůsobilo na každého první setkání se strahovským opatem: „*Pamatuji si na mohutný dojem, který jsem si odtud (z první účasti na adorační pobožnosti – pozn. aut.) odnesl. Jak jsem šťasten, že mně bylo později popřáno býti Vaší Milosti představen a slyšeti z Vašich úst tolik laskavých slov...*“⁵⁴⁸ Posilu, kterou zde posluchači čerpali, nevyužívali jen pro sebe, ale jistě se ji snažili předat dál, jak vlastním životem, tak i tím, že brali své blízké na adorační pobožnosti s sebou.⁵⁴⁹ Můžeme si jistě představit, že za všechny účastníky mluví následující poděkování, jímž oddíl o strahovských adoračních pobožnostech uzavřeme: „*...po deseti let mám štěstí čerpati síly, nabývati důvěry a odevzdanosti v adoračních hodinách a vím, čím byla mojí (...) duši (...) k srdci mluvící, útěchyplná, povzbuzující slova Vaší Milosti – byla a jsou mi útěhou...*“⁵⁵⁰

⁵⁴⁶ ŠPANIHEL J., cit. dílo, s. 5-6.

⁵⁴⁷ Blahopřejný dopis k 50. narozeninám od faráře Jana Babora. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁵⁴⁸ Dopis Jaroslava Beneše ze dne 14. února 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby A – N.

⁵⁴⁹ Rudolfa Černá píše opatu Zavoralovi, že na adorační pobožnosti vodí svou neteř, studující „*na sekulární škole*“, aby neztratila úplně víru. Srov. dopis Rudolfy Černé Metoději Zavoralovi z roku 1928. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Černá Rudolfa.

⁵⁵⁰ Blahopřejný dopis M. Keperové k 60. narozeninám, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

5.3.4 Ostatní duchovní aktivity

Metoděj Zavoral byl, jak jsme dosud poznali, skutečně velmi činnou osobou na různých polích společenského života, nejvíc však samozřejmě při příležitostech mu nejvlastnějších – různých náboženských akcích. Nemůžeme samozřejmě postihnout všechny příležitosti, ale zmíníme alespoň některé oblasti s některými typickými ukázkami jeho působení a vystoupení. Dvou prvních okruhů jsme se již tématicky dotkli: Zavorala jako kazatele a Zavorala jako organizátora eucharistických setkání. Na závěr zmíníme Zavoralovu účast na poutích, byť za ně by se svým způsobem dala považovat i účast právě na eucharistických kongresech.

Zavoral byl velmi žádaným kazatelem nejen v pražských kruzích; „*Nekáže opat dr. Zavoral jen na Strahově, promlouvá na všech místech vlasti. Jako opata jej vítá Velehrad, tam před slovanskými novináři pronesl řeč, kterou otiskla i daleká cizina, vidá jej poutní místo Svatý Kopeček, sv. Hostýn, v Brně měl několikadenní konferenční řeči v přeplněném kostele (...) I Slovensko zná ho dobře, mluvil' při svěcení prvých tří slovenských biskupů...*“⁵⁵¹ Zavoral skutečně velmi často zajížděl do velkých českých měst, kde konal několikadenní cykly promluv formou konferenčních řečí, zpravidla pro studentstvo a intelektuální vrstvy. Takto navštívil například České Budějovice a Kroměříž,⁵⁵² dále Brno,⁵⁵³ opakovaně rovněž Olomouc,⁵⁵⁴ kde se jeho téměř týdenní cykly kázání setkávaly se stejným úspěchem jako v Praze.⁵⁵⁵ Z drobných zmínek v korespondenci však víme, že míst, která Zavoral s podobným úspěchem navštívil, bylo daleko více.

Stručně můžeme zmínit i Zavoralovy zásluhy na zavedení adoračních pobožností v mnoha českých a moravských farnostech.⁵⁵⁶ Za všechny je třeba jmenovat alespoň jeho

⁵⁵¹ ŠPANIHEL Jaroslav, *Opat Dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha, 1931, s. 8.

⁵⁵² Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁵⁵³ V Brně přednášel Zavoral konferenční řeči „O katolické církvi“ v roce 1909 od 1. do 2. neděle adventní v kostele sv. Tomáše. Dopis brněnského ordinariátu Metoději Zavoralovi ze dne 30. října 1909. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

⁵⁵⁴ Prokazatelně to bylo v květnu roku 1914, kdy zde Zavoral po dobu šesti dnů přednesl své konferenční řeči o božství Ježíše Krista. Srov. F.H.: *Opat Zavoral v Olomouci*. Našinec, 3.5. 1914. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938. Poté, jak vyplývá z následující poznámky, i o čtyři roky později.

⁵⁵⁵ „*Vzpomínám na dvě doby, kdy jsem měl štěstí setkat se s Vámi. ... Poprvé to bylo roku 1918 na jaře, kdy jste ráčil mítí řadu kázání v chrámě sv. Mořice v Olomouci. ... Nevynechal jsem tehdy ani jediného kázání Vašeho ... Hlubokým obsahem a jedinečně skvělou formou uchvátila mne tou měrou, že dodnes jasně vzpomínám na ně. Jimi jste dal mému životu nový směr.*“ Blahopřejný dopis dr. J. Jedličky k 70.

narozeninám, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

⁵⁵⁶ Srov. *Ke dni desetiletého výročí zvolení J.M. Metoda Zavorala opatem na Strahově*. Feuilleton. Čech, 23. ledna 1916. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubileích Metoda Zavorala 1910 – 1937.

poslední kaplanské působiště, kde na jeho podnět byla zavedena adorační pobožnost na každou první neděli v měsíci již od roku 1911.⁵⁵⁷

Zmíňme rovněž stručně Zavoralovu účast na některých katolických sjezdech a kongresech; často zajížděl na Velehrad na unionistické sjezdy i na sjezdy bohoslovců.⁵⁵⁸ Zúčastnil se například také diecézního sjezdu katolíků v Olomouci a podle vzpomínek jeho současníků byl velmi náročným posluchačem a pohotovým kritikem pronášených projevů.⁵⁵⁹

Posledním typem akcí, o nichž se zmíníme, jsou poutě, a to jak české, tak zahraniční. Zavoral se zúčastňoval často jak pravidelných,⁵⁶⁰ tak příležitostných poutí; často zajíždí na velká poutní místa, např. Svatou Horu, Hostýn, Svatý Kopeček, Velehrad, nicméně nevyhýbal se ani menším místním poutím, měl-li příležitost a jestliže mu to dovolovaly jeho časové dispozice. Zúčastnil se také několika poutí do zahraničí; zmíňme hlavně jeho několikanásobné pouti do Lurd, o kterých uvažoval ještě za svého kaplanského působení.⁵⁶¹ Toto poutní místo navštívil dvakrát jako protektor a účastník české pouti do Lurd,⁵⁶² a to zřejmě v letech 1907 a 1912; opakovaně se o tom zmiňují všichni jeho životopisci.⁵⁶³ Další z těchto poutí se konala mezi 8. a 24. srpnem 1924; Zavoral na ni zval

⁵⁵⁷ MED Oldřich, c. d., 120.

⁵⁵⁸ Bohoslovecké sjezdy časově bezprostředně vždy předcházely unionistickým kongresům a jejich účastníci se zde prakticky seznamovali s myšlenou slovanského ekumenismu. Srov. ZLÁMAL Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*, díl X., část 2. Olomouc: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Litoměřicích, pobočka v Olomouci, 1972, 16. Na Zavoralovu účast na bohosloveckém sjezdu na Velehradě vzpomíná např. Dominik Pecka ve svém vlastním životopisu: „*Po společné večeři jsem pozdravil účastníky sjezdu, mezi nimiž bylo i mnoho profesorů teologie a církevních hodnostářů (...) Přátelsky mi od svého stolu kynul opat Zavoral...*“ PECKA Dominik: *Starý profesor vzpomíná. Vlastní životopis*. Praha: Zvon, 1996, 76.

⁵⁵⁹ „*Na Vaši Milost pamatuji se hlavně ze sjezdu katolíků arcidiecéze olomoucké v Olomouci (1913 – pozn. aut.), kdy Vaše Milost při mé řeči v jedné ze slavnostních schůzí dělala prvního kritika mého řečnického výkonu. Usedl jste tehdy blíže řečnické a já za řeči slyšel jsem poznámky, kterými jste mou přednášku u sebe hlasitým šepotem tu a tam doprovázel...*“ Dopis Leopolda Bartoše Metoději Zavoralovi ze dne 30. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1315, složka Blahopřání k 75. narozeninám 1937 A - Ch.

⁵⁶⁰ Srov. náčrt Zavoralovy odpovědi na dopis Svazu českých katolických ženských spolků ze dne 27. června 1919. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1304, složka Opat Zavoral – Korespondence 1919.

⁵⁶¹ Srov. *Regula pacis* / Duchovní pouť v Lurdech. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300, volně vložený list.

⁵⁶² Tyto lurdské poutě začaly v letech 1903 a uskutečnily se ještě v letech 1907 a 1911. V roce 1913 zahájil svou činnost „Spolek poutníků do Lurd“ založený bratry kněžími Kolísky. Velké zájezdy se pak ještě opakovaly v letech 1922, 1924, 1928, 1930, 1937 a 1938. Srov. ZLÁMAL Bohumil: c. d, část 2, 111. Tento spolek Zavorala v roce 1914 jmenoval za zásluhy svým čestným členem. Srov. telegram Lurdského spolku Metoději Zavoralovi ze dne 11. února 1914. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Opat Zavoral – Korespondence 1914.

⁵⁶³ Zřejmě první cestou do Lurd byla II. česká národní pouť, na níž byl Zavoral pozván jako představitel vysoké církevní hierarchie: „*Náš nejdůstojnější pan protektor Pavel hrabě Huyn nepojede s námi, neboť má před sebou cestu do Říma a je přece žádoucí ba nutno, aby kvůli reprezentaci jeli aspoň někteří církevní hodnostáři s námi, ale bohužel nepřihlásil se sám od sebe ani jeden...*“ Srov. dopis Leopolda Kolísky Metoději Zavoralovi ze dne 9. srpna 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1907. Dále zmíňme alespoň následující Španihelovu informaci: „*S národní poutí roku 1912 do Lourdes*

své kolegy ze senátního lidoveckého klubu.⁵⁶⁴ Na třetí pout' se Zavoral vypravil o dva roky později; odkazy na ni se velmi často objevují v jeho soukromé korespondenci a týkají se nejrůznějších praktických aspektů plánované cesty.⁵⁶⁵ Nemůžeme však vyloučit, že Lurdy navštívil ještě několikrát, snad i v rámci soukromých cest po Francii.

5.3.5 Svatováclavské milénium 1929 a Katolický sjezd 1935

Na závěr se zvláště zmíníme o dvou nejvýznamnějších „domácích akcích“, kterých se Zavoral zúčastnil; bylo to Svatováclavské milénium, jehož oslavy probíhaly od 24. do 29. září 1929, a první celostátní katolický sjezd, který se konal 27. – 30. června 1935 v Praze.

Svatováclavské oslavy k tisícímu výročí smrti sv. Václava byly významným předělem v postavení katolické církve v tehdejší Československu, neboť prezident i vláda se rozhodli, že se oslav oficiálně zúčastní. Probíhaly tehdy oslavy paralelní, státní i církevní; my se zmíníme stručně jen o oslavách církevních. Ty začaly velkým shromážděním pražských katolíků na Slovanském ostrově 24. září. V noci z 27. na 28. září se pak konala v katedrále sv. Víta celonoční adorace, jíž se zúčastnil rovněž opat Zavoral, který adoraci provázel svými promluvami. Vrcholným dnem oslav byla neděle 29. září, kdy prošel Prahou průvod s ostatky a památkami na sv. Václava z Vyšehradu na Hradčany. Význam svatováclavských slavností zdůraznila přítomnost zástupců katolické církve v zahraničí. Zavoral pro ně uspořádal 4. července velkou oslavu ve strahovských zahradách, jíž se účastnili i diplomatictí zástupci v Československu a čeští a slovenští politici.⁵⁶⁶

Význam prvního celostátního katolického sjezdu v roce 1935 tkvěl v tom, že to byla první skutečně velká demonstrace faktu, že katolíci, ačkoliv v průběhu posledních desetiletí dehonestováni jako „zpátečníci“ apod., jsou stále početnou a společensky významnou skupinou; dále pak i v tom, že při této příležitosti se ukázal jistý obrat v církevní politice republiky: vláda se všemi poctami uvítala vzácného hosta sjezdu, papežského legáta kardinála Verdiera.⁵⁶⁷

odjíždí co její protektor. “ ŠPANIHEL Jaroslav: Významné jubileum bílého opata Zavorala, in: Našinec 23. ledna 1931.

⁵⁶⁴ Srov. Dopis Lurdského spolku Metoději Zavoralovi ze dne 30. června 1924. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1924.

⁵⁶⁵ Zavorala např. několik lidí žádalo o dovezení lurdské vody a velmi obsáhle se řešila rovněž otázka lékařského doprovodu. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1306, složka Korespondence 1926.

⁵⁶⁶ Tento stručný popis svatováclavských slavností jsem přejala dle ZLÁMAL Bohumil: c. d., část 1, 121-125.

⁵⁶⁷ Srov. KADLEC Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin*, díl 2. Praha: Zvon, 1991, 244.

Zavoral se jistě účastnil většiny programu celého sjezdu, prokazatelně však víme, že nechyběl v sobotu 29. června v katedrále, kde měl ráno adorační kázání pro českou sekci sjezdu,⁵⁶⁸ nechyběl týž den ani při eucharistickém průvodu a adoraci,⁵⁶⁹ neboť na ni vzpomíná následovně: „*Nejkrásnější, strhující okamžik našeho pražského sjezdu byla večerní adorace před vystavenou nejsvětější Svátostí na Václavském náměstí, kde na kolenou před svým Spasitelem klečeli v hluboké poctě a pokoře katolíci celé republiky, bez rozdílu národnosti.*“⁵⁷⁰ Nepochybně se jakožto významná osobnost zúčastnil i hlavní mše, kterou na stadiónu na Strahově celeburoval kardinál Verdier a již se zúčastnilo okolo 350 000 katolíků.⁵⁷¹ Zvláště při ní bylo zřejmé, že při této akci bylo možné překlenout například i národnostní rozpory: při bohoslužbě se četlo ve všech oficiálních jazycích země. Sám Zavoral v tomto hodnotil sjezd velmi pozitivně. „*Všechny jazyky měly stejná práva, proto jsou ustanoveny samostatné jazykové sekce. Každý jazyk je jazykem oficiálním.*“⁵⁷² Jistě se i v celkovém hodnocení mohl ztotožnit se slovy papežského legáta, který při kázání řekl, že „*sjezd přispěl k oživení víry v srdcích mnohých a k posílení náboženského uvědomení katolíků.*“⁵⁷³

Kromě povzbuzení mnohých zůstaly po uskutečnění sjezdu i některé hmotné symboly; pro jeden z nich našel nové využití i Zavoral. Jednalo se o velký neonový kříž, který byl původně umístěn u pomníku sv. Václava; strahovský opat ho nechal umístit v zahradě kláštera, kde byl poprvé rozsvícen o svátku Krista Krále roku 1935. Sám byl toho názoru, že je dobře, budou-li moci Pražané kdykoliv vzhlédnout k nejzákladnějšímu křesťanskému znamení.⁵⁷⁴

⁵⁶⁸ Srov. Komentář v Nedělních Lidových listech – obrazová příloha, 5. července 1935. Srov. také *První celostátní sjezd katolíků ČSR v roce 1935*, in: <http://svetlo.farnost.com/svetlo.php?rocnik=2003&tyden=28> (21.2.2008)

⁵⁶⁹ „*Byl jsem v sobotu večer na grandiosní pobožnosti eucharistické a měl jsem tu čest vás vidět jako pokorného průvodce nejsv. Svátosti oltářní.*“ Dopis J. Rösslera Metoději Zavoralovi ze dne 2. července 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od úřadů a členů vlády.

⁵⁷⁰ Pro největší naši účast na eucharistickém kongresu v Budapešti. Rozhovor s M. Zavoralem, in: *Lidové listy*, 13. února 1938, 5.

⁵⁷¹ Srov. VÝVODA Lubomír: *Před 70 lety se konal sjezd československých katolíků*, in: *Oldin*, roč. 15, č. 7-8, 2.

⁵⁷² ZAVORAL Method: *Die Bedeutung des Kongresses*, in: *Prager Presse*, 28. června 1935, 3. Tytéž noviny přinesly rovněž zprávu o konání zahradní slavnosti u příležitosti kongresu, již pořádal Zavoral začátkem července ve strahovských zahradách. Zum gesamtstaatlichen Katholikentag. Popisek pod fotografií, in: *Prager Presse*, 4. července 1935.

⁵⁷³ VÝVODA Lubomír: *Před 70 lety se konal sjezd československých katolíků*, in: *Oldin*, roč. 15, č. 7-8, 2.

⁵⁷⁴ Fakt umístění svítícího kříže nad Prahou jistě vzbuzovala i kontroverze; sám Zavoral to přiznává, ale odůvodnění, proč kříž nechal do strahovské zahrady umístit, je z jeho pohledu natolik věrohodné, že není možné ho na tomto místě nezmínit: „*Lidé říkají, že je to demonstrace, ale kdepak, já a demonstrovat! Není to pravda. Řekl jsem si: taková krásná věc a takových peněz – nebyla by to škoda? Jen ať to svítí. Je hodně zle na světě. A třeba se v Praze někdo, komu je zle, podívá nahoru a uvidí ten svítící kříž a řekne: Ježíši, smiluj*

Zavoral považoval, jak jsme již výše řekli, první celostátní katolický sjezd za úspěšný po všech stránkách. On sám, který se účastnil mnoha eucharistických kongresů po celém světě, byl přesvědčen, že pořádáním takovéto akce Češi osvědčili své pořadatelské schopnosti, a prohlašoval, že věří a zasadí se o to, aby se některý z příštích světových eucharistických kongresů konal právě v hlavním městě Československé republiky. Předpokládal, že by se tak mohlo stát v roce 1942;⁵⁷⁵ vývoj historických událostí to však neumožnil.

5.4 Zavoralova literární činnost

Literární činnost Metoděje Zavorala je neopomenutelnou součástí jeho veřejného působení, a proto jí zde věnujeme vlastní stať. Úvodem konstatujeme, že ačkoliv se Zavoral věnoval různým literárním žánrům, jeho nejvlastnější doménou zůstala činnost překladatelská a homiletická tvorba, jež byly v zásadě pevně a neoddělitelně provázané.

První nesmělé literární pokusy, o nichž se dozvídáme skutečně mimoděk, můžeme datovat už do Zavoralových středoškolských let, kdy přispíval do časopisu *Zora*, jenž vycházel v konviktu, jehož byl Zavoral tehdy chovancem.⁵⁷⁶ Nedochoval se však ani jeden z nich, proto literární úroveň nejranější tvorby není možné posoudit.

V Zavoralově pozůstalosti se zachovalo rovněž několik básnických pokusů, z nichž datovány jsou pouze některé, a to vesměs okolo roku 1884; spadají tedy do období Zavoralovy řádové formace. Tématicky ani literárně se nevymykají dobové náboženské básnické produkci průměrnější kvality; tématicky je jedinou výjimkou veršované blahopřání matce, úrovní vyniká vlastní překlad hymnu ke sv. Norbertovi *Festa lux claro*. Protože se však jedná o jediné doklady Zavoralovy poetické tvorby, nadále se jim již věnovat nebudeme.

V první řadě se tedy budeme věnovat Zavoralovým literárně-kritické tvorbě. Roku 1892 se Zavoral sdružil se Sigismundem Bouškou,⁵⁷⁷ Karlem Dostálem-Lutinovem⁵⁷⁸ a

se nade mnou. Vidíte; když to řekne jen jediný člověk, už je dobře, že to svítí.“ Nové světlo nad Prahou, in: A-Zet, 24. října 1936, 1.

⁵⁷⁵ Srov. ZAVORAL Method: *Die Bedeutung des Kongresses*, in: Prager Presse, 28. června 1935, 3.

⁵⁷⁶ Svědčí o tom vzpomínka jeho bývalého kolegy Bohumila Hrona: „Dobře se ještě pamatuji na feuilletony Vaší Vele důstojnosti v časopise konviktistů „Zora“ pod značkou ▼ uveřejňované...“ Blahopřejný dopis k opatské volbě od spolužáka Bohumila Hrona. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M.

⁵⁷⁷ Bouška, Sigismund Ludvík, OSB (1867 – 1942). Jeden z hlavních protagonistů *Nového života*, představitel křídla zaměřeného více na estetiku. Překladatel (*Podobizny svatých*, Ernest Hell, 1898) a básník (*Pietas*, 1897, *Duše v přírodě*, 1904). Autor „mariánské postily“ *Mirjam – Maria*, 1903. *LČL I*, Praha: Academia, 1985, 282 – 283.

Františkem Holečkem⁵⁷⁹ v kritickém listě Pavla Julia Vychodila⁵⁸⁰ *Hlídko literární*. Tento časopis začal vycházet v roce 1884; založen byl rajhradským benediktinem Placidem J. Mathonem pod názvem *Zprávy apoštolátu tisku* a měl být fórem, jež by prezentovalo zejména vhodnost či nevhodnost vycházejících publikací pro katolické čtenářstvo. Již druhý ročník však převzal Vychodil a přeměnil časopis v literární periodikum, které svým působením v podstatě rozmetalo soudobou představu o katolické literární kritice, neboť jednotlivé kritiky braly ohled spíše na skutečnou kvalitu posuzovaných děl než na jejich ideologické zařazení. Dějiny listu končí rokem 1895, kdy byl přeměněn v periodikum vědecké, v němž byla literatura pouhou složkou.

Zavoral se jako literární kritik věnoval dílům Albieriho, Brauna, Stránické, Konráda, Jeřábka, Heritese, Lužické, Zítka, Roháčka, Hořicy nebo Svátka; zejména můžeme zmínit roku 1893 vydanou stať o Zeyerově knize *Stratonika a jiné povídky*, v níž ocenil Zeyerovu úctu ke všemu, co je dobré, velké a čisté.⁵⁸¹ Vedle prózy referoval Zavoral i o české poezii, tak např. podal roku 1893 obsáhlý posudek Vrchlického *Breviře moderního člověka*.

Rozsáhlá znalost evropských jazyků⁵⁸² připravila Zavorala pro kritiku překladatelské činnosti. V *Hlídko literární* roku 1893 a 1895 ukázal v článcích *Jak se u nás překládá* zlovyky některých českých překladatelů, kteří zcela „po svém“ tradovali francouzské a anglické originály. Posuzoval překlady prozaiků Zoly, Vernea, Lotiho a Murgera, rovněž práce Dickensovy a jiných autorů.

V roce 1895 nalézáme Zavoralovo jméno mezi autory, kteří se seskupili kolem vyšehradského kanovníka Beneše Metoda Kuldy. V tomto roce vydali k jeho životnímu jubileu almanach „Pod jedním praporem“, který Kulda financoval a rovněž jej svou autoritou zaštitil. Toto nové hnutí a literární proud, který se představil Bouškovým manifestem v *Nivě*, bylo brzo označeno názvem „Katolická moderna“.

⁵⁷⁸ Dostál – Lutínov, Karel (1871 – 1923). Kaplan v Prostějově. Publicista a polemik v *Hlídko literární*, *Našinci*, *Dni* aj., hlavně však v periodiku *Nový život*. Autor třinácti básnických sbírek programně cílených básnických sbírek., Tamtéž, 589 – 590.

⁵⁷⁹ Holeček, František (1871 – 1947). Kaplan v Blovicích. Mimořádně erudovaný literární kritik, publikoval v *Hlídko literární* a *Novém životě*. Tematicky zaměřen na mravní zakořenění soudobého krásného písemnictví. Autor kontroverzní prózy *Trosky rozbitého života* (1897). *LČL* 2/I, Praha: Academia, 1993, 237 – 238.

⁵⁸⁰ Vychodil, Pavel Julius, OSB (1862 – 1938). Rajhradský benediktin, vědec, překladatel Aristotela a sv. Tomáše Akvinského, literární kritik.

⁵⁸¹ Z prózy dále Zavoral recenzoval např. *Bezcestí* Jiřího Karáska ze Lvovi a *Obrázky* Viléma Mrštika.

⁵⁸² Připomeňme znovu Zavoralovo velké jazykové nadání. Kromě klasických jazyků a samozřejmě němčiny se naučil francouzsky, italsky, anglicky a španělsky, později i rumunsky. Srov. ONDRÁČEK Vilém: c. d., 5.

Dne 20. srpna 1895 bylo rozhodnuto o vydávání periodika *Nový život*, jež bylo charakterizováno jako „měsíčník pro umění, vzdělání a zábavu“; do jeho příprav se zapojil i Zavoral, tehdy již kaplan v Jihlavě.⁵⁸³

Roku 1897 se zúčastnil v Praze sjezdu *Nového života* – faktického vyvrcholení činnosti první vlny Katolické moderny – a byl organizátory poctěn zahájením celé akce. V pražském kostele křižovníků měl přednášku o sv. Františku z Assisi. Ostatní kmenoví autoři *Nového života* poté přednášeli o pohledech hnutí Katolické moderny na současné umění a literaturu a o dalších cestách jejich rozvoje v křesťanském duchu.⁵⁸⁴

Dokonale připraven rozsáhlou četbou a vlastní kritickou tvorbou začal se soustavně věnovat tvorbě homiletické literatury. Budeme se věnovat převážně tvorbě, která vyšla knižně, nemůžeme však opomenout ani kázání, která zůstala zachována v Zavoralově pozůstalosti. Jedná se jak o ucelená kázání, tak i o fragmenty vlastní tvorby i překladů.⁵⁸⁵ Ucelená kázání jsou zpravidla vypracována velmi pečlivě; je zřejmé, že se nejedná o opisy, neboť se v nich nacházejí drobná doplnění či korektury, přitom však zásadnějších úprav není, z čehož je patrné, že Zavoral byl skutečně výtečným stylistou. Zajímavé je, jakým způsobem jsou rukopisy upraveny různobarevnými značkami; můžeme se domnívat, že se jedná o Zavoralovy poznámky týkající se stylu přednesu.

První knižní edicí bylo šest „konferenčních řečí“ pro dobu postní pod názvem *Vírou ku štěstí*.⁵⁸⁶ Je to soubor šesti postních kázání z roku 1895⁵⁸⁷ s tématy zaměřenými na existenci Boží a některé základní pravdy víry, větší význam však mají kázání závěrečná s tématy „Láska k vlasti“, „Socialismus a náboženství“ a „Svědectví Kristu“. Všechna kázání ve svém závěru vyzdvihují nutnost zaujímání odhodlaných křesťanských postojů ve společnosti, v čemž tkví zřejmě jejich největší obsahová hodnota. Jako prvotina se tato drobná sbírka setkala s poměrně kladným ohlasem, zejména zřejmě pro svou časovou aktuálnost.⁵⁸⁸

⁵⁸³ Nebyl však jediným členem *Nového života*; spolu s ním byl členem např. i jeho řeholní spolubratr a Vilém Ondráček. Srov. tamtéž, 4.

⁵⁸⁴ Srov. PUTNA Martin C.: *Česká katolická literatura 1848 – 1918*. Praha: Torst, 1998, 284.

⁵⁸⁵ Jejich kompletní soupis obsahuje příloha II.

⁵⁸⁶ První vydání bylo realizováno v Telči u Emila Šolce roku 1895, druhé vydání pak v Praze u Gustava Francla roku 1913.

⁵⁸⁷ „Povzbuzen zevnějším úspěchem svých letošních postních řečí, odhodlal jsem se je vydati tiskem a předkládám nyní vaší Milosti svou první literární práci.“ Dopis Metoděje Zavorala Zikmundovi Starému ze dne 26. září 1895. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1207, rok 1895.

⁵⁸⁸ „Referenční řeči ‘Vírou ku štěstí’ ... staly se programem života mnohých a nadchly mne k neomezené úctě k jejich původci, jak jsem v ‘Kazateli’ 1896 vyslovil.“ Blahopřejný dopis dr. Kuchníka k Zavoralovým 60. narozeninám, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

Poté následovaly čtyři svazky Lacordairova⁵⁸⁹ díla *Konferenční řeči v Notre Dame v Paříži*, vydané v Jihlavě 1896 a 1903 u A. Jarosche, jimiž zahájil edici „Knihovna světových kazatelů.“ Stalo se tak ale až o rok později, než Zavoral původně zamýšlel, a nesetkalo se zřejmě s takovým ohlasem, jaký očekával, neboť původní nedostatek veřejného zájmu o tuto práci provázely později i problémy s odbytem celého cyklu.⁵⁹⁰

Roku 1898 přispíval do Prombergerova olomouckého čtvrtletníku *Kazatel*, jehož dva ročníky⁵⁹¹ v letech 1904 – 1906 též sám řídil. Tehdy v něm vyšlo mnoho prací ze světových kazatelů francouzských, italských a anglických. Tyto překlady shrnul pak jako pátý svazek „Homiletické knihovny“ pod názvem *Duchovní řeči na všechny neděle a svátky roku církevního*, který vydal v Praze u V. Kotrby roku 1902.

Roku 1902 pelhřimovský děkan F. B. Vaněk založil homiletický časopis *Kazatelna*, jehož se stal Zavoral předním pracovníkem⁵⁹² např. spolu s Baarem, Dostálem – Lutinovem, Bouškou a svým spolubratrem Izidorem Zahradníkem.⁵⁹³ Jádrem časopisu tvořily přirozeně samotné texty kázání na nejrůznější témata, jednotlivá čísla však obsahovala dále např. aforismy a příběhy využitelné v kázáních, informace o homiletické literatuře, ale i články týkající se problematiky církevních památek, chrámové hudby, pastorační apod.⁵⁹⁴

⁵⁸⁹ Lacordaire, Henri-Dominique Jean Baptiste, OP (1802 – 1861). Životní dráhu začal jako advokát, roku 1824 vstoupil do semináře v Issy, po teologických studiích byl po čtyřech letech vysvěcen na kněze. Zpočátku se angažoval v deníku *L'Avenir*, který si vzal za cíl propagovat tiskovou, spolkovou a vyučovací svobodu. Tento deník byl Římem zakázán roku 1832 encyklikou *Mirari vos*, L. však neztratil svůj ideál svobody. Velký úspěch měl se svým nejznámějším dílem *Conférences de Notre Dame*, apologetickou obranou víry ve formě kázání (1835). O čtyři roky později vstoupil k dominikánům, zakládá mnoho konventů, posléze rovněž vstupuje do politiky, z níž však po několika letech odchází. Další díla: *Mémoire, Vie de Saint Dominique, De la liberté de l'Italie et de l'Église*. Jeho díla i bohatá korespondence se vyznačují obdivuhodným romantickým stylem. Srov. LThK, sv. 6, Herder 1997.

⁵⁹⁰ „Vydal první díl (Lacordaire – pozn. aut.) a nemohl ho prodati.“ První vydání Lacordairea vyšlo v nákladu 600 ks. ŠPANIHEL J., c. d., 4. Srov. „Když překládal velkého Lacordairea, nebylo nikde porozumění – ale překládal dále. Když později nebylo ani odběratelů a když nedostal za celý svazek překladu ani honoráře – překládal přece dále.“ VANĚK F. B.: Vzpomínka na 26. červenec 1885. Feuilleton., in: Čech, 26. července 1910.

⁵⁹¹ Zavoral bývá uváděn jako redaktor ročníků 11-13, tedy ročníků tří, nicméně v roce 1906 se vzhledem ke svému zvolení opatem již redakční práci nevěnuje a jeho práci v tomto ročníku vykonávali již jeho nástupci. Srov. MAREK Pavel: *Český katolicismus*, 261.

⁵⁹² Sám zakladatel na počátky jejich spolupráce vzpomínal v článku k Zavoralovým šedesátinám: „Pamatuji se, že jednoho dne jsem psal Zavoralovi do Jihlavy (...) dopis asi tohoto obsahu: 'Pro reformu české homiletiky by se mělo už něco začít. Měla by přinášet kázání (...) při nichž by lidé neusínali, ale (...) při nichž by se jejich duše ve sváteční roucho oblékala. Podej mi ruku, přijdou i jiní, pojď nám v čele!!!' Zavoral odepsal obratem: 'Zase jsi vžil do zklamané duše žár důvěry, odhrabal jsi snad veškeren popel, který jiskry mého nadšení přikrýval. Přijedu k tobě příští týden, umluvíme všechno...' Zavoral přijel a já zas k němu a brzy vyplňoval mi z velké části Homiletickou knihovnu, po ní Kazatelnu...“ VANĚK F. B.: Zavoral homileta. Blíže neurčený novinový článek. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubilejích Metoda Zavorala 1910 – 1937.

⁵⁹³ Srov. ŠPANIHEL J., c. d., 5.

⁵⁹⁴ *Kazatel, Kazatelna*, stejně jako *Homiletická knihovna*, byly, jak vidíme, skutečně prakticky využitelné a rovněž také často využívány byly, jak svědčí následující vzpomínka: „*Kazatel se mi líbí, bez lichocení*

V *Kazatelně* publikoval Zavoral mnoho ukázek tvorby předních evropských kazatelů, z nichž část vydal v letech 1904 – 1905 ve třech svazcích *J. B. Lobry: populární katechetická kázání*. První svazek se věnoval výkladu Vyznání víry, druhý výkladu Desatera, třetí pak výkladu Otčenáše, modlitby Zdrávas, Maria a mše svaté. Celý cyklus vydalo Prombergerovo nakladatelství v Olomouci.

Po svém zvolení opatem však Zavoral bližší spolupráci musel ukončit, neboť správně předpokládal, že na intenzivnější práci v redakci mu nebude zbývat čas. Své rozhodnutí oznámil nakladateli a rovněž mu oznámil jméno svého staronového nástupce, jímž se stal znovu Izidor Zahradník, který se na několik let stal jedním z hlavních přispěvatelů.⁵⁹⁵

I po svém zvolení opatem neustával v literární činnosti; jeho drobnější promluvy můžeme najít v některých příležitostných tiscích, například *Památka na XI. pouť pražských a II. společnou pouť českých mužů na Sv. Horu dne 26. května 1907* či projev ze slavnostní schůze Piova spolku v roce 1909.⁵⁹⁶ Knižně vydal roku 1912 své dílo *Kázání o nejsvětější svátosti oltářní* v Praze, druhého vydání se dočkalo v roce 1934. Tato sbírka sedmi duchovních řečí sestávala z kázání, která Zavoral pronesl na Strahově v roce 1911⁵⁹⁷ a probírala postupně základní aspekty tajemství této svátosti.⁵⁹⁸ Kniha se stala velmi oblíbenou a jejímu autorovi se dostávalo uznání z mnoha, někdy poměrně neočekávaných míst.⁵⁹⁹

pravím, zvláště Tvoje práce. (...) Od té doby vystupuji na kazatelnu s Kazatelem. Stal se mi asi před třemi lety špás. Kázal jsem v den Nanebevzetí Panny Marie z Homiletické knihovny (...) na ranní; pak jdeme s processím na Hemži, tu vystoupí na kazatelnu p. děkan – poslouchám – kázáníčko jako já.“ Blahopřejný dopis Jana Hnátka Metoději Zavoralovi. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 A – M. Pro porovnání ještě vzpomínka podobného rázu: „*Je mi líto, že už nemohu kázati Zavorala, jak jsem s láskou, nadšením, horlivostí a s úspěchem u posluchačů činíval v mladých letech...*“ Dopis Jaroslava Pauluse Metoději Zavoralovi ze dne 25. ledna 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby P – Ž.

⁵⁹⁵ Nakladatel Promberger, u něhož *Kazatel* vycházel, Zavoralovo oznámení, ač zjevně nerad, akceptoval: „*Dr. Zahradník píše ohledně Kazatele a jsem povděčným, že na to myslíte a že Dr. Zahradník se toho opětně ujme. (...) Snad valná většina odběratelů Kazatele lituje, že redakci opustíte, an mi osobně sdělovali, že se Vás nemálo váží. – Když by bylo možno, aby snad Vaše ctěné jméno smělo zůstat na titulu Kazatele nadále co hlavního spolupracovníka (...) bylo by to jistě na prospěch jeho. Ovšem nemám o tom zdání, zda se to hodí či nehodí, zda to možno či ne!*“ Blahopřejný dopis k opatské volbě od R. Prombergra. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1301, složka Gratulace k volbě opatem roku 1906 N – Z.

⁵⁹⁶ ZAVORAL Method: *Apell ke všem katolíkům* – KORDAČ František: *O důležitosti tisku*. Praha: [b.n.], 1909.

⁵⁹⁷ Srov. žádost Metoděje Zavorala pražskému ordinariátu o dovolení vydání knihy ze dne 12. ledna 1912. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1215, složka Korespondence 1912.

⁵⁹⁸ Kázání měla následující témata: Eucharistie jako vrchol lásky; Eucharistie ve své podstatě a ustanovení nechová nic absurdního; Eucharistie není snížení Boha, nad nímž by se měli věřící pohoršit; Proč je Bůh v Nejsvětější svátosti skrytý; Eucharistie je pravou Kristovou obětí; V eucharistii se sám Spasitel vydává člověku za pokrm; Sváté přijímání je důkazem lidské velikosti a ohniskem lidské lásky.

⁵⁹⁹ Tuto knihu v druhém vydání ocenil poměrně obsáhlým dopisem Emanuel Rádl: „*Děkuji Vám srdečně za druhé vydání vašich Kázání o nejsvětější svátosti oltářní. Jsem filosof a mimoděk čtu všechno, co dostanu do rukou, filosoficky. Mne při úvahách o katolickém učení o tajemství Nejsvětější svátosti zaráží veliká jistota*

O rok později, tedy roku 1913, vyšla kniha *Křesťanská charita*, jež byla ve svém druhém vydání určena ve prospěch Vyššího dívčího gymnázia na Královských Vinohradech. Tato drobná sbírka obsahovala tři úvahy s tematikou příčiny vzniku lidské bídy a stať o tom, zdali prostá humanita stačí na její zmírnění, dále úvahy o rysech křesťanské charity; z praktického hlediska se pak věnovaly charakteristice spolků sv. Vincence z Pauly.

Rovněž roku 1913 vyšel soubor *Kristus a církev: apologetické rozmluvy*; druhé vydání pak následovalo roku 1934. Základní osou celé sbírky kázání je důkaz božství Ježíše Krista a tím i důkaz božského založení církve.⁶⁰⁰ V první části pak na tomto základě odpovídá na vybrané námitky proti některým důkazům Ježíšova božství, uvádí, že Kristus je potřebou všech složek lidské osobnosti a poslední dvě úvahy věnuje praktické cestě ke Kristu. Druhou část zaujímají témata aktuálnosti katolické víry, církve jako garanta mravnosti, některých vlastností katolické církve, jejím porážkám a zvláštním přídatkem je vztah katolické církve k reformaci. Celkově se jedná o aktuální a jistě dobře přijatá témata: „Známe případy, že poslední dílo strahovského opata ‘Kristus a církev’ stalo se modlitební knihou, s níž chodí každou neděli do kostela inteligentní dámy i pánové.“⁶⁰¹ Knize se však dostalo i osobnějších ocenění, z nichž některá se v Zavoralově korespondenci zachovala: „Vaše vzácná kniha ‘Kristus a církev’ je ustavičným rádcem mé duše. Bůh zaplat!“⁶⁰²

Stěžejní sbírkou kázání je třídílný cyklus *Sebrané promluvy duchovní*, které obsahují kázání nedělní a sváteční, dále o svátostech a kázání příležitostná. Tato práce vyšla sice v roce 1915, obsahovala však cenný komplet kázání starších, která Zavoral proslovil již za svého kaplanského působení v Jihlavě a průběžně vydával v *Kazateli* i *Kazatelně*.⁶⁰³

theologická anebo spíše veliká chuť jít až do posledních theologických důsledků. Učení, že Kristus je přítomen v konsekrovaném chlebě a víně, je směle svojí důvěrou v moc ducha nad tělem. Mně se zdá být takové učení neobyčejně mužným projevem jakési obzvláštní sebedůvěry – pravděpodobně soudíte naopak, že tato nauka jest projevem pokory, ale pokora a sebedůvěra nejsou daleko od sebe.“ Dopis Emanuela Rábla Metoději Zavoralovi ze dne 25. června 1934, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1310, složka Korespondence opata Zavorala 1934.

⁶⁰⁰ Srov. předmluvu k druhému vydání. ZAVORAL Metoděj: *Kristus a církev*. Praha: Cyrilometodějské knihkupectví Gustava Francla, 1935.

⁶⁰¹ F.H.: Opat Zavoral v Olomouci, in: Našinec, 3. května 1914.

⁶⁰² Blahopřejný dopis dr. Svítily - Kárníka k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám O – Ž. Tuto knihu mu pochválil několikrát i biskup K. Kašpar. Srov. dopisy K. Kašpara Metoději Zavoralovi z roku 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1312, složka Korespondence opata Zavorala 1935.

⁶⁰³ „Svolil-li jsem k vydání svých všech promluv, uveřejněných kdysi v homiletických časopisech „Kazateli“ a „Kazatelně“, stalo se tak proto, že z kruhů duchovenstva častěji jsem o to byl požádán (...) vzpomínal jsem, (...) jak rádi je poslouchávali zbožní Češi jihlavští.“ Předmluva k prvnímu dílu. Praha: Cyrillo-methodějské knihkupectví Gustav Francel, [1915].

Samostatnou zmínku zasluhuje Zavoralovo členství v české sekci spisovatelského PEN klubu, kterou založil v roce 1925 spisovatel Karel Čapek.⁶⁰⁴ Zavoral vstoupil mezi tuto českou spisovatelskou elitu až v roce 1931; podle dopisu ústředí PEN klubu je však zřejmé, že získání tohoto nového člena si klub pokládal za skutečnou čest.⁶⁰⁵ Zavoral se účastnil rovněž světového kongresu PEN klubu, který se v létě roku 1938 sešel v Praze; sjelo se na něj přes dvě stovky světových spisovatelů.

Pro svůj velmi vybroušený jazyk a vysokou formální i myšlenkovou úroveň byl již záhy po vydání svých prvních prací, z nichž valnou většinu zaujímají překlady právě tohoto autora, nazýván svými současníky „českým Lacordairem“ a na jeho adresu přicházela mnohá ocenění v tisku: „*Opat Zavoral není jedním z nejlepších řečníků a kazatelů v Čechách – on jest prostě vůbec nejlepším duchovním řečníkem.*“⁶⁰⁶ Totéž můžeme však říci o jeho literární tvorbě jako celku, která se zejména v oboru homiletiky a formě konferenčních řečí dosahovala vysoce nadprůměrné úrovně.

5.5 Zavoralova charitativní činnost

Jedním ze základních úkolů, jimž jsou křesťané povinni, je milosrdná láska k bližnímu, kterou v praktické realizaci můžeme sledovat už od raných církevních dějin. Po dlouhá staletí byla křesťanská charita jediným způsobem, jakým byli zaopatřováni chudí. Od počátku 19. století sice sílil i proud veřejné sociální péče, nicméně církve se charitativních úkolů – vědoma si závazků lásky k bližním – nikdy nevzdala.

Rovněž v našich zemích se charita velmi intenzivně uplatňovala v četných oborech, pro něž bylo vytvořeno množství ústavů a spolků,⁶⁰⁷ jimž se věnovaly mnohé známé osobnosti církevního života. Nemůžeme proto tuto oblast v Zavoralově životopisu

⁶⁰⁴ Srov. KLÍMA Ivan: *Karel Čapek organizující*, in: GrandBiblio, ročník 2, č. 1-2, 49.

⁶⁰⁵ „Dovolujeme si obratem sdělit, že nám bude velkou ctí, budete-li se za člena našeho PEN klubu považovati. Neračte nikterak pochybovati o tom, že mezi členstvem našlo by se dvojic právě tolik, kolik členů náš klub zahrnuje, jež by se co nejochotněji a rádi za Vaši Milost ‘zaručili’. Ale u osobnosti Vašeho významu není třeba ani této záruky, ani obvyklé formality – hlasování ve třech po sobě jdoucích schůzích. Svým vlídným příspěvem projevili jste ochotu našim členem se státi, i prosíme tudíž Vaši Milost o dovolení, abychom Vás směli do svých členských seznamů zanést.“ Dopis PEN klubu Metoději Zavoralovi ze dne 13. října 1931. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1931.

⁶⁰⁶ Bílý opat slaví jubileum, in: Našinec, 21. ledna 1931.

⁶⁰⁷ Zmíňme pro příklad alespoň tehdejší nejznámější ústavy: pro hluchoněmé v Českých Budějovicích, Litoměřicích a Hradci Králové; ústav pro tělesně postižené „Růžencová výroba“, pro tělesně postižené dívky „Vincentinum“ v pražském Břevnově; „Ernestinum“ pro mentálně postižené v Praze. Takovýchto ústavů však bylo v českých zemích nespočetně více. Srov. VAŠEK Bedřich: *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Nakladatelství „Velehrad“, 1941, 147-157.

pominout, zvláště při vědomí, kolik pomoci se mnohým potřebným jeho přičiněním dostávalo.

Upozorňují na to přirozeně i jeho životopisci, nicméně podrobnosti můžeme vysledovat i v pramenných materiálech. Podle přehledu charitativní činnosti strahovského kláštera za Zavoralova opatského působení můžeme udělat stručný souhrn: Strahov za války poskytl prostory a prostředky pro vojenský lazaret, jak jsme se zmínili již v kapitole o 1. světové válce, později udržoval dvě dětské opatrovny,⁶⁰⁸ Zavoral sám pak podporoval mnoho dobročinných ústavů, zejména pro slepce, jak o tom podrobněji pojednáme dále. Pro Katolickou akci nechal zřídit hradčanskou lidovou kuchyni, kde se denně stravovalo množství sociálně slabých.⁶⁰⁹

Společensky nejvýraznější byla Zavoralova pomoc slepčům; stal se snad nejvýraznějším mecenášem ústavů pro ně zřízených za první republiky. O motivaci, proč se ujal právě jich, se můžeme pouze dohadovat. Úvahy o možné spojitosti mezi slepými dětmi a faktem, že Zavoral sám trpěl velkými problémy s očima, ponechme stranou; Zavoralovy závažnější obtíže, kdy si „na vlastní kůži“ zkusil, co je dočasná, téměř úplná slepota, se datují do mnohem pozdějších let, než počátky jeho pomoci nevidomým, která se datovala téměř bezprostředně od jeho opatské volby.⁶¹⁰ Je však možné, že patronát nad hradčanským ústavem „zdedil“ po svém předchůdci Zikmundu Starém.⁶¹¹

V krátkosti pro představu zmiňme ústavy pro slepé, jež se nacházely v Praze a s nimiž byl Zavoral nejméně dobře obeznámen, nebyl-li jejich přímým podporovatelem. Roku 1807 byl zvláštním spolkem založen „Ústav pro vychování a léčení chudých slepých dětí a na oči chorých na Hradčanech“ jako „*druhý ústav toho druhu v celé říši rakouské a prvním v Království českém*“, který byl spravován sestrami sv. Karla Boromejského.⁶¹² Brzy po jeho založení byla realizována myšlenka na založení ústavu pro dospělé slepce, jíž se chopil prof. dr. Alois Klar; dospělí slepci zde byli zaopatřeni i zaměstnání. Třetím ústavem byl roku 1893 založený ústav pro slepce neschopné práce v Praze na Smíchově,

⁶⁰⁸ Byla to opatrovna „Norbertinum“ na Andělce v pražských Střešovicích a opatrovna v Milevsku; obě byly spravovány sestrami premonstrátkami ze Svatého Kopečku.

⁶⁰⁹ Srov. Premonstráti a charita, in: Lidové listy, 10. června 1934, 11.

⁶¹⁰ Jak uvidíme níže, již o rok později se plně angažuje v pomoci hradčanskému ústavu u příležitosti sta let od jeho založení.

⁶¹¹ ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny Strahova*, 41b-c.

⁶¹² V ústavu se nacházela trojtřídní škola, kde se kromě základů obecného vzdělání chovanci naučili mnoha rukodělným pracím jako např. košíkářství, kartáctví, pletení koberců, vyšívání, krajkářství, pletení punčoch a prádla, výroba galanterních předmětů ze skla, korálků, dřeva atd. a ladění pian. Intenzivně se rovněž vyučovala hudba a ústav odchoval mnoho dobrých hudebníků. Tyto údaje jsou čerpány z článku Ludvíka Bláhy, prvního ředitele Charity olomoucké arcidiecéze, v knize *Rodinná katolická čítanka*. Nový Jičín: 1922. Z důvodu nedostupnosti publikace jsem čerpala z <http://www.caritas.cz/article.asp?nArticleID=741&nLanguageID=1> (17.3.2008)

jenž byl zřizován Českou spořitelnou.⁶¹³ Zavoral v článku k stému výročí založení hradčanského ústavu však upozorňoval na to, že tímto způsobem je možno zaopatřit péči pouhých 33 % slepých dětí, 66 % jich zůstává v domovských obcích, kde jsou často na obtíž a bez šance na jakékoliv vzdělání.⁶¹⁴ Tento stav se mu zdál skutečně alarmující, a proto se snažil všechny ústavy i jednotlivé takto postižené všemi možnými prostředky dále podporovat.

V této situaci dozrál čas pro založení čtvrtého ústavu pro slepce, druhého katolického v Praze, jehož organizátorem se stal v roce 1908 kněz Ludvík Seyvalter. Byl určen výhradně dívkám a ženám. Zřízen byl pod názvem „Útulna slepých dívek na Kampě v Praze“ a přijímány byly zpravidla chovanky s kombinovanými vadami.⁶¹⁵ Péči o nevidomé v tomto ústavu převzaly Školské sestry sv. Františka. Po založení potřeboval nový institut vlivného a chápavého protektora, jenž by převzal „společenskou“ péči o ústav a snažil se usnadnit jeho existenci. Není možné z pramenů určit, zdali se Zavoral úkolu ujal sám, či zda o to byl zakladatelem požádán; rozhodně však takovým protektorem byl již od založení a svůj úkol plnil s velkou obětavostí.⁶¹⁶

Jakým způsobem se snažil těmto ústavům a jejich chovancům pomoci? Škála možností nebyla sice příliš rozsáhlá, ale Zavoral jí využil naplno: snažil se v první řadě umisťovat postižené, zvláště děti, dle kapacitních možností do všech ústavů; často mu jeho známí i zcela cizí lidé takové potencionální chovance i doporučovali. Finanční podpora byla další nezbytnou součástí pomoci a byla získávána rozličnými způsoby: sbírkami a většími akcemi k různým Zavoralovým jubileím,⁶¹⁷ formou dobročinných představení⁶¹⁸ či koncertů chovanců ve prospěch vlastních ústavů⁶¹⁹ i díky osobnímu přání opata Zavorala, o němž svědčí následující slova: „*Slyšela jsem jeden krásný projev Vaší Milosti, že kdo*

⁶¹³ Srov. dopis Metoděje Zavorala redakcím pražských novin a časopisů ze dne 21. května 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1907.

⁶¹⁴ Srov. tamtéž.

⁶¹⁵ Údaje jsou čerpány z článku Ludvíka Bláhy v knize *Rodinná katolická čítanka*. Nový Jičín: 1922. Kvůli nedostupnosti publikace čerpáno z <http://www.caritas.cz/article.asp?nArticleID=741&nLanguageID=1> (17. března 2008).

⁶¹⁶ „*Otcem slepých zvou jej ústavy na Hradčanech, kde je vrchním ředitelem, a Seyvalterova útulna slepých dívek na Kampě..., kde je protektorem.*“ POVOLNÝ Leo: c. d., 2.

⁶¹⁷ Jedna z velkých dobročinných akcí proběhla např. u příležitosti Zavoralových šedesátin: „*Paní Šálková za spolek žen svým projevem slibuje, že charitativní činnost J. M. opata Zavorala budou podporovati velkou akcí zahájenou ve prospěch ústavu slepých na Hradčanech.*“ Slavnostní večer na Žofíně v Praze, in: *Občanské noviny*, 30. srpna 1922.

⁶¹⁸ K těmto účelům často posloužila představení *Mariánské zahrady* Julia Zeyera, která se mnohokrát hrála ve spolkové místnosti katolické organizace na Hradčanech. Srov. Ke dni desetiletého výročí zvolení J. M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton., in: *Čech*, 23. ledna 1916.

⁶¹⁹ Chovanci hradčanského ústavu pořádali takový koncert na Strahově „ve dvoraně“ 17. dubna 1910. Srov. poděkování „anonymního příznivce ústavu“ za uspořádání koncertu, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1910.

*chce Vám radost učiniti, nechť tak učiní dítkám slepým...*⁶²⁰ Po deset let byl rovněž prvním předsedou spolku pro slepecký tisk, jehož byl rovněž čestným členem.⁶²¹

Oba ústavy na svého dobrodince rozhodně nezapomínaly; k jeho různým životním jubileím zasílali chovanci pravidelné gratulace, zvali jej na hudební akademie a jiné své společenské akce;⁶²² Zavoral sám jim odplácel svou pozorností a jak jen bylo možno, častou návštěvou. Největší odměnou za jeho práci bylo však jistě časté ujištění, že jeho „hradčanské děti“ na něj pamatují ve svých modlitbách.

*„Podobnou službu jako ústavu slepých prokázal opat též soukromému dívčímu gymnasiu sester františkánek na Král. Vinohradech, zjednával mu jako předseda komitétu pro udržování toho ústavu v řadách vysoké šlechty a intelligence hojných příznivců.“*⁶²³

Vidíme, že Zavoral byl protektorem i jiných institucí. S těmito školami⁶²⁴ udržoval časté kontakty, pravidelně je navštěvoval a pokládal dokonce základní kámen nové budovy gymnázia.⁶²⁵ Ve prospěch chudých žáček byl např. věnován výtěžek z prodeje druhých vydání Zavoralových knih *Kristus a církev* a *Vírou ku štěstí* a rovněž z publikace *Křesťanská charita*. Svým příznivcem ho však nazývaly i další instituce, např. Pražský ústav pro hluchoněmé⁶²⁶ a Zemský ústav pro slabomyslné děti v Opařanech.⁶²⁷

⁶²⁰ Dopis Inky Jerie Metoději Zavoralovi ze dne 30. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, složka Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 J – N. Tento způsob byl zdrojem velmi funkčním; k mnohým jubilejním příležitostem Zavoralovi přátelé i známí opatovi oznamovali, že na jeho počest zaslali určitý finanční obnos některému z ústavů pro slepé.

⁶²¹ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁶²² „Ve čtvrtek 20 února 1936 pořádal Hradčanský ústav slepých dítek malou ústavní slavnost na počest svého mecenáše, strahovského opata dra M. Zavorala u příležitosti jeho jubilea 30 let opatem.“ Slavnost v ústavu slepců. Komentář pod fotografií, in: Lidové listy, 22. února 1936.

⁶²³ Ke dni desetiletého výročí zvolení J. M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton, in: Čech, 23. ledna 1916.

⁶²⁴ Jak poznáváme z blahopřejného dopisu k Zavoralovým 50. narozeninám od vinohradských dívčích škol, fungovaly zde kromě obou stupňů reálného gymnázia také vychovatelský a industriální kurz a obchodní škola. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁶²⁵ Srov. příloha VIII.

⁶²⁶ Blahopřejný dopis Pražského ústavu pro hluchoněmé k Zavoralovým 60. narozeninám, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám O – Ž.

⁶²⁷ „...pozornost, která byla Vaší Milostí ústavu zdejšímu již od jeho založení věnována.“ Blahopřejný dopis Zemského ústavu pro slabomyslné děti k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

Zavoral však podporoval, soustavně⁶²⁸ i jednorázově, mnoho jiných dobročinných organizací. Tyto jednorázové podpory, byť nebyly vysoké, tvořily velmi pestré spektrum zaměření opatovy dobročinnosti: podporoval spolky pro zaopatření chudých dětí ve školách i jinde, spolky organizující léčbu různých onemocnění, misijní spolky, sdružení pro zaopatření nemajetných chudých apod.⁶²⁹ K Zavoralově cti musíme podotknout, že málokdy se stávalo, že by na jejich žádosti nebyla poznamenána žádná částka, jež se měla tomu kterému žadateli poukázat.

Nesmíme zapomenout ani na podporu konkrétních jednotlivých chudých lidí, jež se na strahovského opata obraceli s téměř bezmeznou důvěrou; i jejich prosba byla vyslyšena, byť ne tak často, jako prosby jednotlivých spolků; Zavoral byl v hodnocení potřebnosti žadatelů poměrně opatrný a prosbám vyhověl, pokud byl žadatel např. v příbuzenském poměru k současným či již zemřelým členům kláštera,⁶³⁰ případně pokud byl někým jemu známým doporučen. I přesto byl počet takovýchto podpor poměrně nezanedbatelný.

Jak jsme tedy viděli, charitativní činnost zabírala ve veřejném Zavoralově životě poměrně nezanedbatelné místo. A sotva bychom mohli tvrdit, jak se Zavoralovi v různých polemických člancích snažili podsunout někteří jeho oponenti, že tak činil z pouhé společenské povinnosti, či aby si zachoval pověst „dobrého opata“; jeho motivace byly skutečně hluboce křesťanské a lidské, neboť ke všem, kteří ho o pomoc požádali, se stavěl s opravdovou snahou pochopit každý druh nouze a najít skutečně účinnou pomoc.

5.6 Metoděj Zavoral: spolkový život, soukromá jubilea a pocty

Ke společenskému životu významných osobností patří neodmyslitelně ocenění a vyznamenání nejrůznějšího druhu, kterých se jim dostává jako ocenění jejich konkrétních skutků či jsou vyjádřením úcty k nim. V této kapitole ve výčtu zmíníme alespoň část poct, jichž se v průběhu života Metoději Zavoralovi dostalo; stěží můžeme jmenovat všechny,

⁶²⁸ Ze soustavně podporovaných institucí si pro příklad uveďme kolej Arnošta z Pardubic pro katolické vysokoškolské studenty. Této koleji poukazoval Zavoral roční příspěvek nejméně již od roku 1908, kdy přislíbil pravidelnou částku 200 korun. Srov. dopis Metoděje Zavorala správní radě koleje Arnošta z Pardubic ze dne 12. listopadu 1908. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1908. Ještě v roce 1920 pak Zavoralovi přicházely od správy koleje pravidelné informace, jak instituce hospodaří. Srov. dopis Václava Davidka Metoději Zavoralovi ze dne 23. října 1920. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Davídek Václav.

⁶²⁹ Není možné ani účelné zde vyjmenovávat konkrétní instituce a spolky, ani uvádět pramenné umístění jejich žádosti; stačí nahlédnout do jakéhokoliv souboru doručené pošty v Zavoralově pozůstalosti či spisech opatské kanceláře, abychom se přesvědčili, jak hojný byl počet žadatelů.

⁶³⁰ Takto bylo např. vyhověno Marii Prchlíkové, nevlastní matce zemřelého Dominika Prchlíka. Srov. dopis Marie Prchlíkové Metoději Zavoralovi ze dne 2. června 1932. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Prchlíková Marie.

neboť jejich řada by byla skutečně příliš obsáhlá. Dotkneme se také jeho členství v různých institucích a uznání, jichž se mu dostalo od nich dostalo, počínaje vysokými školami a konče například jednotlivými obcemi. V závěru kapitoly přiřčleníme několik zmínek o Zavoralových soukromých jubileích, které byly rovněž významnými příležitostmi, při nichž mu jeho současníci vyslovovali své uznání, proto se domnívám, že tato tematika ke kapitole organicky patří.

Na začátku se zmíníme o státních vyznamenáních, jichž Zavoral obdržel několik, a to od vlád cizích států i od představitelů vlastní země. První vyznamenání obdržel Zavoral ještě v době Rakousko – Uherska, a to několik dní po vypuknutí první světové války. Císař František Josef mu udělil komturský kříž řádu Františka Josefa s hvězdou.⁶³¹ O dva roky později, tedy v roce 1916, jak jsme se již zmínili, byl Zavoral vyznamenán „*při vědomí obzvláštních zásluh o vojenskou sanitní službu*“ čestným důstojnickým vyznamenáním červeného kříže s válečnou dekorací.⁶³²

Po první světové válce mu svá vyznamenání udělilo několik evropských států,⁶³³ z nichž nejvýznamnější ocenění přišla z Rumunska: krátce po válce obdržel Velkodůstojnický kříž rumunské hvězdy s meči první třídy, při příležitosti své návštěvy Rumunska v roce 1928 Velkokříž řádu rumunské koruny a titul velkodůstojníka řádu „*Serviciul credincios*“. V roce 1930 obdržel titul „*Commendateur francouzské čestné legie*“⁶³⁴ a byl rovněž velkodůstojníkem řádu Italské Koruny.

Zavoral se přirozeně dočkal i mnohých poct ze strany církve. V roce 1922 „*Benedikt XV. jej vyznamenal biskupským pileolem a i nynější Svatý otec Pius XI. zvláště ho vzpomíná a žehná k řadě jubilejních slavností.*“⁶³⁵ Z dalších ocenění musíme zmínit jeho členství v „*nejvyšším předsednictvu papežských rytířů*“⁶³⁶ a nelze rovněž opomenout řadu titulů udělených mu všemi českými biskupstvími. Zavoral byl „*skutečným*

⁶³¹ „*Císař propůjčil opatu kláštera premonstrátského na Strahově v Praze Metodu Zavoralovi komturský kříž řádu Františka Josefa s hvězdou.*“ Vyznamenání, in: Čech, 25. července 1914. Jmenovací dekret je datován 18. července 1914.

⁶³² Diplom o tomto vyznamenání, jež Zavoralovi udělil František Salvátor, princ a arcivévoda rakouský, je datován 23. května 1916. Fond SK, kt. 2 M/60.

⁶³³ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁶³⁴ „*Blahopřeji co nejsrdečněji k vyznamenání Komandérským křížem francouzské čestné legie.*“ Dopis Josefa Kupky Metoději Zavoralovi ze dne 25. února 1930. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1930.

⁶³⁵ POVOLNÝ Leo: c. d., 3.

⁶³⁶ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

konsistorním radou“ v arcidiecézi pražské,⁶³⁷ „*skutečným radou Jeho knížecí arcibiskupské Milosti*“ v Olomouci⁶³⁸ a biskupským radou v Brně, radou a assessorem v Hradci Králové a čestným konzistorním radou v Českých Budějovicích⁶³⁹ a Litoměřicích.⁶⁴⁰

Nyní se obraťme k Zavoralovu členství ve společenských organizacích, případně jeho protektorství nad nimi. O některých jsme již hovořili: víme, že Zavoral byl členem např. tzv. Malé tiskové dohody⁶⁴¹ či PEN klubu, a to české i rumunské sekce.⁶⁴² Byl rovněž „*spoluzakladatelem a po deset let prvním předsedou Istituto di cultura italiana v Praze a rovněž členem ústředního výboru československo – jihoslovenské ligy v Praze.*“⁶⁴³ Ve výčtu těchto mezinárodních spolků zmiňme ještě také Zavoralovo členství v „Hollandsko – československém spolku v Praze,“ jehož čestným předsedou byl od března roku 1927.⁶⁴⁴ Není možné opominout ani jeho doživotní členství v „L’union interparlementaire“ a předsednictví tehdejšího „Union des études religieuses.“⁶⁴⁵ Byl rovněž např. činným členem Československého ústavu zahraničního⁶⁴⁶ a Společnosti vlasteneckých přátel umění v Čechách.⁶⁴⁷

Zavoral se rovněž podílel na činnosti katolických spolků, a to aktivně zejména v prvním období svého opatského úřadu. Byl zakládajícím členem Katolické unie československé, jež si kladla za cíl být spolkovou centrálou nepolitických spolků na území Čech, Moravy, Slezska a Dolních Rakous; vznikla v květnu 1912 a měla být navázána na

⁶³⁷ Tento titul byl Zavoralovi udělen arcibiskupem Lvem Skrbenským 21. října 1910; mimo jiné rovněž za podporu dívčích škol na Vinohradech. Srov. dekret o udělení titulu skutečného konsistorního rady. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

⁶³⁸ Titul byl udělen dne 21. října 1909, srov. dekret o udělení titulu skutečným radou Jeho knížecí arcibiskupské Milosti. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

⁶³⁹ I v Českých Budějovicích Zavoral získal titul rady roku 1909. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1213, složka Korespondence 1909.

⁶⁴⁰ Tituly z Brna, Hradce Králové a Litoměřic srov. v různých rukopisných náčrtech životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁶⁴¹ Srov. dopis Františka Klenera Metoději Zavoralovi ze dne 30. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, složka Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 J – N.

⁶⁴² Srov. příslušné předcházející kapitoly o Zavoralových stycích s Rumunskem a jeho literární činnosti.

⁶⁴³ Různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁶⁴⁴ Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Úřední doklady.

⁶⁴⁵ Srov. různé rukopisné náčrty životopisů. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁶⁴⁶ „*Klademe si za zvláštní čest, že Vaši Milost počítáme za svého činného člena a bylo by vysokým vyznamenáním našeho ústavu, kdyby Vaši Milost mohl zařaditi mezi své členy zakládající.*“ Dopis Československého ústavu zahraničního Metoději Zavoralovi ze dne 28. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1315, složka Blahopřání k 75. narozeninám 1937 A - Ch.

⁶⁴⁷ „*...a při té příležitosti vzpomíná vděčně zásluh, jež jste si získal o Společnost jakožto bývalý její předseda.*“ Dopis Společnosti vlasteneckých přátel umění v Čechách Metoději Zavoralovi ze dne 24. ledna 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby P – Ž.

celorakouskou Katolickou unií.⁶⁴⁸ Dalším význačnějším spolkem, jehož byl Zavoral členem a podporovatelem,⁶⁴⁹ byl tzv. Piův spolek,⁶⁵⁰ který měl vyřešit problém centralizace katolického tisku. Ústřední ideou byla existence jedné tiskárny a jednoho deníku, což podporoval například kardinál Skrbenský i další vlivní činitelé spolku, mezi nimi též Zavoral.⁶⁵¹ Byl též řádným členem Křesťanské akademie⁶⁵² a čestné členství mu udělila i Liga akademická⁶⁵³ a Katolický spolek českého učitelstva.⁶⁵⁴

Nyní obrátíme pozornost k drobnějším spolkům a sdružením, často místního významu, jimž byl Zavoral protektorem, případně pravidelným podporovatelem. Takto převzal záštitu např. nad Maticí loretánskou,⁶⁵⁵ spolkem Jednota lásky k bližnímu staro- i novoměstských polí⁶⁵⁶ nebo Obecně prospěšným družstvem pro stavbu lidových rodinných, úřednických a dělnických domů v Praze IV. a Střešovicích.⁶⁵⁷ Zavoralův zájem patřil i organizacím mládeže, zejména katolické,⁶⁵⁸ ale oceňoval i činnost jiných sdružení.⁶⁵⁹

⁶⁴⁸ Členové výboru, mezi nimiž byl i Metoděj Zavoral, měli být současně českými zástupci v ústředním výboru Katolické unie. Srov. MAREK Pavel: *Český katolicismus*, 228-229.

⁶⁴⁹ Zavoral byl pravidelně zván ke členským schůzím a pravidelně též spolku přispíval, např. v červenci roku 1911 částkou 1 000 korun. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1911.

⁶⁵⁰ K jeho úkolům srovnej následující: „*Jestliť jeho úkolem 1. vyzbrojit organisovaný katolický lid moderní zbraní tisku a proto a) povznést katolický denník na centrální orgán veškerého veřejného života lidu katolického; b) podporovat katolický tisk krajinský a zakládat, kde se ho nedostává. 2. Piův spolek současně hledí v nepolitické organisaci zemské rady katolíků království českého – utvořit centrum katolického hnutí a soustředit v něm nejučinnější síly, které ve stálém styku s veškerými činiteli veřejného apoštolátu víry ... tvořili onen krystalizační bod, kolem něhož nejlepší konservativní potence veškerého lidu českého ... by se soustředily.*“ KORDAČ František: O důležitosti tisku. Praha: [b.n.], 1909, 22-23.

⁶⁵¹ Srov. MAREK Pavel: *Český katolicismus*, 131.

⁶⁵² Srov. dopis Křesťanské akademie Metoději Zavoralovi ze dne 12. prosince 1910. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1910.

⁶⁵³ Zavoral se s jejími členy často stýkal, soudě podle průběžné, relativně hojné korespondence a rovněž se účastnil jejich sjezdů, při nichž byl často žádán o promluvy. Srov. Blahopřejné dopisy k 50. narozeninám od spolku Liga akademická. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁶⁵⁴ Srov. MAREK Pavel: *Český katolicismus*, 207.

⁶⁵⁵ Spolek pro záchranu pražské Lorety se na Zavorala obrátil v roce 1933. Srov. Dopis Matice Loretánské ze dne 25. listopadu 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

⁶⁵⁶ Pohřební sdružení, jemuž byl Zavoral protektorem. Srov. Blahopřejný dopis k Zavoralovým 50. narozeninám od spolku Jednota lásky k bližnímu staro- i novoměstských polí. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁶⁵⁷ Toto družstvo mohlo zahájit svou činnost díky tomu, že získalo z odprodeje část klášterních pozemků: „*Podepsané Družstvo ve vroucí vzpomínce na svého zakladatele a dobrodince...*“ Blahopřejný dopis Obecně prospěšného družstva pro stavbu lidových rodinných, úřednických a dělnických domů v Praze IV. a Střešovicích Metoději Zavoralovi ze dne 5. července 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od úřadů a členů vlády.

⁶⁵⁸ Takto roku 1911 přijal patronát nad sdružením katolické mládeže v Milevsku. Srov. koncept dopisu Metoděje Zavorala předsednictvu sdružení katolické mládeže o přijetí patronátu z října 1911. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1911. Zavorala však poctila např. i orelská mládež: „*Při příležitosti tak vzácného životního jubilea Vaší Milosti rozhodla se Rada jednoty uctíti toto ustanovením 'podpurného fondu' pro okrojování žactva a dorostu pro III. Všeorelský slet v Praze roku 1939 a za souhlasu Vaší Milosti míní jej pojmenovati 'Zavoralův podpurný fond orelské mládeže'. Na tuto myšlenku přivedlo nás*

Zavoral byl rovněž držitelem čestného občanství mnoha měst v zahraničí, zejména v Rumunsku, i doma, z nichž jmenujme alespoň ty, k nimž měl Zavoral bližší vztah. Čestné občanství mu udělil např. rodný Neveklov⁶⁶⁰ a Poříčí nad Sázavou, kde žila jeho rodina; dále například Sepekov, kde byl Zavoral po tři roky kaplanem.⁶⁶¹ Čestné občanství udělily Zavoralovi rovněž obce, kde strahovský klášter spravoval patronát tamějších kostelů; jako příklad můžeme uvést obec Samotišky⁶⁶² nebo pražské Střešovice.⁶⁶³

Metoděj Zavoral, ačkoliv byl velmi známou a uznávanou osobností v širokých vysokoškolských kruzích, sám nikdy neusiloval o to, aby se věnoval soustavné vědecké činnosti a získal jakýkoliv vyšší akademický titul; přesto však nakonec jeho jméno zdobily dva čestné doktoráty, které mu postupně udělily dvě univerzity: jedna domácí a jedna zahraniční. O čestném doktorátu univerzity v rumunské Kluži se zmíníme níže a začneme Zavoralovým „domácím“ doktorátem.

„Pro jedinečné zásluhy v reformě české homiletiky“⁶⁶⁴ se rozhodla Metoděje Zavorala ocenit teologická fakulta pražské univerzity. Čestný doktorát bohosloví strahovský opat převzal při slavnostním aktu 21. února v přijímacím sále své rezidence ve strahovském klášteře. Diplom mu předával tehdejší rektor univerzity prof. dr. L. Niederle a děkan teologické fakulty prof. dr. V. Šanda spolu s proděkanem prof. dr. Cibulkou a členem akademického senátu dr. Vajsem. Slavnostní projev pronesl jak rektor, tak i děkan teologické fakulty; za řeholní komunitu vyslovil své blahopřání převor Theodorik Forst.⁶⁶⁵

nařízení – výnos Ministerstva školství a národní osvěty o tělovýchově a branné předvojenské výchově mládeže.“ Dopis Jednoty československého Orla, Praha – Hradčany Metoději Zavoralovi ze dne 27. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, složka Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 O – Ř.

⁶⁵⁹ „Vzpomínám blahovlnného Vašeho zájmu o skautské hnutí od samých jeho začátků, kdy jsem měl příležitost s Vaší Milostí hovořiti v klášteře Želivském.“ Blahopřání A. B. Svojsíka Metoději Zavoralovi, nedatováno. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1316, Korespondence opata Zavorala – blahopřání k 75. narozeninám 1937 S – Ž.

⁶⁶⁰ Kromě čestného občanství Neveklov po opatu Zavoralovi díky činnosti Národního souručenství pojmenoval vyhlídku u zříceniny hrádku Ostromeče u Živohoště. Srov. *Upomínka na tiché odevzdání Vyhlídky opata dr. Methoda Zavorala ve čtvrtek 28. září 1939 na Ostromeči u Živohoště.* Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Metod Jan Zavoral - životopis.

⁶⁶¹ Zavoral poděkoval za udělení tohoto čestného občanství poukázáním 200 korun ve prospěch místních chudých. Srov. dopis Metoděje Zavorala městské radě Sepekova ze dne 3. září 1907. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1212, složka Korespondence 1907.

⁶⁶² Městská rada se o udělení usnesla 12. února 1914, diplom o udělení tohoto občanství je však datován až 1. května 1918. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Úřední doklady.

⁶⁶³ Zavoralovi udělila tato část Prahy čestné občanství již v roce 1910. Srov. Oznámení o udělení čestného občanství obce Střešovic ze dne 14. srpna 1910. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1214, složka Korespondence 1910.

⁶⁶⁴ POVOLNÝ Leo, c. d., 3.

⁶⁶⁵ Údaje o předání čestného doktorátu jsem čerpala z článku Slavnostní promoce ndp. opata strahovského ThDra Methoda Zavorala. Blíže neurčený novinový článek. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Výstřížky z novin k jubilejím opata Zavorala.

Tohoto ocenění si Zavoral velmi vážil; titulu po udělení poměrně pravidelně užíval alespoň při oficiálních příležitostech. Můžeme snad tedy konstatovat s jedním z životopisců, že „jeho zásluhy byly vděčně uznány řadou velkých vyznamenání, z nichž Zavorala nejvíce potěšilo jmenování čestným doktorem bohosloví, jímž ho obmyslila roku 1928 Karlova univerzita v Praze.“⁶⁶⁶

Zmínit je nutné alespoň ve stručnosti rovněž druhý čestný doktorát, jenž byl Zavoralovi udělen filosofickou fakultou univerzity v rumunské Kluži roku 1930; zajímavé je, že tato instituce svými doktoráty zřejmě velmi šetřila, neboť před Zavoralem prý tento titul již více než deset let nikdo neobdržel.⁶⁶⁷

A nyní můžeme na závěr obrátit pozornost k soukromým Zavoralovým jubileím. Nemáme zprávy samozřejmě o všech: podrobnější popisy větších slavností se datují až od roku 1922, tedy Zavoralových šedesátin. Není snad třeba probírat příležitost za příležitostí, neboť jednotlivé oslavy se co do charakteru podobají jedna druhé; můžeme se však zmínit o obvyklých způsobech oslav a následně vyjmenovat alespoň seznam podstatnějších příležitostí, při nichž se oslavy konaly.

Přípravy na každé opatské jubileum byly velmi pečlivé, zejména pokud se jednalo o přijatelný termín, který by zastihl oslavence doma a umožnil účast co největšímu počtu gratulantů.⁶⁶⁸ Písemné pozvánky byly rozesílány proto s dostatečným předstihem, zpravidla nižšími představenými kláštera či opatským sekretářem. Spolubratři měli vždy potvrdit účast a oznámit jubileum svým farníkům, aby se v příslušný den za strahovského opata mohli modlit. Většinou se konvent rovněž předem usnesl, jakým způsobem jubileum zvláště oslaví.⁶⁶⁹

Samozřejmým zahájením byla vždy jubilejní pontifikální mše sloužená samotným oslavencem a pro členy strahovského kláštera a vybrané hosty následoval slavnostní oběd,⁶⁷⁰ při němž nebylo nouze o slavnostní projevy⁶⁷¹ a předání darů.⁶⁷² Oslavy se však

⁶⁶⁶ BITNAR Vilém: Opat Method Jan Zavoral sedmdesátníkem, in: Lidové listy, 28. srpna 1932.

⁶⁶⁷ Srov. překlady částí článků z rumunského tisku, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1300, složka Styky s Rumunskem 1.

⁶⁶⁸ Takto obtížně se organizovaly Zavoralovy sedmdesátiny, jichž se chtěl zúčastnit biskup Stavěl: „*Má prý na 28. srpna světiti nový ústav, a tu prý musí vědět, zdali bude ta oslava na 28 srpna nebo později. V případě, že by byla oslava die cadente, přeložil by prý svěcení ústavu na dobu pozdější.*“ I bratři si prý přáli, aby byla oslava později, protože 28. srpna byla neděle a těžko by se uvolnili ze svých povinností. Srov. dopis Ludvíka Bláhy Vítu Hůlkovi ze dne 8. srpna 1932. Fond SK, kt. 2 M/63.

⁶⁶⁹ „*Jak má uctít Strahov sedmdesátiny Jeho Milosti? Napiš mi laskavě vše podrobněji a já to řeknu bratřím na Žatecku.*“ Tamtéž.

⁶⁷⁰ K některým jubileím se zachovaly i zasedací pořádky při této hostině a příslušné menu. Pro příklad, abychom viděli, že strahovský opat dokázal hostit opravdu velkoryse, si alespoň jedno takové menu ukážeme. Hostina na počest třicátého výročí Zavoralovy volby opatem zahrnovala tyto chody: nudlová polévka, losos v rosolu, teplá šunka s čerstvým hráškem, husa s novými brambory a salátem, chřest

přenášely i do veřejné sféry: na oslavencovu počest se konaly nejrůznější akademie, koncerty a slavnostní večery. „*Oslava šedesátin opata a senátora Zavorala konala se včera* (tj. 28. srpna 1922 – pozn. aut.) *večer na Žofíně. (...) Dostavili se oba ministři, dr. Dolenský i dr. Šrámek, a velký počet poslanců a senátorů. (...) Cyrilská jednota za řízení pana kanovníka Müllera zapěla uvítací sbor, načez poslanec dr. Nosek pojednal o zásluhách opata Zavorala na poli nábožensko-vlasteneckém. Dále promluvil zástupce amerických Čechů H. Dostál...*“⁶⁷³

Samozřejmě součástí oslav byly skutečné záplavy blahopřejných dopisů; ty koneckonců tvoří většinu korespondence dochované v Zavoralově pozůstalosti. Zmíníme jich jen skutečně několik: „*Zavorala ocenil i Sv. Otec, který velezasloužilému hodnostáři poslal vlastnoruční dopis.*“⁶⁷⁴ V tom novináři nikterak nepřeháněli: telegramů i dopisů z Říma k příležitosti Zavoralových jubileí se dochovalo několik.⁶⁷⁵ Blahopřání přicházela také z nunciatury⁶⁷⁶ i od představitelů států.⁶⁷⁷ Nejlepšího uznání se mu však dostávalo od jeho přátel, známých, ctitelů, kteří uznávali jeho zásluhy o veřejný život: „*Gratuluji k šedesátce dosažené ve zdraví a plné zásluh. Ovšem pro církev a vlast by bylo lépe, kdyby Vaše Milost čítala teprv asi let čtyřicet!*“⁶⁷⁸ A na závěr nechme zaznít hlas ze Zavoralova

s máslem, zmrzlina a oplatky, třešně a jahody, káva. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Oslava 30 let opatství 1936.

⁶⁷¹ „*P. Hůlka jubilanta pozdravil a poděkoval mu za jeho dílo.*“ Jubileum benedikce dra Zavorala, in: Lidové Noviny, Brno, 12. února 1936.

⁶⁷² „*Roku 1922 darovala mu kanonie se svým převorem Cyrilem Strakou drahocenný pontifikální prsten a roku 1931 převor Prokop Pittermann jménem konventu strahovského odevzdal mu jako dar nádherně zdobenou mitru s vyšitými obrazy patronů jeho, svatého Jana Nepomuckého a sv. Metoděje.*“ ŠPANIHEL Jaroslav, c. d., 14. K padesátému výročí kněžského svěcení dostal Zavoral pro svou soukromou kapli ostatek sv. Augustina. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Zlaté řeholní jubileum.

⁶⁷³ Oslava šedesátin opata a senátora Zavorala, in: Čech, 29. srpna 1922.

⁶⁷⁴ Obrovská manifestace při oslavě šedesátin opata Zavorala, in: Pražský večerník, 29. srpna 1922.

⁶⁷⁵ Apoštolské požehnání obdržel Zavoral např. u příležitosti svých šedesátin a při příležitosti padesátého výročí svých slavných slibů. Fond SK, kt. 2 M/62. Ke svým pětasedmdesátinám Zavoral obdržel následující telegram: „*Ponevadž zakrátko 75 rok šťastně naplníš, vznešený velekněz k dovršení Tvých přání Ti ze srdce přeje a vyprošuje, abys nebeskou pomocí ustavičně byl obohacován. Kardinál Pacelli.*“ Sv. Otec opatu Zavoralovi, in: Nedělní Lidové listy, 29. srpna 1937. Španihel zachoval rovněž znění blahopřání k 25. výročí volby opatem: „*K dovršení 25 roku od převzetí úřadu opatského Tobě z otcovského srdce blahopřeje vznešený velekněz a všeho štěstí Ti na Bohu vyprošuje a láskyplně uděluje Tobě a řeholní družině Tvoji apoštolské požehnání. Kardinál Pacelli.*“ ŠPANIHEL Jaroslav, c. d., 14.

⁶⁷⁶ „*Úcty hodnému a přemilému opatu Zavoralovi (...) posílám nejsrdečnější blahopřání a prosím Boha, aby mu prodloužil dny jeho života a zachoval mu trvale mladistvého ducha jako doposud.*“ Blahopřejný telegram nuncia Ciriaciho k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H.

⁶⁷⁷ „*Pane opate, dnes dokončujete 75 rok svého života. Jsou to tři čtvrtiny století, vyplněné ušlechtilou péčí o blaho a duševní klid bližního a ozdobené nescetnými doklady živé lásky k němu. Vzpomínám rád tohoto vzácného jubilea, celé Vaší životní práce, naší spolupráce osobní a přeji Vám nadále hodně zdraví a ještě dlouhé pokračování. Váš dr. Edvard Beneš. / Vzpomínám a přeju Vám do dalších let mnoho zdraví. T.G. Masaryk.*“ Sv. Otec opatu Zavoralovi, in: Nedělní Lidové listy, 29. srpna 1937.

⁶⁷⁸ Blahopřejný dopis Mons. Dominika Brázdy k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

rodného Neveklova, který takto holdoval svému krajanu: „*V Neveklově katolíci slaví v den památný Vašich Narozenin národní slavnost: české obžinky. To přiléhá! Klas Vaší osobnosti jest nejvzácnější ozdobou rodného města Neveklova! Co Hus! Co sbor zakládáný od československých! Co matné fráse o husitských předcích! Neveklov nepotřebuje cizího peří: ze svého nitra má své nedostižné katolické rodáky, má Vás, nejmilostivější Pane Opate, jehož sláva nese v lány širého světa slávu i Vašeho šťastného rodiště!*“⁶⁷⁹

A jaký byl Zavoralův přístup k udělení těchto všech poct a vyznamenání? Mohli bychom dát slovo jednomu z jeho životopisců, který píše: „*Po slavnostním okamžiku osaměv, odebral se do své opatské kaple, poklekl a šeptal v tiché adoraci: Ne mně, ale jménu svému dej slávu.*“⁶⁸⁰ K tomuto poněkud patetickému líčení můžeme podržet samozřejmě mírný odstup, nicméně jádro bychom mohli označit jako pravdivé: Zavoral se svých ocenění nezříkal, při vhodných příležitostech je i užíval (s jeho vyznamenáními ho vidíme na některých oficiálních portrétech či fotografiích z diplomatických akcí a při vhodných příležitostech užíval i svých čestných doktorátů), ale rozhodně nemůžeme říci, že by se s nimi přehnaně chlubil nebo jich jinak využíval k vlastní oslavě. Z jeho jednání, odpovědí na všechna blahopřání a ocenění tak můžeme vyčíst skromnost, která byla, jak můžeme v podstatě bez zaváhání tvrdit, integrální součástí jeho osobnosti.

5.7 Metoděj Zavoral očima svých vrstevníků

Cílem této kapitoly, která má částečně předejmout závěr – charakteristiku Metoděje Zavorala jako člověka –, je ukázat strahovského opata očima jeho současníků. Takovýto souhrn vzpomínek, dopisů a větších či menších zmínek různého typu nemůže být samozřejmě zcela vyčerpávající, neboť představuje pouhý dochovaný zlomek portrétu; vždyť jak málo jeho současníků svou vzpomínku nějakým způsobem zaznamenalo! Následující úsek tedy nechce vytvářet Zavoralovo hodnocení a charakteristiku, jež vyhradíme úplnému závěru, ale podat jen mozaiku vzpomínek, z nichž si může čtenář udělat obrázek sám.

Kapitolu si rozčleňme na čtyři části, které v průběhu shromažďování materiálu vykrytalizovaly: začneme vzpomínkami a vyprávěními o Zavoralově vztahu k dětem a mládeži, dotkneme se několika vzpomínek z dopisů lidí, jež neměli se Zavoralem

⁶⁷⁹ Blahopřejný dopis Ferdinanda Šmída k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

⁶⁸⁰ ŠPANIHEL Jaroslav, c. d., 11.

důvěrnější styky a pokračovat budeme přes výčet známějších osobností české kulturní scény, s nimiž se Zavoral blíže stýkal, k jeho osobním přátelům.

Začneme tedy Zavoralem a jeho vztahem k dětem. Konstatujme v počátku, že měl děti velmi rád, s oblibou se s nimi stýkal, ale dokázal o nich rovněž uvažovat jako o „budoucnosti národa“ a apelovat na jejich poctivou výchovu včetně náboženské a důkladné vzdělání. O tomto tématu neváhal hovořit při každé vhodné příležitosti. „*Opat kněz (...) domlouvá například socialistickému politikovi ve věcech školských (...) líčí mu svou procházku po periférii, ukazuje, jak ty děti mluví, kdo je vychovává, a končí slovy: Není vám těch dětí líto?*“⁶⁸¹

Zavoral navštěvoval děti v různých výchovných institucích, zejména v opatrovnách, často vedených sestrami premonstrátkami, nebo sirotčincích. Děti se na něj zpravidla těšily a rády se s ním setkávaly,⁶⁸² často jim Zavoral jako správný vychovatel předával laskavým způsobem nějaký dobrý podnět, jak vidíme v následující vzpomínce: „*Malé děvčátko předstoupí před opata a odřikává pěkně uvítací básničku. Opat dítě pohladí a odpoví mu: Děkuji ti a prosím tě, aby ses za mne pomodlila. Až budeš tak stará jako já, budeš teprve vědět, jak velice my velcí toho potřebujeme, aby se děti za nás modlily. Budeš to vědět? Dítě odpoví ano a opat se usmívá s porozuměním, svým typickým úsměvem, jenž skrývá jeho hlubokou životní moudrost.*“⁶⁸³ Zavoral však často a rád vítal dětské hosty i ve strahovském klášteře, kam ho chodily navštěvovat jak děti jeho přátel, tak děti žijící v blízkosti kláštera; opat byl „*zbožňovaný priateľ hradčanských detí, ktoré ledva čakajú, kedy sa objavia na strmej ceste ku každodennej prechádzke...*“⁶⁸⁴ Děti na něj reagovaly velmi spontánně, většinou se ho nebály, jak by se dalo snad očekávat, což svědčí nejen o Zavoralově lásce k dětem, ale i o jeho umění na děti působit a s nimi jednat. Tak zde můžeme uvést několik svědectví právě této půvabné dětské spontaneity: „*Nad Milánkovou postýlkou visí stále podobizna Jeho Milosti pana opata, k němuž můj drahý*

⁶⁸¹ Sedmdesát let opata Zavorala, in: Život, 1932, 183. Srov. také: „*Několik let tomu, co jsem měl příležitost zasednouti za jeden stůl s bílým opatem českým. Mluvil se tehdy o rodině, kde – inu rozvod a odpadová horečka... a tu vyskočil znenadání a zvolal: 'Inu, ale co bude s dětmi? Jen děti abychom zachránili pro život časný a věčný!' (následuje příběh, jak v jednom sirotčinci děti neoslovovali vůbec jmény, ale číslovali – pozn. aut.) (...)* 'Hle, jako na Mírově – podle čísel. A pro Mírov je bez Boha vychovávají. Ubohé děti!'“ Ale co s dětmi? K sedmdesátinám J.M. opata dra Methoda Zavorala, in: Lidové Listy, 28. srpna 1932.

⁶⁸² „*Děti v jeslích se těší na návštěvu Vaší Milosti. Už umějí všechny ukázat, kde je 'mi-ospán' na obrázku (to -l- neumějí říci) a umějí vyjmenovat některé, že se bude na ně usmívat, že bude velký, v bílých šatech, že má zlatý řetěz, kříž a prsten. Jeden hošík si vybájl, že 'milospán' bude mít 'klobouk s pérama' a všichni to po něm pochytili a nechtějí jinak věřit, než že bude mít 'milospán' klobouk s pérama...*“ Dopis sester premonstrátek z opatrovny na Andělce Metoději Zavoralovi ze dne 15. ledna 1908. Fond NA, kt. 1212, složka Korespondence 1908.

⁶⁸³ Sedmdesát let opata Zavorala, in: Život, 1932, 183.

⁶⁸⁴ HUŠKOVÁ – FLAJŠANSOVÁ J.: Strahovský opát dr. M. Zavoral – 75roční, in: Slovenský deník, 28. srpna 1937, 5.

chlapec přilnul takovou láskou, že když jsem se ho ptal, zda má rád Vaši Milost, odpověděl mi bez rozmýšlení: *Tak jako tebe!*“⁶⁸⁵ Další hezkou vzpomínkou je následující historka z pouti: „*Když ráčil jste 12. června odpoledne po pontifikálním požehnání na Svaté Hoře sestupovati od korunovačního oltáře, můj chlapec se rozběhl Vám políbit kříž na prsou...*“⁶⁸⁶ A tuto sérii můžeme uzavřít dětsky výstižným výrokem: „*Já mám důstojného pána rád až do Pána Boha!*“⁶⁸⁷

Již jsme se v kapitole o Zavoralově charitativní činnosti zvláště zmínili o jeho vztahu k vzdělávacím institucím⁶⁸⁸ školských sester sv. Františka na pražských Vinohradech. Absolventky těchto ústavů zůstávaly se Zavoralem v kontaktu i nadále; v jeho korespondenci průběžně nacházíme množství dopisů poměrně přátelského charakteru. Ukázkou nám může být následující list, kde se jedna z absolventek omlouvá, že Zavoralovi neoznámila svůj sňatek, protože si nemyslela, že by si na ni pamatoval. „*Ale jak jsem si mohla mysliti, že pan opat Zavoral, jehož počet svěřenek jde do tisíců, by se ještě na nás dvě (ji a její sestru – pozn. aut.) pamatoval? (...) Ubezpečuji Vás... o naší staré a upřímné oddanosti k Vám nejen vzhledem k Vaší osobě, ale i ke upomínkám, které se víží k milému mi ústavu a krásné Vaší zahradě, v níž jste nám býval tak laskavým hostitelem. Nikdy nezapomenu šťastných chvil, jež jsme u Vás strávily – my gymnazistky!*“⁶⁸⁹

Strahovský opat byl blízký i vysokoškolským studentům, kteří v něm uznávali spolehlivého rádce; tak na něj vzpomínali členové České ligy akademické: „*Nám mladým byl a je dosud opat Zavoral otcovským rádcem. Když se zakládala Česká liga akademická, nechyběl tu ani opat strahovský a Ligisti s vděkem vzpomínají jeho vzácné rady: Když něco začínáte, pánové, prosím vás, jen nic polovičatého. (...) Seděli jsme kdysi na Žofině a mluvili o methodách politické práce. Opat Zavoral hájil umírněný a opravdu křesťanský postup vždy a všude... Radil nám: Když kolem vás vidí na někom jen špatnosti, snažte se jako Kristus nalézt na něm aspoň jednu dobrou vlastnost. To je křesťanské.*“⁶⁹⁰ Mladí v něm viděli i velmi oslovujícího kazatele – víme již, jak často se studentstvo účastnilo jak strahovských adoračních pobožností, tak i různých příležitostných přednášek –, ale

⁶⁸⁵ Dopis Rudolfa Kepla Metoději Zavoralovi ze dne 18. ledna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1314, složka Korespondence opata Zavorala 1937 A – L.

⁶⁸⁶ Blahopřejný dopis A. Smutného k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

⁶⁸⁷ Ale co s dětmi? K sedmdesátinám J. M. opata dra Methoda Zavorala, in: Lidové Listy, 28. srpna 1932.

⁶⁸⁸ Jak poznáváme z blahopřejného dopisu k Zavoralovým 50. narozeninám od vinohradských dívčích škol, fungovaly zde oba stupně reálného gymnázia, vychovatelský a industriální kurz a obchodní škola. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁶⁸⁹ Dopis L. Matouškové - Schustlerové Metoději Zavoralovi ze dne 1. září 1920. Fond SK, kt. 2 M/62, složka Matoušková – Schustlerová Ludmila.

⁶⁹⁰ Opat Method Zavoral šedesátníkem, in: Pražský večerník, 28. srpna 1922.

nesporně také člověka, který je oslovoval silou příkladu svého života;⁶⁹¹ to byl možná nejcennější vklad, který si z kontaktů s opatem Zavoralem mladí odnášeli.

Nejpočetnější skupinou Zavoralových současníků, kteří však ve své úplnosti nebudou nikdy zmapovatelní, jsou ti, jež jeho osobnost oslovila takřikajíc „na dálku“, při různých veřejných setkáních či jiných akcích, ti, kteří se s ním třeba nikdy nesetkali přímo, nebo jen výjimečně, ti, jež bychom mohli nazvat Zavoralovými „obdivovateli“. Bylo jich jistě na sta, málo z nich se však odhodlalo Zavoralovi např. napsat dopis a zanechat nám tak stopu, jakým způsobem takovíto lidé Zavorala viděli.

Uvedeme si zde jen několik ukázek, neboť tato korespondence je v zásadě shodná; najdeme v ní vyjádřen obdiv k Zavoralovi coby určitému typu oslovující duchovní osobnosti a obsahuje zpravidla více či méně zdařilé zachycení dojmu vyjádřené náboženským slovníkem své doby. „*Mně připadá vždy v chrámě na Strahově, že Vaše Milost jest majákem nás Čechů, majákem, jehož světlem Kristus sám. Budu se tedy modliti, aby ten maják pevně stál a nepodleh ani smrti, ale zářil dále i ve skvělé památce Vaší Milosti. Ke světlu jeho chci posílati dle svých sil duše nevinné i choré a zaslepené, ať jest mé povolání jakékoliv.*“⁶⁹² V podobném smyslu vyznívá i jiná ukázka podobného ražení: „*Zde na zemi nazýván jste (...) 'bílým opatem' (...) Odvažuji se býti prorokyní – a sice, že dočkají se ti, co budou žít po nás – světce nového – sv. Metoděje – který zde v Praze žil a působil – a kterého my šťastni nyní vidáme a slyšeti smíme.*“⁶⁹³

Z jiných dopisů však můžeme vyrozumět, že i ti, kdo nebyli Zavoralovi blíže známi, se na něj obraceli jako na duchovní autoritu ve svých osobních problémech, s nimiž se neváhali svěřovat ve velmi důvěrném duchu. Tak mezi těmito pisateli najdeme například ženu, která po smrti svého manžela „*přišla o víru*“ a s velkou nadějí se na Zavorala obracela s prosbou o pomoc.⁶⁹⁴ Jindy se na něj obrací muž, který po převratu

⁶⁹¹ „*Vážíme si Vás zajisté pro všechny ty vlastnosti, jimiž tak nad mnohé vynikáte, nejvíce však pro to, co Vy často slovy, ale hlavně pohledem (...) i příkladem vyjadřujete: „Ale lidičky – vše to, o čem hovoříte, po čem toužíte, co podnikáte, co tvoříte – je pěkné, ale jednoho nezapomínejte, že po prvé a největším přikázání Božím hned následuje druhé, jemu podobné: Milovati budeš bližního svého (...) Nuže za to (...) vás máme my mladí rádi...“*“ Blahopřejný dopis Pax Romana – přípravného výboru XIV. Kongresu katolických studentů Metoději Zavoralovi. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od různých.

⁶⁹² Blahopřejný dopis k Zavoralovým 50. narozeninám od Marie Sedláčkové. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1303, složka Blahopřání k 50. narozeninám a korespondence 1912.

⁶⁹³ Blahopřejný dopis E. Michalkové k 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

⁶⁹⁴ Srov. dopis Kamily Peníčkové Metoději Zavoralovi ze dne 3. listopadu 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

odpadl od církve a rád by se vrátil.⁶⁹⁵ Na těchto listech najdeme Zavoralovy drobné poznámky, a můžeme z toho tedy vyvodit, že takové volání nebylo marné a pisatelům se zřejmě odpovědi dostalo.

Nezapomenutelné dojmy pak sdělují i ti, jež se se strahovským opatem setkali jen při výjimečných příležitostech; z toho, jak věrně uchovávají i třeba jen jedinou větu, která pro ně v okamžiku setkání mnoho znamenala, můžeme poznat, že tyto příležitosti jsou pisatelům velmi drahou vzpomínkou. Zároveň si ale také můžeme uvědomit, že Zavoral zřejmě skutečně oplýval uměním říci „pravá slova na pravém místě.“⁶⁹⁶ Všichni tito lidé se mohli cítit i na dálku strahovským opatem přijati; přijměme v závěru jako charakteristiku následující vyznání: „*Když včera večer zazářil Váš kříž nad Prahou, tu zdálo se mi, jako by to byla Vaše náruč žehnající Vašemu lidu...*“⁶⁹⁷

Velká řada Zavoralových „ctitelů“ však byla rovněž z řad známých osobností českého kulturního i politického života. O mnohých z nich jsme se již zmínili v předcházejících kapitolách a bylo by zbytečné se opakovat; omezíme se na tomto místě – a to i více než jinde v této kapitole – jen na několik jmen a citátů z jejich dopisů, které přicházely v hojném počtu nejen při Zavoralových jubileích. Takto nacházíme srdečná slova v blahopřejných dopisech např. Ivana Olbrachta, Růženy Jesenské, Karla Dostála – Lutinova nebo Josefa Svatopluka Machara, jenž svůj vztah k Zavoralovi vyjádřil velmi hezkým blahopřáním: „*Jménem celé své familie přicházím gratulovat Ti k Tvé šedesátce. Máš krásnou cestu za sebou: s kým jsi se setkal, ten se musil stát Tvým přítelem – není záviděníhodnějšího lidského osudu.*“⁶⁹⁸

Na setkání se strahovským opatem vzpomínali rádi i mnozí další; tak například Karel Václav Rais Zavoralovi při bližší neurčené jubilejní příležitosti psal: „*Vždy rád vzpomínám hodin, jež jsem s přáteli strávil v překrásné zahradě strahovské, kde jsem Vaši*

⁶⁹⁵ „*Prosím Vás o duševní útěchu, (...) rád bych nazpět od církve. (...) Mám ještě některé nezahlazené stopy bolestivých osobních křivd z mládí. Po převratě (...) podlehl jsem lavině jako mnoho jiných, i když jsem v srdci věřícím zůstal. Budu se snažiti poslechnouti všech Vašich pokynů a rad...*“ Dopis Jana Pelikána Metoději Zavoralovi z 20. srpna 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

⁶⁹⁶ Pro příklad si uveďme dvě následující vzpomínky: „*Vzpomněla jsem si právě, že jste nám kdysi vykládal, jak křesťan nemá mluvit o náhodě, že všechny události jsou přesné plány Boží.*“ Blahopřejný dopis Boženy Šeborové k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1305, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám O – Ž. A dále: „*Vzpomínám krásných slov, jež jste, Milosti, pronesl k nám 9. července m.r. při našich oddavkách ve Vaší soukromé kapli na Strahově, že kdo nikdy na Boha bolestnými slzami se nezadíval, nikdy Boha neviděl.*“ Dopis Mileny Schauerové Metoději Zavoralovi z 5. ledna 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1312, složka Korespondence opata Zavorala 1935.

⁶⁹⁷ Dopis Julie a Pavla Bächerových Metoději Zavoralovi ze dne 28. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1315, složka Blahopřání k 75. narozeninám 1937 A - Ch.

⁶⁹⁸ Blahopřejný dopis J. S. Machara k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám A – N.

Veledůstojnost poznal; rovněž rád vzpomínám každého setkání s Vámi,“⁶⁹⁹ jiní pak, jako např. Rudolf Medek, ve svých blahopřáních upřímně oceňovali Zavoralův společenský význam: „*Náležíte v mém srdci k oněm velikým ze současných českých a slovenských mužů, k nimž vzhlížíme s obdivem, ale i s národní hrdostí.*“⁷⁰⁰

Nejkrásnější citáty z korespondence jsou však přirozeně od těch pisatelů, jimž byl Zavoral takřkajíc rodinným přítelem, jako např. od malíře Alfonse Muchy: „*Vděčím vám stále za to, že jste svou laskavostí svého času osvítil a pozlatil bránu do mého manželského života. Stále přičítám Vašemu čistému požehnání všecko, co dobrého mne potkalo po boku mé družky. Vykládám si tento vztah jako jakési příbuzenství, ale mnohem vyššího řádu – než obyčejná příbuzenství pokrevná – a nepřestanu si ho vážit!*“⁷⁰¹ A na závěr nelze nezmínit vzájemný vztah strahovského opata a jednoho z nejvýznamnějších českých meziválečných spisovatelů, Karla Čapka. Jeho gratulace byly charakteristické vřelou upřímností⁷⁰² a Zavoral je zřejmě stejně upřímně oplácel, jak je vidět z následujícího poděkování: „*Vaše opatská milosti, děkujeme Vám upřímně a uctivě za Váš milý pozdrav k našemu sňatku. Je nám, jako byste nám tím aspoň trochu a v soukromí duše požehnal. Přejeme Vám ze srdce mnoho zdraví a radosti.*“⁷⁰³

Jak jsme viděli, Zavoralovu osobu obdivovali a ctili mnozí známí lidé tehdejší doby, existovala však jistě přátelství hlubší, která Zavoral udržoval v některých případech dlouhé roky. Některá se vyvíjela dlouhá léta od pouhého obdivu velké osobnosti k blízkému přátelství,⁷⁰⁴ byli to jednotlivci i celé rodiny, laici, kněží i Zavoralovi vlastní

⁶⁹⁹ Blahopřejný dopis K. V. Raise k Zavoralovým 60. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k 60. narozeninám O – Ž.

⁷⁰⁰ Blahopřejný dopis Rudolfa Medka k 50. výročí Zavoralových slavných slibů ze dne 19. července 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od různých.

⁷⁰¹ Blahopřejný dopis A. Muchy k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

⁷⁰² „*Vaše opatská milosti, jakpak bych mohl chybět mezi těmi, kdo na Vás srdečně a uctivě vzpomínají v den Vašich sedmdesátin! Je v rukou Pána Boha, aby Vám nadělil ještě dlouhou řadu let zdraví, radosti a působení; my lidé Vám to můžeme jen z celého srdce přát. Vám upřímně oddaný Karel Čapek.*“ Blahopřejný dopis Karla Čapka k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H. „*Naše opatská milosti, od 5. července do konce měsíce budu daleko od Prahy; budu tedy chybět mezi těmi, kdo se přijdou podívat na zlatou mši sv. našeho drahého pana opata. Přes to nechtěl bych chybět aspoň mezi těmi, kdo Vám u příležitosti Vaší zlaté svatby s Církví budou blahopřát a do budoucích let Vám přát mnoho zdraví a uspokojení. Budete-li se, zlatý pane opate, o své jubilejní mši modlit za hříšníky, nezapomeňte na mne...*“ Blahopřejný dopis K. Čapka ze dne 3. července 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1311, Korespondence opata Zavorala 1935 – gratulace ke zlatému jubileu od různých.

⁷⁰³ Dopis Karla Čapka a Olgy Scheinpflugové Metoději Zavoralovi z 6. října 1935. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1312, složka Korespondence opata Zavorala 1935.

⁷⁰⁴ Takto například vzpomíná Alfred Fuchs: „*Snad bude Vaši Milost zajímat, že se na Vaše zvolení opatem velmi dobře pamatují, ač mi bylo tehdy 13 let. Ale již tehdy mne lákalo kouzlo katolické Církve a vím dobře, že jsem si prohlížel Vaši podobiznu v illustrovaných časopisech a hledal ve slovníku heslo Premonstráti.*“

spolubratři; spektrum je natolik pestré, že postihnout všechny varianty a odstíny těchto vztahů je prakticky nemožné. Svědectví o přátelstvích nám zachovává ve zlomcích jen Zavoralova korespondence, opět z ní vyberu jen několik ukázek s vědomím toho, že jde o pouhý fragment mnohem pestřejší skutečnosti.

Zavoral udržoval například stále kontakty se svými nejbližšími spolužáky ještě z gymnaziálních let, jejichž dopisy nacházíme v zachované korespondenci velmi pravidelně. A nezůstávalo jen u písemných styků: „*Za mých mladých let přijíždíval ndp. Opat jednou ročně do Příbramě, to tehdy, když vedl někdy začátkem léta procesí na Sv. Horu. Neopomněl Tomáška, jak otci říkal, navštívití anebo vzkázal si pro něj, aby přišel za ním na sv. Horu. (...) Na návštěvy ndp. Opata se živě pamatuji. Bylo to pro nás vždy největším svátkem. (...) Otec líčival ndp. Opata jako národovce a buditele českého národa. (...) Ndp. Opata dra Zavorala jsem spatřil naposled v r. 1928 na pohřbu svého otce. Přišel vzdátí poslední poctu svému příteli do kaple na Olšanech, kde byly tělesné pozůstatky otcovy vystaveny a potom v rodinné hrobce na Olšanech pochovány.*“⁷⁰⁵ Podobně však udržoval mnohé styky i se svými dalšími spolužáky.

Zavoral dokázal být svým přátelům oporou ve všedních dnech jejich životů, jako byl mnohým rodinám, které s ním udržovaly jak písemný, tak osobní kontakt; nechme promluvit jednu z nich: „*Nazval jste nás Vašimi dětmi – jak jsme šťastni za toto tak velké vyznamenání. Chceme býti a budeme Vašimi dětmi až do smrti, vy dobrý otče náš!*“⁷⁰⁶ Při svých přátelích, ať už byli i odlišného světového názoru, však stál i ve dnech, kdy potřebovali skutečnou oporu a pomoc.⁷⁰⁷ Z těchto přátelství však těžil mnohé zřejmě i sám, zejména z blízkých vztahů se svými spolubratry⁷⁰⁸ i mnohými dalšími přáteli, kteří mu

Dopis Alfreda Fuchse Metoději Zavoralovi ze dne 24. ledna 1936. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby A – N. V obdobném smyslu píše i jeden z jeho řeholníků, Ludolf Czermin: „*O Vašich jmeninách v roce 1919 to bylo, když jsem Vaši Milost poprvé spatřil, a to na posvátném Velehradě, a když jsem se vrátil domů s duší přesycenou nejkrásnějšími dojmy, tu jsem byl požádán, abych měl přednášku u Velehradu, a já v ní tehdy uvedl, jak po tisíci letech Bůh národu našemu dal nové dva velké apoštoly, Cyrilla a Methoděje, Stojana a Vaši Milost...*“ Dopis Ludolfa Czermina Metoději Zavoralovi ze dne 3. července 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

⁷⁰⁵ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Karel Doubrava.

⁷⁰⁶ Dopis rodiny Pavelkových Metoději Zavoralovi ze dne 27. srpna 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

⁷⁰⁷ „*Děkujeme Vám tím více, že jste snad jediný katolický kněz, který se v úctě sklonil před památkou našeho tatínka, přenášeje se přes rozdílnost názorů. Tázel jste se mne nedávno, proč Vás mají lidé tak rádi: zde máte jeden doklad. Jste pravý křesťan a jste dobrý člověk.*“ Dopis Hanuše Jelínka Metoději Zavoralovi ze dne 2. dubna 1930. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1930.

⁷⁰⁸ Zmíňme namátkou např. jiný dopis již zmíněného Ludolfa Czermina: „*Tolik je lásky v každém Vašem slově; Vaše Milosti, není tomu tak dávno, co jsem Vám řekl, má-li Vás kdo rád u nás, tak cele a vroucně, že jsem to já. (...) Naučil jsem se čísti ve Vás, ve Vašem životě. (...) K úctě tak vroucí, jakou vždy jsem choval k Vám, díky Bohu přistoupilo v netušené míře to, co nemůže se nadiktovati – láska, oddaná láska neznající mezí.*“ Dopis Ludolfa Czermina Metoději Zavoralovi ze dne 1. července 1933. Fond NA: Premonstráti

v téměř každém dopise vyjadřovali svou náklonnost a vděčnost za jeho přátelství, jež mohlo být takto dále živeno.⁷⁰⁹

Zavoralových dopisů přátelům se zachovalo přirozeně nepoměrně méně, ale i z těch několika, adresovaných jak spolubratřím, tak i přátelům mimo klášter, svědčí, jak živý cit k nim Zavorala poutal. Je z nich zřejmé, že Zavoral dokázal přátelstvím a úctou prodchnout i kolegiální vztahy, jak vidíme z dopisu jeho příteli, Izidoru Zahradníkovi; zároveň je tento list dobrou ukázkou, že Zavoral rád udržoval vztahy upřímné a dokázal svým blízkým vysvětlovat i události špatně pochopené:⁷¹⁰ „*Drahý, byl bych hned nepsal, ale jak Tě mohu nechat i jen chvílku domněnce, že ... jsem se Tebe chtěl dotknout. Což jsi neporozuměl ironii v tom obsažené?* (následuje podrobné vysvětlení – pozn. aut.) *Zas pravím: věříme si konečně oba už tak, aby nás ani nenapadlo, že by někdo z nás druhému chtěl ublížit!*“⁷¹¹ Krásnou ukázkou, že Zavoral se sobě blízkými rád trávil své volné chvíle, ukazuje druhý vybraný dopis, v němž „láká“ své přátele, aby s ním strávili část prázdninového odpočinku:⁷¹² „*Milý zrádný p. kanovníku! Nemohu si pomoci, nedovedu se pro Vaši ‘zradu’ ani chvílku hněvati, ba naopak vyhledal jsem právě dnes přímo ideální místečko pro nás oba. ... Odjedu totiž už tento pátek z St. Briene (...) a přestěhuji se do St. Quay, kde jsem dnes celý den ztrávil. Jest to rozkošné místo – a bydletí budeme ve Villa Jeanne d’Arc patřící bývalým řeholnicím. (...) A je tu lacino! Napište mi tedy včas, kdy miníte přijeti... a za 4 franky dojedete do St Quay, kde Vás chytne a stiskne Váš celý – opat Zavoral. Ale brzy přijedte! Ať přijede na několik dní i Dr. Dvorník. Však ho tu nějak užíváme! Zasloužil by si trochu oddechu a mně by udělal radost.*“⁷¹³ Jak z těchto ukázek vidíme, Zavoral byl zřejmě skutečně jak dobrým a spolehlivým přítelem, tak milým společníkem, a proto charakteristiky, které se z pera jeho přátel na veřejnosti objevovaly vesměs kolem Zavoralových výročí, nemusíme pokládat za příliš přehnané.

Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933. Podobně jiný z jeho řeholníků, Arnošt Voves: „*Viděl jsem Vaši zdeptanost všemi těmi ranami, které se bez milosrdenství na Vás hrnou. Bylo mi Vás líto. Nechtěl jsem zase nové myšlenky hrnouti do Vaší, beztak znavené mysli.*“ Dopis Arnošta Vovsa Metoději Zavoralovi ze dne 26. března 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

⁷⁰⁹ „*Nezapomenu nikdy projevů pozornosti a lásky, kterých se mi dostalo od Vaší Milosti když jste býval hostem u zemřelého p. biskupa Hůlky. (...) To objetí a ta vroucnost hlasu na nádraží táborském před odjezdem do Milevska pravily mi neklamně, že ve Vašem velikém a ušlechtilém srdci mám i já své místečko...*“ Blahopřejný dopis Msgre K. Bočka k Zavoralovým 70. narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H.

⁷¹⁰ V pozdější korespondenci se členy kláštera je poměrně typické, že se Zavoral objasňováním motivací všech zúčastněných stran zaobíral velmi pravidelně, aby dokázal pochopit a správně posoudit i komplikovanější situace a události.

⁷¹¹ Dopis Metoděje Zavorala Izidoru Zahradníkovi ze dne 26. února 1903. Fond SK, kt. 2 M/63.

⁷¹² Pokus byl úspěšný; k tomuto dopisu je přiložena i pohlednice adresovaná do kláštera, kterou podepsali všichni tři.

⁷¹³ Dopis Metoděje Zavorala Josefu Hanušovi ze dne 18. července 1922. Fond SK, kt. 2 M/63.

Abychom si však o nich udělali přesnější představu, uvedu na závěr této kapitoly alespoň jednu takovouto charakteristiku, s níž v zásadě musím souhlasit: ve světle Zavoralovy „přátelské“ korespondence je poměrně výstižná. *„Opat Zavoral je muž vzácné životní moudrosti (...) Jeho klid vychází z jeho osobnosti a tajemstvím tohoto ticha jest hluboký duchovní život a láska ke všemu, co žije a se trápí. (...) O životní moudrosti tohoto kněze svědčí to, že dodneška si dovede vážit srdcí, jichž pro sebe získal mezi vězni právě tak, jako přátelství, jichž získal mezi státníky. Získal nám za hranicemi v dobách nejkritičtějších více přátel než leckterý diplomat z povolání za celý život. (...) Dovede mnoho pochopiti i z toho, co nemůže schváliti. Hluboká zbožnost mu není záminkou, aby s kosým pohledem moralisty zmrazil každý úsměv a každý projev radosti: naopak rozumí velmi dobře tomu, co to jest sancta laetitia. (...) Jest jeden z mála lidí, s nímž je možno všechno si říci pohledem.“*⁷¹⁴

⁷¹⁴ FUCHS Alfred: 75 roků opata Zavorala, in: Polední lidové listy, 28. srpna 1937.

6. POSLEDNÍ LÉTA: ZÁVĚR ZAVORALOVA ŽIVOTA

Dostáváme se zvolna k závěru této práce, k samotnému konci Zavoralova života. Jsem přesvědčena, že nebude chybou, pokud toto poslední období vymežíme třemi body: jeho počátek stanovíme na vznik tzv. druhé republiky, kdy v podstatě náhle zmizelo to, pro co Zavoral ve svém aktivním životě ve společnosti budoval, a kdy veškeré demokratické principy první republiky vzaly za své. Druhým bodem bude významná událost, jíž Zavoral *de facto* ustoupí od veškeré své veřejné činnosti, a to i v rámci řádu: volba opata-koadjutora Bohuslava Jarolímka. Posledním bodem pak bude definitivní závěr – smrt strahovského opata.

6.1 Zavoral v období druhé republiky

Období tzv. druhé republiky nebylo dlouhé – pouhých 167 dní – ale znamená konec samostatného demokratického státu. Proběhla anexe části území republiky německou armádou, prezident Beneš odstupuje a odchází do téměř sedmiletého exilu, republika se dělí na českou a slovenskou část. Mizí politická pluralita i forma parlamentní vlády, neboť dle zmocňovacího zákona mohla vláda měnit rozhodnutí parlamentu i zákony. Od ledna pak Německo vyvíjí snahu připojit celé území republiky. V březnu se pak odehraje definitivní destrukce: 14. března se Slovensko definitivně odtrhne, týž den pak pod nátlakem prezident Hácha podepisuje souhlas s okupací. O den později pak německá armáda obsadí celé území a 16. března je vyhlášen protektorát Čechy a Morava.⁷¹⁵

Zavoral v této době nemohl doufat v klidné stáří: byl koneckonců jedním z těch, kdo budovali první republiku svou politickou i další činností. Zůstal však na svém místě, i když se začal zvolna stahovat z veřejného života do ústraní.⁷¹⁶ Nemohl však zanedbat péči o ty, jež mu byli svěřeni, a musíme říci, že někteří byli již od počátku v obtížném postavení, zvláště v působištích, která spadala pod německý zábor již na začátku druhé republiky. Jednalo se zvláště o fary ve fakticky německém Žatci a okolí; tamější kněží měli o svůj osud obavy ještě na sklonku republiky první.⁷¹⁷ Toto nebezpečí se ukázalo záhy jako

⁷¹⁵ Podrobné dějiny tohoto období srov. např. KUKLÍK Jan – GEBHART Jan: *Druhá republika 1938-1939*, Praha: Paseka, 2004.

⁷¹⁶ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 8.

⁷¹⁷ „Budou ale zase stíny. (...) Führerschaft vzkázala, že zítra o půl druhé sem přijede Henlein, že ve všech sudetoněmeckých městech mu vyzvánějí na počest na katolických chrámech a že ani my nesmíme činiti výjimku. My totiž – já a dp. Lohel, nebo obráceně, poněvadž p. děkan se vrátí teprv v polovici týdne. Negativní odpověď vyvolá ovšem bouři odporu a otevře bránu všem nízkostem a utvrdí je v přesvědčení, že

velmi reálné: „...Musí se s tím počítati, že chvíle, kdy Žatec ještě bude náležeti k ČSR, jsou sečteny a přitom jde také i o můj život. Náležím k těm, kteří jsou na listině odsouzenců, a každý delší pobyt zde s odůvodněním vyčkati, až jak to dopadne, znamená dobrovolnou sebevraždu. (...) Tento prostý pud sebezachování mne nutí, abych Vaši Milost prosil co nejuctivěji o to, aby bylo v nejbližších chvílích pamatováno na to, co se mnou. (...) Prožívám chvíle očistcové, ne-li pekelné, když vidím, že tolik toho milovaného se hroutí... Stovky lidí již prchly odsud, poněvadž tuší, co přijde. A vše to není ničím oproti tomu, co potkalo drahou vlast...“⁷¹⁸ Čeští kaplani z Žatecka se naštěstí svého stažení z far dočkali včas. Podobný osud potkal Mariana Haase, jenž působil jako gymnaziální profesor v Opavě; těsně před obsazením pohraničí stačil uprchnout.⁷¹⁹ Kněží na ostatních farách se museli sice přizpůsobit nové realitě, ale bezprostředně ohroženi nebyli, nebo se o tom nedochovaly pramenné zprávy.

Zavoral se však v tomto nelehkém období snažil být také oporou svých přátel, kteří se v nastalé situaci stali společenskými štvanci. Tento osud potkal např. Pavla Eisnera, dlouholetého Zavoralova přítele, jehož nazýval „světlym zjevem“;⁷²⁰ významného překladatele a lingvistu židovského původu, jenž cítil, že nové zřízení nebude lidem jeho rasy nakloněno: „...povídá se leccos o Prager Presse, i to, že budou propuštění spolupracovníci židovského (...) původu. Ne že bych se styděl za ty dva poctivé a čisté lidi, kteří mi dali život: ale přec jen konstatuji, že jsem od začátku r. 1919 (...) křesťanem věru nejen matričním.“⁷²¹ V tomto svém dopise se necítil ještě ohrožen na životě, neboť nikdo ještě nemohl tušit, jak Němci s lidmi židovského původu naloží, jen Zavoralovi napsal velmi osobní vyznání, jež patří k nejosobnějším dopisům v opatově korespondenci.⁷²²

úkolom z nejprvnějších nového městského zastupitelstva musí býti nás dostati pryč.“ Dopis Ludolfa Czermina Metoději Zavoralovi ze dne 28. srpna 1938. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1317, složka Korespondence opata Zavorala 1938 G - L.

⁷¹⁸ Dopis Ludolfa Czermina Metoději Zavoralovi ze dne 22. září 1938. Tamtéž.

⁷¹⁹ „V poslední chvíli před okupací Opavy na radu okresního úřadu odejel jsem na Sv. Kopeček, kde mne vdp. probošt i bratři velmi vlídně přijali (...) teď, kdy jsem se po rozčilení posledních dnů trochu vzpamatoval, nemohu pobyt na Svatém Kopečku považovat za definitivní s ohledem na sestru... Ostatně není snad ani osud Sv. Kopečku dosud rozhodnut. Včera pošinuli Němci hranice k samotnému Lašovu a dnes v neděli zabrali Lichtensteinské lesy až k poslední vile na Sv. Kopečku.“ Dopis Mariana Haase Metoději Zavoralovi z 16. října 1938. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1317, složka Korespondence opata Zavorala 1938 M - R.

⁷²⁰ Dopis Pavla Eisnera Metoději Zavoralovi ze dne 31. prosince 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1314, složka Korespondence opata Zavorala 1937 A - L.

⁷²¹ Dopis Pavla Eisnera Metoději Zavoralovi ze dne 16. listopadu 1938, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1317, složka Korespondence opata Zavorala 1938 A - F.

⁷²² „Má žena (ovšem árijka) je původem z říše. Jsme dvacet let spolu. Jak jsem jí horoval vždy o vyvoleném národu českém! Laskavě jste si všiml naší dcerky Dagmary. Co bych řekl této české sextance, takové nádherné bytosti, kdyby mi někdo po 23 letech nepřetržité služby pro českou věc řekl, že se nehodím, že jsem nečistá krev. Jen vzpomínka na povinnost člověka křesťanského mi brání říci: já bych to nepřezil. Nikomu na

Největším Zavoralovým společenským gestem sounáležitosti byl však pohřeb Karla Čapka 29. prosince 1938. Čapek, který zemřel 25. prosince na zápal plic, téměř doslova uštván nevybíravými výpady části české veřejnosti, neměl mít ani důstojný pohřeb, který několik oficiálních institucí odmítlo vypravit; nebylo možné ani sehnat místo, kde by mohl být spisovatel pohřben. Až na Zavoralovu intervenci, jehož požádala o pomoc Čapkova manželka Olga Scheinpflugová, zajistil místo k pohřbu na vyšehradském hřbitově kanovník zdejší kapituly Bohuslav Stašek. Zavoral pak sám, aniž by dbal na veřejné mínění, jež nebylo tomuto aktu zcela nakloněno, svého dlouholetého přítele na vyšehradském hřbitově pochoval.⁷²³

Dnes již můžeme těžko odhadnout, jaká byla možnost Zavoralova postihu z německé strany, zejména po vzniku protektorátu. Pamětníci sice tvrdí, že „*na opata Zavorala se ale pro mezinárodní vážnost, již se těšil, neodvážili ani fašisté,*“⁷²⁴ nemůžeme si však tímto odůvodněním být zcela jisti. Zavoral se spíše jakékoliv perzekuci vyhnul díky svému věku a také rovněž díky tomu, že se z dalšího veřejného života stáhnul. Panují však i domněnky, že oběti „německé pomsty“ za Zavoralovo vystoupení na Čapkově pohřbu bylo pozdější zatčení provizora Laciny v roce 1940,⁷²⁵ který zahynul o rok později v Dachau.⁷²⁶ Toto zdůvodnění se však nezdá příliš pravděpodobné kvůli velkému časovému odstupu obou událostí a nepřilíhající logické souvislosti.

Nyní již opustíme období druhé republiky a přejdeme k definitivnímu závěru naší práce, kde se budeme věnovat samotnému závěru Zavoralova života.

6.2 V ústraní: ke konci života

Za skutečný závěr Zavoralova života můžeme považovat období od volby opata – koadjutora, od níž Zavoral zvolna ustupuje ze scény veřejného i klášterního dění, až do jeho smrti. Starý opat si velmi dobře v tuto chvíli uvědomoval jak tíhu svého věku a omezení daná svým nepřilíhající dobrým zdravotním stavem, tak situaci ve společnosti, která vyžadovala, aby se vedení kláštera chopila mladší ruka, která bude moci strahovský dům

světě bych nepsal tak, jako jsem nepsal Vám. Nikomu v této věci již nenapišu. Ve vás věřím, když věřím: Non confundar...“ Tamtéž.

⁷²³ Srov. např. Karel Čapek, in: *LČL I*, Praha: Academia, 1985, 381-383. Z osobního hlediska tuto situaci popsala Čapkova manželka Olga Scheinpflugová ve svém životopisném románu *Český román*.

SCHEINPFLUGOVÁ Olga: *Český román*. Praha: Československý spisovatel, 1991, 510-512.

⁷²⁴ *Člověk musí hořeti*, 117.

⁷²⁵ „*Lacina byl zajištěn jako jeden z prominentů kláštera, když Zavoral byl na věznění příliš starý.*“ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 8.

⁷²⁶ KOBLASA Justin: c. d., 246.

převést přes obtížné období, které Zavoral v událostech předcházejících měsíců dobře odhadl.

Metoděj Zavoral tedy požádal generálního opata Nootse o možnost volby opata – koadjutora s právem nástupnictví, a to proto, že vahou své autority mohl v této chvíli ještě překlenout stále pod povrchem přetrvávající napětí v komunitě, jež bylo zapříčiněno vztahem „veteroprofesů“ a „neoprofesů“, jak jsme jej mohli poznat v jeho počátcích při líčení zavedení řádové reformy. Můžeme si dobře představit, že „veteroprofesové“ si v mezích možností stále střežili svou nezávislost; mladí členové komunity sice povinně skládali už sliby „na reformu“, je však velmi pravděpodobné, že starý způsob života znali z vyprávění svých spolubratří, a někteří z nich po něm mohli vskrytu duše trochu toužit. Zavoralovi bylo jasné, že pokud by byl nový opat volen až po jeho smrti, mohly by tyto antipatie vést k velkým rozporům ve chvíli, kdy by bylo nutné, aby klášter vnějšimu tlaku krizové společenské situace čelil vnitřně jednotný, nebo alespoň řízený opatem, jenž bude mít většinovou podporu.

Generální opat volbu schválil, a tak byli bratři s právem volby svoláni na 19. května 1939 do strahovského kláštera; volba se sice konala už za protektorátu, dalo se však předpokládat, že německé úřady do výsledku žádným způsobem nezasáhnou.⁷²⁷ Vážnými kandidáty ve volbách byli dva členové strahovské komunity: Zavoralův dlouholetý sekretář Bohuslav Jarolímek a provizor Antonín Lacina. Jejich šance se mohly zdát vyrovnané: Lacina byl zkušeným hospodářem a organizátorem, pro Jarolímka hovořila, zejména v očích mladších členů, vůle dokončit reformu a jeho obliba u vedení řádu.

Volba proběhla v tento den řádně; překvapivého obratu nabrala až ve svém závěru. Předsedající generální opat Noots aplikoval poněkud nezvykle vlastní právní výklad řádových norem o volbě opata a rozhodl, že výsledky nebudou vyhlášeny hned, jak jsme viděli například u Zavoralovy volby. Voliči se neměli dozvědět počty hlasů odevzdaných jednotlivým kandidátům, ale pouze výsledek volby, a to dokonce nikoliv okamžitě, ale měl jim být oznámen až písemně z Říma. Noots s sebou odvezl zapečetěnou volební urnu a Strahov mohl jen čekat na jméno Zavoralova nástupce. Bylo oznámeno záhy: stal se jím Bohuslav Jarolímek.

Strahovští nevznesli žádnou námitku; přesto na této volbě ulpěl určitý dojem manipulovanosti, neboť voliči si zřejmě vzájemně sdělili své hlasování a dospěli k závěru,

⁷²⁷ Popis volby srov. ŘEHÁK Tadeáš: *Bohuslav Jarolímek*, 10.

že více hlasů musel dostat Lacina.⁷²⁸ Protože však obtížná vnější situace nedovolovala příliš otálet a Jarolímek byl přesto přijatelnou variantou, byl jako opat komunitou přijat. Instalován do úřadu byl 28. června, opatskou benedikci mu se zvláštním dovolením z Říma udělil sám Zavoral 2. července.

Metoděj Zavoral zřejmě výsledek volby uvítal; Jarolímek byl jeho odchovancem a jedním z prvních podporovatelů reformy a jako dlouholetý opatský sekretář a „pravá ruka“ byl nejschopnější převzít a udržoval linii svého předchůdce. Starý opat proto postupné přebírání úřadu dobře připravil a nového opata svou autoritou systematicky podporoval. Sám pak zvolna ustupoval do pozadí a poslední léta mu předával zodpovědnost za duchovní, organizační i hospodářské vedení kláštera. Sám si zvolil nového sekretáře, Bernarda Mokrého,⁷²⁹ a byl stále připraven Jarolímkovi přispět ve vedení kláštera radou či aktivní pomocí.⁷³⁰

Do pozadí však Zavoral neustoupil jen proto, že by chtěl uvolnit novému opatovi své místo, ale nutil ho k tomu jeho horšící se zdravotní stav, kdy síly ubývaly a Zavoral věděl, že své místo v plném rozsahu zastávat nemůže.

Zdravotní problémy Zavorala trápily už od jeho kaplanských let. V době, kdy působil v Sepekově, onemocněl poprvé natolik vážně, že byly obavy z propuknutí vážnějších plicních komplikací nebo tuberkulózy.⁷³¹ Jihlavské období jeho působení k náchylnosti k nemocem z nachlazení, která zřejmě Zavorala neopustila celý život, přidala i komplikace nervového původu,⁷³² kvůli nimž musel podstoupit lázeňské léčení spojené s delší dovolenou v lázních Potštýně.⁷³³ V době své opatské volby považoval své zdraví za natolik chatrné, že doufal nanejvýš v pět let v úřadě a ani ty nepovažoval za zcela reálné.⁷³⁴

Jeho stav se však nijak rapidně nehoršil; celou dobu jeho opatského působení ve větší či menší míře přetrvávaly výše naznačené problémy, k nimž se však přidala ve

⁷²⁸ Podle Řeháka postupovala právní dedukce následovně: pokud volba nemá jednoznačný výsledek, platí hlasy těch, kdo jsou označeni za „*sanior pars*“, tedy zdravější část volitelů. Ti nemusejí mít početní převahu, podstatné je, že se k nim kloní předsedající volby.

⁷²⁹ Bernard Břetislav Mokřý se narodil 30. května 1913, do řádu vstoupil 16. října 1932, na kněze byl vysvěcen 11. července 1937. Působil jako katecheta na Strahově, poté jako opatský sekretář.

⁷³⁰ ČIHÁKOVÁ Ivanka: c. d., 58.

⁷³¹ Jeho tehdejší farář píše opatovi Starému, že lékař se u Zavorala obával komplikací „*zápalu plic neb chrlení krve*“. Srov. dopis Víta Runta opatu Zikmundovi Starému z 18. března 1887. Fond NA: Premonstráti Strahov, karton 1203, rok 1887.

⁷³² „*Nač jsem si loni stěžoval, vrátilo se letos ve větší ještě míře; trpím naprostou nespavostí, a tím jsou nervy předrážděny tak, že oddechu a odpočinku nezbytně potřebuji.*“ Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému z 28. ledna 1905. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, rok 1906. I tímto typem problému Zavoral trpěl až do svého stáří.

⁷³³ Dopis Metoděje Zavorala opatu Zikmundovi Starému ze dne 27. července 1903. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1210, rok 1903.

⁷³⁴ Srov. ŠPANIHEL Jaroslav, c. d., s. 7.

dvacátých letech obtíž závažnější: Zavoral začal trpět horšícím se šedým zákalem. Léčil se dlouhá léta u prof. Mayera v Jeně⁷³⁵ a tuto kapacitu doporučoval i svým přátelům.⁷³⁶ Obtíže se postupem času horšily – na některých fotografiích z této doby už Zavorala vidíme v černých brýlích, protože nemohl snést přímé světlo –, až musel 3. září 1930 podstoupit operaci obou očí, která naštěstí pro něj dopadla úspěšně,⁷³⁷ jeho zrak byl zachráněn, nicméně zůstal už trvale zhoršený.

Při neustálém opakování zdravotních obtíží Zavoral spojuje od 30. let pravidelně své volné chvíle odpočinku s lázeňskými pobyty, i když i v dřívějších obdobích občas do lázní zavítal. V zimním období se zpravidla uchyloval na jih; pravidelně navštěvoval lázeňská letoviska Menton na Francouzské Riviéře a Merano v Jižním Tyrolsku.⁷³⁸ V létě pak zpravidla odjížděl na zotavenou do krušnohorských lázní Jáchymov, kde trávil chvíle oddechu mezi svými přáteli: „*Všichni bez rozdílu věku, pohlaví, řeči, politického přesvědčení a druhu nemoci s láskou a věrností jsme vzpomínali na strahovského pana opata.*“⁷³⁹ V Jáchymově byl vzácným a vítaným hostem,⁷⁴⁰ jak je zřejmé z mnohých dopisů, v nichž jeho známí vyjadřují naději na opětovné letní shledání, jež vyslovil nejpregnantněji následující pisatel: „*Aby Vaše Milost ještě dlouhá léta celebroidovala obět nejsvětější v milé kapličky v Jáchymově po dobu lázeňské sezóny!*“⁷⁴¹

Každoroční zimní onemocnění však byla postupem času komplikovanější a hůře se zvládala; Zavoral sám byl přesvědčen a nijak se se svým názorem netajil, že některému ze svých onemocnění záhy podlehne.⁷⁴² Síly mu koncem třicátých let ubíral i jeho vysoký věk. Jeho známí pak o něj měli oprávněné obavy: „*V duchu slyšela jsem zastřený hlas Vaší*

⁷³⁵ „*Náš nejdp. opat je se zrakem celkem spokojen, ale ovšem musí se vystříhat dlouhého čtení a psaní při umělém světle. Nedávno mu psal profesor Meyer z Jeny, aby se tam zase přijel podívat, že by rád opětně oči jeho prohlédl. Myslím, že ndp. opat uposlechne a zajede si tam.*“ Dopis Raymunda Hummela opatu Ferdinandu Hotovému ze dne 13. ledna 1927. Fond NŘ, složka 1913 – 1928.

⁷³⁶ Doporučil ho např. profesor Vajsovi, u něhož proběhla léčba velmi úspěšně. Srov. dopis prof. Vajse Metoději Zavoralovi ze dne 21. června 1928. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1928.

⁷³⁷ Srov. korespondence ze září 1930; mnoho jeho přátel dopisem vyjádřilo svou radost z úspěchu náročného zákroku. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1307, složka Korespondence 1930.

⁷³⁸ Průběžně můžeme dle dochované korespondence určovat tyto pobyty na březen či duben každého roku v rozmezí let 1933-1937. Srov. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309-1317.

⁷³⁹ Dopis Vojtěcha Koudelky Metoději Zavoralovi ze dne 4. února 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1314, složka Korespondence opata Zavorala 1937 A – L.

⁷⁴⁰ Srov. dopis lázeňské komise Metoději Zavoralovi ze dne 14. června 1933. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1933.

⁷⁴¹ Dopis Františka Allmera Metoději Zavoralovi ze dne 28. srpna 1937. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1315, složka Blahopřání k 75. narozeninám 1937 A - Ch.

⁷⁴² „*Věta vaše: Dlouho už to se mnou trvati nebude, rve nám srdce.*“ Dopis rodiny Pavelkových Metoději Zavoralovi ze dne 27. srpna 1932. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1309, složka Korespondence opata Zavorala 1932.

*Milosti i přísný úsudek lékaře.*⁷⁴³ Poté, kdy Zavoral dostal svého opata – koadjutora, mohl si takříkajíc „dovolit“ více času na vlastní léčení, které však bylo čím dál obtížnější. V roce 1940 strávil více jak tři měsíce v pražském sanatoriu v Podolí⁷⁴⁴ opět s komplikacemi po chřipkovém onemocnění.⁷⁴⁵ Jeho stav byl v té době natolik vážný, že mu byly zhruba na měsíc zakázány všechny návštěvy.⁷⁴⁶ Dalším problémem bylo i nové výrazné zhoršení zraku.⁷⁴⁷ Zavoral se proto odjel od 10. července zotavit do lázní v Teplicích nad Bečvou; je to jeho poslední doložený lázeňský pobyt.⁷⁴⁸

Veškerá péče, jež byla Zavoralovi v posledních letech života poskytována, však nemohla obrátit běh času a vrátit strahovskému opatovi plné zdraví; obtíže stáří se zvolna stupňovaly a nemoci přicházely čím dál častěji. Neustále si však zachovával zájem o své okolí, za pomoci svého sekretáře udržoval až do posledních dní korespondenci s přáteli⁷⁴⁹ a přijímal návštěvy, a to až téměř do posledního dne svého života.⁷⁵⁰ Neměl-li v tomto posledním období jinou návštěvu, trávil čas ve společnosti tehdejšího novice Česlava, jež mu byl převorem Hůlkou stanoven jako pomocník a společník, při rozjímání a modlitbě.⁷⁵¹

O posledních dnech Metoděje Zavorala se zachovalo několik svědectví jeho spolupratří.⁷⁵² Shodně vyprávějí o jeho žádosti o svátost nemocných a *viaticum*; udělil mu je jeho koadjutor 23. června v jedenáct hodin dopoledne za účasti všech domácích členů

⁷⁴³ Dopis Julie Bächerové Metoději Zavoralovi ze dne 11. ledna 1938. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1317, složka Korespondence opata Zavorala 1938 A - F.

⁷⁴⁴ Srov. dopis dr. Michala Jedličky ze dne 28. května 1940. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1318, složka Korespondence 1940.

⁷⁴⁵ Srov. dopis dr. Künzla-Jizerského ze dne 9. února 1940. Tamtéž. Srov. následující přání: „Zprávy o Vašem zdravotním stavu sleduji s vřelou účastí a doufám, že léto Vám přinese vydatné zotavení.“ Gratulace E. Háchy k Zavoralovu jubileu kněžství z června 1940. Tamtéž.

⁷⁴⁶ Srov. korespondence z března 1940. Tamtéž.

⁷⁴⁷ Srov. dopis Karla Kašpara Metoději Zavoralovi ze dne 31. května 1940. Tamtéž.

⁷⁴⁸ Srov. dopis správy sanatoria v Teplicích nad Bečvou Metoději Zavoralovi ze dne 3. července 1940. Tamtéž.

⁷⁴⁹ Jedním z posledních dochovaných dopisů přišel spolu s dárkem v květnu 1942 z prezidentské kanceláře: „Pan státní prezident, který se dověděl, že Vám dochází Váš oblíbený tabák, projevil přání tomuto nedostatku odpomoci. Dovolují si Vám proto jeho jménem zaslati přiloženou malou zásilku s přáním, abyste ji v plném zdraví, svěžesti a spokojenosti dobře užil.“ Dopis dr. Popelky Metoději Zavoralovi z května 1942. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1318, složka Korespondence opata Zavorala 1942.

⁷⁵⁰ V korespondenci z roku 1942 se dochoval děkovaný dopis Milady Koudelové ze dne 14. června 1942 za pozvání na návštěvu. Na lístku dole připsáno, zřejmě sekretářem Bernardem: „Jeden z posledních dopisů vůbec. Poslední návštěva laická ve čtvrtek dne 25. června 1942 odpoledne.“ Srov. dopis Milady Koudelové Metoději Zavoralovi ze dne 14. června 1942. Tamtéž.

⁷⁵¹ „Koncem května za mnou přišel pan převor a říká mi: ‘Pane Česlave, (...) vy jste takovej mladej, mrštnej a šikovnej, bylo by třeba,’ a já jsem čekal, co bude, ‘abyste u pana opata Metoda v té jeho nemoci obsluhoval a u něho prostě byl.’ Chodíval jsem na chór, na hodinky, to znamená i na konventní mši svatou, ale pak jsem šel k němu a byl jsem s ním. Bud’ jsem se modlil, nebo jsem mu něco četl, nebo jsme se modlili různec, nebo řekl: ‘Pojď sem, sedni si tady;’ a pak bylo ticho. (...) A strávil jsem u něho opravdu velmi hezké dny. A nebylo jich málo. A dostal jsem od něho takový obrázek, kde se mi ještě podepsal, už jenom jako Metod, a řekl mi: ‘To si někde schovej na památku za tu službu.’“ Vzpomínky Česlava Malíka.

⁷⁵² Dvě písemné vzpomínky se uchovaly v pozůstalosti Tadeáše Řeháka, kt. 13, složka Opat Metoděj Zavoral – vyprávění o jeho smrti a posledních dnech; na toto období vzpomíná i Česlav Malík.

konventu. Poté, co Zavoral přijal svátosti, obrátil se na své přítomné spolubratry s „posledním odkazem“: „...*Měl jsem vás všechny upřímně rád, o tom buďte přesvědčeni. Snad jsem měl o vás i strach, a tak snad způsob, jímž jsem vás vedl k cíli, nebyl volen vždy správně. Proto prosím zvláště ty své spolubratry, kteří mi to zazlívají, aby mi odpustili. (...) Vám všem pravím: mějte rádi svého opata, mého nástupce, především poslouvejte ho poslušností, (...) která se projeví ochotným podrobením se, když opat bude musit přituzit kázeň. Čekají ho ještě těžké doby. (...) Vězte, že vám zle nebude přikazovat. (...) A ještě o jedno prosím: nemodlete se za prodloužení mého života – sám jsem se za ně nikdy nemodlil – ale modlete se za dobrou kající opatovu smrt...*“⁷⁵³ Poté se s ním všichni přítomní jeden po druhém naposledy rozloučili.

Celá komunita se pak znovu sešla u jeho lůžka v okamžiku opatovy smrti. U jeho lůžka setrvali Bohuslav Jarolímek, dr. Štancl, ošetřující sestry boromejky a opatův lokaj.⁷⁵⁴ Zavoral umírá okolo osmé hodiny večerní v pátek 26. června. Jeho životopisec píše: „*Abbas Methodius die 26. Junii 1942 in Sion, sub vespere, quando Angelus Domini oratur, spiritum emisit.*“⁷⁵⁵

V Zavoralově pozůstalosti se zachovalo jak jeho parte,⁷⁵⁶ tak i české i německé pamětní obrázky k jeho pohřbu, na nichž je Zavoralův portrét, citát z evangelia sv. Jana, data narození a úmrtí a modlitba.⁷⁵⁷ Pohřeb se konal o několik dní později, a to v úterý 30. června. Zádušní mši o deváté hodině ranní sloužil ve strahovském kostele želivský opat Bedřich Vavroušek; pohřbu se zúčastnili např. rovněž biskupové Eltschner a Remiger.⁷⁵⁸ Poté byl Zavoral pohřben v opatské hrobce v Nebušicích; obřady u hrobu vykonal opat Jarolímek.⁷⁵⁹

Vzhledem k pohnuté době, kdy Zavoral zemřel – uvědomme si, že se nacházíme uprostřed tzv. heydrichiády – se nekonaly prakticky žádné vzpomínkové akce.⁷⁶⁰ Nenacházíme ani téměř žádné nekrology: Lidové listy přinesly snad jako jediné zprávu

⁷⁵³ *Poslední chvíle J.M. ndp. opata Dra Methoda Zavorala v kruhu řeholních spolubratří u smrtelného lůžka.* Fond Pozůstalost Tadeáše Řeháka, kt. 13, složka Opat Metoděj Zavoral – vyprávění o jeho smrti a posledních dnech.

⁷⁵⁴ *Z posledních dnů J.M. opata Zavorala.* Fond Pozůstalost Tadeáše Řeháka, kt. 13, složka Opat Metoděj Zavoral – vyprávění o jeho smrti a posledních dnech.

⁷⁵⁵ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 8.

⁷⁵⁶ Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Úřední doklady.

⁷⁵⁷ Tamtéž, složka Metod Jan Zavoral – životopis.

⁷⁵⁸ ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 8.

⁷⁵⁹ KOBLASA Justin, c. d., 238.

⁷⁶⁰ Nemůžeme tím být ani příliš překvapeni: Zavoral byl, jak jsme již zmínili, velmi těsně propojen s první republikou, byl znám jako osobnost, která v pohnuté době 1938 pohřbila v té době velmi nepohodlného Karla Čapka; navíc dva členové kláštera jsou již v koncentračním táboře v Dachau. Není tedy divu, že žádné noviny ani časopisy se do uveřejnění delších nekrologů nepustily.

o jeho smrti s kratičkým nekrologem;⁷⁶¹ zmínku Zavoralovi nevěnoval například ani Časopis katolického duchovenstva. Jeho život a dílo mohly být veřejně uctěny až o pátém výročí jeho smrti v roce 1947 slavností v Rudolfínu, kdy k prominentním účastníkům jako hlavní řečník promluvil Zavoralův přítel, ministr zahraničí Jan Masaryk. Od té doby byl Zavoral připomínán už jen v úzkém církevním a řádovém okruhu.⁷⁶²

⁷⁶¹ Krátkou zprávu o Zavoralově smrti přinesly Lidové listy v sobotu 27. června, in: Lidové listy, roč. 21, 1942, č. 149, 3. O den později se v Nedělních Lidových listech objevil krátký nekrolog s fotografií: Opat Dr M. Zavoral zemřel, in: Nedělní Lidové listy, roč. 21, 1942, č. 150, 3. O týden později vyšla rovněž v Nedělních Lidových listech stručná soukromá vzpomínka. MOCKEROVÁ J.: Vzpomínka na J. M. p. opata dr. M. Zavorala, in: Nedělní Lidové listy, roč. 21, 1942, č. 156, 7.

⁷⁶² ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis*, 8.

7. ZÁVĚR

Došli jsme k závěru putování po osudech strahovského opata Metoděje Zavorala a zbývá jediné: všechny poznatky shrnout do několika málo odstavců. Je to úkol obtížný, neboť jak utřídit tuto pestrou mozaiku do malého uceleného portrétu? Pokusme se však o to a ve světle již řečeného snad vyvstane jasněji charakteristika Zavorala, člověka z masa a kostí. Některé jeho rysy nám vyvstanou zřetelněji v určitých obdobích jeho života, případně v některých rolích a úlohách, které zastával, proto bude snadnější pokusit se o celkový portrét právě z několika různých zorných úhlů.

Základní rysy charakteru a povahy se utvářejí již v raném mládí díky dobrým vlivům rodiny a vychovatelů. Rodina, zároveň láskyplný a náročný otec a milující zbožná matka, v malém Janovi jistě položila hodnotný základ dobré povahy, byť o jeho konkrétních vlastnostech se nemůžeme dozvědět téměř vůbec nic; léta jeho studií v něm tento dobrý základ nijak neporušila, ale přidala mnohé, co v pozdějším životě Zavoral jistě dobře zúročil. Naučil se samostatnosti a pochopil, že vytrvalost a píle jak ve studiu, tak v životě vůbec ponese své ovoce. Bez těchto vlastností, jež ho neopustily po celý jeho život, by stěží dokázal zvládnout to, co mu běh událostí později přinášel.

Po vstupu do řádu přišlo další období formace a výchovy: jestliže do té doby mohl snad mladý Jan rozvíjet své individuální sklony podle vlastní vůle, novic Metoděj tuto možnost již nemá. V kruhu svých bratří se ve formaci učí velké trpělivosti a do jisté míry i přizpůsobivosti, prohlubuje se jeho citlivost vůči druhým, jež u něj můžeme podle všeho předpokládat již od dětství, a díky hluboké duchovní formaci se u něj rozvíjí i skutečná křesťanská láska, kterou bude v očích naprosté většiny svých vrstevníků zasahovat všechny, s nimiž se setká.

S těmito cennými povahovými devizami vstupuje do kněžského života a vše, co v době své formace v sobě vypěstoval, bohatě zúročí, zvláště za svého dlouhého působení v jihlavské farnosti, kdy musí prokázat velkou míru tolerance a shovívavosti nejen vůči svým farníkům a studentům, ale zvláště vůči spolubratřím, s nimiž bylo občas těžké vycházet. U Zavorala se mimo jiné v této době profiluje další cenná vlastnost: dokáže být ve svém posuzování, zvláště v situacích, kdy již stojí v čele malé jihlavské komunity, velmi nestranný a tuto nestrannost si uchovává i jako řadový strahovský kněz vůči svým představeným. Nebyl ani nijak ctižádnostivý: neusiloval o žádné výnosné farní beneficium jako jeho spolubratři, neboť svůj úkol spatřoval kromě kněžské služby hlavně ve studiu a literární činnosti, navíc, jak sám přiznával, nedokázal by být dobrým hospodářem, což by

při samostatném působení na některé z bohatších strahovských far představovalo jisté problém.

Roku 1906 se však Zavoralova situace rapidně mění: náhle stojí v čele kláštera a mnozí čekají, jakým se ukáže být opatem – bude-li silnou osobností, jež kanonii povede s jasnými představami, nebo stane-li se ovlivnitelným různými skupinami, jež se mezi řeholníky zpravidla utvářely, jak jsme již v některých případech viděli. Zavoral se však ukázal jako v podstatě dobrý představený: jeho neutralita mu poskytovala slušné východisko pro řízení komunity. Můžeme říci, že své spolubratry, jež mu byli svěřeni, měl rád velmi upřímně, ne takříkajíc „z povinnosti“ a snažil se jim všemožně pomoci, pokud se na něho obraceli; při své vytíženosti však velmi nerad řešil drobnosti, jež spadaly do kompetence jiných, a také tuto svou nelibost neváhal dát takovému žadateli najevo. Pokud se však někde vyskytl závažnější problém, s neobyčejnou trpělivostí ho dokázal řešit ve skutečně dlouhém časovém horizontu, nicméně vyžadoval „čistou hru“ na rovinu a zásadně odmítal anonymní zprávy, tím spíše z vlastních komunit. Zavoral byl v tomto dobrým intuitivním psychologem: bylo obtížné jím manipulovat, neboť zpravidla na tyto pokusy rychle přišel; dokázal též odhalit pohnutky, jež vedly k problému, který řešil. Při obtížích – ať se týkaly kohokoliv z komunity; dokázal se zastat v rámci spravedlivého přístupu i kaplanů proti představeným menším komunit – nabízel zpravidla několik řešení; pokud bylo však nějaké zvoleno, vyžadoval jeho splnění skutečně striktně.

Zachovat si nestrannost při rozhodování v sobě Zavoral zřejmě dokázal, nebylo tomu tak však v očích těch, jimž v řadách jeho řeholníků nebyl příliš sympatický, což bylo přirozené – komunita byla rozsáhlá, a tak naprostá jednota nebyla ani možná. Faktem je, že si Zavoral přátele a rádce hledal mezi svými vrstevníky. Později však byl obviňován, že upřednostňuje mladé řeholníky, které sám do řádu přijal a kteří byli formováni dle jeho představ. Od jisté doby tomu tak bylo, nicméně Zavoral tehdy upřednostnil před kritériem *senia* skutečné schopnosti jednotlivců, což některé mladší bratry vyneslo již záhy na poměrně prestižní posty v klášterní hierarchii, velkou roli v pozdějších letech hrál postoj jednotlivců k řádové reformě, jejímž byl Zavoral horlivým zastáncem. V jeho rozhodnutích však protekcionářství, z něhož byl obviňován, zřejmě nenajdeme.

Mnohé z toho, co mu jeho spolubratři vyčítali, mělo však společný kořen: Zavoral s nimi velmi málo pobýval. Vytvářel tak někdy velmi opodstatněný dojem, že mu na klášteře v podstatě ani nezáleží, neboť jeho společenské úspěchy byly natolik oslnivé a povinnosti natolik četné, že mu nedovolovaly se svými spolubratry skutečně žít; pro ty se pak stával vlastně do jisté míry cizincem, opatem, představeným, „milostpánem“, ne však

skutečným otcem, byť se jím jistě snažil být. Zavoral vždy Strahov za svůj domov považoval, ale jeho časté a někdy dlouhodobé nepřítomnosti ho od něj někdy oddalovaly a zvnějšku se může zdát, že tu nebyl nikdy doopravdy „usazen“ – pohlédneme-li do interiérů jeho obydlí,⁷⁶³ působí na nás spíše dojmem veřejných oficiálních prostor, nikoliv soukromého bytu. Do jisté míry tak můžeme dát za pravdu satirické básni, jež tvrdí: „*Všude pro všechny jsi otec, pro své bratry milostpán*“; veřejnosti mohl být Zavoral někdy bohužel bližší než – k jeho vlastní škodě – svým spolubratřím.

Tuto částečnou deformaci vztahu ke svému klášteru skutečně nezapříčinily ani tak Zavoralovy osobní vlastnosti, ale jeho neobyčejná, dnes bychom řekli workholická vytíženost v jeho „společenském angažmá“. Těžko můžeme vůbec pochopit, jak všechny role, které na sebe vzal a jež jsme mohli sledovat v minulých kapitolách, mohl zvládnout jak fyzicky, tak psychicky; jeho hluboké zakotvení ve víře a jeho kněžství však jistě sehrávalo rozhodně pozitivní „záchovnou“ roli. Rozsah jeho činnosti jsme již poznali a nyní již víme, že měl pro styk s veřejností ty nejlepší předpoklady. Na mnoha příkladech a svědectvích jsme již viděli, jak se Zavoral ve svém veřejném vystupování jevil: jako obezřetný a dobrý politik s velkým charismatem, jenž byl ceněn jak pro své řečnické umění, tak i pro schopnost vyjednávání. Svou vynikající výmluvnost však dal do služby především Božímu slovu a jeho kázání, jež, jak jsme také viděli, oslovovala davy, mají mnoho co říci i dnešnímu člověku. Jeho vnímavost a otevřenost vůči lidem, jež se na něj obraceli, byla pověstná; mnohým byl jistě také dobrým rádcem. Vnímali ho jistě jako velmi vlídného, laskavého a obětavého, jak můžeme vyčíst z jejich vzpomínek a korespondence. Je třeba si rovněž uvědomit jeho nekompromisní postoje při hájení pravdy a osobní čestnost a statečnost, kterou prokázal v mnoha situacích svého života, stejně jako neochvějný postoj křesťanské lásky projevovanou jeho četnou charitativní činností, jež měla své dobré vyjádření v jeho opatském heslu. My si však nutně musíme položit v této chvíli otázku, do jaké míry se za těmito superlativy skrývá skutečný Zavoral? Kde můžeme položit hranice mezi jeho skutečnou osobností a společenskou rolí, již hrál?

Na takovou otázku se odpovídá těžko. Některé Zavoralovy charakterové rysy vyplynuly spíše na počátcích jeho života a v dobách jeho největšího společenského vzestupu byly zdravým základem, z jehož důsledného užívání vyplynuly všechny výše zmíněné chvály. Jasnější odpověď by nám poskytly Zavoralovy zápisky či deníky, případně větší soubory vlastních dopisů, z nichž je možno osobnost pisatele poznat

⁷⁶³ Srov. přílohu č. VIII.

nejlépe; v tomto případě však chybějí a tuto mezeru sekundární svědectví nikdy nemohou skutečně vyplnit.

Svědectví a charakteristik jsme při sledování Zavoralova života četli mnoho a na závěr si můžeme ještě jedním vypomoci: „*Nikomu není tajno, že doba tohoto opatování se vyznačuje silným duchovním rysem, kterým proniká i jasná vůle k plnosti poslání veřejného a k vykonávání všech příkazů, jimiž lze účinně zasáhnouti do vývoje událostí, které formují blízký a pak i vzdálený svět. ... Heslo 'Láska všechno přemáhá' ... toť ono tajemství osobnosti a věrnosti, jež vždycky přitahovalo a projasňovalo duše, kolik jich přišlo kdy do blízkosti muže tak ctihodného, jemného a moudrého, shovívavě vznešeného a laskavě vážného.*“⁷⁶⁴ Toto relativně střízlivé svědectví, o to cennější, že pochází z pera muže, jenž po několik let býval strahovským řeholníkem, můžeme přijmout jako bez superlativů pojatou charakteristiku, jež mohla vzejít z veřejnosti. Sami si pak můžeme k obrazu přidat i negativnější stránky, které jsme zmínili v předchozích odstavcích, pak dosáhneme alespoň částečně uceleného Zavoralova portrétu.

Došli jsme tedy k cíli své cesty: seznámili jsme se s životem a činností velké osobnosti konce devatenáctého a první poloviny dvacátého století a v závěru jsme se pokusili o několik charakterových črt, které snad z textu nevyplýnuly příliš jasně. Pevně věřím, že se cíl této práce – poznat život a činnost jednoho z nejvýznamnějších strahovských opatů – povedlo naplnit v míře alespoň dostačující, neboť dokonalý portrét této všestranné osobnosti by možná byl nad síly i mnohých vrstevníků Metoděje Jana Nepomuka Zavorala.

⁷⁶⁴ Proslov J. Sajíce ze dne 28. října 1934, Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1310, složka Korespondence opata Zavorala 1934.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Kt.	Karton
LČL	Lexikon české literatury
LThK	Lexikon für Theologie und Kirche
NA	Národní archiv
NŘ	Archiv kláštera Nová Říše
SK	Strahovská knihovna
UK	Univerzita Karlova

9. PRAMENY A LITERATURA

Prameny:

Národní archiv

fond Premonstráti Strahov

Acta ordinis, kt. 1194 – 1199.

Personalalia, kt. 1201 – 1221.

Písemná pozůstalost Metoděje Zavorala, kt. 1297 – 1318.

JARNÍK Jan Urban: *Rumunské přástky na hoře Sion v Praze*. Rukopis, nedatováno, kt. 1298.

Strahovská knihovna

fond Písemná pozůstalost Metoděje Zavorala, kt. 2 M/60 – 2 M/72.

POVOLNÝ Leo: *Životopis Metoda Zavorala*. Rukopis, nedatováno, kt. 2

M/64

ONDRÁČEK Vilém, *Metod Zavoral, strahovský opat*. Rukopis, nedatováno, kt. 2 M/64

fond Písemná pozůstalost Tadeáše Řeháka

ŘEHÁK Tadeáš: *Dějiny Strahova*. Rukopis, nedatováno, kt. 4.

ŘEHÁK Tadeáš: *Životopis opata Zavorala*. Rukopis, nedatováno, kt. 7.

Klášter Nová Říše

fond Klášterní archiv, kt. Korespondence, Řádová reforma, Vizitační protokoly.

Archiv Univerzity Karlovy

fond Teologická fakulta, i. č. 147 – 150.

FARSKÝ Karel: *Zpěvník písní duchovních CČS doplněný o agendu a nauku víry*. Praha: Nakladatelské družstvo CČS, 1930.

GRASSL Basilius (ed.): *Catalogus generalis ... Ordinis Praemonstratensis*. Plzeň: [b.n.], 1920.

KOBLASA Justin J.: *Canonica Sionea ab anno 1586*. Rukopis, nedatováno.

KORDAČ František: *O důležitosti tisku*. Praha: [b.n.], 1909.

ŠPANIHEL Jaroslav: *Opat dr. M. Zavoral. Črta k stříbrnému jubileu*. Praha: [b.n.], 1931

Vzpomínky:

Česlav Ludvík Malík, bydlištěm Třebíč, narozen 20. července 1922.

Novinové články:

BITNAR Vilém: *Opat Method Jan Zavoral sedmdesátníkem.*, in: Lidové listy, 28. srpna 1932.

F.H.: *Opat Zavoral v Olomouci*, in: Našinec, 3. května 1914.

FUCHS Alfred: *75 roků opata Zavorala*, in: Polední lidové listy, 28. srpna 1937.

FUCHS Alfred: *Loyální vůči vládě své vlasti*, in: Československá republika, 13. srpna 1932.

FUCHS Alfred: *Norbertinské jubileum*, in: Nový Národ – kulturně náboženská příloha Práva, Přerov, 15. července 1927.

- HUŠKOVÁ – FLAJŠHANSOVÁ J.: *Strahovský opát dr. M. Zavoral – 75ročný*, in: Slovenský deník, 28. srpna 1937
- KLÍMA Ivan: *Karel Čapek organizující*, in: GrandBiblio, ročník 2, č. 1-2.
- MOCKEROVÁ J.: *Vzpomínka na J. M. p. opata dr. M. Zavorala*, in: Nedělní Lidové listy, roč. 21, 1942, č. 156, 7.
- ŠPANIHEL Jaroslav: *Významné jubileum bílého opata Zavorala*, in: Našinec 23. ledna 1931.
- VANĚK F. B.: *Vzpomínka na 26. červenec 1885. Feuilleton.*, in: Čech, 26. července 1910.
- VANĚK F. B.: *Zavoral homileta*. Blíže neurčený novinový článek. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o životních jubileích Metoda Zavorala 1910 – 1937.
- VOPÁLECKÝ K. J.: *Vzácné jubileum vzácného kněze*, in: Národní listy, 28.8. srpna 1937.
- VÝVODA Lubomír: *Před 70 lety se konal sjezd československých katolíků*, in: Oldin, roč. 15, č. 7-8.
- ZAVORAL Method: *Die Bedeutung des Kongresses*, in: Prager Presse, 28. června 1935
- ZAVORAL Method: *Eucharistie, pouto svrchované lásky*, in: Týdenní Našinec, 19. února 1938
- ZAVORAL Metod: *Vzpomínky na eucharistické kongresy*, in: Neděle, č. 8, 20. února 1938.
- ZLÁMAL Oldřich: *Český Cleveland vítá srdečně vůdce našeho lidu ve vlasti*, in: Američan, 26. května 1926.
- 75 let opata dr. Zavorala*, in: Nový večerník, 28. srpna 1937.
- Ale co s dětmi? K sedmdesátinám J. M. opata dra Methoda Zavorala*, in: Lidové Listy, 28. srpna 1932.
- Bilance rumunské návštěvy p. opata Zavorala*, in: Lidové listy, 7. června 1928.
- Bílý opat. K sedmdesátce opata dra M. Zavorala.*, in: Lidové noviny, 28. srpna 1932.
- Bílý opat pětasedmdesátníkem*, in: Lidové listy, 29. srpna 1937.
- Bílý opat slaví jubileum*, in: Našinec, 21. ledna 1931.
- Cesta opata M. Zavorala do Rumunska*, in: Lidové listy, 24. dubna 1928.
- Die Feier des rumänischen Nationalfestes*, in: Prager Presse, 8. května 1934.
- Doplňovací volby poslance*, in: Národní Politika, 1. února 1912.
- Dr. Metod Zavoral 25 let opatem strahovským*, in: Život, 1. února 1931.
- Heute Beginn der Norbert-Feierlichkeiten*, in: Deutsche Presse, 3. června 1934.
- Hlava sv. Bohumíra*, in: Našinec, 18. srpna 1911.
- Hodno následování*, in: Národní politika, 6. září 1914.
- J. M. njdp. opat dr. M. Zavoral čestným občanem v Poříčí n. S.*, in: Polední Lidové listy, 30. dubna 1938.
- J. M. opat dr. Metod Zavoral 50 let knězem*, in: Nedělní Lidové listy, 5. července 1935.
- Ke dni desetiletého výročí zvolení J. M. Methoda Zavorala opatem na Strahově. Feuilleton*, in: Čech, 23. ledna 1916.
- J. M. opat strahovský dr. Metod Zavoral o státním významu návštěvy Jeho Veličenstva krále Rumunů Carola II.*, in: Polední Lidové listy, 28. října 1936, 1.
- Jubileum benedikce dra Zavorala*, in: Lidové Noviny, Brno, 12. února 1936.
- Naše propaganda*, in: Lidové Listy, 31. července 1923.
- Ndp. opat dr. M. Zavoral řečnil o přátelství s Rumunskem*, in: Katolík, Chicago, 27. srpna 1937.
- Nové světlo nad Prahou*, in: A-Zet, 24. října 1936.

Kázání ve Strahovském kostele, in: Čech, 10. prosince 1907.

Lidová strana v politice československé republiky, in: Pražský večerník, 27. října 1922.

Mezinárodní eucharistický kongres, in: Kulturní život, 20. dubna 1930.

Nástupce sv. Norberta prohlášen blahoslaveným, in: Národní politika, 15. července 1927.

Náš opat v Dublině, in: Lidové listy, 28. srpna 1932.

Nové zvony na Strahově, in: Lidové listy, 3. července 1927.

Obrovská manifestace při oslavě šedesátin opata Zavorala, in: Pražský večerník, 29. srpna 1922.

Opat Dr M. Zavoral zemřel, in: Nedělní Lidové listy, roč. 21, 1942, č. 150, 3.

Opat Method Zavoral sedmdesátníkem, in: České slovo, 27. srpna 1932.

Opat Method Zavoral šedesátníkem, in: Svoboda, Brno, 23. srpna 1932.

Opat Method Zavoral šedesátníkem, in: Pražský večerník, 28. srpna 1922.

Opat strahovský Dr. M. Zavoral pětasedmdesátníkem, in: Den, Brno, 28. srpna 1937.

Opat Zavoral pairem?, in: XX. věk, 22. června 1912.

Opavský sjezd eucharistický, dr. Zavoral a Rumunsko. Blíže neurčený novinový článek. Fond SK, kt. 2 M/65, Složka Novinářské zprávy o veřejné činnosti opata Metoda Zavorala 1906 – 1938.

Oslava 300leté památky přenesení ostatků sv. Norberta, in: Národní politika, 10. června 1927.

Oslava 800. výročí smrti sv. Norberta na Strahově, in: Lidové listy, 3. června 1934.

Oslava šedesátin opata a senátora Zavorala, in: Čech, 29. srpna 1922.

Poslanecká sněmovna sejde se až v září, in: Večer, 15. července 1925.

Premonstráti a charita, in: Lidové listy, 10. června 1934

Pro největší naši účast na eucharistickém kongresu v Budapešti. Rozhovor s M. Zavoralem, in: Lidové listy, 13. února 1938.

Projev přátelství československo-rumunského v Brně, in: Den, 21. května 1931.

Rozpory v českém táboře klerikálním, in: Národní listy, 24. ledna 1912.

Rumänische Studenten beim Abt Dr. Zavoral, in: Prager Presse, 8. září 1936.

Sedmdesát let opata Zavorala, in: Život, 1932.

Senátor opat Zavoral šedesátníkem, in: Lidové listy, 27. srpna 1922.

Slavnost v ústavu slepců. Komentář pod fotografií, in: Lidové listy, 22. února 1936.

Slavnosti k počtě sv. Norberta, in: Čech, 19. července 1927.

Slavnostní promoce ndp. opata strahovského ThDra Methoda Zavorala. Blíže neurčený novinový článek. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1297, složka Výstřížky z novin k jubilejím opata Zavorala.

Slavnostní večer na Žofíně v Praze, in: Občanské noviny, 30. srpna 1922.

Strahov – dům milosrdenství, in: Čech, 26. října 1914

Strahovská kanonie opravila svůj chrám a knihovnu, in: České slovo, 7. listopadu 1937.

Strahovský opat M. Zavoral padesátníkem, in: Hlas lidu, 29. srpna 1912.

Sv. Otec opatu Zavoralovi, in: Nedělní Lidové listy, 29. srpna 1937.

Vysvěcení kaple v c.k. gymnasiu benešovském, in: Čech, 8. prosince 1912.

Vyznamenání, in: Čech, 25. července 1914.

Zum gesamtstaatlichen Katholikentag. Popisek pod fotografií, in: Prager Presse, 4. července 1935.

Zur Glockenweihe im Stifte Strahov, in: Prager Presse, 5. července 1927.

Literatura:

ARDURA Bernard: *Prémontrés Histoire et Spiritualité*. Université de Saint – Etienne, 1995.

BACKMUND Norbert: *Monasticon Praemonstratense I – III*. Straubing, 1949 – 1956.

BACKMUND Norbert: *Geschichte des Prämonstrantenserordens*. Grafenau: Morsag Verlag, 1986.

BUBEN Milan M.: *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, díl II., sv. 1. Praha: Libri, 2003.

ČIHÁKOVÁ Ivanka: *Portrét Bohuslava Stanislava Jarolímka, opata strahovského kláštera*. Bakalářská práce na KTF UK. Praha, 2003.

ČAŇOVÁ Eliška: *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách 1848 – 1918*. Praha: Státní ústřední archiv, 1995.

Člověk musí hořeti. Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera Vítem Bohumilem Tajovským. Praha: Torst, 2001.

FELIX Jiří – SKÁLA Milan: *Strahovský opat Metod Zavoral a Rumunsko*. Praha: Česko-rumunská společnost, 2003.

JINDRA Jiří: *Opat Method Zavoral - poslanec a senátor*, in: MAREK Pavel - HANUŠ Jiří *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006.

KADLEC Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin*, díl 2. Praha: Zvon, 1991.

KÁRNÍK Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918-1929)*. Praha: Libri, 2000.

KLIMEK Antonín, *Velké dějiny země Koruny české*, sv. XIII. a XIV., Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 2000, 2002.

KUKLÍK Jan – GEBHART Jan: *Druhá republika 1938-1939*, Praha: Paseka, 2004.

Lexikon české literatury, sv. 1 a 2/I, Praha: Academia, 1985 a 1993.

Lexikon für Theologie und Kirche, sv. 6. Herder, 1997.

MAREK Pavel: *České schisma*. Olomouc – Rosice: Gloria, 2000.

MAREK Pavel: *Český katolicismus 1890-1914*. Olomouc: Katedra politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2003.

MED Oldřich, *Svatojakubské annály*, nepublikovaný rukopis, 1964.

NOVOTNÝ Kamil: *Klášter premonstrátů v Nové Říši v první polovině 20. století*. Diplomová práce na KTF UK. Praha, 2006.

OCHOA Xaverius: *Leges ecclesiae post Codicem iuris canonice editae*, vol. I. Roma: Institutum iuridicum claretianum, 1966.

Ottův slovník naučný nové doby – Dodatky, díl 2, sv. 1. Praha: 1998

PAŘEZ Jan: *Cyril Antonín Straka, strahovský bibliotékař*, in: PAŘEZ Jan: *Bibliotheca Strahoviensis 3*. Praha: Strahovská knihovna, 1997.

- PECKA Dominik: *Starý profesor vzpomíná. Vlastní životopis*. Praha: Zvon, 1996.
- PEHR Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. Praha: Akropolis, 2007.
- PICHLER Isfried H.: *Professbuch des Stiftes Schlägl*. Stift Schlägl, 1992.
- PODLAHA Antonín: *Český slovník bohovědný*, díl III. Praha: V. Kotrba, 1926.
- SMRČEK Ladislav: *František Kordač*, in: HLEDÍKOVÁ Zdeňka – POLC Jaroslav V.: *Pražské arcibiskupství 1344-1994. Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi*. Praha: Zvon, 1994.
- PUTNA Martin C.: *Česká katolická literatura 1848 – 1918*. Praha: Torst, 1998.
- ŘEHÁK Tadeáš: *Bohuslav Jarolímek, opat strahovského kláštera*. Praha: Klášter premonstrátů Strahov, 1991.
- SCHEINPFLUGOVÁ Olga: *Český román*. Praha: Československý spisovatel, 1991.
- STRAKA Cyril Antonín: *Přenešení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov (1626-1628)*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1927.
- ŠEDIVÝ Ivan: *Češi, české země a velká válka 1914 – 1918*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.
- TREPTOW Kurt W. (ed.): *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000.
- URBAN Otto: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982.
- VALENTOVÁ Libuše a kol.: *Slovník rumunských spisovatelů*. Praha: Libri, 2001.
- VAŠEK Bedřich: *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Nakladatelství „Velehrad“, 1941.
- YMĚTAL František a kol.: *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve. Život a dílo Antonína Cyrila Stojana*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1988.
- WEIDINGER Herman Josef: *Život blahoslaveného Jakoba Kerna*, in: [bez editora] *Blahoslavený Jakob Kern*. Praha: Klášter premonstrátů Strahov, 1998.
- ZLÁMAL Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*, díl X. Olomouc: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Litoměřicích, pobočka v Olomouci, 1972.

Internetové zdroje:

Historický přehled mezinárodních eucharistických kongresů,
<http://www.kbs.sk/?cid=1126635089> (22. února 2008).

První celostátní sjezd katolíků ČSR v roce 1935,
<http://svetlo.farnost.com/svetlo.php?rocnik=2003&tyden=28> (21. února 2008).

BLÁHA Ludvík: *Rodinná katolická čítanka*. Nový Jičín: 1922. Z důvodu nedostupnosti publikace jsem čerpala z
<http://www.caritas.cz/article.asp?nArticleID=741&nLanguageID=1> (17. března 2008)

Příloha I.

Bibliografie Metoděje Zavorala

1. Vírou ku štěstí
Emil Šolc, Telč 1895
Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl, Praha 1913
2. Konferenční řeči v Notre-Dame v Paříži (překlad: Lacordaire, Jean Baptiste Henri Dominique de)
Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských, Brno 1900
3. Duchovní řeči na všechny neděle a svátky roku církevního
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1902
V. Kotrba, Praha 1903
4. Populární katechetická kázání
Výklad creda (překlad: Lobry, J.-B.) R. Promberger, Olomouc 1904
Výklad desatera (překlad: Lobry, J.-B.) R. Promberger, Olomouc 1905
Modlitba Páně. Pozdravení andělské. Mše svatá (překlad: Lobry, J.-B.)
R. Promberger, Olomouc 1905
5. Památka na XI. pouť pražských a II. společnou pouť českých mužů na Sv. Horu dne 26. května 1907
Mariánská družina mužů a jinochů u sv. Ignáce, Praha 1907
6. Budoucnost církve
V. Kotrba, Praha 1909
7. Kázání o nejsvětější Svátosti oltární
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1912
Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, Praha 1934
8. Křesťanská charita
Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl, Praha 1913
Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl, Praha 1935
9. Kristus a církev
Gustav Francl, Praha 1913
Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl, Praha 1935
10. Sebrané promluvy duchovní
Řeči nedělní a sváteční Gustav Francl, Praha 1915
Promluvy o sv. svátostech Gustav Francl, Praha 1915
Promluvy příležitostné Gustav Francl, Praha 1915
11. Chraňte dítek svých!
Tisk. družstvo, Hradec Králové 1921

Příloha II.

Přehled Zavoralových promluv a kázání v rukopisech

Fond SK, kt. 2 M/64

1. Ke kněžím – na téma míru, Pax Christi. Nedatováno.
2. Konferenční řeč, nedatováno.
3. Allocutio in professione simplici et vestitione A.D. 1907. 28. září 1907.
4. Svatební promluva. Nedatováno.
5. Proslov v rozhlase k zahájení norbertinských oslav. 3. června 1934.
6. Kázání na svátek Povýšení sv. Kříže. 19. září 1886.
7. Kázání na svátek sv. Václava. 28. září 1886.
8. Kázání u příležitosti prvního svatého přijímání. 28. listopadu 1886.
9. Kázání na třetí neděli po Zjevení Páně. 23. ledna 1887.
10. Kázání na neděli Sexagesima. 18. února 1887.
11. Poutní kázání na svátek sv. Michaela v Jistebnici. 2. října 1887.
12. Kázání na 23. neděli po sv. Duchu. 28. října 1888.
13. Kázání na sepekovské hlavní pouti o svátku Jména Panny Marie. 8. září 1888.
14. Kázání o svátku Posvěcení chrámu. Nedatováno, 1888.
15. Kázání o svátku Všech svatých. 1. listopadu 1888.
16. Kázání pro májovou pobožnost „*Maria, Du geheimnissvolle Rose*“. 14. května 1889.
17. Kázání pro májovou pobožnost „*Maria, Du Morgenstern, bitt für uns*“. 24. května 1889.
18. Kázání na téma „*Kämpf mit Muth*“. 16. května 1890.
19. Kázání na téma „*Kommet zu mir*“. 23. května 1890.
20. Kázání na pouti ve Strážišti u Pacova (ke sv. Janu Křtiteli). 24. června 1890.
21. Kázání na 15. neděli po sv. Duchu. Nedatováno, 1911.
22. Kázání u příležitosti primice. Nedatováno.
23. Kázání o mariánské pouti. Nedatováno.
24. Kázání na poslední neděli po sv. Duchu. Nedatováno.

Fond NA, kt. 1298

Složka Promluvy při obláčkách, jednoduchých a slavných slibech

1. Promluva při obláčce Gilberta Nováka, Jiřího Měcháčka, Isfrída Kuby, Xavera Návrata a Huga Fürsta. 28. září 1906.
2. Promluva při slavných slibech Vavřince Novotného a Pavla Součka. 20. října 1907.
3. Promluva při slavných slibech Chrysostoma Boušky. 16. května 1908.
4. Promluva při obláčce Severina Hronka, Anselma Černého, Viktora Falty, Ludvíka Bláhy a Arnošta Vovsa a jednoduchých slibech Víta Hůlky, Dominika Prchlíka, Ambrože Krejčárka, Siarda Kůrky, Františka Benýška a Stanislava Svobody. 4. října 1908.
5. Promluva při slavných slibech Oda Vejvody. 1. listopadu 1908.
6. Promluva při slavných slibech Lea Švece, Evermoda Balcárka a Zikmunda Sudíka. 17. října 1909.
7. Promluva při obláčce Jana Nepomuka Foltína, Pia Navrátila a Prokopa Pittermanna. 30. září 1909.
8. Promluva při slavných slibech Gilberta Nováka, Jiřího Měcháčka, Isfrída Kuby, Xavera Návrata a Huga Fürsta. 16. října 1910.
9. Promluva při obláčce Antonína Laciny, Karla Halaburta a Klementa Šebesty a časných slibech Jana Nepomuka Foltína, Pia Navrátila a Prokopa Pittermanna. 19. října 1910.

10. Promluva při obláčce Heřmana Žáka a Jana Nepomuka Skaly. 1. října 1911.
11. Promluva při jednoduchých slibech Antonína Laciny, Karla Halaburta a Klementa Šebesty. 10. října 1911.
12. Promluva při slavných slibech Víta Hůlky, Dominika Prchlíka, Ambrože Krejčárka, Siarda Kůrky, Františka Benýška a Stanislava Svobody. 8. prosince 1911.
13. Promluva při jednoduchých slibech Heřmana Žáka a Jana Nepomuka Skaly. 6. října 1912.
14. Promluva při obláčce Leopolda Zvolánka a Jana Evangelisty Hráčka. 7. října 1913.
15. Promluva při věčných slibech Prokopa Pittermanna. 25. března 1914.
16. Promluva při obláčce Adriána Sajíce. 27. září 1914.
17. Promluva při jednoduchých slibech Gotfrída Gilky. 11. října 1914.
18. Promluva při slavných slibech Antonína Laciny, Karla Halaburta a Klementa Šebesty. 26. prosince 1914.
19. Promluva při obláčce [nezjištěno]. 14. srpna 1915.
20. Promluva při jednoduchých slibech Adriána Sajíce. 10. října 1915.
21. Promluva při slavných slibech Heřmana Žáka a Jana Nepomuka Skaly. 8. prosince 1915.
22. Promluva k obláčce Aloise Dušáka. 27. září 1916.
23. Promluva k slavným slibům Leopolda Zvolánka a Jana Evangelisty Hráčka. 6. ledna 1917.

Složka Metod Zavoral – Kázání a promluvy 1

1. Kázání na den sv. Cyrila a Metoděje, nedatováno.
2. Překlad promluvy Agostina da Monte: Bůh a společnost. Nedatováno.
3. Kázání na téma „*Naděje naše, buď zdráva*“. Nedatováno.
4. Krátká promluva k májové pobožnosti. Nedatováno.
5. Kázání ke svatbě Vladimíra Plzeňského a Mileny Tobolkové. 5. března 1935.
6. Promluva k dětem. 30. září 1917.
7. Kázání pro adorační hodinu na eucharistickém kongresu v Amsterdamu. 17. srpna 1924.
8. Proslov k rumunskému státnímu svátku. Nedatováno.
9. Proslov k zahájení slavnostního zasedání Unie mezinárodních studií. Nedatováno
10. Kázání na téma „*Vám jest dáno, abyste netoliko v Krista věřili, ale také pro něj trpěli.*“ (Flp 1,29). Nedatováno.
11. Kázání o významu katolického chrámu. Nedatováno.
12. Kázání o lásce k Bohu. Nedatováno.
13. Kázání o lidské bídě – „*blahoslavení chudí*“. Nedatováno.
14. Fragment kázání o svatosti. Nedatováno.
15. Fragment kázání o posledním soudu a o smrti. Nedatováno.
16. Nesouvisející fragmenty kázání (15 listů). Nedatováno.

Složka Metod Zavoral – Kázání a promluvy 2

1. Kázání na 20. neděli po sv. Duchu na téma „*Náboženství přítelem člověka*“. Nedatováno.
2. Kázání na 17. neděli po sv. Duchu na téma horlivosti ve víře: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe samého*“ (Mt 22,34). Nedatováno.
3. 2 drobné promluvy o víře v Ježíše Krista a je-li náboženství pro lidi slabé. Nedatováno.
4. Kázání na 10. neděli po sv. Duchu na téma svěcení neděle: „*Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili*“ (Lk 18,10). Nedatováno.

5. Kázání na 21. neděli po sv. Duchu na téma odpuštění: „*Tak Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému ze srdcí svých.*“ (Mt 18,35). Nedatováno.
6. Kázání na 5. neděli postní na téma víra a nevěra: „*Tehdy chápali kamení, aby házeli naň*“ (Jan 8,59). Nedatováno, nekompletní.
7. Kázání pro Mariánskou družinu dívek. 27. května 1917.
8. Kázání při uvedení nového faráře v Kmetiněvsi. 5. května 1907.
9. Promluva zřejmě pro přípravnou schůzi eucharistického kongresu. Nedatováno.
10. Kázání v Mělníce na téma touhy srdce po Bohu a Boží lásky k člověku. 27. května 1914.
11. Promluva ke svěcení sochy sv. Václava ve Štramberku. 31. července 1932.
12. Překlad a úprava promluvy na Hod Boží velikonoční P. Milleta na téma, co pro nás učinil Ježíš Kristus. „*Beránek náš velikonoční obětován jest, Kristus*“ (1 Kor 5,7) Nedatováno, nekompletní.
13. Kázání na svátek sv. Vavřince „*Silná jako smrt jest milování*“ (Pís 8,6) Nedatováno, nekompletní.
14. Kázání na svátek sv. Bartoloměje.
15. Nedokončené koncepty na Květnou neděli „*O velikonočním svatém přijímání II.*“ a 2. neděli po sv. Duchu „*I pozval mnohé...*“, Květnou neděli „*Slavný vjezd Ježíšův do Jeruzaléma*“, 6. neděle po zjevení Páně: O založení církve svaté „*Podobno jest Království nebeské zrnů hořčičnému*“ Nedatováno.
16. Fragmenty kázání na Velký Pátek – Kristus na kříži, O zpovědi, 3. neděle po zjevení Páně: Triumf církve
17. Zřejmě překlad konferenční řeči na téma účelu života. Nedatováno.
18. Kázání na 2. neděli po sv. Duchu „*I počali se všichni spolu vymlouvat*“ (Lk 14,18). Nedatováno.
19. Mariánské kázání „*Královno mučenníků, oroduj za nás*“. Nedatováno.
20. Mariánské kázání pro májovou pobožnost. Nedatováno.
21. Kázání na 7. neděli po sv. Duchu na téma: Co útěchy je v katolickém náboženství. „*Po ovoci jejich poznáte je*“ (Mt 7,16). Nedatováno.
22. Překlad kázání E. Duquesnaye na Hod Boží velikonoční. „*Vstalt' jest, není ho tuto.*“ (Mt 16,6). Nedatováno.
23. Překlad kázání Greneta na 4. neděli po Velikonocích na téma: Náš pravý domov. „*Jdu k tomu, kterýž mne poslal*“. Nedatováno.
24. Kázání ke svěcení praporu. Nedatováno.
25. Německé kázání na svátek sv. Anny. Nedatováno.
26. Započaté překlady: De Savigny: neděle po narození Páně – Kristus příčinou pádu i povstání; G. Frémont: Cyklus promluv o nejdůležitějších pravdách náboženských, R. G. Félix, SJ: Znesvěcování neděle.

Příloha III.

Veršovaná blahopřání opatu Zavoralovi

Anonymní blahopřejný dopis k sedmdesátým narozeninám. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám A – H.

Zdráv buď, Opate bílý, vznešený!
Anděl Páně sílíž srdce Tvé,
Veď Tvoji Vznešenost v růžích milosti Své!
Opevni hrad národa Václavova i Methodova
Rájem moudrosti Ducha svatého
A sílou vzdoru proti nevěře a zlobě!
Láska Boží budiž hojnou odměnou!

Blahopřejný dopis J. Svobody k 70. narozeninám (1. strofa). Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1308, Korespondence opata Zavorala 1932 – Gratulace k 70. narozeninám J – P.

Nad Strahovem jása
Zvon ten – ó, ta krása!
Jak by Cherub v rajskou harfu hrál.
Zní ze srdce zlata
Chvalozpěv opata
„Zdráv buď dobrý opat Zavoral!“

Blahopřání Adama Chlumeckého k sedmdesátým narozeninám. Fond SK, kt. 2 M/61, složka Chlumecký Adam.

Génie síly, víry a krásy – ozdobu Církve, otčiny, spásy
Petře i Pavle Kristovy slávy – Tvé snahy, cíle buďte mi zdravý!
Kristovy Církve Otče a Mistře – žneš svoji setbu rázně a bystře:
Sedmdesátku ve běhu stáří! – Kéž Tvoje síla z tváře Ti září!
Ať tvoje zdolnost roste Ti dále, – jak Bohu sloužíš, služ jemu stále.
Duch času bídný, dech jeho mělký – tys ale zůstal syn doby velký.
Tvá hlava bílá zůstala zdráva. – Za vše, co snesla, sláva Ti, sláva!
Kriste, Ty králi, Tvé nivy hájí – splat' jemu práci po smrti v ráji!
Národe s Církví buďte mu vděční, ať vaše paměť Génia zvěční!

Blahopřání Antonína Duška k třicátému výročí opatské volby. Fond NA: Premonstráti Strahov, kt. 1313, složka Korespondence opata Zavorala 1922 – gratulace k třicátému výročí volby A – N.

Svatého Norberta synové, legii Kristových rekové,
jichž sláva jako duha v kraj dálný nad Prahou se pne,
a kázeň jejich přísná, tuhá před modlami světa toho kolenou nikdy nesehne:
Dnes bílého opata svého veliký svátek oslavují
a k třicátému výročí opatské volby gratulují.
Přejí Vaší Milosti zdraví, dlouhá léta
a slyším, jak ze srdce jim povzdech vzlétá
vroucí k trůnu Božímu:
Kéž Bůh jednou jubileum našeho milého pana opata oslaví
tak, že nás všechny ze Sionu na věčnosti opět pod komando jeho postaví!

Příloha IV.

Satirická báseň na Metoděje Zavorala

Na Strahově pod Petřínem kanonie rozpjata,
Veliký má knižní poklad, velikého opata.

Kdo jsi jednou Prahou prošel, třebaš sebe méně znal,
Slyšel přece o Strahově, ví, kdo je to Zavoral.

Rudý biret, roucho bílé, zlatoskvoucí pektoral,
Nažehlené ve mantille káže opat Zavoral.

Dojemně a moudře káže – posluchačstvo dojaté –
Slovo hřímá pod klenbami, dokonalý opate!

Rumunsko Tvou slávu hlásá, v Kartagině znají Tě,
Víš, že lidstvu kyne spása v charitě, jen v charitě.

Pod erbem se heslo vznáší: „Láska všechno přemáhá“
Co je Kordač, co je Sedlák, co je biskup Podlaha?

Co chceš, hochu, audienci? Proč jsi přišel na Strahov?
Velký význam pro tě tají těchto málo pěkných slov.

Pokorně přijď, ne moc často, řekni: Vaše Milosti!
Jsem Tvůj opat, sic má ruka z kláštera Tě vyhostí.

Já jsem přece osobností evropského formátu
Alfréd Fuchs to o mně napsal – chlouba českých prelátů.

Já vám vydám nařízení: buďte všichni Prokopy,
Tak to bude pohodlné pro opata Evropy.

Five o'clock – konference, to je práce, příteli,
Pobožnosti adorační vždycky třetí neděli.

Všude pro všechny jsi otec, pro své bratry milostpán,
Černý kočár, koně bílé do Strahovských vjíždí bran.

Kéž bys přines také bratřím kousek té své charity –
Svatý Norbert před Strahovem, uvnitř sobec zarytý!

1929: Martin Wochoz.

Fond SK, pozůstalost Tadeáše Řeháka, kt. 7, složka Satirická báseň na opata Zavorala.
Nahoře je rukou přípisek „Bedřicha Kafky“, což můžeme snad považovat za jméno
možného autora této básně.

Příloha V.: Struktura majetku kláštera Strahov

Název	Dvory		Revíry		Jiné	
	Před reformou	Po reformě	Před reformou	Po reformě	Před reformou	Po reformě
Horoměřice	Andělka Horoměřice Chýň Kněžívka Nebušice Úhonice	Horoměřice Chýň Kněžívka Nebušice Úhonice	Úhonice	Úhonice	Pivovar Strahov Cukrovar Horoměřice Cihelna Střešovice	
Pátek	Pátek Velenice Dybeř Milonka	Pátek Velenice Dybeř-Milonka	Pátek	Pátek	Pivovar Pátek	
Hradištko	Hradištko	<i>Hradištko</i>	Hradištko Třeбенice	Hradištko Třeбенice	Pivovar Hradištko	
Velká Chyška	Velká Chyška Cetule Smilovy Hory	Velká Chyška <i>Smilovy Hory</i>	Útěchovice Doly	Útěchovice		
Milevsko	Klášter Staňkov Jenšovice Hodušín Olší Vlksice Jednota	Klášter Staňkov Jenšovice Hodušín Olší Vlksice	Klášter Chlum Bečov Spálená Salín Ostrov Volší	Chlum Bečov Spálená	Cihelna Klášter Pivovar Milevsko Palírna Vlksice Palírna Hodušín	Rybník Staňkov
Reindlerov	<i>Reindlerov</i>	<i>Reindlerov</i>	<i>Reindlerov</i>	Les Pávov		
Zduchovice	<i>Zduchovice</i>	xxx	Zduchovice	xxx		xxx
Mikulovice	Mikulovice Horní Dunajovice	<i>Mikulovice</i> <i>Horní Dunajovice</i>	Mikulovice	Mikulovice		
Ostatní	xxx		xxx	Hrzín Valdov	xxx	Mlékárna Horoměřice

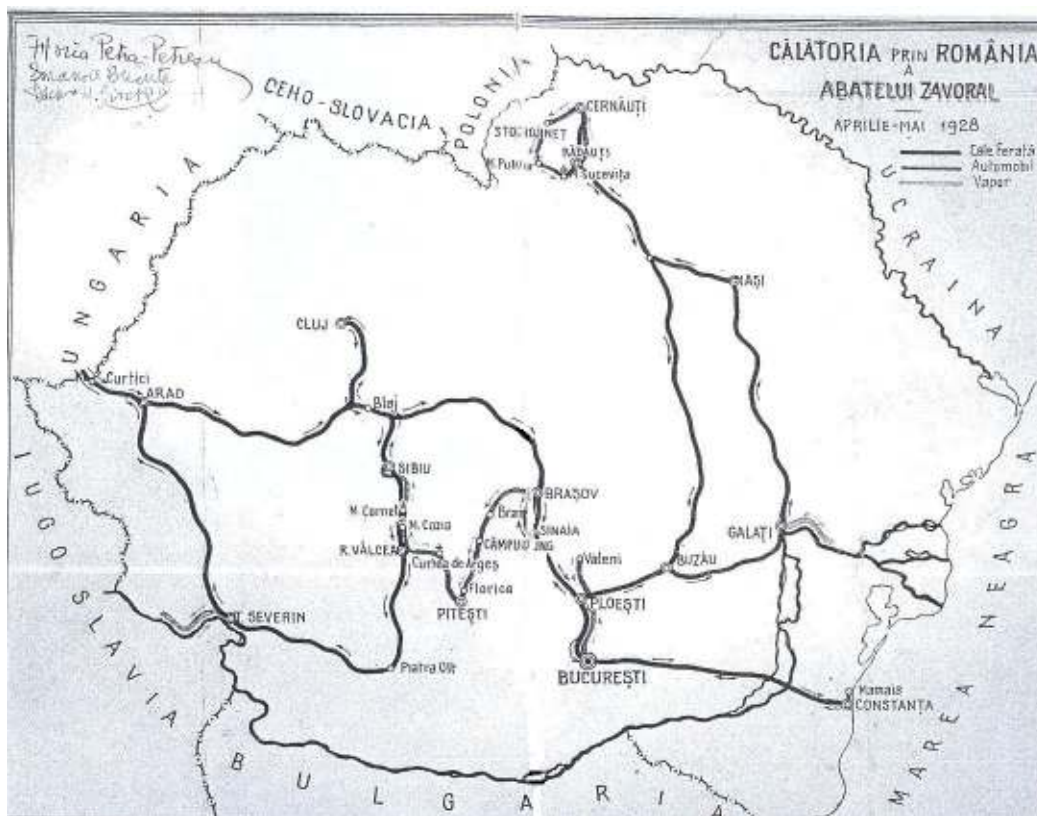
Pozn.: Kurzivní položky byla hospodářství v pronájmu.

Příloha VI. **Struktura majetku kláštera Strahov** (výměra v hektarech)

Název	Dvory		Revíry	
	Výměra před reformou (ha)	Výměra po reformě (ha)	Výměra před reformou (ha)	Výměra po reformě (ha)
Horoměřice	619	551	735	357
Pátek	636	386	198	161
Hradištko	431	136	1.011	1.099
Velká Chyška	619	85	735	769
Milevsko	1.845	1.632	1.849	1.198
Reindlerov	194	116	69	87
Zduchovice	216	xxx	78	xxx
Mikulovice	155	155	249	249
Ostatní	xxx	xxx	xxx	331

Příloha VII.

Mapa cesty Metoděje Zavorala po Rumunsku roku 1928

Příloha VIII.

Metoděj Zavoral v obrazech a fotografiích

Oltářní obraz „Premonstrátské nebe“ ze 30. let 20. století.

Opat Zavoral je zde znázorněn jako bl. Hugo de Fossés po levici sv. Norberta, jenž má podobu tehdejšího generálního opata Gummara Cretse. Rovněž ostatní světci jsou podle svědectví pamětníků portréty některých tehdejších členů českých premonstrátských klášterů.

(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Metoděj Zavoral v roce svých slavných slibů, 1884. Fotoateliér H. Eckert a J. Müller.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral po kněžském svěcení v roce 1885. Fotoateliér H. Eckert a J. Müller.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral jako jihlavský kaplan v roce 1889. Fotoateliér H. Eckert a J. Müller.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral po svém zvolení opatem v roce 1906. Pohlednice vydavatelství
„Kazatelna“ v Pelhřimově,
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral v roce 1909.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral v roce 1916. Pohlednice E. Leschingera, Praha.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral v roce 1919.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Oficiální portrét Metoděje Zavorala při cestě do Rumunska 1928. Fotoateliér „Julietta“
Klinsberg Bukurešť.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 1)

Metoděj Zavoral v rozhlase, 10. května 1932. Foto Trousil, Praha.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Oficiální Zavoralův portrét z roku 1935. Ateliér Langhans, Praha.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 1)

Oficiální Zavoralův nedatovaný portrét. Ateliér Langhans, Praha.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 1)

Metoděj Zavoral před strahovským lazaretem v roce 1917.
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Sázení lípy svobody na strahovském nádvoří 1. června 1919.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Metoděj Zavoral v přijímacím salónu prelatury strahovského kláštera.
Nedatováno. Fotolegie s.r.o. Praha
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral v přijímacím salónu prelatury strahovského kláštera.
Nedatováno. Foto Centropress Praha.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Přijímací salón prelatury strahovského kláštera
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Interiéry - opatské pokoje)

Opatská jídelna prelatury strahovského kláštera
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Interiéry - opatské pokoje)

Opatská kaple prelatury strahovského kláštera
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Interiéry - opatské pokoje)

Metoděj Zavoral v klášterní zahradě. V první řadě sedí druhý zprava František Kordač, první stojící zleva je strahovský knihovník Cyril Straka, první stojící zprava provizor Antonín Lacina. Foto Vojta.

(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral při padesátém výročí svých slavných slibů.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Klub senátorů ČSL v roce 1920.
(Michal Pehr a kol.: *Cestami křesťanské politiky*, 362)

Metoděj Zavoral před odletem do Košic spolu s gen.Syrovým a ppl. Plassem ve Kbelích
v roce 1936. Čs.státní aerolinie, tiskové oddělení.
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral s Janem Jiřím Rücklem, nedatováno.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Metoděj Zavoral u velvyslance Künzla – Jizerského v Curychu. Nedatováno.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral na cestě Rumunskem 1928 – zastávka v Turn-Severinu.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral na cestě Rumunskem 1928 – zastávka v Turn-Severinu.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral s rumunskými učitelkami z Oradea Mare
na Strahově 15. července 1937.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 1)

Metoděj Zavoral s rumunským králem Carolem II. a princem Michalem 28. října 1936.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Eucharistický průvod na Hradčanském náměstí 20. května 1934. V popředí Metoděj Zavoral s prof. Vajsem. Foto Frankevič Praha.
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral na upomínkové dětské slavnosti ve Valdštejnské zahradě 5. června 1932.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 1)

Svěcení základního kamene nového dívčího gymnázia na Vinohradech, 1936.
Foto Havelka Smíchov.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Metoděj Zavoral a Karel Kašpar o Vánocích 1933 v Hradčanském ústavu slepců.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Jubilejní slavnost v hradčanském ústavu slepců 6. května 1932. Foto ČTK.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral s profesorským sborem české a německé teologické fakulty. Nedatováno.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Metoděj Zavoral v lázních Jáchymov v roce 1935. Ernst Öhm, St. Joachimsthal.
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral v lázních Jáchymov roku 1938.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 4)

Pohřeb Karla Čapka na Vyšehradě 29. prosince 1938.
(Fond SK – Fotoarchiv, kt. Metoděj Zavoral – 2)

Instalace opata-koadjutora Bohuslava Jarolímka 28. června 1939. Foto Centropress, Praha.
(Fond NA, kt. 1297, složka Metoděj Zavoral – fotografie)

Metoděj Zavoral na úmrtním loži.
(Fond SK – Fotoarchiv, album Pohřeb opata Zavorala)

Poslední fotografie Metoděje Zavorala.
(Fond SK – Fotoarchiv, album Pohřeb opata Zavorala)

ANNOTATION

Metoděj Jan Nepomuk Zavoral, Abbot from Strahov

Metoděj Jan Nepomuk Zavoral is a eminent personality of Czech sacred history of the end of 19th and first half of the 20th centuries. He was born in Neveklov in 1862, in 1872-1880 he studied at secondary school in Benešov and Prague, after graduation in 1880 he joined the Norbertines (Premonstratensians) and became a novice in the monastery in Prague-Strahov. A year later he took the first vows, starting to study theology, ordained in 1885. He became a priest first in Sepekov (1885–1888), then in Jihlava (1888–1905). In 1905 he was adjourned back to Strahov. In the same year, after death of abbot Zikmund Starý, Zavoral is elected an abbot, being of the age of 43 at that time.

His main objective was to manage the regular community and operation of the monastery. At the first, rather peaceful stage (1906-1914) he was able to become deeply acquainted with his office. Owing to this, he successfully conducted the community a monastery through the difficult period of the 1st World War (1914-1918) as well as the period of establishment of the new Czechoslovak State after 1918. He was facing a number of problems related with the difficult position of the Catholic Church in the new republic, including of the period of “priest dissidence”.

Public activities were a significant part of his life. In the time of the 1st republic, he was a highly reputable politician for a couple of years, was engaged in charitable area, he was known as a brilliant predicant and organizer of world Eucharistic congresses and other spiritual activities. It is necessary to mention also his literary work, or his involvement in Czech-Romanian relations. His activities were acknowledged with a number of awards and honours.

The end of his life was influenced by historical events, leading to abolishment of the 1st republic. In last years of his life, Zavoral went on retirement, while the monastery was headed by abbot-coadjutor Bohuslav Jarolímek. Zavoral died on 26 June 1942 in at the aged of 80 years and was laid to rest in the cemetery of the Premonstratensian order in Prague suburb Nebušice.

Key expressions:

1. Abbot Zavoral
2. Premonstratensians
3. Czech sacred history
4. 1st half of the 20th century
5. biography

Počet znaků v diplomové práci "Strahovský opat Metoděj Jan Nepomuk Zavoral":
467 490.